

CATHOLIC
UNIVERSITY
OF CROATIA
Z A G R E B
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
Z A G R A B I A

COPING WITH CRISIS PATHWAYS TOWARDS RESILIENCE

Book of Abstracts

The 3rd International Scientific Conference
Department of Psychology Catholic University of Croatia

9 - 11 December 2021

<http://www.unicath.hr/skup2021-psihologija>

Editors/Urednice

Ljiljana Pačić-Turk i Maja Žutić

Editorial Board/Uredništvo

Ljiljana Pačić-Turk, Anamarija Bogović i Maja Žutić

Programme Committee/Programski odbor

Ljiljana Pačić-Turk (chair/predsjednica), Alessandro Antonietti, Anamarija Bogović, Josip Bošnjaković, Tihana Brkljačić, Christian Gostečnik, Maja Jazvinščak Jembrek, Dalibor Karlović, Martina Knežević, Francisco Machado, Krunoslav Matešić, Marina Merkaš, Sandra Nakić Radoš, Saša Poljak Lukek, Barbara Simonič, Marija Šakić Velić, Mia Šetić Beg, Hrvoje Štefančić, Jasminka Štefulj, Ivana Vrselja

Organising Committee/Organizacijski odbor

Anamarija Bogović (chair/predsjednica), Barbara Balaž, Lana Batinić, Maja Brekalo, Dominik-Borna Čepulić, Ivan Flis, Dragan Glavaš, Ana Haramina, Anđela Jelić, Marijana Matijaš, Mario Pandžić, Katarina Perić, Ana Šeremet, Vanesa Varga, Kristijan Žibrat, Ana Žulec, Maja Žutić

Proofreaders/Lektori

Zrinka Dukovski

Ines Rubil

Graphic Design/Grafičko uređenje

Studio Kliker

Organiser/Organizator

Department of Psychology

Catholic University of Croatia

Ilica 242

10000 Zagreb

Croatia

<https://www.unicath.hr/eng/home>

Odjel za psihologiju

Hrvatsko katoličko sveučilište

Ilica 242

10000 Zagreb

Hrvatska

<http://www.unicath.hr/psihologija>

ISBN 978-953-8014-62-8

Table of Contents /Sadržaj

Preface	12
Predgovor	14
Invited Lectures/Pozvana predavanja	16
Diagnosing Resilience: A Multisystemic Model for Positive Development in Stressed Environments.....	17
Digital Information Technology in Times of the Pandemic: What did we learn?...	18
Symposiums/Simpoziji	19
Supporting Coping and Well-Being in Twice-Exceptional Individuals: From School to Everyday Life.....	20
Unmasking the ‘Masking Effect’: Promoting a Comprehensive Assessment to Support Well-Being Experience in Twice-Exceptional Students.....	22
Creativity as a Resource for Twice Exceptional Students to Cope with School and Life Challenges.....	23
The Schoolwide Enrichment Model (SEM) Approach to Sustain 2e Individual’s Success and Well-Being.....	24
Family Functioning in the Light of Posttraumatic Recovery.....	25
Coping Strategies, Stress and Quality of Life Among Croatian War Veterans and Non-Veterans.....	27
Stress, Coping Strategies and Quality of Life Among Spouses of Croatian War Veterans.....	28
Differences in PTSD Symptoms, Attachment Patterns and Marital Quality Among Veteran and Non-Veteran Couples.....	29
Some Aspects of Mental Health and Well-Being: Dyadic Approach.....	30
Parental Care and Overprotection as Predictors of Stress and Well-Being in Young Adults.....	31
2nd Symposium on Parental Mental Health During Pregnancy and After Childbirth.....	32
Maternal Postpartum Stress Scale: A New Measure of Stress in the First Postpartum Year.....	34
Predictors of Postpartum-Specific Stress in Mothers During the First Year After Childbirth.....	35

Gestational Weight Gain as a Predictor of Postpartum Depression: A Longitudinal Study.....	36
Postpartum Depression and Bonding During the COVID-19 Pandemic: A Longitudinal Study.....	37
Be a Mom, a Web-Based Psychological Intervention for Preventing Postpartum Depression: What Were the Women’s Perceptions?.....	38
Izazovi korištenja digitalne tehnologije kod djece u Hrvatskoj – što znamo i što nam je činiti?.....	39
Zadovoljstvo životom i preokupiranost digitalnom tehnologijom kod djece.....	41
Društvena <i>online</i> iskustva i mentalno zdravlje mladih – što znamo i što nam je činiti?.....	42
Povezanost korištenja digitalnih medija i videoigara sa socijalnim razvojem djece.....	43
Roditeljski nadzor kao zaštitni faktor kod utjecaja pretjeranog korištenja interneta na socio-emocionalni razvoj djece.....	44
Roditeljska medijacija dječjeg korištenja digitalnih uređaja: „...ja ga uvijek moram od toga odmicati.“.....	45
Addiction in the Family: Dynamics, Clinical Practice, and Research.....	46
A New Paradigm in the Treatment of Addiction.....	48
Food Addiction and Self-Harm as Anaesthesia for Sexual Abuse Survivors.....	49
Parentification of Children of Alcoholics as an Emotional Abuse and Relational Family Therapy.....	50
Developing Resistance in the Therapeutic Process in a Group of Recovering Alcoholics.....	51
Reliability of the TAR Coding System (in Psychotherapeutic Treatment of Addiction).....	52
The Connection and Contribution of Religiosity to the Process of Resilience.....	53
Obiteljska otpornost.....	55
Resilience, Post-Traumatic Growth, Religiosity, and Hope among Earthquake Survivors.....	56
Relationship Between Religiosity, Resilience and Values among Students in Croatia.....	57
Experiencing Faith in God as a Positive Way to Cope in Stressful Situations.....	58

Tjelesno vježbanje kao okvir mentalnog zdravlja.....	59
Razlike u procjenama kvalitete života tjelesno aktivnih i neaktivnih zaposlenika.....	61
Kako (je) biti roditelj sportaša?	62
Dinamika motivacijskih procesa u sportu: longitudinalni pristup empirijskoj provjeri teorije samoodređenja.....	63
Mentalno zdravlje i tjelesna aktivnost odraslih osoba s intelektualnim teškoćama.....	64
Povezanost tjelesne aktivnosti sa samoefikasnošću i kvalitetom života kod odraslih osoba s intelektualnim teškoćama.....	65
Plivanje kao rekreacija – pogled iz kuta plivača adolescenata.....	66
Razlike stavova prema plesu učenika i učenica nekih srednjih škola na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije.....	67
Physical Activity as a Protective Factor of Well-Being during the COVID-19 Pandemic Period – Perspectives and Challenges.....	69
Anxiety and Resilience of Exercisers and Athletes during the COVID-19 Pandemic – The Role of a Physical Activity Routine.....	70
Physical Activity and Psychological Well-Being of Students during the COVID-19 Pandemic.....	71
Psychological Dimensions Supporting Physical Activity during the COVID-19 Lockdown.....	72
The Moderation Role of Mental Toughness and Social Support in the Effect of Intention to Exercise on Involvement in Physical Activity.....	73
The Mediation Role of Physical Activity in the Relationship of Perfectionism with Healthy Orthorexia and Orthorexia Nervosa.....	74
Handball as a Fruitful Avenue for Sport Psychology Research.....	75
Athletes Readiness to Play with Risk, Pain and Injury: The Role of Sports Identity, Mental Toughness and Group Cohesion.....	77
Sports Leadership and Negative Coaching Behavior as Predictors of Perceived Unsportsmanlike Conduct in Handball.....	78
Does the Team's Collective Efficacy Attenuate the Negative Effect of Anxiety on The General Self-Efficacy of Handball Players?.....	79
Group Cohesion and Collective Efficacy as Predictors of Perception of Team Success and Satisfaction of Handball Players.....	80

Uloga i aktivnosti Centra za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice u kriznoj situaciji....	81
Suočavanje s krizom – spremnost prilagodbe lokalne zajednice.....	83
Uloga Centra za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice u kriznoj situaciji potresa i pandemije COVID-19.....	84
Savjetodavni rad i podrška djeci, mladima i roditeljima tijekom pandemije COVID-19 u Centru za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice.....	85
Izazovi, prednosti i plodovi <i>online</i> rada Centra za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice tijekom pandemije COVID-19.....	86
Kognitivne funkcije u psihičkim poremećajima.....	87
Kognicija u shizofreniji.....	89
Pacijenti koji boluju od shizofrenije imaju niže rezultate na testu kognitivnih funkcija (5-KOG) u odnosu na upareni kontrolni uzorak.....	90
Psihodijagnostika - kognitivne funkcije u psihičkim poremećajima.....	91
Psihopatologija.....	92
Rezistencija i rehabilitacija u težim psihičkim poremećajima.....	93
Oral Presentations/Usmena izlaganja.....	94
Prikaz istraživanja među srednjoškolcima - aktivno nošenje sa stresom i anksioznosti u vrijeme pandemije COVID-19.....	95
Mladi i mediji ² u vrijeme pandemije bolesti COVID-19.....	96
Mentalno zdravlje odgojitelja: uloga emocionalne kompetentnosti i psihološke otpornosti.....	97
The Role of Specific Teaching Methods and Flow in Learning in Students Satisfaction with Online Classes and Happiness During the COVID-19 Pandemic...	98
Mentalno zdravlje djece i adolescenata u doba pandemije COVID-19.....	99
Longitudinalno praćenje pozitivnih posljedica pandemije COVID-19 u Hrvatskoj...	100
Stavovi o smislu života tijekom pandemije COVID-19.....	101
KLUB SMIJEHA - načini suočavanja pojedinca i grupe s kriznim situacijama.....	102
Terapeutska moć riječi kod osnovnoškolske djece u razdoblju koronakrize.....	103
Bračni stres i bračni procesi: utjecaj percepcije potpore partnera kao oblika otpornosti na bračni stres.....	104
Depresivnost, anksioznost i usamljenost kao prediktori kompulzivne kupovine.....	105
Škola mira i prijateljstva - <i>mindfulness</i> u službi razvoja rezilijentnosti djece i mladih.	106

Srce za Banovinu – kako smo pružali podršku odgojiteljima, roditeljima i djeci nakon potresa.....	107
Utjecaj pandemije COVID-19 na odgoj i obrazovanje djece s teškoćama u razvoju - iskustva roditelja.....	108
Single Adults' Perceptions of a Singles-Friendly Work Culture, Work-Life Balance, Job Performance, and Well-Being during the COVID-19 Pandemic.....	109
Diskriminacija posvojene djece druge rase.....	110
Kriza i balet: akutno stanje kao životno zvanje.....	111
Otpornost učenika osnovne škole u kriznim situacijama.....	112
Moderating Role of Workplace and Using Sick Leave in Experiencing Stress and Coping in Nurses during the COVID-19 Pandemic.....	113
Ispitivanje povezanosti privrženosti ocu, samopoštovanja, ljubomore i strategija zadržavanja partnera.....	114
Iskustva i zadovoljstvo roditelja korisnika psihosocijalne podrške.....	115
The Role and Value of Supportive Relationships with Non-Parental Adults: Croatian Adolescent's Perspectives.....	116
Ključne točke u procesu oporavka i postizanju cjelovite promjene kod bivših ovisnika o drogama – pogled iz tri kuta.....	117
Profesionalni razvoj odgojitelja i osiguravanje kvalitetne pedagoške prakse prema djeci u riziku socijalne isključenosti.....	118
Uloga otpornosti u tretmanskome radu s emocionalno zlostavljanim i zanemarenim djetetom.....	119
Doprinos prijateljskih i romantičnih odnosa pozitivnom mentalnom zdravlju.....	120
Odgovornost odgojno-obrazovnoga sustava u kriznim situacijama djece s teškoćama i potencijali likovnih aktivnosti.....	121
The Relationship between Religious Coping and Mental Health – What Do We Know?.....	122
Iskustva stresa kod odgajatelja i nastavnika tijekom pandemije koronavirusa.....	123
Stress Due to Experienced Aggression and Teachers' Job Satisfaction: The Role of Social Support.....	124
Religiozno suočavanje sa stresom, osobni smisao života i subjektivna dobrobit kod religioznih adolescenata katoličke vjeroispovijesti.....	125
Humour Styles, Memes and Life Satisfaction During the Pandemic.....	126

Osjećaj koherentnosti studenata - pokazatelji za intervenciju.....	127
Samoprocjena mentalnog zdravlja studenata medicine: doprinos godine studija, obiteljskih odnosa i traumatskih iskustava.....	128
The Relationship between the Coronavirus Measures' Stringency, the Speed of Measure Implementation and Perceived Stress.....	129
<i>Online</i> podrška roditeljstvu u vrijeme pandemije - prema programu Rastimo zajedno.....	130
Iskustva roditelja djece različite dobi.....	131
Prediktori policijskog stresa u vrijeme pandemije COVID-19 u Hrvatskoj.....	132
Childcare Workers' Actions to Promote the Imagination in Childcare Settings.....	133
Povezanost lokusa kontrole i procjene rizičnosti određenog rizičnog ponašanja s kompulzivnom kupovinom.....	134
Odnos grupne kohezije, stresa na poslu i zadovoljstva poslom zaposlenika.....	135
The Relationship between Empathy, Social Anxiety and Different Types of Aggressive Behaviour in Students.....	136
Odnos između epistemičkih emocija i motivacije za učenjem fizike tijekom nastave na daljinu.....	137
Razlika u izraženosti simptoma kod osoba oboljelih od shizofrenije s obzirom na duljinu trajanja bolesti.....	138
Ekspertiza, vizualizacija i umreženost - o ovisnosti i prevenciji iz enciklopedijske perspektive.....	139
Povezanost svijetle trijade, motivacije za igranjem i vrsta igara s problematičnim igranjem.....	140
Seeking Employment after Graduation: A Cross-Lagged Investigation of the Role of Career Adaptability and Job-Search Self-Efficacy during the Pandemic.....	141
Ispitivanje odnosa korištenja društvenih mreža, problematičnog korištenja interneta i straha od propuštanja kod studentica za vrijeme pandemije.....	142
Uloga duhovnosti i privrženosti četvrti u objašnjenju prosperiteta.....	143
Stuck with Each Other: Some Aspects of the Relationship Between Students and Parents during the General Quarantine in Croatia.....	144
Istraživanje povezanosti osobina ličnosti sa stavovima o mjerama uslijed pandemije COVID-19.....	145
Ispitivanje razlika u razini anksioznosti kod studenata s obzirom na iskustvo potresa u Zagrebu.....	146

Jesu li u postolara najgore postole? Mentalno zdravlje stručnjaka za mentalno zdravlje.....	147
Jačanjem kompetencija učitelja u području mentalnozdravstvene pismenosti do psihološke otpornosti u školskom okruženju.....	148
Poster Presentations/Poster izlaganja.....	149
Analiza upita vezanih za teme psihičkog zdravlja na savjetodavnim kanalima Hrabrog telefona prije i tijekom pandemije COVID-19 i potresa.....	150
Mentalno zdravlje učenika škole teško stradale u zagrebačkom potresu 22. ožujka 2020. godine.....	151
Prevalence and Predictors of Anxiety among Elementary School Students during the COVID-19 Pandemic.....	152
Internalizirane teškoće kod učenika viših razreda osnovne škole i radionička podrška skupini učenika sa većim internaliziranim teškoćama.....	153
Nastava na daljinu u srednjoj školi i pandemija COVID-19.....	154
Teškoće u mentalnom zdravlju vulnerabilnih skupina uslijed suočavanja sa zdravstvenom krizom – prikaz slučaja.....	155
Risk Factors for COVID-19 Related Psychological Distress in People with Existing Psychopathological Issues.....	156
Stress and Coping Strategies of Fathers of Children with Disabilities.....	157
Karakteristike spavanja i posla kao prediktori doživljenog stresa kod radnika pomagačkih zanimanja.....	158
Emocionalna stanja i stres medicinskih sestara/tehničara na rehabilitacijskim bolničkim odjelima prije i tijekom pandemije COVID-19.....	159
Validation of the Pandemic-Related Experiences Questionnaire in Nurses.....	160
Using Google to Predict New COVID-19 Cases and Socio-Psychological Consequences of the Pandemic.....	161
Mediomanija ili - pandemija u očima medija?.....	162
What Consequences of Children’s Digital Device Use Do Parents and Children See? – Focus Group Approach.....	163
Razlike u samoprocjenama pogrešaka pri pamćenju s obzirom na zaraženost SARS-CoV-2 virusom.....	164
Neke odrednice prilagodbe na pandemiju COVID-19.....	165
Psihološko osnaživanje osoba s intelektualnim teškoćama i njihovih obitelji u visoko stresnim situacijama.....	166

Povezanost bavljenja tjelesnom aktivnošću tijekom pandemije COVID-19 sa zadovoljstvom izgledom.....	167
Odnos optimizma i pesimizma sa strategijama suočavanja sa stresnim situacijama.	168
The Role of Resilience and Religiosity in the Perception of Personal Experience Meaning during the COVID-19 Pandemic and Meaning of Life in General.....	169
Zaštitni faktori i otpornost studenata u vrijeme pandemije COVID-19.....	170
Socijalno-emocionalna dobrobit i otpornost djece tijekom prijelaza iz obitelji u dječji vrtić.....	171
Kako prevladati ispitnu tjeskobu.....	172
Kako prevladati stres u radu.....	173
Percepcija bolesti, uloga religioznosti i duhovnosti kod psihijatrijskih pacijenata.....	174
Odnos roditeljskog prihvaćanja-odbijanja, psihološke prilagodbe i osjećaja koherentnosti kod žena u prijelazu u odraslost.....	175
Uloga psihološke prilagodbe u odnosu roditeljskog prihvaćanja-odbijanja i teškoća nakon prekida romantične veze tijekom prijelaza u odraslost.....	176
The Role of Mindfulness in Intimate Relationships.....	177
Tehnologija i brak: kako je ometanje digitalnim uređajima povezano s intimnosti i zadovoljstvom brakom?.....	178
Utjecaj simetričnosti muških lica na percepciju fizičke privlačnosti kod žena.....	179
Substance Addiction Management in Psychotherapy - A Process of Change in Relational Family Therapy.....	180
Affect Regulation in the Process of Relational Family Therapy with an Alcoholic Client.....	181
Teškoće u emocionalnoj regulaciji, samoprihvatanju i svakodnevnom životnom funkcioniranju kod ovisnika o alkoholu - prikaz preliminarnih rezultata.....	182
Uloga političkih stavova, religioznih orijentacija i ličnosti u objašnjenju moralnih temelja studenata.....	183
Odrednice spremnosti mladih na sudjelovanje u oružanoj obrani domovine.....	184
Odnos mračne trijade, samokontrole i sklonosti za preuzimanje rizika kod zaposlenih.....	185
Career Preparedness in Future Seafarers: The Role of Personality Traits and Career Adaptability.....	186

The Role of Emotional Intelligence and Justice in the Organizational Context in Explaining the Experience of Stress among Seafarers.....	187
Provjera upitnika IPIP-20 - skraćene verzije markera velepetorog modela ličnosti....	188
Construction and Validation of the Digital Activities Scale.....	189
Kako unaprijediti inkluziju djece s teškoćama u razvoju? Stavovi punoljetnih stanovnika Republike Hrvatske.....	190
Laičke koncepcije uspješnog starenja: kako starije osobe u Hrvatskoj vide uspješno starenje?.....	191
Workshops/Radionice.....	192
Život pod utjecajem stresa? <i>No me interesa!</i>	193
Malim i brzim koracima do eliminacije stresa u kriznim situacijama.....	194
Od nekreativca prema kreativcu – kako iskoristiti (svoj) kreativni potencijal.....	195
Vježbanje - dvije strane medalje.....	196
Uloga školskih stručnih suradnika u suočavanju učenika sa stresnim situacijama za vrijeme nastave na daljinu.....	197
Uloga muzike i muzikoterapije u kriznim situacijama.....	198
Round table/Okrugli stol.....	199
Uloga civilnog društva u kriznim događajima velikih razmjera: aktivnosti Društva za psihološku pomoć na potresom pogođenom području.....	200
Author Index/Kazalo autora.....	202

Note/Napomena:

All Abstracts have been proofread. Nevertheless, editors and proofreaders have made only minimal changes to the texts, being careful not to alter the meaning. The information about the authors corresponds to the information the authors provided when submitting the Abstracts.

Tekstovi sažetaka izlaganja lektorirani su, no lektori i urednice minimalno su intervenirali u tekstove sažetaka izlaganja, pazeći da se ne mijenja smisao teksta. Podaci o autorima izlaganja navedeni su u skladu s onima koje su autori naveli prilikom prijave izlaganja.

Preface

Dear colleagues, friends and partners,

It is our great honor and pleasure to introduce the 3rd International Scientific Conference of the Department of Psychology at the Catholic University of Croatia, with the main topic "Coping with Crisis – Pathways Towards Resilience".

During almost the last two years, we have witnessed some big changes in the way of living – the COVID-19 pandemic has brought into our world many insecurities, uncertainties, the lack of possibility for long-term planning, physical distance and a life with only necessary social contacts. In Zagreb and Petrinja, we have also faced the earthquake consequences, and unfortunately, we are still experiencing them to this day. That is why we have decided to dedicate this Conference to the relationship of stress and mental health, which includes the adaptation of individuals and the community to extraordinary life circumstances. The Conference will deal with different subject areas, such as the coping ways of individuals, groups and the community with situations of crisis, the risk and protective factors, as well as vulnerable groups in coping with situations of crisis, the development of psychopathology as a consequence of a unsuccessful coping, the development of an individual's resistance, and the characteristics of resistant individuals, the advisory and psychotherapeutic work and support in situations of crisis, as well as the psychological/mental health of experts, in a multidisciplinary team.

It is necessary to underline the importance of a multidisciplinary and interdisciplinary approach to mental health, because these topics concern psychologists, but also experts in similar and other professions, such as psychiatrist, pediatricians, neurologists, oncologists, neurosurgeons, followed by occupational therapists, speech therapists, social workers, nurses, social pedagogues, rehabilitation workers, but also journalist and other communication specialist in their everyday expert and scientific work.

We are especially grateful to our colleagues, who have decided to present their scientific and/or expert work at our Conference and to participate in it through different forms of participation: round table, symposiums, workshops, oral and poster presentations.

At this Conference, 166 active participants from Croatia and other countries (Italy, Canada, Germany, and Slovenia) will participate, and they have submitted 149 presentations either individually or as co-authors. The program consists of 2 invited lectures, 11 symposiums, 54 individual oral presentations, 1 round table, 6 workshops, and 42 poster presentations.

Psychology students of the Catholic University of Croatia have been an active part of the program with their papers, their oral presentations and poster, and we are most truly thankful to them.

Our heartfelt thanks goes to the invited lecturers, who, as prominent scientist, have contributed to the program of our Conference with their lectures, and those are Professor Michael Ungar with his lecture "Diagnostic Resilience: A Multisystemic Model for Positive Development in Stressed Environments" and Professor Manfred Spitzer, Ph. D. with his lecture "Digital Information Technology in Times of the Pandemic: What did we learn?".

The Conference is a result of joint efforts of all the members of the Program and Organization Committee, with the enthusiastic support of the specialist service and the employees of the

Catholic University of Croatia, as well as our volunteers, psychology students of the Catholic University of Croatia, whose time, exceptional collaboration, wish and dedication during the Conference organization we sincerely appreciate.

Alongside the Catholic University of Croatia, who financially supported this Conference, support with their products has been given by Nestlé Adriatic d. o. o. and Misna vina d. o. o., to whom we are expressing our thanks.

In the name of the Program and Organization Committee, we would like to wish everyone a successful scientific part of the program, a fun social part and a pleasant stay during the beautiful Christmas ambience in Zagreb. Although this year the Conference is happening under somewhat different circumstances, we hope that the participants who will follow the program live, as well as those who will follow it remotely, will find an abundance of interesting activities, which will be valuable and helpful for their professional, but also personal growth.

Editors
Ljiljana Pačić-Turk & Maja Žutić

Predgovor

Poštovane kolegice i kolege, dragi prijatelji i suradnici,

velika nam je čast i zadovoljstvo predstaviti 3. međunarodni znanstveno-stručni skup Odjela za psihologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta, ovaj puta s glavnom temom „Suočavanje s kriznim situacijama – putevi jačanja otpornosti“.

U posljednje skoro dvije godine, svjedoci smo velikih promjena u načinu života – pandemija COVID-19 u naš je svijet unijela puno nesigurnosti, neizvjesnosti, nemogućnosti dugoročnog planiranja, fizičku distancu i život samo s nužnim socijalnim kontaktima. U Zagrebu i Petrinji smo se suočili i s posljedicama potresa, koje nažalost još i danas osjećamo. Stoga smo odlučili kako ćemo ovaj skup posvetiti odnosu stresa i mentalnog zdravlja, koji uključuje prilagodbu pojedinaca i zajednice na izvanredne životne okolnosti. Na skupu ćemo se baviti različitim tematskim područjima, primjerice načinima suočavanja pojedinca, grupe i zajednice s kriznim situacijama, rizičnim i zaštitnim čimbenicima te ranjivim skupinama u suočavanju s kriznim situacijama, razvojem psihopatologije kao posljedice neuspješnog suočavanja, razvojem otpornosti pojedinca i obilježjima otpornih pojedinaca, savjetodavnim i psihoterapijskim radom te podrškom u kriznim situacijama kao i psihološkim/mentalnim zdravljem stručnjaka u multidisciplinarnom timu. Teme će obuhvatiti mentalno zdravlje djece i odraslih te različite krizne situacije tijekom svih životnih razdoblja.

Potrebno je istaknuti važnost multidisciplinarnog i interdisciplinarnog pristupa mentalnom zdravlju, jer se s navedenim temama u svom svakodnevnom stručnom i znanstvenom radu susreću psiholozi, ali i stručnjaci srodnih i drugih struka, kao što su psihijatri, pedijatri, neurolozi, onkolozi, neurokirurzi, zatim radni terapeuti, logopedi, socijalni radnici, medicinske sestre, socijalni pedagozi, rehabilitatori, ali i novinari te drugi komunikacijski stručnjaci.

Posebno se zahvaljujemo onim kolegicama i kolegama koji su svoj znanstveni i/ili stručni rad odlučili prikazati upravo na našem skupu i sudjeluju na njemu kroz različite oblike sudjelovanja: okrugli stol, simpozije, radionice, usmena i poster izlaganja.

Na ovom skupu sudjeluje 166 aktivnih sudionika iz Hrvatske i inozemstva (Italija, Kanada, Njemačka, Slovenija) koji su samostalno ili u suautorstvu prijavili 149 izlaganja. Program se sastoji od 2 pozvana predavanja, 11 simpozija, 54 samostalna usmena izlaganja, 1 okruglog stola, 6 radionica i 42 poster izlaganja.

U program su se svojim radovima aktivno uključili studenti i studentice psihologije Hrvatskog katoličkog sveučilišta svojim usmenim izlaganjima i posterima te im na tome iskreno zahvaljujemo.

Posebno se zahvaljujemo i pozvanim predavačima, koji su kao istaknuti znanstvenici svojim predavanjima posebno obogatili program našeg skupa, a to su profesor Michael Ungar s predavanjem „Dijagnosticanje otpornosti: multisistemski model pozitivnog razvoja u stresnim okruženjima“ i prof. dr. sc. Manfred Spitzer s predavanjem „Digitalna tehnologija u doba pandemije: što smo naučili?“.

Skup je rezultat zajedničkog rada svih članova Programskog i Organizacijskog odbora, uz svesrdnu pomoć stručnih služba i djelatnika Hrvatskog katoličkog sveučilišta, te naših

volontera, studentica i studenata psihologije Hrvatskog katoličkog sveučilišta, kojima se iznimno zahvaljujemo na izdvojenom vremenu, izuzetnoj suradnji, želji i predanosti u organizaciji skupa.

Uz Hrvatsko katoličko sveučilište koje je financijski podržalo održavanje skupa, potporu svojim proizvodima pružili su Nestlé Adriatic d. o. o. i Misna vina d. o. o., kojima se osobito zahvaljujemo.

U ime Programskog i Organizacijskog odbora skupa želimo svima uspješan znanstveno-stručni dio programa, zabavan društveni dio i ugodan boravak u predivnom adventskom raspoloženju u Zagrebu. Iako se ove godine skup održava u ponešto drugačijim uvjetima, nadamo se kako će sudionici prateći program uživo, kao i oni koji će program pratiti na daljinu, pronaći pregršt zanimljivih aktivnosti koje će im biti vrijedne i korisne za profesionalni, ali i osobni rast.

Urednice
Ljiljana Pačić-Turk i Maja Žutić

Invited Lectures
Pozvana predavanja

Diagnosing Resilience: A Multisystemic Model for Positive Development in Stressed Environments

Michael Ungar

*Canada Research Chair in Child, Family and Community Resilience, Resilience Research Centre,
Dalhousie University, Halifax, Canada*

Abstract

Using examples from his research and clinical practice around the world, Dr. Ungar will explore patterns of resilience in contexts where children and adults are affected by social marginalization, migration, violence and mental disorder. His work is demonstrating that resilience can be “diagnosed” with sensitivity to culture and context, identifying factors that are most likely to have the greatest impact on behavioral outcomes at different levels of risk exposure. Dr. Ungar’s program of research provides support for an ecological, culturally sensitive interpretation of what resilience means to those who experience extreme forms of adversity and the many ways mental health professionals can intervene to improve the wellbeing of people with histories of exposure to stress and trauma.

Digital Information Technology in Times of the Pandemic: What did we learn?

Manfred Spitzer
Ulm University, Ulm, Germany

Abstract

We all hope that by the time of the conference taking place the pandemic will be over. Even though, we can ask the question of what lessons we have learned during the pandemic, in particular with regards of the use of digital information technology (IT) to mitigate the effects of the pandemic and our measures to curb it. Physical distancing while staying in contact (i.e., “distant socializing”) was made easier by IT. Given that the good old phone works digitally these days, the (digitized) phone should be the favoured means of communication between friends and family. We know each other and can imagine the picture of the person we talk to, without the need for transmitting images. Our brains do that for us, and “audio only” requires much less bandwidth and thereby energy. Education by computer works much less well than by teacher – this take-home message was harder to swallow for many working in the field. We must realize, what computers and the Internet can and cannot do in educational settings. Digital health care systems could have been helpful through the pandemic, but their potential – at least in Germany – was not realized. In the level of society, fake news and filter bubbles formed a large impediment for rational decision making and behavior by as much as 20% of the German people. However, for the majority, trust in science increased. During the pandemic, the older generation was hit hardest by the virus. In the long run, the young generation will suffer the most, not from the virus, but from our responses to it.

Symposiums

Simpoziji

Title of the Symposium:

**Supporting Coping and Well-Being in Twice-Exceptional Individuals: From School to
Everyday Life**

Symposium Organizer:

Alessandro Antonietti, e-mail: alessandro.antonietti@unicatt.it

Catholic University of the Sacred Heart, Milano, Italy

Abstract

The term twice exceptional (2e) is used to describe the coexistence of both intellectual high ability and one or more neurodevelopmental disorders. Early identification plays an important role in promoting their well-being, but unfortunately, many 2e children may remain unidentified due to the masking effect, as their giftedness may mask their disabilities or their academic challenges may mask their advanced abilities. Once identified, though, education becomes challenging as it should take into account both the type and level of giftedness and the type of disability and degree of impairment, providing both support in their areas of weaknesses and appropriate stimulation in their strength areas (National Education Association, 2006). In addition, even when a particular student's dual set of needs is acknowledged, meeting those needs in productive ways is complicated, as they bring their gifts with them to the remedial setting and their challenges to enriched settings (Baum et al., 2014; Baum & Schader, 2018). Hence, a series of critical steps have to be addressed in the developmental trajectories of 2e individuals, whose resilience skills should be enhanced to allow them to achieve adequate levels of well-being. In fact, 2e people tend to struggle with perfectionism, poor organization, lack of time management, poor performance, difficulties in social interactions, and they may need explicit instruction on short-term goals in order to achieve long-term goals. They also need guidance to develop effective study skills which may improve their school performance to ease their anxiety, stress, or discomfort. The aim of the symposium is to consider some challenges that adults (parents, educators, psychologists, therapists) dealing with 2e children and adolescents have to face in order to promote their well-being and help them overcome the difficulties they encounter in their life.

Keywords: coping, well-being, giftedness, twice exceptional, neurodevelopmental disorders

Oral Presentations within the Symposium

Unmasking the 'Masking Effect': Promoting a Comprehensive Assessment to Support Well-Being Experience in Twice-Exceptional Students

Daniela Traficante

Creativity as a Resource for Twice Exceptional Students to Cope with School and Life Challenges

Alessandro Antonietti

The Schoolwide Enrichment Model (SEM) Approach to Sustain 2e Individual's Success and Well-Being

Lara Milan

Unmasking the 'Masking Effect': Promoting a Comprehensive Assessment to Support Well-Being Experience in Twice-Exceptional Students

Daniela Traficante, e-mail: daniela.traficante@unicatt.it
Catholic University of the Sacred Heart, Milano, Italy

Abstract

A study will be reported, with the focus on the role of a comprehensive assessment of the cognitive functioning on well-being experience in students, who are characterized by exceptional intellectual or creative ability and by a coexisting disability, like Learning Disorders, ADHD, ASD. Misdiagnoses or missed diagnoses lead twice-exceptional (2e) students to have a low sense of mastery and autonomy, less interest and engagement in daily activities, and low peer social support than their schoolmates. In other words, those students are denied much-needed special services or programs because their twice exceptional status goes unrecognized. This contribute provides a review on methods to detect and capitalize on strengths and to remediate students' difficulties in academic achievement (Kaufman, 2018). Promoting activities of screening for twice-exceptionality at school, through the application of curriculum-based measures, might reduce the 'masking effect', which can be observed in two different conditions: either when a high-ability student with a disability is unidentified as both gifted and disabled or when overlooking the giftedness or the disability conceal or mask one another. This study underlines the importance of having a correct diagnosis of disability along with a detailed profile of cognitive functioning, as only a comprehensive assessment of students' strengths and weaknesses seems to work as a protective factor for both the psychological and school well-being of 2e students. Data deriving from an extensive screening in secondary school will be presented, in order to analyze the profile of students without diagnoses, who show high-level of ability in inferential reasoning along with difficulties in literacy, relative to well-being experience, engagement in school activities, school-climate perception, and personality traits.

Keywords: well-being, assessment, twice exceptional, giftedness

Creativity as a Resource for Twice Exceptional Students to Cope with School and Life Challenges

Alessandro Antonietti, e-mail: alessandro.antonietti@unicatt.it
University of the Sacred Heart, Milano, Italy

Abstract

Higher creative skills are reported in many neurodevelopmental disorders, such as learning disabilities, ADHD, and autism spectrum disorders. These skills, which may allow those children and adolescents to reach excellent levels of originality in their thinking processes, can be meant as a resource which merits to be cultivated to compensate the limits associated to the deficits, to find novel personal strategies to circumvent the difficulties such individuals experience in dealing with school tasks, and to support their self-esteem. The “exceptionality” in creativity, combined with the “exceptionality” due to the developmental disorder, constitutes a specific kind of twice exceptionality which is rather neglected. This presentation aims at contributing to the symposium by presenting data supporting the link between developmental disorders and creativity and by providing a possible explanation of this link. Further, suggestions about how the creative potential of the individuals in question can be enhanced will be taken into account. Finally, tips for education and school instruction to help this kind of twice exceptional students to achieve academic goals will be described.

Keywords: well-being, coping, creativity, twice exceptional, giftedness

The Schoolwide Enrichment Model (SEM) Approach to Sustain 2e Individual's Success and Well-Being

Lara Milan, e-mail: lara.milan@semitaly.com

SEM Italy, Vicenza, Italy

Abstract

Educational programming for twice-exceptional (2e) students highlights that it is far more productive to build upon their strength areas rather than 'fixing' their weaknesses. Watering down the curriculum to accommodate student's learning disabilities may be a double-edged sword because, if it may help students keep up with peers, at the same time it may disengage students because of the lack of educational challenge to enhance their high intellectual abilities, which ultimately may lead to underachievement. Research on underachieving students demonstrates that reversing the underachievement process is possible through the use of a type of SEM projects (Baum, Hébert & Renzulli, 1999). This applies also to twice-exceptionality, as a strength-based, talent-focused approach can provide entry points that have proven to be successful in helping 2e students reach academic, social, and behavioral goals (Baum et al., 2014; Baum & Schader, 2018). With this respect, the Schoolwide Enrichment Model (Renzulli & Reis, 2014) is recommended as one vehicle to meet the unique needs of gifted students with learning disabilities (Baum, 1988). Indeed, the SEM (Renzulli, Reis, Milan, 2021) is designed to infuse various types of enrichment into all aspects of the school curriculum in order to promote students' creative productivity by providing opportunities, resources, and encouragement to fully develop learners' gifts. Developing and implementing Individualized Education Programs for a 2e child requires educators to gain awareness of the complex profiles of 2e learners, who, along with their learning disabilities, may exhibit some of the characteristics usually displayed by gifted children. Reis reviewed a collective body of research on the SEM which suggests that when educators use enrichment-based teaching and learning practices, students achieve as well or better than when the focus is on traditional or remedial practices. In particular, Baum's study on Type III Enrichment reported that, when used as an intervention with high ability, learning disabled students, it improves self-regulation, self-esteem, and specific instructional strategies to enhance the potential of those students (Baum, 1988). Olenchak's research study supports the use of SEM as a means of meeting educational needs of a wide variety of high ability students. The SEM, when used as an intervention, was associated with improved attitudes toward learning among elementary, high ability students with learning disabilities. Furthermore, the same students, who completed a high percentage of Type III projects, made positive gains with respect to self-concept (Olenchak, 1991).

Keywords: twice-exceptional, SEM, enrichment, talent development

Title of the Symposium:

Family Functioning in the Light of Posttraumatic Recovery

Symposium Organizer:

Martina Knežević, e-mail: martina.knezevic@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

The main objective of this symposium is to present preliminary data collected as part of the project titled “Family Dynamics, Health and Well-Being of Croatian Families in the Light of War and Postwar Experiences”. Using a variety of qualitative and quantitative research methods, we investigated the association between active participation in the Homeland war and physical, mental and social well-being of war veterans and their families compared to families who do not have such war-related experience. The symposium consists of five presentations, during which we will focus on coping strategies, stress, marital adjustment and quality of life among Croatian war veterans and nonveterans, their wives and their children. Special attention will be given to concepts such as secondary traumatization, family dynamics and protective factors.

Keywords: family dynamics, primary and secondary traumatization, couples functioning, parental care

Oral Presentations within the Symposium

Coping Strategies, Stress and Quality of Life Among Croatian War Veterans and Non-Veterans

Josip Bošnjaković, Ana Šeremet, Lana Batinić, Patricia Tomac & Martina Knežević

Stress, Coping Strategies and Quality of Life Among Spouses of Croatian War Veterans

Martina Knežević, Ana Šeremet, Lana Batinić, Patricia Tomac & Josip Bošnjaković

Differences in PTSD Symptoms, Attachment Patterns and Marital Quality Among Veteran and Non-Veteran Couples

Ana Šeremet, Patricia Tomac, Josip Bošnjaković, Lana Batinić & Martina Knežević

Some Aspects of Mental Health and Well-Being: Dyadic Approach

Lana Batinić, Ana Šeremet, Patricia Tomac, Josip Bošnjaković & Martina Knežević

Parental Care and Overprotection as Predictors of Stress and Well-Being in Young Adults

Patricia Tomac, Josip Bošnjaković, Ana Šeremet, Lana Batinić & Martina Knežević

Coping Strategies, Stress and Quality of Life Among Croatian War Veterans and Non-Veterans

Josip Bošnjaković, e-mail: jobosnjakovic@gmail.com

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Ana Šeremet

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Lana Batinić

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Patricia Tomac

Institute for Medical Research and Occupational Health, Zagreb, Croatia

Martina Knežević

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Difficult life circumstances such as violence, war, and other traumas challenge personal capacities to deal with them. Some people cope with such situations more successfully, while others may have difficulties in coping due to various factors. One of the first surveys conducted among Croatian war veterans indicated that those veterans who spent more than 3 months on the front line met the criteria for PTSD. Even though we cannot rule out that individuals who did not actively participate in the war did not go through difficult life situations that challenge their coping capacities, we assume that the experience of war usually leaves more serious consequences on the physical, mental, spiritual and social health on people who actively participated. Therefore, our aim was to investigate differences between war veterans and non-veterans in coping strategies and how their coping strategies relate to stress levels and the quality of life. We compared three groups (N = 93): war veterans with PTSD, war veterans without PTSD and non-veterans. The factor analysis revealed nine coping strategies: Acceptance and Planning, Substance Use, Denial and Giving Up, Self-Distraction and Humor, Spirituality and Religiosity, Burdening and Self-Blame, Social Support, Active Coping and Optimism, and Withdrawal. Differences in coping strategies were found between veterans with PTSD and non-veterans on Denial and Giving Up, between veterans with PTSD, veterans without PTSD and non-veterans on Self-Distraction and Humor, and between veterans with PTSD and veterans without PTSD on Spirituality and Religiosity coping strategies. The results are interpreted with respect to the association between coping strategies, stress symptoms and quality of life.

Keywords: war veterans, non-veterans, coping strategies, stress, quality of life

Stress, Coping Strategies and Quality of Life Among Spouses of Croatian War Veterans

Martina Knežević, e-mail: martina.knezevic@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Ana Šeremet

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Lana Batinić

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Patricia Tomac

Institute for Medical Research and Occupational Health, Zagreb, Croatia

Josip Bošnjaković

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Even though the Croatian War of Independence ended more than 25 years ago, its consequences are permanently present in various aspects of life in the local population. Previous research has investigated the effects of war trauma on everyday life and functioning of Croatian war veterans and their wives, focusing on the effects of husbands' war trauma on everyday functioning of their wives. One study showed that the quality of life among wives of Croatian war veterans diagnosed with posttraumatic stress disorder (PTSD) is significantly lower than the quality of life of wives whose husbands do not have this diagnosis. In addition to the husband's participation in the war and his potential diagnosis, here we have focused on the personal traumatic experiences of the war veterans' wives, their coping strategies, and the related quality of life. Therefore, the aim of this study was to examine the relationship between trauma symptoms, coping strategies and subjective well-being. The study included 92 women divided into three groups: war veterans' wives whose husbands were diagnosed with PTSD, war veterans' wives whose husbands were not diagnosed with PTSD, and wives whose husbands did not actively participate in the Homeland war. Contrary to our expectations, we did not find any differences in the level of current trauma symptoms between these three groups of wives. It seems that the husband's participation in the war and the husband's PTSD diagnosis are not significant predictors of the wives' quality of life. Our results have shown that their current trauma symptoms and coping strategies were significant predictors of their quality of life. We will discuss the importance of including all members of the veterans' families and their personal experiences in research on the consequences of war trauma. These findings can serve as a starting point in creating programs aimed at improving the quality of life of veteran families.

Keywords: posttraumatic symptoms, secondary traumatization, coping strategies, quality of life

Differences in PTSD Symptoms, Attachment Patterns and Marital Quality Among Veteran and Non-Veteran Couples

Ana Šeremet, e-mail: ana.seremet@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Patricia Tomac

Institute for Medical Research and Occupational Health, Zagreb, Croatia

Josip Bošnjaković

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Lana Batinić

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Martina Knežević, e-mail: martina.knezevic@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Research shows that one of the main factors in posttraumatic recovery is a family that provides support, understanding and love. The destruction and functional damaging of this protective factor facilitates the development of various mental health problems. Traditionally, research has been focused on the development of symptoms in direct trauma survivors. However, during the last three decades research has recognised the effects of posttraumatic stress symptoms in trauma survivors on their family members. Therefore, the aim of this study was to examine the differences in the incidence of PTSD symptoms, partner attachment, and marital quality in veteran and non-veteran couples. Data were collected from veteran couples in which the husband was diagnosed with posttraumatic stress disorder (PTSD), veteran couples in which the husband was not diagnosed with PTSD and non-veteran couples (husband did not actively participate in the Croatian Homeland War). The results showed that there is no difference in marital quality and dimensions of attachment (anxiety and avoidance dimensions) among the observed groups. However, the differences were found in the level of current PTSD symptoms. Veterans diagnosed with PTSD have higher levels of current PTSD symptoms compared to veterans without PTSD and non-veterans. On the other hand, wives of veterans diagnosed with PTSD have higher levels of PTSD symptoms compared to wives of non-veterans, even though none of the wives had a PTSD diagnosis. Moreover, the results also showed that wives of veterans without PTSD had higher levels of current PTSD symptoms compared to their husbands. The results will be discussed in light of Secondary Traumatization Theory, Couple Adaptation to Traumatic Stress Model and Attachment Theory.

Keywords: PTSD, war veterans, wives of war veterans, attachment, marital quality

Some Aspects of Mental Health and Well-Being: Dyadic Approach

Lana Batinić, e-mail: lana.batinic@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Ana Šeremet

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Patricia Tomac

Institute for Medical Research and Occupational Health, Zagreb, Croatia

Josip Bošnjaković

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Martina Knežević, e-mail: martina.knezevic@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Quality of life is determined not only by objective conditions (e.g., health, incomes), but even more by the subjective perception and satisfaction with those conditions. Hence, subjective or personal wellbeing can be defined as a positive state of mind that involves the whole life experience. The Croatian War of Independence has certainly been a life-changing experience for many Croatian families, especially for those whose members were actively involved. Some sources show that up to 30% of Croatian war veterans are diagnosed with posttraumatic stress disorder (PTSD), often in comorbidity with depression and anxiety. The aim of this study was to investigate the effect of depression and anxiety (as emotional states) on the personal and partner's well-being. Since a partner relationship is a product of two people who are constantly interacting and influencing each other, we decided to use a dyadic approach for the data analysis. This approach takes into account that the partners' results are not independent from each other. Using the Actor-Partner Interdependence Model (APIM), we have analyzed the results of 89 married couples aged between 41 and 64, controlling for PTSD of the war veterans in our sample. As we expected, the actor effects were significant – self-reported symptoms of depression and anxiety have negative effect on both the husbands' and wives' personal well-being. However, we have also found a significant partner effect showing that the husbands' depression and anxiety have a decremental effect on the wives' subjective well-being. The overall results are discussed in the context of marriage dynamic and importance of the partner for personal well-being.

Keywords: depression, anxiety, well-being, dyads

Parental Care and Overprotection as Predictors of Stress and Well-Being in Young Adults

Patricia Tomac, e-mail: ptomac@imi.hr

Institute for Medical Research and Occupational Health, Zagreb, Croatia

Josip Bošnjaković

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Ana Šeremet

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Lana Batinić

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Martina Knežević, e-mail: martina.knezevic@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

The term secondary traumatization refers to the recently discovered phenomenon, according to which individuals do not have to experience trauma personally to develop stress-related symptoms and mental-health problems. Research shows that one can develop symptoms that mirror PTSD and related problems just by hearing about the traumas experienced by a loved one. War stress is a special form of trauma that can leave positive (e.g., resilience) and negative (e.g., PTSD) consequences. One clinical study revealed that adolescents whose fathers are Croatian war veterans suffering from PTSD have significantly higher rate of somatic difficulties, anxiety and depression symptoms, as well as a greater tendency for delinquent and aggressive behavior compared to adolescents whose fathers are Croatian war veterans, but are not suffering from PTSD. One study, which focused on wives of Croatian war veterans who suffer from PTSD, revealed that 36% of them also meet the criteria for secondary traumatic stress disorder. Given that both father and mother are important in the upbringing of a child and significantly affect his/her well-being and quality of life, the aim of this study was to examine the relationship between the levels of stress symptoms, quality of life and parental bonding among three groups of young adults (N = 82): children of war veterans suffering from PTSD, children of war veterans without PTSD, and children of non-veterans. Our results revealed significant associations between stress symptoms, quality of life and parental bonding (care and overprotection) among these three groups of young adults. However, we did not find evidence of secondary traumatization among children of Croatian war veterans. The results are discussed with reference to practical interventions taking into account parenting styles, stress, and quality of life of young adults.

Keywords: parental care, secondary traumatization, well-being, quality of life

Title of the Symposium:

2nd Symposium on Parental Mental Health During Pregnancy and After Childbirth

Symposium Organizer:

Sandra Nakić Radoš, e-mail: snrados@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Perinatal mental health has been studied for a few decades, with all findings emphasising the diversity and wide prevalence of mental health issues that should not be disregarded. Still, screening for such difficulties is not standard in many countries, and prevention is implemented unsystematically. Even more, recent reviews show that peripartum mental health has been jeopardised during the COVID-19 pandemic. The symposium will focus on different aspects of mental health and experiences during pregnancy and after childbirth, mainly on stress and postpartum depression. The first two presentations examine postpartum-specific stress, with a new measure of the stress in the first year after childbirth – the Maternal Postpartum Stress Scale (Nakić Radoš, Brekalo & Matijaš) and some predictors of postpartum-specific stress (Brekalo, Žutić & Nakić Radoš). The following presentations are focused on postpartum depression. Two longitudinal studies are examining the prediction of postpartum depression symptoms, with gestational weight gain as a predictor along with psychosocial predictors (Žutić, Brekalo & Nakić Radoš) and the association of postpartum depression with mother-infant bonding during the COVID-19 pandemic (Orkaby & Handelzalts). The final presentation is on the e-mental health tool, Be a Mom, an intervention grounded on CBT principles, including acceptance and compassion-based approaches, designed to prevent postpartum depression (Fonseca & Canavarro). The symposium will contribute to the theoretical knowledge on peripartum mental health, ease the assessment of a wide range of postpartum mental health difficulties, and promote e-mental health tools as new methods to reach out to the perinatal population. Also, the association between maternal mental health and mother-infant bonding highlights the need to raise awareness of the importance of paying attention to maternal needs. In the end, all these efforts should contribute to the protection and promotion of parental well-being and infant development in a protected and healthy environment.

Keywords: mental health, peripartum; pregnancy; mothers; prevention

Oral Presentations within the Symposium

Maternal Postpartum Stress Scale: A New Measure of Stress in the First Postpartum Year

Sandra Nakić Radoš, Maja Brekalo & Marijana Matijaš

Predictors of Postpartum-Specific Stress in Mothers During the First Year After Childbirth

Maja Brekalo, Maja Žutić & Sandra Nakić Radoš

Gestational Weight Gain as a Predictor of Postpartum Depression: A Longitudinal Study

Maja Žutić, Maja Brekalo & Sandra Nakić Radoš

Postpartum Depression and Bonding During the Covid-19 Pandemic: A Longitudinal Study

Naomi Orkaby & Jonathan Handelzalts

Be a Mom, a Web-Based Psychological Intervention for Preventing Postpartum Depression: What Were the Women's Perceptions?

Ana Fonseca & Maria Cristina Canavarro

Maternal Postpartum Stress Scale: A New Measure of Stress in the First Postpartum Year

Sandra Nakić Radoš, e-mail: snrados@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Maja Brekalo

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Marijana Matijaš

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

The literature review on postpartum stressors reveals that postpartum experience may include different problems and stressful events. Unfortunately, measures of stress during postpartum are scarce. Also, they are excessively long, too specific or cover only the first six weeks postpartum. Therefore, the aim of this study was to develop and validate a new measure of postpartum specific stress, as a self-report scale. A 46-item scale was developed based on previous scales and qualitative studies on postpartum-specific stress. In an online cross-sectional survey, 603 women in the first postpartum year filled in the Maternal Postpartum Stress Scale. The Perceived Stress Scale (PSS), the Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS), and the Depression, Anxiety, and Stress Scale (DASS-21; anxiety subscale) were also administered to test construct validity. Factor structure, reliability, and different aspects of validity were examined. The number of items was reduced to 22, and a three-factor structure was established with the exploratory factor analyses. Factors were best labelled as Personal needs and fatigue (fatigue, lack of time for personal needs and socialization, household chores), Infant nurturing (infant health and nurturing), and Body changes and sexuality. The reliability of the total scale and all subscales was good. Good convergent and divergent validity was established. The subscales were discriminative for primiparous and multiparous mothers. In conclusion, the new 22-item Maternal Postpartum Stress Scale is a valid and reliable measure of postpartum specific stress. Both researchers and practitioners can use the scale to assess the stress intensity that postpartum mothers experience.

Keywords: stress; postpartum; assessment; validation; mothers

Predictors of Postpartum-Specific Stress in Mothers During the First Year After Childbirth

Maja Brekalo, e-mail: maja.andelinovic@unicath.hr
Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Maja Žutić
Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Sandra Nakić Radoš
Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Perception in society is that childbirth is a happy event and that mothers should only feel blessed and fulfilled. However, mothers experience biological, psychological, and social changes and increased demands regarding infant care, which can aggravate stress. Therefore, it is essential to focus on specific stress after childbirth and not general stress, but until recently, measures for postpartum stress focused on the early period or health complications. The Maternal Postpartum Stress Scale is a new measure of specific stress during the first year after childbirth. However, little is known about predictors of specific postpartum stress in mothers. Therefore, this study aimed to examine the predictors of specific postpartum stress during the first year after childbirth. During the first postpartum year, 603 mothers participated in the online cross-sectional study. Participants filled in the Maternal Postpartum Stress Scale (MPSS), which has three subscales: Personal needs and fatigue, Infant nurturing, and Body changes, and sexuality. They also filled in the Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS), the Depression, Anxiety, and Stress Scale (DASS), the Postpartum Bonding Questionnaire (PBQ), and the Postnatal Negative Thoughts Questionnaire (PNTQ). In hierarchical regression analyses, criteriums were the MPSS total score and three subscales, while predictors were parity, infant's health complications, mother-infant bonding, negative postpartum thoughts, postpartum depression, and anxiety symptoms. Results showed that Anxiety about care and maternal distress, as a dimension of mother-infant bonding, and postpartum depression symptoms were predictors of the higher total score and the three dimensions of the postpartum specific stress. Also, being a primiparous mother and having an infant with health complications predicted elevated stress regarding infant nurturing. These findings address the importance of a wide range of maternal mental health states, including postpartum specific stress. Psychoeducational prevention and intervention programs should be offered, especially to primiparous mothers, focusing on infant care and coping with distress.

Keywords: stress, postpartum, mother-infant bonding, negative postpartum thoughts, postpartum mental health

Gestational Weight Gain as a Predictor of Postpartum Depression: A Longitudinal Study

Maja Žutić, e-mail: maja.zutic@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Maja Brekalo

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Sandra Nakić Radoš

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Due to profound physiological, psychological and social changes, pregnancy and the puerperium are considered a sensitive period for mental health issues, such as peripartum depression. Risk factors for peripartum depression are broad, including biological and psychosocial factors. Regarding the weight variables, gestational weight gain is mainly studied focusing on pregnancy outcomes, but few recent studies found a significant association with peripartum depression. Such findings have great clinical value, but research is scarce, and the results are equivocal. Therefore, this study is aimed to explore whether gestational weight gain would predict postpartum depression symptoms after accounting for known psychosocial predictors. This prospective study was conducted on 267 women that were followed from the third trimester of pregnancy until 6 to 8 weeks postpartum. The participants fulfilled the general data sheet, the Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS), the State-Trait Anxiety Inventory (STAI), the Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES), as well as one item on body image satisfaction during pregnancy, and again EPDS in postpartum. In addition, the pre-pregnancy body mass index (BMI) and the gestational weight gain were collected from medical records. Results showed that only 35.2% of the sample had gestational weight gain within the recommended for their pre-pregnancy BMI. The hierarchical regression analysis showed that after looking at sociodemographic variables, depression, anxiety, self-esteem and body image satisfaction during pregnancy, the gestational weight gain was a significant predictor of postpartum depression symptoms. Pregnant women who had excessive weight gain were at higher risk for developing postpartum depression symptoms. These findings should help clinicians in identifying pregnant women at risk for developing postpartum depression. Therefore, clinicians should consider closely monitoring gestational weight gain and maternal mental health. In addition, individualized prevention programs and interventions that might involve dietary counselling, psychoeducation and support should be offered to women with excessive gestational weight gain to prevent postpartum depression and encourage a healthier transition to motherhood.

Keywords: gestational weight gain; postpartum depression; pregnancy; postpartum; risk factors; maternal mental health

Postpartum Depression and Bonding During the COVID-19 Pandemic: A Longitudinal Study

Naomi Orkaby

The Academic College of Tel-Aviv Yaffo

Jonathan Handelzalts, e-mail: jhandelzalts@gmail.com

The Academic College of Tel-Aviv Yaffo

Abstract

Postpartum depression (PPD) and mother-infant bonding difficulties are two complications of childbearing that can occur during the postpartum period. PPD can last more than a year in chronic cases and can reappear even after the remission period. The aim of the present study was to examine if the COVID-19 pandemic influence was associated with an increase in PPD and mother-infant bonding difficulties in a longitudinal sample of postpartum women who were initially sampled before the pandemic and were followed during this time. We were further interested in the possible mediation of COVID-19 influence on the association between women's attachment orientations and postpartum depression and bonding. One hundred and seventy-three women completed all time points of a longitudinal study at the maternity ward of a tertiary health care centre in central Israel. The present study is part of a larger study that followed postpartum women at four different time points: 1-4 days (T1), two months (T2), six months (T3) and one year and seven months (T4). We analyzed the Demographic and Experiences in Close Relationships Scale (ECR) data from T1, and analyzed the changes in the Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS) and the Postpartum Bonding Questionnaire (PBQ) from T2 to T4, while in T4, the women were also asked about the effects of the COVID-19 pandemic on their lives. Results show that there was a significant increase in PDD levels at T4 compared to T2, while no significant change in bonding was observed. In addition, the COVID-19 effect mediated the association between anxious attachment orientation and PPD, while no significant results were found for avoidant attachment orientation. Clinical implications, as well as future research, are discussed.

Keywords: postpartum depression; bonding; COVID-19; attachment orientation; longitudinal

Be a Mom, a Web-Based Psychological Intervention for Preventing Postpartum Depression: What Were the Women's Perceptions?

Ana Fonseca, e-mail: anafonseca77@gmail.com

Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Coimbra

Maria Cristina Canavarro

Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Coimbra

Abstract

Postpartum depression [PPD] is a prevalent clinical condition with pervasive consequences on the mother and on the child's development. Given its well-identified risk factors and defined incidence period, this condition is amenable to preventive interventions. E-mental health tools may increase women's access to effective preventive interventions for PPD, which can increase their resilience, particularly in crisis situations such as the COVID-19 pandemic. Be a Mom, a web-based self-guided intervention to prevent PPD is such e-mental health tool. Be a Mom is a 5-week intervention grounded on CBT principles that includes acceptance and compassion-based approaches, delivered for postpartum women. Be a Mom was originally developed through a formative evaluation, which included a systematic review of existing preventive interventions for PPD, a focus group with mental health professionals working in the field of perinatal health, and the assessment of preferences of the target population (women in the postnatal period). The opinion of the target population about Be a Mom is of paramount importance, as it may be a determinant of its use. This study aims to explore women's perceptions about the Be a Mom program. The sample comprised 542 women presenting high risk for PPD that were allocated to the intervention (Be a Mom group) in a two-arm randomized controlled trial aiming to assess the program's efficacy. The results showed that 25.3% of women completed all the modules of Be a Mom. Lack of time was mentioned as the most frequent reason for not completing the program (93.3%). Most women feel satisfied with the help provided within the program (73.4%), would recommend the program to a friend in a similar situation (85.2%) and would use it again if needed (79.0%). These results were globally encouraging of the acceptability of Be a Mom among the target population.

Keywords: Postpartum Depression; E-mental health tools; Be a Mom program; Acceptability

Naslov simpozija

Izazovi korištenja digitalne tehnologije kod djece u Hrvatskoj – što znamo i što nam je činiti?

Voditelj simpozija:

Marina Merkaš, e-pošta: marina.merkas@unicath.hr

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

U vremenu obilježenom neizostavnim i povećanim korištenjem digitalne tehnologije (DT), djeca sve ranije u svom životu počinju biti izložena digitalnoj tehnologiji. Kako djeca odrastaju, počinju koristiti više od jednog digitalnog uređaja, i to često istovremeno, te se povećava vrijeme koje bez nadzora odraslih provode u različitim digitalnim aktivnostima, pri čemu se suočavaju s brojnim izazovima i doživljavaju drugačija iskustva. DT je termin koji se u simpoziju odnosi na digitalne uređaje (npr. računalo, pametni telefon) te sve digitalne aktivnosti na njima (npr. igranje igrice, pretraživanje interneta, korištenje društvenih mreža). Pitanja kojim se bavimo u simpoziju, kroz pet radova temeljenih na rezultatima recentnih istraživanja s djecom i roditeljima u Hrvatskoj, su kako je korištenje DT-om povezano s razvojem i dobrobiti djece te kako roditelji, kao dio mikrosustava djeteta, mogu djelovati u tom odnosu dijete-tehnologija. Rad istraživačica s Instituta Pilar bavi se dječjom preokupiranosti DT-om te ju povezuje sa spolom i dobi djece te dječjim zadovoljstvom životom. Rad istraživačica iz Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba prikazuje rezultate o povezanosti intenziteta i načina korištenja društvenih mreža s pokazateljima mentalnog zdravlja adolescenata te daju uvid u seksualno rizična ponašanja adolescenata na internetu. U radu istraživačica sa Sveučilišta u Splitu opisuju se rezultati o povezanosti korištenja digitalnih medija i videoigara sa socijalnim razvojem djece i roditeljskim nadzorom. Rad istraživačice sa Sveučilišta u Osijeku ukazuje na važnost roditeljskog nadzora kao zaštitnog faktora kod utjecaja pretjeranog korištenja interneta na socijalni i emocionalni razvoj djece. Rad istraživača s Hrvatskog katoličkog sveučilišta i Instituta Pilar pokazuje da roditelji koriste različite strategije kako bi regulirali i usmjeravali dječje korištenje DT-e te usmjerava na važnost planiranja i roditeljskog ograničavanja dječjeg korištenja DT-e. Nalazi istraživača iz pet znanstvenih, stručnih i visokoškolskih institucija u Hrvatskoj ukazuju na značajne negativne učinke prekomjernog korištenja DT-e na djecu te važnost i ulogu roditeljskog ponašanja u sprječavanju istih. Simpozij daje znanstveni i stručni uvid u „svijet“ prekomjernog i neprimjernog korištenja DT-e kod djece, koji je povezan s njihovom nižom dobrobiti i problemima u razvoju, te prepoznaje roditeljsku medijaciju kao jedan od zaštitnih i regulatornih činitelja za odrastanje djece na „digitalnom igralištu“.

Ključne riječi: djeca, digitalna tehnologija, roditelji, roditeljska medijacija, digitalni uređaji

Usmena izlaganja unutar simpozija

Zadovoljstvo životom i preokupiranost digitalnom tehnologijom kod djece

Marina Kotrla Topić, Tihana Brkljačić, Marija Džida, Andreja Brajša-Žganec i Ljiljana Kaliterna Lipovčan

Društvena *online* iskustva i mentalno zdravlje mladih – što znamo i što nam je činiti?

Ana Raguz, Mia Roje Đapić i Gordana Buljan Flander

Povezanost korištenja digitalnih medija i videoigara sa socijalnim razvojem djece

Paula Mastelić i Ina Reić-Ercegovac

Roditeljski nadzor kao zaštitni faktor kod utjecaja pretjeranog korištenja interneta na socio-emocionalni razvoj djece

Tena Velki

Roditeljska medijacija dječjeg korištenja digitalnih uređaja: „...ja ga uvijek moram od toga odmicati.“

Katarina Perić, Sara Jelovčić, Marina Kotrla Topić, Marina Merkaš, Luka Štefanić, Vanesa Varga i Ana Žulec

Zadovoljstvo životom i preokupiranost digitalnom tehnologijom kod djece

Marina Kotrla Topić, e-pošta: marina.kotrlatopic@pilar.hr
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Tihana Brkljačić
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Marija Džida
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Andreja Brajša-Žganec
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Ljiljana Kaliterna Lipovčan
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Iako digitalne tehnologije uvelike poboljšavaju kvalitetu života, zabrinjavajuća je njihova prekomjerna uporaba, naročito kod djece i mladih. Kako bi se ustanovilo koliko važnosti djeca pridaju digitalnim sadržajima konstruirana je Skala preokupiranosti digitalnim sadržajima (DTPS). Cilj istraživanja jest provjeriti metrijske karakteristike DTPS-a, ispitati razlike s obzirom na spol i povezanost preokupiranosti digitalnom tehnologijom s dobi i zadovoljstvom životom osnovnoškolaca u dobi od 8 do 13 godina. Ovo istraživanje dio je projekta „Dobrobit djeteta u kontekstu obitelji“ (CHILD-WELL), kojeg financira Hrvatska zaklada za znanost, a provodi tim Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar. U ovom radu prikazan je dio nalaza prvog vala. Ispitivanje je provedeno uživo, metodom papir-olovka, pri čemu su djeca upitnike ispunjavala tijekom nastave. Sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno uz pismeni pristanak roditelja. Sudjelovalo je 1548 djece (764 dječaka i 784 djevojčica) u dobi 8 do 13 godina ($M = 10,5$; $SD = 1,16$) iz Varaždinske i Osječko-baranjske županije. DTPS je namijenjena djeci u dobi od 7 do 15 godina, a ispituje koliku važnost dijete pridaje digitalnoj tehnologiji. DTPS se sastoji od pet čestica popraćenih ljestvicom od četiri stupnja, gdje veća vrijednost ukazuje na veću preokupiranost, a ukupni rezultat formira se kao aritmetička sredina procjena na svim česticama (raspon 1 - 4). Sreća je mjerena jednom česticom gdje dijete na skali od sedam stupnjeva procjenjuje vlastitu razinu sreće. DTPS je pokazala jednofaktorsku strukturu s objašnjenih 57,3 % varijance. Sve čestice međusobno umjereno koreliraju (raspon $r = 0,33 - 0,58$), a pouzdanost skale iznosi 0,81. Prosječni rezultat na DTPS-u upućuje na umjerenu preokupiranost djece digitalnom tehnologijom ($M = 2,9$, $SD = 0,59$), pri čemu dječaci pokazuju veću preokupiranost u odnosu na djevojčice ($t = 4,97$, $p < 0,01$), ali je razlika premala da bi imala praktičnu vrijednost. Preokupiranost digitalnom tehnologijom raste u funkciji dobi ($r = 0,151$, $p < 0,01$), a djeca koja su više preokupirana digitalnom tehnologijom procjenjuju sebe manje sretnima ($r = -0,203$, $p < 0,01$). Rezultati ukazuju na važnost praćenja dječje preokupiranosti digitalnim uređajima u svakodnevnom životu.

Ključne riječi: preokupiranost digitalnom tehnologijom, sreća, djeca, dobrobit, DTPS, CHILD-WELL

Društvena *online* iskustva i mentalno zdravlje mladih – što znamo i što nam je činiti?

Ana Raguz, e-pošta: ana.raguz@poliklinika-djeca.hr

Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Zagreb, Hrvatska

Mia Roje Đapić

Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Zagreb, Hrvatska

Gordana Buljan Flander

Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Istraživanja sustavno pokazuju povezanost sve veće upotrebe i korištenja interneta s dobi sa sve prisutnijim rizicima za mentalno zdravlje djece i mladih. U nacionalnom istraživačkom projektu provedenim u suradnji Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Gradskog ureda za zdravstvo Grada Zagreba i Društva za komunikacijsku i medijsku kulturu sudjelovalo je 1772 učenika prvih i trećih razreda srednjih škola iz Osijeka, Zagreba, Rijeke, Splita i Dubrovnika, a cilj istraživanja bio je ispitati intenzitet i načine korištenja društvenih mreža, dobiti uvid u iskustva adolescenata u okviru seksualno rizičnih ponašanja na internetu te dobiti pokazatelje mentalnog zdravlja adolescenata. Rezultati govore o trendu porasta korištenja interneta s dobi, odnosno svaki treći adolescent društvene mreže koristi od tri do pet sati dnevno, a svaki peti adolescent više od pet sati dnevno. Više od polovine (54,7 %) učenika 1. i 3. razreda srednjih škola s područja Hrvatske izjavljuje kako je jednom ili više puta na svoj uređaj dobilo seksualno izazovnu poruku, a 5,8 % barem jednom je slalo takve poruke. Gotovo svaki peti adolescent sekstao je pod nagovorom ili prisilom, od čega 13,4 % mladih na nagovor, a 4,4 % pod prisilom. Nagovor je najčešće radio partner/ica, potom prijatelj, zatim netko tko im se sviđa i poznaju ga uživo te netko tko im se sviđa i ne poznaju ga uživo. Sa znatno starijom osobom seksualno izazovan materijal razmjenjivalo je 5,4 % adolescenata, od čega je njih 87 % navelo da je to činilo dobrovoljno, 7 % na nagovor te 6 % pod prisilom. Pritom podatak o dobrovoljnosti govori samo o doživljaju djeteta, a ne i o zakonskoj regulativi, odnosno govoreći u konkretnim terminima izmjena seksualnog sadržaja s odraslom osobom predstavlja seksualno zlostavljanje putem interneta. *Online* seksualno rizična ponašanja pokazala su se povezana s povišenom razinom anksioznosti, depresivnosti, ljutnje, ometajućih ponašanja i narušenim samopoimanjem.

Ključne riječi: *online* iskustva, mentalno zdravlje, seksting, sekstoriton, *online* seksualno zlostavljanje

Povezanost korištenja digitalnih medija i videoigara sa socijalnim razvojem djece

Paula Mastelić, e-pošta: paulamastelic@gmail.com
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Hrvatska

Ina Reić-Ercegovac
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Hrvatska

Sažetak

U 21. stoljeću suočeni smo s ubrzanim napretkom tehnologije i digitalnih medija, koji su postali vrlo važan čimbenik socijalizacije djece i mladih. Razvojem digitalnih medija olakšan je i pristup internetu pa je s tim porastao broj korisnika interneta, ali i broj informacija koje primamo iz medija. Postavlja se pitanje utječe li to na socijalne vještine djece. Cilj je istraživanja bio ispitati koje digitalne medije i videoigre koriste djeca te je li korištenje istih povezano sa socijalnim razvojem. Istraživanje je provedeno na uzorku od 259 učenika od 2. do 8. razreda osnovnih škola. Za potrebe istraživanja sastavljen je upitnik koji se sastojao od 5 dijelova, a to su: opći podaci, skala percipirane socijalne kompetencije, skala socijalne samoefikasnosti, upitnik korištenja digitalnih medija te upitnik učestalosti igranja videoigara. Rezultati istraživanja pokazali su da su učenici nižih razreda socijalno kompetentniji te da su djevojčice socijalno kompetentnije od dječaka. Dječaci više vremena provode igrajući videoigre, dok djevojčice koriste digitalne medije za društvene mreže i za komunikaciju putem različitih aplikacija. Ipak, stariji učenici ne provode toliko vremena igrajući videoigre kao što to rade učenici nižih razreda. Roditeljski nadzor pokazao se pozitivno povezanom sa socijalnom samoefikasnošću – učenici kojima je viši roditeljski nadzor u korištenju digitalnih medija i videoigara imaju višu socijalnu samoefikasnost.

Ključne riječi: digitalni mediji, videoigre, socijalna kompetentnost, socijalna samoefikasnost, roditeljski nadzor

Roditeljski nadzor kao zaštitni faktor kod utjecaja pretjeranog korištenja interneta na socio-emocionalni razvoj djece

Tena Velki, e-pošta: tena.velki@gmail.com

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Osijek, Hrvatska

Sažetak

Napretkom modernih tehnologija, a posebice pametnih mobitela i dostupnosti besplatnog interneta, djeca su postala svakodnevno korisnici virtualnog svijeta. Postavlja se pitanje koliko danas sve prisutna digitalizacija zaista utječe na socio-emocionalni razvoj djece te kakva je uloga roditelja u tom digitalnom svijetu. Cilj je istraživanja provjeriti koliko često roditelji nadgledaju korištenje interneta djece te provjeriti moderatorski efekt roditeljskog nadzora na povezanost učestalosti korištenje interneta s različitim aspektima socio-emocionalnog razvoja (verbalno, tjelesno i elektroničko nasilje, impulzivnost, afektivna empatija, broj prijatelja i vršnjačka prihvaćenost). U istraživanju je sudjelovalo 880 učenika od petog do osmog razreda (52 % djevojčica) prosječne dobi $M = 12,8$ ($SD = 1,15$). Podaci o vršnjačkom nasilju prikupljeni su samoprocjenama i procjenama vršnjaka (za sve tri vrste nasilja, verbalno, tjelesno i elektroničko) dok su podaci za impulzivnost, afektivnu empatiju i učestalosti korištenja interneta prikupljeni samoprocjenama. Učenici su dali još podatke o broju najboljih prijatelja, osjećaju prihvaćenosti i učestalosti roditeljskog nadzora prilikom korištenja interneta. Rezultati su pokazali kako 43% djece koristi internet više od 5 sati tjedno (ne računajući vikend). Tijekom korištenja interneta djeca su najčešće sama (59,3 %), 27,7 % zajedno s vršnjacima pregledava internet, dok ih 13 % koristi internet pod nadzorom roditelja ($n = 112$). Dobivene su značajne pozitivne povezanosti učestalosti korištenja interneta sa svim vrstama vršnjačkog nasilja, impulzivnošću, ali i s brojem prijatelja i vršnjačkom prihvaćenošću. Također je dobivena i značajna negativna povezanost između učestalosti korištenja interneta i afektivne empatije. Roditeljski nadzor imao je značajnu moderatorsku ulogu samo između učestalosti korištenja interneta i tjelesnog i elektroničkog nasilja, gdje pod roditeljskim nadzorom dolazi do smanjenja povezanosti. Za povezanost učestalosti korištenja interneta i ostalih socio-emocionalnih aspekata razvoja roditeljski nadzor nije se pokazao relevantnim. Postavlja se pitanje je li samo nadzor roditelja dovoljan da spriječi negativan utjecaj interneta i koliko je pozitivan utjecaj interneta (na socijalni razvoj) zaista pozitivan, a koliko on predstavlja bijeg iz stvarnog u virtualni svijet?

Ključne riječi: korištenje interneta, socio-emocionalni razvoj, roditeljski nadzor, osnovnoškolska dob

Roditeljska medijacija dječjeg korištenja digitalnih uređaja: „...ja ga uvijek moram od toga odmicati.“

Katarina Perić, e-pošta: katarina.peric@pilar.hr
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Sara Jelovčić
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Marina Kotrla Topić
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Marina Merkaš
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Luka Štefanić
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Vanesa Varga
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Ana Žulec
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Dostupnost digitalnih uređaja i njihovo korištenje među djecom sveprisutni je izazov za roditelje, posebno u vidu regulacije dječjeg korištenja uređaja. Dosadašnje spoznaje pokazuju kako roditelji imaju važnu ulogu u načinu na koji omogućuju djetetu korištenje i pristup digitalnim uređajima. Roditeljska medijacija podrazumijeva sve strategije koje roditelji koriste za kontrolu, nadzor ili tumačenje digitalnog sadržaja. Najčešće strategije roditeljske medijacije su aktivna, restriktivna i tehnička medijacija te roditeljski nadzor, a koriste li ih hrvatski roditelji te postoje li neke nove strategije tema je ovoga rada. Cilj je rada opisati strategije roditeljske medijacije kod roditelja djece u dobi od 9 do 15 godina u Hrvatskoj. Podaci korišteni za ovo istraživanje prikupljeni su u 1. studiji provedenoj u okviru projekta Hrvatske zaklade za znanost „Digitalna tehnologija u obitelji: obrasci ponašanja i učinci na razvoj djece“ (D.E.C.I.D.E.). Provedeno je osam fokus grupa na daljinu s 31 roditelja djece u dobi od 9 do 15 godina. Sadržaj fokus grupa je transkribiran te su potom transkripti analizirani tematskom analizom. Rezultati pokazuju kako roditelji najčešće koriste restriktivnu medijaciju, odnosno ograničavanje vremena, sadržaja i okolnosti dječjeg korištenja digitalnih uređaja. Roditelji navode kako se većina strategija medijacije poduzima u trenutku kad su ograničenja prekršena te je iz odgovora sudionika istraživanja vidljivo da ne postoji organizirani plan dječjeg korištenja digitalnih uređaja. Tijekom analize roditeljskih odgovora prepoznate su uobičajene reakcije djece na postavljanje restrikcija te postojanje sukoba i pregovora između roditelja i djece oko korištenja digitalnih uređaja. Roditelji najčešće ističu zabrinutost i teškoće oko postavljanja ograničenja dječjeg korištenja uređaja. Nalazi rada ukazuju na potrebu za planiranjem roditeljskih postupaka medijacije dječjeg korištenja digitalnih uređaja, kako u pogledu vremena i okolnosti, tako i u pogledu sadržaja. U takvo planiranje trebalo bi uključiti i djecu te razmotriti i njihove želje i potrebe. Također, važno je i unaprijed dogovoriti posljedice za djecu u slučaju nepridržavanja dogovorenih pravila korištenja uređaja.

Ključne riječi: roditeljska medijacija, digitalna tehnologija, restrikcije, digitalni uređaji, pravila

Title of the Symposium:

Addiction in the Family: Dynamics, Clinical Practice, and Research

Symposium Organizer:

Barbara Simonič, e-mail: barbara.simonic@teof.uni-lj.si

Faculty of Theology, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

Abstract

Addiction is a complex and multifaceted phenomenon which devastatingly affects all family members. It has specific psychodynamics, which must be considered if we want to understand the development of addiction and the dynamics of sustaining addiction, as well as in the treatment of addicts and their relatives. The symposium will shed light on some important aspects of addiction and its dynamics, especially from the perspective of Relational Family Therapy paradigm. It will comprise five presentations by researchers from the Faculty of Theology, University of Ljubljana, and the Franciscan Family Institute in the research project "Dynamics of Alcoholism and Addiction in the Family System and Relational Family Therapy," which is partly financed by the Public Research Agency of the Republic of Slovenia (project no. J5-2570). Christian Gostečnik will present a paradigmatic framework for understanding addiction, as represented by the paradigm of Relational Family Therapy, which understands the dynamics of addiction as an unconscious attempt to regulate difficult internal emotional states that may stem from unprocessed past experiences. In her paper, Tanja Repič Slavič will deepen the above mentioned aspects by presenting the dynamics that are established in specific forms of non-chemical addiction (food addiction and self-harm). Regardless of the substances or activities to which an individual is addicted, addictive behaviour is a way of regulating painful mental and physical states that may result from traumatic and unregulated past experiences, such as sexual abuse. In her paper, Barbara Simonič will focus on the dynamics in families affected by alcoholism. She will shed light on the experience of the children of alcoholics who suffer from many psychosocial consequences in adulthood due to their experience of parentification and emotional abuse, as the family has not developed appropriate affect regulation to help them cope with various challenges in adulthood. Drago and Sara Jerebic will present a study of the group therapy process in a group of recovering alcoholics, where the basic interventions of Relational Family Therapy in group treatment were used. The emphasis will be on developing resistance to alcohol reuse in recovering alcoholics. Saša Poljak Lukek and Tanja Valenta will present the possibilities of in-depth research into the treatment of addiction in psychotherapy. They will introduce the development of the TAR (Therapy Affect Regulation) coding system, designed to encode therapeutic interventions and promising the possibility of in-depth research of the therapeutic process with addicts.

Keywords: addiction, alcoholism, family life, relational family therapy, affect regulation

Oral Presentations within the Symposium

A New Paradigm in the Treatment of Addiction

Christian Gostečnik

Food Addiction and Self-Harm as Anaesthesia for Sexual Abuse Survivors

Tanja Repič Slavič

Parentification of Children of Alcoholics as an Emotional Abuse and Relational Family Therapy

Barbara Simonič

Developing Resistance in the Therapeutic Process in a Group of Recovering Alcoholics

Drago Jerebic & Sara Jerebic

Reliability of the TAR Coding System (in Psychotherapeutic Treatment of Addiction)

Saša Poljak Lukek & Tanja Valenta

A New Paradigm in the Treatment of Addiction

Christian Gostečnik, e-mail: christian.gostecnik@teof.uni-lj.si
Faculty of Theology, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

Abstract

Modern research shows that all types of addictive substances and behaviours are not a problem in themselves: it is their abuse which is the problem. Alcohol, drugs, food - all these are the means to solve problems that are denied and suppressed, and the substances are supposed to solve them. For a while, people really feel better, but then substance use becomes a major problem in itself due to the development of an addiction. The relational paradigm, which includes Relational Family Therapy with its theoretical framework, understands alcoholism and other addictions as a means or model of coping with pain, sadness, defeat, anxiety, dramatically disruptive experiences in the family and wider society, and a way to resolve such issues. Relational Family Therapy paradigm states that individuals may not always be responsible for the hardships and traumatic events they have experienced, but they are responsible for how they choose to deal with those hardships, and therefore for the substance abuse when it becomes a way of regulating painful psychic contents. With the help of examples from clinical practice, the presentation will present the basic premises of Relational Family Therapy paradigm in the understanding and in-depth treatment of addiction. According to relational family paradigm, unresolved psychic content, which is neuro-biologically inscribed in the body, manifests itself in a variety of symptomatic and often dysfunctional forms of behaviour (such as addiction). Through the mechanisms of projective and introjective identification (transference and countertransference), Relational Family Therapy penetrates the unconscious memory and thus helps to regulate the individual's psychobiological states and the affects that arise from these states and drive dysfunctional behaviours.

Keywords: Relational Family Therapy, affect regulation, affective psychic construct, addiction

Food Addiction and Self-Harm as Anaesthesia for Sexual Abuse Survivors

Tanja Repič Slavič, e-mail: Tanja.RepicSlavic@teof.uni-lj.si
Faculty of Theology, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

Abstract

The lives of people who have experienced sexual abuse are marked for life by the consequences that affect different areas of their perception and functioning. The effects of trauma are often manifested in various addictions, which help the survivor numb and alleviate their distress. In the paper we will focus on the connection between eating disorders, self-harm and the dynamics of sexual abuse as a way of regulating affects, with the victim unconsciously concealing disgust, shame, anger, guilt and other feelings and affects arising from abuse. Despite the fact that by compulsively repeating the traumatic atmosphere, the abused tend to resolve the trauma, they often remain trapped in a vicious circle of re-traumatization. Based on Relational Family Therapy, we will present the experience of a sexually abused client who was able to stop the addictive behaviour and learn new patterns of non-addictive functioning. The biggest changes took place through the therapist-client relationship, as new experiences, trust and compassion brought the feeling of security and the ability to set boundaries outside the therapeutic space also.

Keywords: addiction, trauma, affect regulation, compulsive repetition, psychotherapy

Parentification of Children of Alcoholics as an Emotional Abuse and Relational Family Therapy

Barbara Simonič, e-mail: barbara.simonic@teof.uni-lj.si
Faculty of Theology, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

Abstract

Growing up with an alcoholic parent can have a long-lasting effect on children and contribute to a variety of challenging outcomes in adulthood. Adult children of alcoholics (ACOA) grew up in dysfunctional families in which alcohol was a central problem. Alcoholics tend to prioritize alcohol over family and neglect family and other obligations, become verbally and physically abusive, and withdraw from their loved ones. A central issue in an alcoholic family is also boundary violation that often occurs as operational and emotional overburdening of children. This is closely related with parentification of children, which is a common experience of the children of alcoholics. A parentified child takes on parental roles to compensate for the absence of the substance-abusing parent. Parentification is a functional and/or emotional role reversal, where the child sacrifices their needs in order to adapt and take care of instrumental or emotional needs of the parent. The demands of taking the role of an adult are usually overwhelming for the level of the child's development and abilities, and as a result the child cannot fully live their childhood. This is a hidden form of emotional abuse in a relationship and a particular type of interpersonal trauma. It often reinforces maladaptive behaviours, cognitions, and overall psychosocial functioning of children of alcoholics and is often difficult to overcome in adulthood. We will present a case study of the dynamics of parentification and its consequences in the adulthood of a client who grew up with an alcoholic father. The process of resolving the consequences of emotional abuse Relational Family Therapy will be presented and some guidelines for processing the ACOA painful experiences in psychotherapy will be given.

Keywords: alcoholism, family, parentification, boundaries, abuse, psychotherapy

Developing Resistance in the Therapeutic Process in a Group of Recovering Alcoholics

Drago Jerebic, e-mail: drago.jerebic@teof.uni-lj.si

Faculty of Theology, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

Family Institute Bližina, Celje, Slovenija

Sara Jerebic

Faculty of Theology, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

Family Institute Bližina, Celje, Slovenija

Abstract

Alcohol is globally one of the leading causes of premature mortality and morbidity. It is associated with many hardships, and it also puts relationships to the test. During the COVID-19 pandemic, the risk of excessive alcohol consumption increased, and with it the risk of developing the alcohol dependence syndrome (ADS). In this paper, we present a qualitative study that was taking place for 9 months within the therapeutic process of a group of recovering alcoholics. The study included 7 male participants aged 39-60 years. The results showed poor self-esteem in participants, inadequate affect regulation, traumatic childhood experiences, and less than good relationship with their mothers. With this study, we want to contribute to the development of interventions to increase resilience and stress regulation as prevention against ADS or, in the case of already recovering individuals, prevention of alcoholic relapse.

Keywords: alcohol dependence syndrome, therapeutic process, recovering alcoholics, stress regulation, resilience

Reliability of the TAR Coding System (in Psychotherapeutic Treatment of Addiction)

Saša Poljak Lukek, e-mail: sasa.poljaklukek@teof.uni-lj.si
Faculty of Theology, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

Tanja Valenta
Franciscan Family Institute, Ljubljana, Slovenija

Abstract

The TAR (Therapy Affect Regulation) coding system is designed to encode therapeutic interventions. Affect regulation is the ability to cope with a current stressful stimulus in the environment or body of an individual; it means recognizing a stress-related emotion and influencing the ways in which the emotion is expressed; it is a goal-oriented behavior by means of which we want to change a subjective experience. Affect regulation is a fundamental therapeutic intervention, as it allows a change in behavior, thinking and emotion of the individual, or allows for a change in implicit relational perception, i.e. the way the individual experiences themselves, others and relationships. The TAR coding system was developed on the basis of the Extended Process Model of Emotion Regulation and an analysis of research carried out in the field of monitoring therapeutic processes, identifying key therapeutic interventions, or tracking changes in the therapeutic process. The aim is to present the first step in the development of the coding system - the creation of preliminary codes and verification of the reliability of the assessment. Three first-stage codes were identified: (1) identification, (2) selection and (3) implementation. Furthermore, level two codes and level tree codes were defined. The reliability of the TAR coding system was verified by comparing the coding results of three researchers who independently encoded 20 therapeutic transcripts. Separately, the reliability of the TAR coding system for the transcript of therapies with addiction management was also checked. The premises for further development of the TAR coding system and the limitations of the survey will be presented.

Keywords: TAR coding system, relational family therapy, affect regulation, reliability

Title of the Symposium:

The Connection and Contribution of Religiosity to the Process of Resilience

Symposium Organizer:

Josip Bošnjaković, e-mail: jobosnjakovic@gmail.com

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Religiosity is a factor that, in various studies devoted to the topic of resilience, proves to be an important factor in the positive contribution of resilience. We can observe religiosity through several elements, emphasizing the personal relationship with God regardless of the religion we are talking about, and also the social element, since religiosity most often occurs within a certain community of believers. In our symposium we want to present two researches and two professional papers, where the research is related to the student and general population, while the professional papers are related to the importance of resilience in the family environment and among earthquake survivors. In the first study, the aim was to examine the relationship between religiosity and values, as well as the contribution of religiosity and values in explaining resilience among students in Croatia. In another study, where we used combined methods (quantitative-qualitative) and conducted it during the COVID-19 pandemic, we wanted to find out how much faith in God, expressed through spirituality and religiosity, affects resilience or the ability to cope with everyday and difficult life problems, and we were also interested to find out their experiences. Family resilience, which we discuss in the third oral presentation, arises through three essential processes: a) building a family belief system; b) creating a model of family organization; c) creating communication processes in the family to which we will pay attention in the third presentation. In the fourth presentation, we will consider the connection between resilience, religiosity and the ability to cope with the consequences of earthquakes. Most researches on positive changes since the earthquake to date have shown that resilience is a significant protective factor in dealing with such traumatic events, and that post-traumatic growth, religiosity, and hope are among the most pronounced factors positively associated with resilience. This paper describes in detail the relevant knowledge to date about resilience, post-traumatic growth, religiosity, and hope in earthquake survivors. The contribution of this symposium is a better understanding of spirituality and religiosity in contributing to resilience in both individual and systemic understanding since, based on research, spirituality and religiosity prove to be important factors. The possible impact of the symposium on the understanding of the topic is to raise awareness of the need for an interdisciplinary approach in the study of the topic of resilience, with a special way of taking into consideration psychology and theology. Another possible contribution is to point out possible applications of resilience strategies in everyday life.

Keywords: resilience, religiosity, earthquake, family

Oral Presentations within the Symposium

Obiteljska otpornost

Mladen Klanac

Resilience, Post-Traumatic Growth, Religiosity, and Hope among Earthquake Survivors

Jelena Zadro & Josip Bošnjaković

Relationship Between Religiosity, Resilience and Values among Students in Croatia

Judita Kvestić & Josip Bošnjaković

Experiencing Faith in God as a Positive Way to Cope in Stressful Situations

Sara Jerebic, Drago Jerebic & Josip Bošnjaković

Obiteljska otpornost

Mladen Klanac, e-pošta: mladen.klanac@zd.t-com.hr

Obiteljsko savjetovalište Caritasa Zadarske nadbiskupije, Zadar, Hrvatska

Sažetak

Otpornost je sposobnost pojedinca da se brzo oporavi nakon neke nesreće, odnosno neugodnog i stresnog događaja, pri čemu je oporavak popraćen nadvladavanjem izvora stresa i to bez nekog od oblika disfunkcionalnog ponašanja. Cilj izlaganja je prikazati obitelj kao polaznu i ključnu točku u svladavanju kriznih situacija i suočavanja s traumom, na primjeru branitelja, preko razvijanja obiteljske otpornosti. Temelji individualne otpornosti stvaraju se u primarnoj obitelji ili sredini koja je zamjena za nju, pri čemu roditelji imaju vještine za kvalitetno roditeljstvo: žive u dobrim socio-ekonomskim uvjetima, prevladavaju topli i podržavajući odnosi, imaju visoku inteligenciju, želju za napredovanjem i razvojem vještina, pozitivnu sliku o sebi, dobre socijalizacijske vještine i razvijenu sigurnu privrženost s barem jednom odraslom osobom u svojoj blizini. Obiteljska otpornost predstavlja procese suočavanja i adaptacije koji se odvijaju u obitelji kao funkcionalnoj jedinici, to jest snage koje obitelj koristi kako bi prevladala krizu ili stres, a ovisi o njenim sposobnostima da se zaštiti, (re)organizira i nastavi ispunjavati svoje funkcije. Pri tome se obitelj: a) uspješno nosi s otežavajućim okolnostima; b) štiti od djelovanja stresa; c) funkcionalno organizira; d) uspijeva nastaviti svakodnevni život tijekom trajanja stresne situacije. Ono što se pokazalo neizmjerljivo važnim u održavanju obiteljske otpornosti jest poticanje emocionalnih veza između članova obitelji, konstruktivno i zajedničko nalaženje rješenja problema, trajna međusobna podrška i to osobito članu obitelji koji je izložen izvoru stresa. Obiteljska otpornost nastaje kroz tri bitna procesa: a) izgradnju obiteljskog sustava vjerovanja; b) stvaranje modela obiteljske organizacije; c) stvaranje komunikacijskih procesa u obitelji. Obiteljski sustav vjerovanja temelj je obiteljskog funkcioniranja. Obiteljski sustav vjerovanja moguće je promatrati kroz tri bitna elementa: percepciju problemske situacije, stvaranje pozitivnog stava te duhovnost. Duhovnost uključuje sustav vjerovanja u kojem se nalazi smisao našeg postojanja. Istraživanja su pokazala da religiozne obitelji u odnosu na one koje to nisu kroz vrijeme trajanja nesigurnosti, neizvjesnosti i stresa imaju veću razinu vjere i nade u dobar ishod, rjeđe imaju problema s alkoholizmom i drogom, depresijom, pokušajima suicida i rjeđe se razvode. Iznijet ćemo posebno primjer otpornosti obitelji ratnih veterana. Uloga obitelji, i ona sama kao resurs, ključna je u suočavanju pojedinca s krizom i traumom. Stoga prepoznavanje njenih potencijala, razvijanje kompetencija i funkcionalnosti, te odnosa unutar obitelji, omogućuje razvijanje potencijala za obiteljsku i pojedinačnu otpornost u kriznim situacijama.

Ključne riječi: obiteljska otpornost, sustav vjerovanja, adaptacija

Resilience, Post-Traumatic Growth, Religiosity, and Hope among Earthquake Survivors

Jelena Zadro, e-mail: jelena.zadro@unicath.hr
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Josip Bošnjaković
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Millions of people around the world are exposed to natural disasters such as earthquakes, floods or tsunamis every year. In the territory of the Republic of Croatia, the inhabitants of Zagreb, Petrinja, Sisak, Glina and the surrounding areas have recently witnessed several devastating earthquakes. In general, the unpredictability and strength of earthquakes indicate that a human life can be fundamentally shaken in just a few seconds. In such natural disasters, many are left without their homes or they are insecure for their life, and unfortunately some people lose their lives. Those who did not suffer major human loss or material damage experienced a shaky sense of security and a break to their daily routine. Such a natural disaster can cause trauma when a person experiences an earthquake as an event that transcends the boundaries of his or her usual experience that most often poses a serious threat to his or her own or the lives of their loved ones, as well as a sudden home loss. Earthquake, as a traumatic event, can produce a wide range of psychological consequences in people who have survived an earthquake such as anxiety, depression, or post-traumatic stress disorder (PTSD). However, in recent years, the study of the consequences of a natural earthquake disaster has increasingly focused on exploring positive changes such as resilience and post-traumatic growth. The aim of this paper is to describe in detail the relevant knowledge to date about resilience, post-traumatic growth, religiosity, and hope in earthquake survivors and to provide guidelines for strengthening resilience in survivors. Most researches on positive changes after the earthquakes to date have shown that resilience is a significant protective factor in dealing with such traumatic events, and that post-traumatic growth, religiosity and hope are among the most pronounced factors positively associated with resilience. Therefore, it is crucial to pay more attention to strengthening the resilience of survivors.

Keywords: earthquake, resilience, post-traumatic growth, religiosity, hope

Relationship Between Religiosity, Resilience and Values among Students in Croatia

Judita Kvestić, e-mail: juditakvestic@gmail.com
Dubrovnik, Croatia

Josip Bošnjaković
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

It is only within the last few decades that resilience, just like religiosity, has started to be portrayed as a multidimensional construct. Resilience is a stress coping ability as well as a progress when an individual is faced with adversity, while religiosity is defined as a set of beliefs, practices and rituals associated with the transcendent, where the transcendent is God (Jesus Christ, Allah, Yahweh) or some other higher deity depending on the respective culture and tradition. Important data was observed in a study which showed that the correlation between religiosity and personality traits was not as strong as between religiosity and values. Values are considered as one of the central phenomena in the context of social sciences and they can explain the motivation underlying the formation of attitudes and behaviours. Therefore, the aim of this study was to examine the relationship between religiosity and values, as well as the contribution of religiosity and values in explaining the resilience among students in Croatia. The study involved 425 students who completed the *Questionnaire of Religiosity* (Ljubotina, 2004), the *Connor-Davidson Resilience Scale* (Connor and Davidson, 2003) and the *PVQ-RR* (Schwartz, 2017b). The results showed that religiosity is positively correlated to tradition and conformity-rules as values. On the other hand, the performed regression analysis showed that religiosity and values of openness to change (hedonism, stimulation, autonomy of thought and autonomy of action) are positive predictors of resilience among students in Croatia. The data of this research can be kind of an incentive for other researchers to go deeper into the phenomena of religiosity, resilience and values, and thus contribute to a better understanding of the very nature of these constructs. So the practical application of the results of this research could go in the direction of creating education and programs through which psychologists, in collaboration with Church staff, could help raise awareness of the importance of the role of religiosity in building psychological resilience.

Keywords: religiosity, resilience, Schwartz's values

Experiencing Faith in God as a Positive Way to Cope in Stressful Situations

Sara Jerebic, e-mail: sara.jerebic@teof.uni-lj.si

Faculty of Theology, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

Family Institute Bližina, Celje, Slovenija

Drago Jerebic

Faculty of Theology, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

Family Institute Bližina, Celje, Slovenija

Josip Bošnjaković

Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

According to literature, faith in God plays a crucial role in an individual's coping and adapting to different life situations. Our objective was to examine this on a random sample of 501 Slovenian participants during the COVID-19 pandemic. In the study, we used a mixed method where we wanted to determine how much faith in God, which is expressed through spirituality and religiosity, affects the resilience or the ability to cope with everyday as well as more challenging life problems in men and women. In addition to that, we were also interested in how they perceived their experiences of faith in God in coping with stressful situations. In this paper, we present the second part of the study, which refers to their perception of their experiences. With the qualitative part of the research we wanted to deepen the understanding of the first part of the study. Qualitative content analysis was performed on the basis of open survey questions with the ATLAS.ti software tool. The data analysis showed that the experience of faith in God in connection with resilience can be divided into three areas: the types of experiences, affective states, and positive aspects. The study contributes to a broader understanding of how individuals perceive their faith in God when coping with stressful situations. For further research, it would make sense to examine the relations between the types of different experiences of stressful situations, resilience, and mental state. The results could help psychologists, therapists, priests and catechists to provide support and help the community to cope effectively with stressful life situations and recover.

Keywords: experience of faith in God, coping with stressful situations, resilience.

Naslov simpozija

Tjelesno vježbanje kao okvir mentalnog zdravlja

Voditelj simpozija:

Renata Barić, e-pošta: renata.baric@kif.unizg.hr

Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

U suvremenom društvu zdravlje je imperativ. U kontekstu aktualne pandemije bolesti COVID-19 ubrzano se traže različiti načini suočavanja s njenim posljedicama, a jedna od najistaknutijih je i narušeno mentalno zdravlje. Tjelesna aktivnost prepoznata je kao snažna preventivna mjera očuvanja zdravlja, ali i psihološke dobrobiti pojedinaca neovisno o dobi, spolu, iskustvu i sl. Mentalno zdravlje definira se kao stanje blagostanja u kojem pojedinac uspijeva realizirati svoje ciljeve, koristiti svoje potencijale, suočavati se sa životnim stresorima te živjeti funkcionalan i plodan život i doprinositi zajednici u kojoj živi (WHO, 2014). U okviru ovog simpozija prezentirat će se uloga tjelesne aktivnosti u očuvanju mentalnog zdravlja i njegovih korelata, objasniti će se širi teorijski okvir motivacije za bavljenje sportom i vježbanjem, kao i neki faktori, poput stresa izazvanog indirektnim sudjelovanjem u sportu koji mogu akutno narušiti mentalno zdravlje. Dio radova proučava povezanost kvalitete života i razine tjelesne aktivnosti na uzorcima zaposlenih odraslih osoba, ali i osoba s intelektualnim poteškoćama. Dio radova istražuje povezanost nekih varijabli poput samoprocijenjene efikasnosti za vježbanje, osobina ličnosti, samopoštovanja s motivacijom za vježbanje na uzorcima rekreativnih plivača adolescenata ili odraslih osoba s intelektualnim poteškoćama, te se temeljem pregleda dosadašnjih istraživanja prezentira teorija samodeterminacije koja je jedna od vodećih teorija koje objašnjavaju motivaciju za bavljenje sportom i vježbanjem. Rezultati navedenih istraživanja sukladni su rezultatima inozemnih studija i donose korisne informacije o doprinosu tjelesnog vježbanja psihološkoj dobrobiti različitih skupina hrvatskih sudionika, od rekreativnih vježbača, sportaša, osoba s intelektualnim poteškoćama te pripadnika opće populacije adolescenata i odraslih osoba, jednoznačno ukazujući na kratkoročne i dugoročne koristi aktivnog životnog stila. Ističe se važnost promocije tjelesne aktivnosti u svako životno doba, a osobito u aktualnom trenutku u kojem živimo, a autori to argumentiraju dobivenim rezultatima.

Ključne riječi: tjelesna aktivnost, mentalno zdravlje, COVID-19 pandemija

Usmena izlaganja unutar simpozija

Razlike u procjenama kvalitete života tjelesno aktivnih i neaktivnih zaposlenika

Jozo Dubravac i Renata Barić

Kako (je) biti roditelj sportaša?

Rebeka Prosoli, Margareta Jelić i Matea Karlović Vragolov

Dinamika motivacijskih procesa u sportu: longitudinalni pristup empirijskoj provjeri teorije samoodređenja

Matea Karlović Vragolov, Vesna Buško i Rebeka Prosoli

Mentalno zdravlje i tjelesna aktivnost odraslih osoba s intelektualnim teškoćama

Marko Štrucelj i Ivan Horvat

Povezanost tjelesne aktivnosti sa samoefikasnošću i kvalitetom života kod odraslih osoba s intelektualnim teškoćama

Ivan Horvat i Marko Štrucelj

Plivanje kao rekreacija – pogled iz kuta plivača adolescenata

Josipa Nekić i Renata Barić

Razlike stavova prema plesu učenika i učenica nekih srednjih škola na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije

Dajana Došen, Stipo Dajaković i Jadranka Vlašić

Razlike u procjenama kvalitete života tjelesno aktivnih i neaktivnih zaposlenika

Jozo Dubravac, e-pošta: jozo@dubravac.pro

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Zagreb, Hrvatska

Renata Barić

Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Dosadašnja istraživanja potvrđuju da redovita tjelesna aktivnost poboljšava mentalno zdravlje i štiti od depresije, tjeskobe i stresa, smanjuje simptome umora i somatizacije, poboljšava raspoloženje i povećava kvalitetu života i zadovoljstvo životom. Kvaliteta života je povezana sa zdravljem, uključujući tjelesnu i psihološku dobrobit pojedinca. Tjelesna aktivnost doprinosi i radnoj učinkovitosti, aktivni zaposlenici imaju više samopouzdanja i koncentracije u svom poslu u odnosu na neaktivne. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati razlike samoprocijenjene kvalitete života između zaposlenih osoba koje se bave i onih koje se ne bave sportskim i rekreativnim aktivnostima u slobodno vrijeme. Pretpostavlja se da će tjelesno aktivni zaposlenici kvalitetu svog života procjenjivati višom u odnosu na neaktivne, te da će biti zadovoljniji različitim područjima svog života. Uzorak čini 1071 radnik jedne organizacije javnog sektora na teritoriju cijele Hrvatske. Podatci su prikupljeni Indeksom osobne kvalitete života (engl. Personal Wellbeing Index, PWI). Utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika ($p < 0,05$) u procjenama kvalitete života između tjelesno aktivnih i neaktivnih zaposlenika, aktivni sudionici izvještavaju o višem zadovoljstvu u sedam dimenzija kvalitete života (materijalno stanje, zdravlje, postignuća u životu, obitelj i prijatelji, fizička sigurnost, prihvaćenost od okoline i sigurnost za budućnost). Jedina dimenzija u kojoj nije bilo značajne razlike s obzirom na razinu tjelesne aktivnosti je zadovoljstvo poslom, što je, obzirom na dosadašnje studije, poticaj za nova istraživanja ove tematike na hrvatskim uzorcima.

Ključne riječi: kvaliteta života, tjelesna aktivnost, zaposlene osobe

Kako (je) biti roditelj sportaša?

Rebeka Prosoli, e-pošta: rebeka.prosoli@kif.unizg.hr
Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Margareta Jelić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Matea Karlović Vragolov
Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Sport djece i mladih u posljednje je vrijeme tema interesa većeg broja istraživanja koja sve više u fokus stavljaju, ne samo sportaše i trenere, nego i roditelje sportaša. Roditelji, uz trenere, predstavljaju najvažnije odrasle osobe koje su uključene u sport djeteta, a njihova podrška važna je, ne samo za sportaša, nego i za odnos između sportaša i trenera. Međutim, dosadašnja istraživanja sugeriraju da uključenost u sportske aktivnosti djeteta roditeljima može predstavljati izazov jer uloga roditelja sportaša, uz brojna pozitivna iskustva, donosi i mnoga odricanja. U ovom izlaganju ukratko će se prikazati rezultati novijih istraživanja iskustava i ponašanja roditelja sportaša, s naglaskom na stresore koje doživljavaju te načine na koje se s njima suočavaju. Prikazat će se dominantni teorijski okvir koji se koristi u istraživanjima stresa roditelja sportaša kao i izazovi vezani uz metodologiju u takvim istraživanjima. Također, prezentirat će se korištenje tehnologije za ispitivanje fizioloških reakcija roditelja sportaša za vrijeme natjecanja njihove djece kao i smjernice za buduća istraživanja. Na temelju pregleda postojeće literature moguće je primijetiti da su postojeća istraživanja uglavnom koristila kvalitativnu metodologiju te su se bavila pojedinačnim ispitivanjem različitih komponenti stresnih transakcija unutar manjeg broja sportova. Generalno se može zaključiti da u ovom području postoji manjak istraživanja na većim uzorcima, u kontekstu različitih sportova te izvan područja Velike Britanije koja ispituju odnose između različitih komponenata stresnih transakcija.

Ključne riječi: stres, sport, mladi sportaši

Dinamika motivacijskih procesa u sportu: longitudinalni pristup empirijskoj provjeri teorije samoodređenja

Matea Karlović Vragolov, e-pošta: matea.karlovic.vragolov@kif.unizg.hr
Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Vesna Buško
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Rebeka Prosoli
Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Motivacija se smatra ključnim preduvjetom sportske uspješnosti te je kontinuirano jedna od najzastupljenijih tema istraživanja u području psihologije sporta i tjelesnog vježbanja. Tijekom posljednjih desetljeća provode se brojna istraživanja s ciljem razjašnjavanja složenih odnosa među relevantnim motivacijskim konstruktima koji predviđaju različite sportske ishode. Jedna od popularnijih teorija motivacije u suvremenoj psihologiji je teorija samoodređenja (engl. Self-Determination Theory, SDT), makroteorija koja kroz šest podteorija nudi objašnjenja pojedinih faceta motivacije, a zbirno omogućava opsežno i jasno razumijevanje kompleksnih motivacijskih mehanizama. SDT je često korišten teorijski okvir za proučavanje motivacije sportaša, osobito za izučavanje relevantnih individualnih čimbenika i uloge socijalnog konteksta u objašnjavanju adaptivnih i neadaptivnih motivacijskih procesa, tj. motivacijske sekvence. Upravo činjenica da teorija ima procesni, odnosno temporalni karakter sugerira važnost i nužnost upotrebe longitudinalne metodologije u ovom području. Stoga je cilj ovog rada, u kontekstu provjere teorije samoodređenja, dati pregled ključnih nalaza relevantnih istraživanja u području, s posebnim naglaskom na longitudinalni pristup istraživanju dinamike motivacijskih procesa kod sportaša. Rezultati uglavnom ukazuju na snažnu empirijsku potporu teoriji. U radu se problematiziraju i moguće implikacije te smjernice za buduća istraživanja.

Ključne riječi: motivacija, sportaši, teorija samoodređenja, longitudinalni pristup

Mentalno zdravlje i tjelesna aktivnost odraslih osoba s intelektualnim teškoćama

Marko Štrucelj, e-pošta: struceljmarko@gmail.com

Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Ivan Horvat

Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Mentalni poremećaji predstavljaju veliki javnozdravstveni problem. Dominantni pristupi u rješavanju problema mentalnog zdravlja su primjena medikamentozne terapije i psihoterapeutskih tretmana. Oboljeli od depresije i anksioznosti, vodećih mentalnih poremećaja, imaju značajno nižu intenciju bavljenja tjelesnom aktivnošću, te niže razine tjelesnog zdravlja u odnosu na opću populaciju. Osobe s intelektualnim teškoćama osobe su sa zaostatkom u funkcioniranju središnjeg živčanog sustava, koje posljedično iskazuju ispodprosječno intelektualno funkcioniranje i manju mogućnost prilagodbe okolini, žive u pravilu sjedilačkim načinom života te čine rizičnu skupinu po pitanju zdravstvenog statusa. Navedeno povećava rizik od pojave poremećaja iz spektra mentalnog zdravlja. Istraživanja u općoj populaciji donose dokaze o pozitivnim učincima tjelesne aktivnosti na primjerice, simptome depresije i anksioznosti, dok je kod osoba s intelektualnim oštećenjem prisutan nedostatak relevantnih znanstvenih radova o povezanosti tjelesne aktivnosti i mentalnog zdravlja. Cilj ovog rada je istražiti postoje li statistički značajne razlike u razinama depresivnosti i anksioznosti (indikatorima mentalnog zdravlja) između aktivnih i neaktivnih odraslih institucionaliziranih osoba s intelektualnim teškoćama. Uzorak čini 50 odraslih osoba oba spola s dijagnosticiranim intelektualnim oštećenjem na trajnom smještaju u specijaliziranoj ustanovi. Razina tjelesne aktivnosti sudionika procijenjena je Međunarodnim upitnikom tjelesne aktivnosti, a mentalno zdravlje Skalom depresivnosti, anksioznosti i stresa. Rezultati istraživanja pokazali su kako tjelesna aktivnost 64 % sudionika ne zadovoljava preporučene minimalne razine tjelesne aktivnosti. Simptome depresivnosti iznad normalne razine iskazuje 87 % sudionika, a simptome anksioznosti iznad normalne razine iskazuje 92 % sudionika. Nije pronađena statistički značajna razlika u razini depresivnosti i anksioznosti između tjelesno aktivnih i tjelesno neaktivnih sudionika. Ovo istraživanje donosi i dokumentira nova i korisna saznanja za dio populacije koji je u Republici Hrvatskoj nedovoljno istražen.

Ključne riječi: intelektualne teškoće, tjelesna aktivnost, depresija, anksioznost

Povezanost tjelesne aktivnosti sa samoefikasnošću i kvalitetom života kod odraslih osoba s intelektualnim teškoćama

Ivan Horvat, e-pošta: ivanhorvat9@gmail.com
Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Marko Štrucelj
Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Osobe s intelektualnim teškoćama čine od 1 do 4 % opće populacije, u Hrvatskoj je to 6 od 1000 stanovnika. Sudjelovanjem u tjelesnoj aktivnosti osobe s intelektualnim teškoćama ostvaruju mnoge zdravstvene i psihološke dobrobiti. Manjak socijalne podrške i samoefikasnosti za sudjelovanjem smanjuju mogućnost njihovog sudjelovanja u tjelesnim aktivnostima. Percepcija samoefikasnosti važan je prediktor zdravog ponašanja, povezuje se s namjerom bavljenja tjelesnom aktivnošću, strategijama za smanjenje sjedilačkog načina života i dugoročnog sudjelovanja u tjelesnoj aktivnosti kod opće populacije, a slično je potvrđeno i za osobe s intelektualnim teškoćama. Koncept kvalitete života široko je proučavan u općoj populaciji, a proučava se i kod osoba s intelektualnim teškoćama. Povezanost tjelesne aktivnosti sa samoprocijenjenom samoefikasnošću za tjelesnu aktivnost i kvalitetom života odraslih osoba s intelektualnim teškoćama je slabo istražena. Cilj rada je ispitati povezanost razine tjelesne aktivnosti sa samoefikasnošću za tjelesnu aktivnost i kvalitetom života odraslih osoba s intelektualnim teškoćama trajno smještenih u ustanovi. Provedeno je transverzalno istraživanje na uzorku od 55 sudionika, prosječne dobi 42,1 godine, 78 % muškaraca, prosječnog indeksa tjelesne mase 27; 82 % s lakim, 18 % s umjerenim intelektualnim teškoćama. Razina tjelesne aktivnosti procijenjena je Kratkom verzijom međunarodnog upitnika tjelesne aktivnosti (IPAQ-SF), samoefikasnost Ljestvicom samoefikasnosti za tjelesnu aktivnost osoba s intelektualnim teškoćama (SE-AID), a kvaliteta života Upitnikom kvalitete života SZO s modulom za osobe s intelektualnim teškoćama (WHOQOL-DIS-ID). Utvrđena je značajna pozitivna povezanost razine tjelesne aktivnosti sa samoprocijenjenom samoefikasnošću s jedne i kvalitetom života s druge strane. Tjelesno aktivniji sudionici izvještavaju o višim razinama samoefikasnosti za tjelesnu aktivnost i kvalitete života. Takvi rezultati ukazuju na važnost tjelesne aktivnosti kod institucionaliziranih odraslih osoba s intelektualnim teškoćama.

Ključne riječi: intelektualne teškoće, samoefikasnost, kvaliteta života

Plivanje kao rekreacija – pogled iz kuta plivača adolescenata

Josipa Nekić, e-pošta: jnekic1@gmail.com

Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Renata Barić

Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Većina istraživanja povezana s motivacijom mladih sportaša odnosi se na aktivne sportaše koji pristupaju sportu od malih nogu. Rekreativni sport djece i mladih spominje se puno rjeđe, posebno kad je riječ o određenom sportu – plivanju. Cilj istraživanja je ispitati razlike u razini motivacije, crtama ličnosti, samopoštovanju i prisutnosti simptoma ovisnosti o vježbanju s obzirom na spol, dob i s obzirom na to imaju li ispitani plivači brata/sestru plivača. Cilj je i ispitati povezanost motivacije s crtama ličnosti, samopoštovanjem i dimenzijama ovisnosti o vježbanju. Uzorak čini 40 plivača rekreativaca, u dobi od 12 do 18 godina. Korišten je Upitnik motivacije za sudjelovanjem (PMQ), BFI upitnik ličnosti, Revidirana skala samoprihvatanja i samokompetentnosti (SLCS-R) koja mjeri globalno samopoštovanje i Skala ovisnosti o vježbanju (EDS-21). Rezultati su pokazali da su rekreativni plivači srednjoškolci emocionalno stabilniji od plivača osnovnoškolaca te da iskazuju više razine simptoma ovisnosti o vježbanju. Usporedba po dobi pokazala je značajne razlike na razini nekih osobina ličnosti - stariji plivači rekreativci savjesniji su i ugodniji te manje neurotični u odnosu na mlađe plivače rekreativce. S obzirom na spol i na to ima li plivač/plivačica brata/sestru plivača nisu utvrđene značajne razlike u ispitivanim varijablama. Nadalje, utvrđena je značajna povezanost nekih dimenzija motivacije s pojedinim dimenzijama ovisnosti o vježbanju: motivi vještine, statusa i afilijacije pozitivno su povezani sa svim dimenzijama ovisnosti o vježbanju osim sustezanja. Također, utvrđena je pozitivna povezanost svih dimenzija motivacije s ekstraverzijom, a motivi vještina, fitnes i afilijacija pozitivno su povezani i s dimenzijom otvorenosti ka iskustvu. Rezultati ovog istraživanja mogu pomoći razumijevanju motivacije mladih plivača za vježbanje i faktora koji tu motivaciju održavaju.

Ključne riječi: rekreacija, plivanje, adolescenti, motivacija, crte ličnosti

Razlike stavova prema plesu učenika i učenica nekih srednjih škola na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije

Dajana Došen, e-pošta: dajana.dosen@student.kif.unizg.hr
Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Stipo Dajaković
Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Jadranka Vlašić
Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Pretpostavlja se da postojeći stereotip „ženskog“ sporta dovodi do nižih vrijednosti procjene stava prema plesu kod muškog spola u odnosu na ženski. Također s obzirom na razvijenost područja, odnosno bogatiju plesnu ponudu kao sportske ili rekreativne aktivnosti, pretpostavka je da se srednjoškolci Grada Zagreba bave plesom u većoj mjeri nego srednjoškolci s područja Zagrebačke županije. Primarni cilj istraživanja bio je ispitati stav prema plesu učenika i učenica (N = 440) prigodno odabranih srednjih škola Grada Zagreba i Zagrebačke županije, te ispitati postoje li značajne razlike u stavu s obzirom na spol ispitanika i na županiju u kojoj se škola nalazi. Sekundarni cilj istraživanja bio je utvrditi koliko se učenika bavilo plesom, a koliko ih se sada aktivno bavi plesom. Sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno i anonimno. Podaci su prikupljeni putem interneta anketnim upitnikom koji obuhvaća skalu stava prema plesu od 20 čestica (Vlašić i Bosnar, 2007) i pitanja o bavljenju plesom, a obrađeni pomoću deskriptivne statistike i T-testa za nezavisne uzorke. Podaci o bavljenju plesom uspoređeni su s utvrđenim stavovima ispitanika. Dobivenim rezultatima su potvrđene sve postavljene hipoteze. Na razini ukupnog uzorka, pokazalo se da je stav prema plesu pozitivan, no promatraju li se spolne razlike, tada učenice imaju pozitivan stav, a učenici negativan stav prema plesu. Nadalje je potvrđeno da ispitanici iz Grada Zagreba imaju značajno pozitivniji stav prema plesu u odnosu na ispitanike s područja Zagrebačke županije. Potvrđeno je da se u Gradu Zagrebu veći postotak srednjoškolaca bavi plesom nego na područjima Zagrebačke županije, također je potvrđeno da se plesom bavi više učenica nego učenika. Ukupno 276 ispitanika ima pozitivan stav, a samo 43 od njih se trenutno bavi plesom, stoga bi se moglo zaključiti da pozitivan stav prema plesu ne znači da će se osoba baviti plesom.

Ključne riječi: stavovi prema plesu, djevojke, mladići, Grad Zagreb, Zagrebačka županija

Title of the Symposium:

**Physical Activity as a Protective Factor of Well-Being during the COVID-19
Pandemic Period - Perspectives and Challenges**

Symposium Organizer:

Dragan Glavaš, e-mail: dragan.glavas@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

The modern lifestyle, largely shaped by digitalization, implies health challenges and difficulties. Those challenges are often accompanied by the lack of physical activity, which is nowadays clearly communicated by the World Health Organization. In such communication, there has been an increased emphasis on physical activity as a protective factor in preserving and improving psychological well-being in the last decade. This promotion is underpinned with empirical insights into the role of physical activity in reduced symptoms of anxiety and depression, a more positive mood, greater self-esteem and other indicators of psychological well-being. Still, although empirical and theoretical progress has been made, with essential insights from the non-clinical younger population, research is dominantly focused on the clinical and older population. Therefore, there is a rich avenue for further research on the benefits and challenges of physical activity for the psychological well-being of adolescents and young adults. Furthermore, the COVID-19 pandemic is an additional practical and scientific challenge that has inevitably led to a change in habits and routines and the adaptation of physical activities to circumstances, thus likely shaping psychological experience. Therefore, this symposium aims to provide further insights into the hypothesized beneficial effect of physical activity on the late adolescent and young adult populations' psychological well-being and everyday functioning, particularly during the pandemic. In oral presentations within the symposium, Sara Prpić, will present research on the moderation role of mental toughness and social support in the effect of intention to exercise on engaging in physical activity and intensity of physical activity. Ante Ivišić will provide research results on the role of a physical activity routine in the relationship of physical activity with anxiety and resilience of exercisers and athletes during the COVID-19 pandemic. Karlo Vrbanac will present the results on the students' psychological well-being during the COVID-19 pandemic engaged in various physical activity intensity levels. Alessandro Antonietti, full professor and the head of the Department of Psychology at the Catholic University of the Sacred Heart in Milano, will provide empirical insights on the relationships between chronotype and self-efficacy, resilience and motivation for a change in relation to PA during COVID-19. Finally, a group of graduate students in psychology will present research results on the role of physical activity in the relationship between perfectionism and orthorexia. Dragan Glavaš will host, moderate and lead the symposium discussion.

Keywords: Physical Activity, Psychological Dimensions, COVID-19, Adolescents, Young Adults

Oral Presentations within the Symposium

Anxiety and Resilience of Exercisers and Athletes during the COVID-19 Pandemic - The Role of a Physical Activity Routine

Ante Ivišić, Dragan Glavaš, Antonio Strunjak & Mario Pandžić

Physical Activity and Psychological Well-Being of Students during the COVID-19 Pandemic

Karlo Vrbanac, Dragan Glavaš, Mislav Magaš & Mario Pandžić

Psychological Dimensions Supporting Physical Activity during the COVID-19 Lockdown

Christel Galvani, Ginevra Guastone, Daniela Villani & Alessandro Antonietti

The Moderation Role of Mental Toughness and Social Support in the Effect of Intention to Exercise on Involvement in Physical Activity

Sara Prpić, Ivona Žorić & Dragan Glavaš

The Mediation Role of Physical Activity in the Relationship of Perfectionism with Healthy Orthorexia and Orthorexia Nervosa

Ana-Marija Šupraha, Dorotea Kovačić, Lucija Komar, Petra Mateša & Dragan Glavaš

Anxiety and Resilience of Exercisers and Athletes during the COVID-19 Pandemic - The Role of a Physical Activity Routine

Ante Ivišić, e-mail: aivisic@unicath.hr
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Dragan Glavaš
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Antonio Strunjak
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Mario Pandžić
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Recent pandemic and quarantine conditions have brought new challenges for exercisers and athletes and opened essential scientific and practical questions on how the adjustment of a physical activity (PA) routine impacted the possible benefits of PA. To provide empirical data on this question, we comprised 426 late adolescents and young adults (Mage = 24,04; TR = 18 - 40; Nmale = 174, Nfemale = 252) who completed online questionnaires measuring anxiety (Beck Anxiety Inventory) and resilience (Brief Resilience Scale) and reported on their physical activity level and PA routine in the pandemic period. The results of the factorial ANOVA showed the effect of higher PA level and not changed PA routine on lower anxiety of exercisers and athletes. However, the interaction showed the dependence of the PA routine effect on the PA level. No change in the PA routine compared to more or less PA during the pandemic was beneficial for lower anxiety of those who are rarely or not physically active and those less active recreationists. The effect of a PA routine on the anxiety of more active recreationists and athletes was not statistically significant. The resilience was also positively affected by the level of PA, whereby athletes and more active recreationists showed higher resilience compared to the rarely or not physically active individuals. The main effect of the PA routine was not significant. However, at a lower level of statistical significance effect of the level of PA was dependent on the PA routine ($p = .1$). The results suggested that no change of the PA routine may be beneficial for the resilience of the rarely or not physically active individuals and less active recreationists. In other words, resilience possibly decreased if they were less or strived to be more physically active during the pandemic. On the contrary, the not changed routine of athletes potentially led to lower resilience. The findings of our study confirmed the hypothesized beneficial effect of PA on psychological health and indicated the importance of an unchanged PA routine for, in general, less physically active individuals. We discuss the findings within the Belief-attitude and Control-based theories.

Keywords: Anxiety, Resilience, Physical Activity, Physical Activity Routine, COVID-19

Physical Activity and Psychological Well-Being of Students During the COVID-19 Pandemic

Karlo Vrbanac, e-mail: kvrbanac@unicath.hr
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Dragan Glavaš
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Mislav Magaš
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Mario Pandžić
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

The change in the daily routine during the COVID-19 pandemic specifically affected students. For example, the lack of even mild everyday activities like walking or cycling or usual moderate physical activity (PA) students usually experience during the week calls for caution, considering the possible adverse effect of physical inactivity. Thus, from a health and psychological standpoint, it is crucial to explore how PA in the weeks of the pandemic affects students' psychological well-being. To test it empirically, we comprised 262 students (Mage = 21.73; TR = 18 - 27; Nmale = 85, Nfemale = 177) who completed the Profile of Mood States (POMS) questionnaire, the scale "Mental health" of the SF 36 Health Survey and International Physical Activity Questionnaire - Short Form (IPAQ-SF) as a self-administered format of the last seven days PA. Given theoretical suggestions of mood dimensions and mental health as indicators of psychological well-being and correlations confirmed, we utilized the factorial MANOVA. To test the generalizability of PA across gender, we included gender as one and IPAQ PA intensity categories as other independent variables and psychological well-being as the dependent variable. The result showed a significant effect of higher last seven days PA intensity on psychological wellbeing independent of gender. More specifically, lower irritability, fatigue and numbness, and higher mental health characterized students involved in moderate and high, compared to those involved in low PA intensity. Compared to less physically active students in the last seven days, moderately active students also showed lower irritability, fatigue, numbness, and higher vigour. Furthermore, students involved in high PA intensity for the last seven days showed more increased vigour, better mental health, and lower numbness than those involved in moderate PA intensity. The results also showed lower fatigue and numbness of male compared to female students. Additionally, the results suggested some tendencies of the different effects of PA intensity on fatigue, irritability and mental health of male and female students. However, those tendencies were not statistically significant and indicated a possible discussion of the possibility of an ununiformed effect of PA. We also discuss our study's findings regarding other theoretically relevant moderators and mediators of PA effects.

Keywords: Physical Activity, Psychological Well-Being, Students, COVID-19

Psychological Dimensions Supporting Physical Activity during the COVID-19 Lockdown

Christel Galvani

Department of Psychology, Università Cattolica del Sacro Cuore, Milano, Italy

Ginevra Guastone

Department of Psychology, Università Cattolica del Sacro Cuore, Milano, Italy

Daniela Villani

Department of Psychology, Università Cattolica del Sacro Cuore, Milano, Italy

Alessandro Antonietti, e-mail: alessandro.antonietti@unicatt.it

Department of Psychology, Università Cattolica del Sacro Cuore, Milano, Italy

Abstract

This study was conducted during the lockdown period caused by the COVID-19 virus, which resulted in a strong negative psychological impact on most people's life. This impact had different consequences on people's habits, including physical activity (PA), which was compromised by a number of factors, such as the lack of adequate space or lack of motivation. Several biological constructs, such as chronotype, and psychological ones, such as self-efficacy and resilience, have been linked over the years with the level of PA maintained. High levels of motivation for PA were also found to be fundamental for practicing the correct amount of exercise. The study aimed at identifying possible relationships between chronotype and self-efficacy, resilience and motivation for change in relation to PA during COVID-19. One hundred and fifty-nine adults (73 women and 86 men), moderately active before the COVID-19 pandemic and with normal weight, aged between 21 and 32 years, were recruited. Four questionnaires were administered online: the Morningness-Eveningness Questionnaire (MEQ) to identify the chronotype, the General Self-Efficacy Scale (GSE), the Resilience Scale (RS-14), and the Assessing Motivation for Change towards Physical Activity (MAC2R-PA). Morning-type individuals were found to have significantly higher ($p < .001$) values than evening- and intermediate-types in terms of both self-efficacy and resilience. On the other hand, there were no significant gender differences. There was a significant ($p < .001$), high positive correlation between self-efficacy and resilience (for morning-, evening-, and intermediate-types), a moderate positive correlation between chronotype and self-efficacy, and a weak positive correlation between chronotype and resilience. In a linear regression analysis with MAC2R-PA as the dependent variable and GSE, RS-14, and MEQ Score as independent variables, a significant ($p < .05$) relationship was found only between resilience and motivation for PA. Regression models were then tested with different categories of resilience and motivation for PA. A positive, significant ($p < .05$) relationship was found between MAC2R-PA and high RS-14 scores, which explained 53% of the variance. In conclusion, the motivation for change related to PA is supported by a high level of resilience. Strengthening one's ability to cope positively with negative events is therefore essential to keep motivation for PA high in times of a health emergency, which in turn seems to be essential for staying physically active.

Keywords: Physical Activity, Chronotype, Self-Efficacy, Resilience, Motivation, COVID-19

The Moderation Role of Mental Toughness and Social Support in the Effect of Intention to Exercise on Involvement in Physical Activity

Sara Prpić, e-mail: sprpic@unicath.hr
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Ivona Žorić
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Dragan Glavaš
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

The benefit of physical activity (PA) on physical and psychological health is well communicated, especially in recent pandemic and quarantine conditions, which may result in the intention of individuals to engage in PA. According to the theory of planned behaviour, the intention should lead to the manifestation of PA. However, the magnitude of this effect is still unclear as well as the moderating role of theoretically relevant constructs in that effect. Thus, this research aimed to investigate the relationship of intention to exercise with PA engagement and the intensity of PA, and the moderation effect of mental toughness and social support in that relationship. Two hundred and fifty-five participants aged 18 – 40 years (M age = 23.82 (5.06); N male = 47, N female = 208) completed an online questionnaire measuring the intention to exercise and mental health toughness, PA level and PA intensity. A moderation analysis with two moderators showed that the intention to exercise predicted the PA engagement. Mental toughness predicted engaging in PA at a lower level of statistical significance ($p < .1$) and moderated the effect of intention in a way that more expressive intention had a stronger effect on engaging in PA among mentally tougher individuals. Social support predicted engaging in PA and moderated the effect of intention to exercise. Specifically, a higher level of social support attenuated the effect of lower intention on lesser engaging in PA. The intensity of PA was also determined with the intention to exercise, but not with mental toughness. However, the mental toughness moderated the relationship between the intention to exercise and the intensity of PA ($p < .1$). The more expressive intention had a stronger effect on higher PA intensity among mentally tough individuals. Higher social support predicted higher PA intensity and moderated the effect of the intention to exercise on the PA intensity. It attenuated the lower intention's effect on the lower PA intensity and, conversely, the higher intention's effect on the higher PA intensity. The results are discussed within the theoretical and empirical challenges to detect constructs that moderate the effect of intention for exercise on the PA involvement and intensity.

Keywords: Physical Activity, Exercisers, Intention to Exercise, Mental Toughness, Social Support

The Mediation Role of Physical Activity in the Relationship of Perfectionism with Healthy Orthorexia and Orthorexia Nervosa

Ana-Marija Šupraha, e-mail: asupraha@unicath.hr
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Dorotea Kovačić
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Lucija Komar
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Petra Mateša
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Dragan Glavaš
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Research on the relationship between perfectionism and orthorexia nervosa has attracted a significant amount of analysis. Data show higher orthorexic tendencies correlated with higher perfectionism, with a more prone effect combined with a high level of physical activity (PA). However, the relationship between perfectionism, orthorexia and various intensity of PA and possible underlying is less known. Furthermore, recently conceptualized, healthy orthorexia is underpinned with less empirical data showing a minimal positive correlation with perfectionism. Thus, this research aimed to explore the mediation role of physical activity in the relationship of perfectionism with healthy orthorexia and orthorexia nervosa. One hundred and forty-six participants aged 18 to 47 years (Mage = 23.27 (4.19); N male = 30, N female = 116) completed online questionnaires measuring perfectionism, orthorexia nervosa, healthy orthorexia and leisuretime exercise. The mediation analysis showed that more weekly leisure-time PA did not mediate the relationship between perfectionism and orthorexia nervosa nor predicted orthorexia nervosa. Perfectionism showed a direct positive effect on higher levels of orthorexia nervosa, and a negative effect on weekly leisure-time PA. On the other hand, weekly leisure-time PA mediated the relationship between perfectionism and healthy orthorexia. Specifically, lower levels of perfectionism predicted more weekly leisure-time PA, which then predicted healthier orthorexia. The direct effect of perfectionism on healthy orthorexia was not significant, showing that higher perfectionism may affect less involvement in weekly leisuretime PA, which may lead to lower scores on healthy orthorexia. Data showed that PA could mediate the possible negative effect of perfectionism on healthy orthorexia, but not the negative effect on orthorexia nervosa, which calls for scientific accountability for detecting constructs and processes that may be protective in the manifestation of orthorexia nervosa.

Keywords: Orthorexia Nervosa, Healthy Orthorexia, Physical Activity, Perfectionism

Title of the Symposium:

Handball as a Fruitful Avenue for Sport Psychology Research

Symposium Organizer:

Dragan Glavaš, e-mail: dragan.glavas@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Numerous eminent scientific journals in sports psychology support the argument that the field of sports offers a fruitful domain to explore the validity of models developed in other fields. Keeping in mind the characteristics of team sports, we can say that this is especially true for those sports. Besides every individual athlete's performance and psychological experience, team sports imply group dynamics, group approach to tasks, and different relationships within the group. As a game of dynamic, ever-changing environment under conditions of high physical and tactical interference, and with the vital role of teamwork, training, leadership and other group and individual processes, handball is undoubtedly a sport on which scientific attention should be focused. Thus, this symposium aims to provide empirical insights on (1) athletes' and team's features that may determine athletes readiness to play despite pain and injury, (2) the role of coach leadership and behaviour in the perception of unsportsmanlike handball conduct, (3) the power of a team's collective efficacy in helping athletes reduce anxiety effects and preserve their self-efficacy, (4) group cohesion and collective efficacy as potential origins of handballers' satisfaction and perception of team success. Following the oral presentations, the organizer and moderator of the symposium will open a discussion on perspectives that handball and other team sports provide to sports psychology.

Keywords: Collective Efficacy, Group Cohesion, Sports Leadership, Sports Identity, Handball

Oral Presentations within the Symposium

Athletes Readiness to Play with Risk, Pain and Injury: The Role of Sports Identity, Mental Toughness and Group Cohesion

Ivona Žorić, Dragan Glavaš & Ivana Vrselja

Sports Leadership and Negative Coaching Behavior as Predictors of Perceived Unsportsmanlike Conduct in Handball

Esmeralda Slaviček, Dijana Širjan, Petra Franjić & Dragan Glavaš

Does the Team's Collective Efficacy Attenuate the Negative Effect of Anxiety on The General Self-Efficacy of Handball Players?

Dorotea Pavković, Dragan Glavaš & Ivana Vrselja

Group Cohesion and Collective Efficacy as Predictors of Perception of Team Success and Satisfaction of Handball Players

Dragan Glavaš, Dora Kalas & Tihana Brkljačić

Athletes Readiness to Play with Risk, Pain and Injury: The Role of Sports Identity, Mental Toughness and Group Cohesion

Ivona Žorić, e-mail: izaric@unicath.hr

Graduate university studies in Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Dragan Glavaš

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Ivana Vrselja

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Besides practical sports relevance, athletes' readiness to play with risk, pain and injury is an important medical and psychological topic. However, although some empirical insights on determinants of athletes' readiness to play with risk, pain, and injury exist, the data are mainly concentrated on the relationship with the injury nature, perception and overestimation of ability and there are some insights on the role of fear. Moreover, the research on the role of theoretically relevant individual and group characteristics is very scarce. Thus, this research aimed to investigate the role of sports identity, mental toughness, and group cohesion in readiness to play with risk, pain and injury among handball players. A sample of 180 professional (N = 45) semi-professional (N = 90) and amateur (N = 45) male handball players ($M_{age} = 23.59 (5.01)$) completed the following *online*: Risk, Pain, and Injury Questionnaire (RPIQ), Athletic Identity Measurement Scale (AIMS), Mental Toughness Index (MTI), Sport Mental Toughness Questionnaire (SMTQ) and Group Cohesion Questionnaire (GEQ), and relevant characteristics as age, years of playing and competing league of athletes. Following theoretical suggestions, we formed the RPIQ (tough, pressed, identity), AIMS (social identity, self-identity, negative affectivity, exclusivity), MTI, SMTQ (confidence, constancy, control) and GEQ (ATG-S, ATG-T, GI-S, GI-T) dimensions and utilized series of hierarchical regression analyses with the readiness to play with risk dimensions as criteria variables. In the first regression step, we added age, years of playing handball and competing league as control variables, identity and mental toughness factors in the second and group cohesion factors in the third regression step. The results showed that exclusivity as an athletic identity dimension positively predicted the tough dimension of readiness to play with risk, pain and injury. At the lower level of statistical significance ($p < .1$), the tough was also positively predicted with self-esteem and negatively with control as dimensions of mental toughness, which explained the 18.4% variance of the tough dimension in total. Pressed as another dimension of readiness to play with risk, pain and injury was positively predicted with age, social identity, exclusivity, self-esteem, and negatively with years of playing and competing league and control, which explained the 24.9% of the variance of pressed dimension. The final dimension of readiness to play with risk, pain and injury, identity was positively predicted with exclusivity, with the 19.8% variance explained. The findings indicate that readiness to play with risk, pain and injury may be more determined with a certain individual, psychological and handball, more than group characteristics, opening avenues for theoretical discussion and new empirical insights.

Keywords: Injury, Sports Identity, Mental Toughness, Group Cohesion, Handball

Sports Leadership and Negative Coaching Behavior as Predictors of Perceived Unsportsmanlike Conduct in Handball

Esmeralda Slavicek, e-mail: eslavicek@unicath.hr

Graduate university studies in Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Petra Franjić

Graduate university studies in Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Dijana Širjan

Graduate university studies in Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Dragan Glavaš

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Although sports is the source of many physical and psychological benefits, the pursuit of success as an objective indicator of value often implies the experience of intense pressure. In teams sports, for victory and success, athletes may reach for unsportsmanlike conduct. It is a theoretical and empirical challenge for researchers to detect the constructs that contribute to unsportsmanlike conduct. Thus, this research aimed to explore the role of coach leadership and negative coaching behaviour in unsportsmanlike conduct in handball. One hundred and seventy-two handball players aged 18 to 42 years ($M_{age} = 21.69 (3.89)$; $N_{female} = 110$) completed online questionnaires measuring the Leadership Scale for Sports - LSS; Perceived Negative Coaching Behaviour, Legitimacy of Unsportsmanlike Behaviour. We followed theoretical suggestions and formed the sports leadership (Training and instruction, Democratic behaviour, Autocratic behaviour, Social support, Positive feedback), negative coaching behaviour (Insensitivity to athletes' wellbeing, Negative feedback, and Results orientation) and legitimacy of unsportsmanlike behaviour (Legitimacy of serious fouls, Legitimacy of less serious fouls, Legitimacy of verbal aggression) factors and utilized a series of hierarchical regression analyses with sports leadership in the first, and negative coaching behaviour in the second regression step, and the perceived legitimacy of unsportsmanlike behaviour dimensions as criteria variables. The results showed that democratic behaviour, social support, and Insensitivity to Athletes' Wellbeing (at a lower level of statistical significance, $p < .1$) predicted higher legitimacy of serious fouls. Furthermore, democratic behaviour and results orientation predicted higher legitimacy of less serious fouls ($p < .1$), while training instructions predicted lower legitimacy of less serious fouls. Finally, autocratic and democratic behaviour ($p < .1$), social support, and negative feedback predicted higher legitimacy of verbal aggression. The findings suggest that the legitimacy of unsportsmanlike behaviour might be determined by some aspects of coaching styles and behaviour, while other aspects might play no role in unsportsmanlike behaviour. Future research avenues certainly imply identifying theoretical constructs and mechanisms that facilitate or attenuate the manifestation and legitimization of unsportsmanlike conduct.

Keywords: Sports Leadership, Negative Coaching Behavior, Unsportsmanlike, Handball

Does the Team's Collective Efficacy Attenuate the Negative Effect of Anxiety on The General Self-Efficacy of Handball Players?

Dorotea Pavković e-mail: bozic.dorotea26@gmail.com
City Connect, Zagreb, Croatia

Dragan Glavaš
Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Ivana Vršelja
Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Empirical data largely supported the hypothesis of the negative effect of anxiety on the general self-efficacy of athletes, as well as Bandura's self-efficacy theory assumption of the close relationship between collective efficacy and self-efficacy. Thus, the question emerges whether a team's collective efficacy protects general self-efficacy from the harmful effects of anxiety. To test this question, we comprised 117 handball athletes (Mage = 19.06 (3.70); Nmale = 84, Nfemale = 33) who completed the Sport Anxiety Scale, Collective Efficacy Questionnaire for Sports and General Self-Efficacy Scale. The results of moderation analyses showed moderation effects of collective efficacy in the relationship between worry and general self-efficacy, and between concentration and self-efficacy. Higher collective efficacy attenuated the harmful effects of certain levels of worry and reduced concentration on self-efficacy. In other words, teams with higher collective efficacy may enhance the general self-efficacy of athletes with no or increased worry and decreased concentration. However, those positive effects of collective efficacy may not be present among the individuals who face high levels of worry and deficient concentration levels. The effect of somatic anxiety on general self-efficacy was not significant nor dependent on collective efficacy. We discussed results within the Bandura's self-efficacy theory, theorizing the possible moderating role of anxiety in the relationship between collective and self-efficacy.

Keywords: Collective Efficacy, Anxiety, Self-Efficacy, Handball

Group Cohesion and Collective Efficacy as Predictors of Perception of Team Success and Satisfaction of Handball Players

Dragan Glavaš, e-mail: dragan.glavas@unicath.hr
Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Dora Kalaus
RK Lokomotiva, Zagreb, Croatia

Tihana Brkljačić
Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Both theoretical frameworks of group cohesion and collective efficacy conceptualize positive team and individual outcomes as resultants of a higher group cohesion and collective efficacy. However, whether such outcomes are more determined with group cohesion factors or collective efficacy is still unclear. Thus, the research aimed to explore the predictive role of group cohesion and collective efficacy in the perception of team success and satisfaction of handball players. We comprised a sample of 149 professional (N = 76) and amateur (N = 73) handball players (M age = 23.38, (4.20); N_{male} = 55, N_{female} = 94) who completed an online questionnaire that measures group cohesion, collective efficacy, athletes' perception of team success and satisfaction with the team. To test the contribution of the group cohesion factors and the collective efficacy, we utilized hierarchical regression analyses with the perception of team success and satisfaction with a team as dependent variables, entering group cohesion factors in the first and collective efficacy in the second regression step. Higher individual member's feelings regarding their involvement in group tasks (Individual Attraction to the Group - Task; ATG-T factor), higher perception of team's uniqueness and togetherness in accomplishing team tasks (Group Integration - Task; GI-T factor) and higher observational collective efficacy positively predicted perception of the team success. Conversely, athletes' perception of team's togetherness and closeness regarding social activities (Group Integration - Social; GI-S factor) negatively predicted perception of the team success. Individual feelings regarding personal social interaction with the group (Individual Attraction to the Group - Social; ATG - S) did not predict the perception of the team success. The ATG - T factor positively predicted satisfaction with the team as well. On the other hand, collective efficacy did not predict satisfaction with the team, and contrary to the perception of the team success, the GI - S factor positively predicted satisfaction with the team. The ATG - S and GI - S negatively predicted satisfaction with the team at the lower level of statistical significance ($p < .1$). Different roles of group cohesion factors and collective efficacy in explaining the team success and athletes' satisfaction open theoretical discussion on the diverse nature of individual and team outcomes and thus plausibility for not uniformed theoretical assumptions on their relationship with the collective efficacy and group cohesion factors.

Keywords: Group Cohesion, Collective Efficacy, Team Success, Satisfaction, Handball

Naslov simpozija

Uloga i aktivnosti Centra za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice u kriznoj situaciji

Voditelj simpozija:

Sanda Puljiz Vidović, e-pošta: ravnateljica@centar-dmo-vg.hr

Centar za djecu mlade i obitelj Velika Gorica, Velika Gorica, Hrvatska

Sažetak

Već godinu i pol dana suočavamo se s krizom na ovim područjima. Pandemija bolesti COVID-19 pogodila je cijeli svijet te je dovela do potpuno drugačijeg načina funkcioniranja u školama, vrtićima, obitelji, na radnom mjestu. Uz to nam se dogodio potres 22. ožujka 2020., a onda 29. prosinca 2020. godine. Ovaj potonji značajno je pogodio Grad Veliku Goricu i šire područje grada. Sve to dovelo je do potrebe za brzim reagiranjem i uvođenjem novih programa i aktivnosti u gradskoj ustanovi – Centru za djecu mlade i obitelj Velike Gorice, a pojačane potrebe za podrškom građanima svih uzrasta su vidljive i danas. U sklopu ovog simpozija nastojat će se prikazati neke od brojnih aktivnosti kojima se radi u navedenoj kriznoj situaciji i što se promijenilo u načinu rada i zašto je važni imati ustanovu kojoj se građani mogu obratiti kada su uplašeni, nesigurni ili kada imaju pitanja u vezi svog vlastitog psihičkog stanja ili stanja vlastite djece. U prvom izlaganju bit će predstavljen rad Grada Velike Gorice u podršci svojim građanima u kriznim vremenima te važnosti vođenja brige o ranjivim skupinama građana te značenja pojma otporne zajednice. U drugom izlaganju predstaviti će se rad Centra za djecu mlade i obitelj Velike Gorice u kriznim vremenima – kako je Centar usmjerio svoj rad potrebama građana i stručnjaka u lokalnoj zajednici. U trećem izlaganju bit će predstavljen savjetodavni rad u Centru za djecu mlade i obitelj. Autorica će pokušati odgovoriti na pitanje po čemu se rad stručnjaka u Centru promijenio u kriznim vremenima. U četvrtom izlaganju predstaviti će se kako je *online* način rada promijenio perspektivu stručnjaka i korisnika te će se ukratko predstaviti priručnik „Neke nove fore u učenju“ koji je nastao u vrijeme zatvaranja (engl. lockdown).

Ključne riječi: Centar za djecu mlade i obitelj Velika Gorica, lokalna zajednica, potres, pandemija COVID-19, kriza

Usmena izlaganja unutar simpozija

Suočavanje s krizom – spremnost prilagodbe lokalne zajednice

Arijana Mataga Tintor

Uloga Centra za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice u kriznoj situaciji potresa i pandemije COVID-19

Sanda Puljiz Vidović

Savjetodavni rad i podrška djeci, mladima i roditeljima tijekom pandemije COVID-19 u Centru za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice

Sandra Matijević

Izazovi, prednosti i plodovi *online* rada Centra za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice tijekom pandemije COVID-19

Jelena Cvetnić

Suočavanje s krizom – spremnost prilagodbe lokalne zajednice

Arijana Mataga Tintor, e-pošta: arijana.mataga.tintor@gorica.hr

Grad Velika Gorica, Velika Gorica, Hrvatska

Sažetak

Otpornost zajednice podrazumijeva širok raspon različitih „vrsta“ kapaciteta u zajednici, koji uključuju kontinuiranu skrb o ranjivim skupinama, pripremljenost članova zajednice za krizne situacije i visoku razinu uključenosti građana u donošenje odluka. To bi značilo da je otpornost zajednice utemeljena na inkluzivnoj te participativnoj filozofiji i praksi. Čak i ako se zajednice ne pripremaju za krize, ako su utemeljene na ovim vrijednostima i ako postoje lokalni resursi, lakše će se nositi sa izazovima krize. Ovo razmišljanje moguće je potkrijepiti primjerom intervencije na području Velike Gorice nakon potresa u prosincu 2020. godine. Potresom je bilo zahvaćeno područje Grada Velike Gorice i susjednih općina, a službe koje se bave djelovanjem u kriznim situacijama odigrale su važnu ulogu na terenu i zbrinjavale građane koji su ostali bez svojih domova. Istovremeno, posljedice potresa u vrijeme pandemije, intenzivno su proživljavala djeca, ali i oni koji s njima rade u odgojno-obrazovnom sustavu – odgojitelji i učitelji, jer je bio značajno narušen njihov osjećaj sigurnosti. Trebalo je odgovoriti na pitanje: kako štititi ranjive u trenutku kada smo i sami ranjivi? Centar za djecu, mlade i obitelj se tijekom desetljeća postojanja profilirao kao mjesto podrške djeci, mladima i obiteljima, kao ustanova kojoj građani vjeruju, te je bilo sasvim logično da svoju podržavajuću ulogu ispunjava i u vrijeme krize. Baš kao što je spomenuta ustanova osnovana kao odgovor na potrebe građana, isto tako je brzo odgovorila na potrebe koje su se javile uslijed krize. Pokazalo se da je takva ustanova snažan lokalni resurs zbog mogućnosti brze prilagodbe, zbog kvalificiranih stručnjaka i zbog prepoznatljivosti u zajednici. Cilj ovog izlaganja jest prikazati kako se iz navedenog primjera može naučiti da se svaka zajednica treba pripremiti za različite krizne situacije, kako ta priprema uključuje dobru komunikaciju među institucijama u zajednici, definiranje jasnih uloga te postojanje timova za pružanje socijalne i psihološke podrške na institucionalnoj razini.

Ključne riječi: lokalna zajednica, krizna situacija, otpornost zajednice

Uloga Centra za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice u kriznoj situaciji potresa i pandemije COVID-19

Sanda Puljiz Vidović, e-pošta: ravnateljica@centar-dmo-vg.hr
Centar za djecu mlade i obitelj Velika Gorica, Velika Gorica, Hrvatska

Sažetak

Centar za djecu mlade i obitelj Velika Gorica, kao jedinstvena institucija u našoj zemlji koja brine o djeci, mladima i svim članovima obitelji i reagira na njihove potrebe, pokazala se kao ključna u kriznim vremenima. U Velikoj Gorici bio je velik broj novozaraženih i umrlih od posljedica pandemije bolesti COVID-19, a potres 28. prosinca 2020. godine itekako se osjetio i oštetio neke objekte. Tijekom 2020. i 2021. godine građanima se podrška pružala na razne načine. 1. Telefon za psihološku pomoć za građane s područja Velike Gorice i susjednih općina, na kojem su dežurale stručne suradnice Centra, a o svim pozivima se vodila evidencija. 2. Izravan savjetodavni rad u novim okolnostima. Savjetovalište radi pojačanim kapacitetima za djecu, mlade i članove njihovih obitelji. 3. Podrška osnovnim školama na širem području Velike Gorice pogođenim potresom. Na inicijativu i poziv Osnovnih škola u Pokupskom, Kravarskom i Jabukovcu, organizirana je psihološka podrška za zaposlenike i roditelje. 4. Podrška odgojno-obrazovnim djelatnicima dječjih vrtića i osnovnih škola u Velikoj Gorici. Zbog potrebe odgojitelja i učitelja za pružanjem psihološke podrške uslijed posljedica izazvanih potresom, organizirana je „psihološka prva pomoć“ za četiri gradska vrtića i tri osnovne škole. Održani su *online* susreti s ciljem osvještavanja stanja u kojem se zaposlenici nalaze kao i o mogućim načinima reagiranja u kriznim trenucima. 5. Podrška za obitelji s djecom koje borave u Hotelu Garden Hill. Djeca koja su boravila u Hotelu sa svojim obiteljima uključena su u programe Centra (tretman logopeda, grupa za tinejdžere, obiteljska radionica). 6. Posredovanje u ciljanoj volonterskoj podršci osobama stradalima u potresu. S obzirom na veliki broj vanjskih suradnika i volontera, Centar povezuje volontere i osobe koje imaju potrebu za podrškom. Tako su volonteri odlazili u Hotel i provodili slobodno vrijeme sa starijim osobama. Ovaj rad ima za cilj prikazati različite aktivnosti koje je Centar pružao tijekom krizne situacije u Gradu Velikoj Gorici.

Ključne riječi: Centar za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica, lokalna zajednica, podrška građanima, krizna situacija

Savjetodavni rad i podrška djeci, mladima i roditeljima tijekom pandemije COVID-19 u Centru za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice

Sandra Matijević, e-pošta: sandra.matijevic@centar-dmo-vg.hr
Centar za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica, Velika Gorica, Hrvatska

Sažetak

Stručne suradnice Centra za djecu, mlade i obitelj rade individualna savjetovanja s djecom, mladima i svim članovima obitelji s područja Velike Gorice. Većina korisnika javlja se samostalno, a manji broj dolazi na preporuku Centra za socijalnu skrb, škola, vrtića, doma zdravlja. Razlozi javljanja su različiti – problemi u odnosima, emocionalne poteškoće, problemi u ponašanju, jačanje vlastitih potencijala. Savjetovanja rade stručnjakinje koje imaju dodatne edukacije iz različitih psihoterapijskih pravaca te se kontinuirano stručno usavršavaju i uključene su u individualnu superviziju. Tijekom 2020. i 2021. godine suočili smo se s različitim izazovima. Zbog pandemije virusa COVID-19 našli smo se u okolnostima koje su od stručnjakinja u Centru zahtijevale prilagodbu i korištenje novih načina rada kao što je *online* savjetovanje i telefonsko savjetovanje. U izlaganju će biti prikazano kako su pandemija virusa COVID-19 i potres 28. prosinca 2020. godine te svi naknadni potresi utjecali na korisnike što se odrazilo i na način savjetodavnog rada u Centru. Prikazat će se prikazati što se promijenilo u odnosu na vrijeme prije kriznih vremena, koji su razlozi javljanja korisnika i što je drugačije u odnosu na vrijeme prije pandemije. Također, kakve su sada potrebe djece, mladih, roditelja i odraslih s područja Velike Gorice i okolnih mjesta u individualnom radu te kako je Centar za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica odgovorio na iste. Cilj navedenog izlaganja je prikazati kako se mijenjao način rada u individualnom savjetovanju, koji su problemi i teme s kojima su klijenti dolazili te što smo naučili u kriznoj situaciji.

Ključne riječi: Centar za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica, individualno savjetovanje, pandemija COVID-19, potres

Izazovi, prednosti i plodovi *online* rada Centra za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice tijekom pandemije COVID-19

Jelena Cvetnić, e-pošta: jelena.cvetnic@centar-dmo-vg.hr
Centar za djecu mlade i obitelj Velika Gorica, Velika Gorica, Hrvatska

Sažetak

Centar za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica tijekom cijele godine nudi pregršt programa za korisnike različitih uzrasta u individualnom i grupnom obliku. U proljeće 2020. godine okolnosti življenja uvelike su se promijenile zabranom okupljanja, pa tako i direktnog rada. Nije bilo mogućnosti primanja korisnika u prostoru Centra te smo krenuli istraživati opciju *online* rada kako bismo održali kontakt i pružili podršku korisnicima Centra, ali i svim građanima u lokalnoj zajednici. U ovom radu bit će prikazano kako se naš sustav prilagodio na nove okolnosti. Iskušavali smo *online* platforme za rad u suradnji s našim korisnicima, zajedno s njima dogovarali pravila ponašanja u *online* komunikaciji kako bi se svi osjećali sigurno i opušteno te prilagođavali aktivnosti i program rada u virtualnom okruženju. Kao jedna od prilagodbi bila je priprema sažetaka tema za susrete grupnog programa „Neke nove fore u učenju“ koji je namijenjen učenicama i učenicima od šestog razreda osnovne škole do prvog razreda srednje škole. Sažetke tema smo e-poštom slali polaznicima prije samog susreta s kraćim zadacima kao uvod u rad na susretu. Tako je nastala ideja da se sažeci objedine u priručnik što je bilo iznimno korisno djeci i mladima tog uzrasta koji nisu mogli pohađati navedeni program zbog navedenih okolnosti. Zahvaljujući prilagodbi rada stručnjakinja u Centru za djecu mlade i obitelj na nove okolnosti nastao je priručnik pod nazivom „Neke nove fore u učenju“ koji je dostupan i u *online* obliku. Cilj ovog izlaganja jest prikazati kako nam je upoznavanje i pojačano korištenje novog komunikacijskog kanala pridonijelo učenju novih vještina korištenja *online* platformi, upoznavanje korisnika u njihovom prostoru, procjenu potreba korisnika u novim okolnostima, ali i teškoće i izazove koji nisu bili prisutni u radu uživo.

Ključne riječi: *online* rad s korisnicima, prilagodba na nove okolnosti, priručnik „Neke nove fore u učenju“

Naslov simpozija:

Kognitivne funkcije u psihičkim poremećajima

Voditelj simpozija:

Dalibor Karlović, e-mail: dalibor.karlovic@unicath.hr

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Kognitivni simptomi u psihičkim poremećajima su raznoliki. Prisutni su u gotovo svih oboljelih od duševnih poremećaja, ali i dalje predstavljaju najmanje istraženu skupinu simptoma. Posljedica je to činjenice da je psihijatrijska praksa dugo vremena koristila podjelu simptoma psihičkih poremećaja, kao i shizofrenije na pozitivne i negativne, te su time drugi simptomi većinom postajali dijelom negativne simptomatologije i u konačnici bivali praktički zanemarenima. O samom postojanju kognitivnih deficita pisao je još Kraepelin koji je nazvavši poremećaj *dementia praecox* još krajem 19. stoljeća implicirao prije svega kognitivne smetnje koje se u bolesti poput shizofrenije javljaju vrlo rano. Bleuler je početkom 20. stoljeća također govorio o smetnjama u mišljenju koje se reprezentiraju kao poremećaj asocijacija i autistično mišljenje i naglašavao da nisu pozitivni simptomi ono što čini suštinu shizofrenije dapače posljedica su poremećenih asocijacija i autističnog mišljenja. Mjerenje kognitivnih funkcija započinje međutim tek 60-ih godina u radovima Shakowa i dopunjuje dotadašnju procjenu kognicije koja se temeljila na kliničkom razgovoru. Daljnjim napretkom neuroznanosti istraživanja kognicije u shizofreniji dolaze u središte pozornosti i postavljaju temelje za grupiranje simptoma u pet skupina: pozitivne, negativne, kognitivne, afektivne te agresivne. Glavna tema ovog simpozija je pregled trenutnih istraživanja u području psihičkih poremećaja i kognitivnih funkcija.

Ključne riječi: kognitivni simptomi, psihički poremećaji, dijagnostika, tretmanski postupci

Usmena izlaganja unutar simpozija

Kognicija u shizofreniji

Vjekoslav Peitl, Branka Aukst-Margetić, Krunoslav Matešić, Ante Silić, Anamarija Bogović i Dalibor Karlović

Pacijenti koji boluju od shizofrenije imaju niže rezultate na testu kognitivnih funkcija (5-KOG) u odnosu na upareni kontrolni uzorak

Krunoslav Matešić, Anamarija Bogović, Ante Silić, Vjekoslav Peitl, Branka Aukst-Margetić i Dalibor Karlović

Psihodijagnostika - kognitivne funkcije u psihičkim poremećajima

Anamarija Bogović, Krunoslav Matešić, Ante Silić, Vjekoslav Peitl, Branka Aukst-Margetić i Dalibor Karlović

Psihopatologija

Ante Silić, Krunoslav Matešić, Vjekoslav Peitl, Anamarija Bogović, Branka Aukst-Margetić i Dalibor Karlović

Rezistencija i rehabilitacija u težim psihičkim poremećajima

Branka Aukst-Margetić, Krunoslav Matešić, Anamarija Bogović, Vjekoslav Peitl, Ante Silić i Dalibor Karlović

Kognicija u shizofreniji

Vjekoslav Peitl, e-mail: vjekoslav.peitl@unicath.hr

*Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska*

Branka Aukst-Margetić

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Krunoslav Matešić

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Ante Silić

*Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska*

Anamarija Bogović

*Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska*

Dalibor Karlović

*Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska*

Sažetak

Kada se govori o kogniciji obično se u nju ubraja cijeli niz moždanih funkcija, uključujući sposobnost učenja i pamćenja, organiziranja, planiranja i rješavanja problema, ispravne percepcije okoline, razumijevanja i korištenja jezika, procesiranja novih informacija te usmjeravanja, zadržavanja i pomicanja pozornosti. Upravo se prema navedenim sposobnostima formiraju neurokognitivne domene koje predstavljaju okosnicu dijagnostike kognitivnih smetnji. Iz aspekta shizofrenije, kognitivni deficiti su prepoznati kao njena temeljna osobitost, no ta činjenica nije novijeg datuma. Noviji fokus istraživanja prema kogniciji je pogonjen identifikacijom kognitivne domene simptoma shizofrenije, relativnom neučinkovitosti trenutno dostupne psihofarmakoterapije u adekvatnom kupiranju kognitivnih smetnji te razvojem novih terapijskih modaliteta kako bi se adresiralo iste. U samoj procjeni kognitivnog oštećenja u kliničkom se radu mogu koristiti brojni testovi i upitnici, no isti većinom traže znatnu razinu poznavanja problematike, što je često praćeno specifičnim edukacijama, ali i nezanemarivim vremenskim angažmanom, uzevši kako provođenje nekih od njih traje i više sati. K tome, ukoliko je potrebno se usmjeriti na neku specifičnu domenu kognitivnog oštećenja, neki od testova neće dati adekvatne rezultate ili ju pak uopće ne moraju pokrivati, posebice jer nisu razvijeni za psihijatrijske poremećaje, do možda demencija. Stoga, opet s kliničkog gledišta, nužna je primjena pouzdanih i vremenski ograničenih alata, poput 5-KOG testa za kogniciju u psihijatriji. Tim više što smo upotrebom spomenutog alata u vlastitim kliničkim istraživanjima jasno mogli obuhvatiti kognitivne funkcije u kontekstu diferentne medicinske obrade koja je uključivala neurogenetska i psihofarmakološka istraživanja te evaluaciju regionalnog moždanog krvotoka.

Ključne riječi: kognicija, psihijatrijski poremećaji, shizofrenija

Pacijenti koji boluju od shizofrenije imaju niže rezultate na testu kognitivnih funkcija (5-KOG) u odnosu na upareni kontrolni uzorak

Krunoslav Matešić, e-mail: krunoslav.matesic@unicath.hr
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Anamarija Bogović
Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Ante Silić
Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Vjekoslav Peitl
Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Branka Aukst-Margetić
Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Dalibor Karlović
Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Dosadašnja istraživanja pokazala su da pacijenti koji boluju od shizofrenije imaju lošiji uspjeh na testovima kognitivnih sposobnosti u odnosu na ostatak populacije. Taj rezultat se pogoršava s obzirom na trajanje bolesti, a neka istraživanja pokazala su da već i prije prve psihoze postoji kognitivna deterioracija. U većini istraživanja korišten je i uzorak osoba sa shizofrenijom koje su imale različito trajanje bolesti. U ovom istraživanju cilj je bio provjeriti razlike između kognitivnih funkcija, mjerenih 5-KOG-om, kliničkog i uparenog kontrolnog uzorka. Klinički uzorak čine osobe s prvom psihozom, s visokom vjerojatnošću da se radi o shizofreniji (N = 30), dok je upareni kontrolni uzorak (N = 30) sastavljen od osoba bez dijagnosticiranih psihičkih smetnji, koje su uparene na temelju dobi, spola i obrazovanja. Test 5-KOG, koji je korišten u ovom istraživanju, trijažni je instrument čija primjena traje otprilike 15 minuta. 5-KOG se sastoji od 5 subtestova koji mjere 5 kognitivnih funkcija. To su: kratkoročno pamćenje, radno pamćenje, brzina obrade informacija, verbalna fluentnost i izvršne funkcije. Rezultati statističke analize pokazali su da klinički uzorak postiže statistički značajno niže rezultate na svim mjerenim domenama. Niže postignuće kod kliničkog uzorka može biti valjan pokazatelj nižeg premorbidnog kognitivnog statusa koji je dobiven u nekim ranijim istraživanjima, ali postoji i alternativno objašnjenje s obzirom na to da se testiranje odvijalo tek nakon pojave prve psihoze.

Ključne riječi: kognitivne funkcije, shizofrenija, prva psihoza, pamćenje

Psihodijagnostika - kognitivne funkcije u psihičkim poremećajima

Anamarija Bogović, e-mail: anamarija.bogovic@unicath.hr

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Krunoslav Matešić, e-mail: krunoslav.matesic@unicath.hr

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Ante Silić

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Vjekoslav Peitl

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Branka Aukst-Margetić

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Dalibor Karlović

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Psihodijagnostika je mjerenje i procjena obilježja neke osobe pomoću različitih psiholoških metoda, tehnika i mjernih instrumenata. Značajan dio psihodijagnostike odnosi se na procjenu kognitivnih funkcija. Adekvatna procjena kognitivnih funkcija omogućuje i primjeren terapijski tretman prilagođen potrebama i mogućnostima oboljele osobe. Wechslerov test inteligencije za odrasle, četvrto izdanje (WAIS-IV-HR) daje informacije o općem intelektualnom funkcioniranju i specifičnim kognitivnim sposobnostima odraslih i adolescenata, dok Wechslerov test pamćenja (WMS-IV-HR) mjeri različite sposobnosti pamćenja i radnog pamćenja. Oba testa daju detaljne informacije u kliničkoj procjeni osoba s psihičkim poremećajima. U ovom radu bit će predstavljene razlike i specifičnosti u postignućima na WAIS-IV-HR i WMS-IV-HR kod osoba s različitim psihičkim poremećajima (shizofreniji, depresiji, anksioznosti). Osim njihovog značaja u dijagnostici različitih poremećaja, njihovi rezultati važni su u planiranju i provedbi adekvatnog liječenja u smislu izbora primjerenih metoda liječenja i njihovoj prilagodbi pojedinoj osobi.

Gljučne riječi: kognitivne funkcije, shizofrenija, depresija, anksioznost

Psihopatologija

Ante Silić, e-mail: ante.silic@gmail.com

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Krunoslav Matešić

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Vjekoslav Peitl

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Anamarija Bogović

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Branka Aukst-Margetić

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Dalibor Karlović

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Psihopatologija je temeljna psihijatrijska disciplina koja se bavi proučavanjem psihičkih simptoma. Psihički simptomi detaljno se opisuju, klasificiraju i stavljaju u kontekst specifičnih poremećaja ili bolesti. Postoji više različitih podjela psihopatologije. 1. Opća psihopatologija, koja bilježi, opisuje i označava subjektivno iskustvo i promijenjeno ponašanje pojedinca. Za opću psihopatologiju važno je napomenuti kako je danas transkulturalna, tj. nije posebna niti za jednu „školu“ 2. Specijalna psihopatologija razlikuje simptome i ponašanja prema kliničkoj prezentaciji, prirodi i razvitku simptoma, a sinonimi su joj: funkcionalna, fenomenološka, simptomatska, specifična ili klinička psihopatologija. 3. Etiopatogenetska psihopatologija izravno bi povezivala uzrok određenog poremećaja s njegovim specifičnim simptomima. 4. Teorijska psihopatologija bila bi interdisciplinarna poveznica s antropologijom, filozofijom i sl. Prikaz istraživanja kognitivnih funkcija u shizofreniji s nedavnom početkom te utjecaja dugodjelujućeg aripiprazola na kognitivne funkcije u korelaciji s polimorfizmoma COMT, MTHFR i SERTa. Tromjesečna primjena terapije povezana je s statistički značajnim smanjenjem PANSSa ($p < 0.001$) te s kognitivnim funkcijama odgođenog prisjećanja ($p < 0,03$), pozornosti ($p < 0.01$), i izvršnih funkcija u smislu mnaje perseveracija ($p < 0,03$). Postoji pozitivna korelacija između M/M COMT mutacije i pozornosti.

Ključne riječi: psihopatologija, shizofrenija, kognitivni simptomi

Rezistencija i rehabilitacija u težim psihičkim poremećajima

Branka Aukst-Margetić, e-mail: branka.aukst-margetic@unicath.hr

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Krunoslav Matešić

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Anamarija Bogović

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Vjekoslav Peitl

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Ante Silić

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Dalibor Karlović

Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“ Zagreb, Hrvatska

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Liječenje psihofarmacima učinilo je veliki pomak u liječenju psihičkih poremećaja osobito u području težih duševnih bolesti. Međutim, u značajnom dijelu pacijenata simptomi se ne povlače u potpunosti. Smetnje koje najčešće zaostaju u ovih težih psihičkih poremećaja su smetnje u funkcioniranju koje su najčešće posljedica perzistirajućih kognitivnih i negativnih simptoma. Terapijsku rezistenciju u shizofreniji, podrazumijeva nepostizanje značajnog poboljšanja simptoma na ranije adekvatno primijenjena dva različita antipsihotika odnosno antidepresiva u adekvatnoj dozi i trajanju primjene. A slično je definirana i terapijska rezistencija u drugim poremećajima spektra shizofrenije i bipolarnom afektivnom poremećaju. Međutim, i u pacijenta koji odgovaraju na terapiju često zaostaju rezidualni simptomi. Naime, terapija antipsihoticima učinkovitija je u poboljšavanju pozitivnih nego negativnih i kognitivnih simptoma koji najčešće čine simptome koju pokazuju terapijsku rezistenciju. U ovom izlaganju nudi se pregled literature iz područja rezistencije u liječenju težih duševnih psihičkih poremećaja kao i metoda kojima se i u osoba koje su terapijski rezistentne, odnosno pokazuju rezidue poremećaja i/ili smetnje u funkcioniranju, može postići dodatno poboljšanje. U prikazu je naglasak na psihoterapijskim i socioterapijskim metodama koje zapravo čine koncept terapijske rehabilitacije liječenju ovih poremećaja. Nakon pregleda dostignuća znanosti u ovom području daje se kritički osvrt na suvremene mogućnosti u terapiji s obzirom na vlastita klinička iskustava. Ističe se važnost multidisciplinarnog pristupa te korištenje različitih farmakoterapijskih, psihoterapijskih te socioterapijskih metoda kao i potreba kontinuirane evaluacije stanja pacijenta. Terapijska rezistencija u psihičkim poremećajima izazov je za kliničare i zahtijeva multidisciplinarni pristup u procesu terapijske rehabilitacije.

Ključne riječi: rezistencija, rehabilitacija, psihički poremećaji

Oral Presentations

Usmena izlaganja

Prikaz istraživanja među srednjoškolcima – aktivno nošenje sa stresom i anksioznosti u vrijeme pandemije COVID-19

Maja Hatvalić Capurso, e-pošta: majahatvalic@yahoo.com
Opća bolnica Dubrovnik, Dubrovnik, Hrvatska

Silva Capurso
Opća bolnica Dubrovnik, Dubrovnik, Hrvatska

Petra Kvartuč
Opća bolnica Dubrovnik, Dubrovnik, Hrvatska

Darija Zubić
Centar za poduku i savjetovanje Lumos, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

U vrijeme pandemije bolesti COVID-19 djeca i mladi su tijekom školske 2020./2021. bili još više pred ekranima nego ranije, nastava se odvijala *online*, a vrijeme koje su provodili u školi i druženje nakon škole svelo se na *online* aktivnosti. Koji je utjecaj imala pandemija na mlade ispitali smo upitnikom namijenjenim učenicima četvrtih razreda dubrovačkih gimnazija. Upitnik se sastoji od Skale depresije, anksioznosti i stresa DASS-S, sociodemografskih podataka učenika i Upitnika o iskustvu s pandemijom COVID-19 i zabrinutošću za društveni život, školovanje i zdravlje. Dobiveni podaci ukazuju na porast stresa i anksioznosti kod adolescenata, posebno kod onih koji su bili izloženi pandemiji COVID-19 (bili su u samoizolaciji, netko od obitelji im je obolio ili preminuo). Postoje značajne spolne razlike u stupnju anksioznosti i razini stresa, pri čemu djevojke pokazuju više razine anksioznosti i stresa od mladića. Podaci ukazuju na umjerenu, pozitivnu korelaciju između broja bliskih osoba koje su preboljele COVID-19 i stupnja zabrinutosti za vlastito zdravlje. Adolescenti pokazuju najviši stupanj zabrinutosti za svoj društveni život, nakon čega slijedi zabrinutost za školovanje, dok ih vezano uz pandemiju najmanje brine vlastito zdravlje. 75 % uključenih učenika barem jednom je bilo u samoizolaciji zbog pandemije bolesti COVID-19, njih 40 % jednom, a 35 % više puta. Većina od 82% učenika nije preboljela bolest. Kliničko iskustvo u Poliklinici za zaštitu djece i mladih Opće bolnice Dubrovnik, dodatno ukazuje na probleme kao što su: sniženo raspoloženje, manjak vršnjačkih odnosa, osjećaj osamljenosti, osjećaj dosade, neispunjenosti u danu, poteškoće s organiziranjem vremena, nisku motivaciju, strah i zabrinutost s obzirom na nadolazeću maturu. Uočeno je da je porastao subjektivni osjećaj dosade koji može dovesti do različitih rizičnih ponašanja, kao što je eksperimentiranje sa psihoaktivnim supstancama, poremećaji ritma sna i poremećaji hranjenja, poteškoće u organizaciji strukture dana, sklonost upuštanju u obiteljske svađe i konflikte. Na predavanju će se grafički prikazati dobiveni podaci iz istraživanja koje je provedeno u ožujku 2021. među adolescentima četvrtih razreda dubrovačkih gimnazija, kao i iskustvo iz prakse u Poliklinici za zaštitu mentalnog zdravlja djece i mladih kada je riječ o adolescentima u riziku koji su u tretman krenuli samoinicijativno ili upućeni od strane škole, odnosno liječnika obiteljske medicine.

Ključne riječi: mladi, anksioznost, stres, digitalno vrijeme

Mladi i mediji² u vrijeme pandemije bolesti COVID-19

Petra Kvartuč, e-pošta: petrak@bolnica-du.hr
Opća bolnica Dubrovnik, Dubrovnik, Hrvatska

Maja Hatvalić Capurso
Opća bolnica Dubrovnik, Dubrovnik, Hrvatska

Silva Capurso
Opća bolnica Dubrovnik, Dubrovnik, Hrvatska

Sažetak

Živimo u vremenu velikih društvenih i tehnoloških promjena. Navedene promjene traže dobre adaptacijske sposobnosti pojedinaca, ali i društva u cjelini. Posebice je izazovno roditeljima, odgajateljima, obrazovnim djelatnicima kao i svim sudionicima u odgoju i obrazovanju mladih. Mladi provode sve više vremena *online*. Društvene mreže, igrice i audiovizualni mrežni sadržaji zamijenili su druženja i socijalne kontakte u „stvarnom“ svijetu. Zadnjih godinu i pol cijeli svijet je ugrožen pandemijom bolesti COVID-19, koja uvelike narušava psihofizičko zdravlje. Zbog epidemiološke situacije tijekom pandemije bolesti COVID-19, škole su se zatvarale, a nastava se odvijala na daljinu u virtualnim učionicama. Djeca i mladi su bili cjelodnevno usmjereni na ekrane pa možemo govoriti o korištenju medija na kvadrat – u svrhu školovanja i zabave. U radu s djecom i mladima vidljive su posljedice života *online* u ovom vremenu pandemije te nam je cilj na temelju dosadašnjih istraživanja utvrditi povezanost vremena izloženosti ekranu tijekom pandemije COVID-19 i mentalnog zdravlja mladih. Simptomi anksioznosti i depresivnosti sve se više javljaju kod mladih koji prepoznaju poteškoće i sve češće sami traže pomoć. Spomenuto nam je itekako važan alarm i usmjerava nas na relevantnost uključivanja odraslih u živote djece i mladih kao edukatora, podrške i pomoći. Na temelju pregleda istraživanja o mentalnom zdravlju mladih i njihovog „*online* života“ u svijetu i kod nas, dobivamo uvid u relevantne informacije i smjernice koje će nam služiti u svrhu prevencije i sanacije posljedica negativnog djelovanja vremena provedenog pred ekranom u vrijeme pandemije na djecu i mlade. Zaključno, navedeno planiramo implementirati u svakodnevni rad s mladima te koristiti za daljnja istraživanja i razmatranja. Smatramo da je navedeno od iznimne važnosti s obzirom na činjenicu da pandemija traje već više od 18 mjeseci i, nažalost, ne nazire se njezin kraj, a samim time mentalno zdravlje ljudi, posebice mladih, i dalje je narušeno te možemo očekivati sve teže i dugotrajnije posljedice istog.

Ključne riječi: digitalni mediji, virtualni svijet, slobodno vrijeme, mladi

Mentalno zdravlje odgojitelja: uloga emocionalne kompetentnosti i psihološke otpornosti

Paula Štefić, e-pošta: paula.stefic@gmail.com

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Ivana Hanzec Marković

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Jasminka Despot Lučanin

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Istraživanja pokazuju da dobro mentalno zdravlje omogućuje produktivan rad, podiže svijest o sebi i drugima, doprinosi lakšem prihvaćanju i prilagodbi na životne promjene te nošenju s uobičajenim životnim stresovima. Zato je važno istraživati čimbenike koji doprinose mentalnom zdravlju, odnosno potencijalne zaštitne faktore razvoja problema mentalnog zdravlja. S obzirom na trenutačnu situaciju vezanu uz pandemiju koronavirusa i činjenicu da u drugom valu dječji vrtići nisu prestali s radom unatoč epidemiološkim mjerama, odgojitelji čine rizičnu populaciju za razvoj poteškoća mentalnog zdravlja. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati razinu depresivnosti, anksioznosti i stresa kao pokazatelja narušenog mentalnog zdravlja kod odgojitelja, povezanost emocionalne kompetentnosti i psihološke otpornosti s navedenim pokazateljima, te moguću medijatorsku ulogu otpornosti u odnosu emocionalne kompetentnosti i narušenog mentalnog zdravlja. U istraživanju je sudjelovalo 249 odgojiteljica u Republici Hrvatskoj, a podaci su prikupljeni *online* upitnikom koji je sadržavao Ljestvicu depresivnosti, anksioznosti i stresa DASS-21, Upitnik emocionalne kompetentnosti UEK-45 i Kratku ljestvicu otpornosti BRS. Rezultati su pokazali da odgojiteljice doživljavaju blagu razinu depresivnosti i stresa, te umjerenu razinu anksioznosti. Dobivena je značajna negativna povezanost sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija s depresivnošću, anksioznošću i stresom te regulacije i upravljanja emocijama s depresivnošću i stresom. Uz to, utvrđena je značajna negativna povezanost psihološke otpornosti i sva tri pokazatelja narušenog mentalnog zdravlja te pozitivna povezanost psihološke otpornosti i emocionalne kompetentnosti. Hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je da emocionalna kompetentnost predviđa 13,8 % varijance depresivnosti, 4,3 % varijance anksioznosti i 9,4 % varijance stresa. Psihološka otpornost predviđjela je dodatnih 5,9% varijance depresivnosti, 7,7 % varijance anksioznosti i 5 % varijance stresa. Konačno, utvrđena je djelomična medijacija psihološke otpornosti u odnosu regulacije i upravljanja emocijama i depresivnosti te u odnosu regulacije i upravljanja emocijama i stresa. Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao osnova za planiranje programa prevencije narušenog mentalnog zdravlja putem edukacija o emocionalnim vještinama i vještinama vezanim za psihološku otpornost odgojitelja.

Ključne riječi: depresivnost, anksioznost, stres, emocionalna kompetentnost, psihološka otpornost

The Role of Specific Teaching Methods and Flow in Learning in Students Satisfaction with Online Classes and Happiness During the COVID-19 Pandemic

Tajana Ljubin-Golub, e-mail: tajana.ljubingolub@gmail.com
Faculty of Teacher Education, Zagreb, Croatia

Martina Gajšek
Faculty of Teacher Education, Zagreb, Croatia

Majda Rijavec
Faculty of Teacher Education, Zagreb, Croatia

Abstract

Students' wellbeing is important since it has various positive consequences for their academic life and life in general. However, there is no study of the role of academic flow in online learning in promoting students' happiness. Thus, the purpose of the present study was to investigate the relationship between some online teaching methods during the COVID-19 pandemic, flow in online learning, satisfaction with online classes, and subjective wellbeing. The sample consisted of 242 Croatian university students (90% female, mean age of 21 years). The following instruments were administrated: 1-item for measuring satisfaction with online classes, The Online Learning Experience Inventory, the Online Academic Flow Scale, and The Happiness Scale. The results of the mediation analysis showed that students who experienced more online discussions during lectures, more frequent academic work in small groups (via breakout rooms), more opportunities to assess their learning outcomes, as well as more feedback from their professors, experienced flow more often in online learning, which, in turn, led to higher levels of satisfaction with online classes and higher levels of happiness. The results showed that specific methods in online teaching have positive impact on both students' satisfaction with online classes and their subjective well-being via experiencing flow in learning. Thus, the results are in line with the flow theory, confirming the key role of flow in learning in students academic satisfaction and subjective wellbeing. Also, results have an important practical value for improving education in online learning, especially regarding the teachers' practice.

Keywords: flow, students wellbeing, online learning

Mentalno zdravlje djece i adolescenata u doba pandemije COVID-19

Jelena Zadro, e-pošta: jelena.zadro@unicath.hr
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Marina Šijaković
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Damjan Kovač
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Otkako se potkraj 2019. godine pojavila pandemija bolesti COVID-19 uzrokovana sindromom koronavirusa (SARS-CoV-2), životi ljudi diljem svijeta, uključujući 2,2 milijarde djece i adolescenata, promijenili su se na način bez presedana. Među najprepoznatljivijim mjerama prevencije bolesti istaknule su se nošenje zaštitnih maski, dezinfekcija ruku, ekonomske mjere, karantenske mjere, ograničenje slobode kretanja, socijalna izolacija, zatvaranje vrtića i škola te drugih obrazovnih ustanova. Izazovi koje je donijela pandemija koronavirusa promijenili su dotadašnju svakodnevnicu te su negativno utjecali na normalan razvoj, kvalitetu života te mentalno zdravlje djece i adolescenata, najranjivijih članova društvene zajednice. Veličina utjecaja na djecu i adolescente određena je mnogim predisponirajućim i precipitirajućim čimbenicima poput razvojne dobi, obrazovnog statusa, postojećeg mentalnog zdravlja, ekonomskih prilika, straha od oboljenja i drugo. Kod djece i adolescenata uočeno je da pandemija i karantena imaju veći utjecaj na emocionalni i društveni razvoj u usporedbi s odraslima. Stoga se djeca i adolescenti za vrijeme pandemije mogu osjećati nesigurno, uplašeno, izolirano, tjeskobno, uznemireno, tužno, nemotivirano te imati poteškoće spavanja, koncentracije, pravilnog hranjenja i izražen strah od smrti najbližih. Također, za vrijeme karantene uzrokovane pandemijom, djeca koja žive u nasilnim domovima u većem su riziku izložena nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju u vlastitim domovima što može povećati djetetovu osjetljivost na depresiju, tjeskobu i samoubojstvo što izrazito narušava dobrobit djeteta. Svjetska zdravstvena organizacija okarakterizirala je pandemiju koronavirusa kao izuzetno aktualnu zdravstvenu problematiku od međunarodne važnosti, no prevencija negativnog utjecaja, koji pandemija ima na mentalno zdravlje najranjivijih članova globalne zajednice, jedan je od esencijalnih i obvezujućih izazova za znanstvenu zajednicu i cijelo društvo. Cilj ovog rada je pobliže opisati dosadašnje relevantne spoznaje o mentalnom zdravlju djece i adolescenata za vrijeme pandemije koronavirusa, identificirati njihove načine reagiranja te pružiti smjernice o dostupnim uslugama za prevenciju i promicanje mentalnog zdravlja kako bi se zaštitilo i očuvalo mentalno zdravlje djece i adolescenata u aktualnoj kriznoj situaciji.

Ključne riječi: COVID-19, djeca, adolescenti, mentalno zdravlje, socijalna izolacija

Longitudinalno praćenje pozitivnih posljedica pandemije COVID-19 u Hrvatskoj

Ines Rezo Bagarić, e-pošta: ines.rezo@pravo.hr

Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Marina Ajduković

Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Traženje i prepoznavanje različitih pozitivnih aspekata događaja i kriznih situacija imaju adaptivnu funkciju u nošenju s teškoćama te podupiru procese otpornosti kod pojedinaca. Cilj rada je istražiti subjektivni doživljaj mogućih pozitivnih posljedica pandemije COVID-19 u tri točke mjerenja te povezanosti doživljaja pozitivnih posljedica sa sociodemografskim čimbenicima i indikatorima mentalnog zdravlja. U sklopu većeg longitudinalnog projekta Psihološka prilagodba tijekom pandemije COVID-19 koja se u Hrvatskoj provodi kao dio istraživanje Europskog društva za traumatski stres (ADJUST Study) u 11 zemalja, sudionici su ispunjavali sveobuhvatnu *online* anketu o različitim aspektima pandemije COVID-19. U ovom radu su prikazani rezultati dobiveni na tri točke mjerenja u srpnju i prosincu 2020. te srpnju 2021. godine, s ukupno 3507 punoljetnih sudionika (50,1 % žene), na nacionalno reprezentativnom uzorku. Korišteni instrumenti su kvantitativna mjera doživljaja pozitivnih posljedica, kreirana za potrebe ovog istraživanja, mjere sociodemografskih čimbenika, mentalnog zdravlja (DASS-21) te dobrobiti (WHO-5). Uz to, analizirani su kvalitativni odgovori na otvoreno pitanje o pozitivnim aspektima pandemije. Rezultati pokazuju da u sve tri točke mjerenja sudionici doživljavaju pozitivne posljedice pandemije COVID-19 kroz tri faktora: svijest o životnim vrednotama, nove radne mogućnosti i vrijeme za sebe. Rodne razlike pokazale su se kroz sve tri točke mjerenja. Žene češće izvještavaju o doživljaju svijesti o životnim vrednotama kao pozitivnoj posljedici pandemije, dok muškarci češće doživljavaju nove radne mogućnosti uslijed pandemije. Značajna povezanost s indikatorima mentalnog zdravlja, depresivnosti, aksioznosti, stresom i subjektivnom dobrobiti, iskazana je za faktor svijesti o životnim vrednotama, dok ostali faktori nisu povezani s indikatorima mentalnog zdravlja u ovom istraživanju. Kvalitativna analiza odgovora sudionika izlučila je veći broj kategorija koji produbljuju razumijevanje kvantitativnih mjera pozitivnih posljedica u tri točke mjerenja. U raspravi će biti ponuđene moguće interpretacije dobivenih rezultata te naglašene njihove praktične implikacije u razumijevanju snaga i otpornosti kod pojedinaca koje mogu biti korisne u suočavanju s kriznim situacijama.

Ključne riječi: COVID-19, pandemija, pozitivne posljedice, mentalno zdravlje

Stavovi o smislu života tijekom pandemije COVID-19

Melita Ivanković, e-pošta: melitaivankovic8@gmail.com

Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Zagreb, Hrvatska

Katarina Aladrović Slovaček

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Smisao života pitanje je koje si postavlja svaki čovjek neovisno o životnim okolnostima, posebno tijekom izvanrednih neprilika kao što je pandemija koronavirusa koja je zahvatila svijet u 2020. godini i još nije zaustavljena. Pitanje o smislu života je istovremeno filozofski i psihološki konstrukt koji je prema egzistencijalnoj i pozitivnoj psihologiji važan čimbenik u ljudskom postojanju. Frankl (2021) smatra da je najvažnija zadaća svakoga čovjeka pronaći put do prave zadaće i prodrijeti do smisla života u njegovoj jedinstvenosti i neponovljivosti. U pitanju traženja smisla života Frankl (2017) smatra da je savjest misao vodilja u životu ili sposobnost da osjetimo neponovljivi i jedini smisao u svakoj situaciji. Smisao se prema mišljenju (Frankl, 2021) mijenja ovisno o životnim okolnostima te bi bilo zanimljivo otkriti stavove te ulogu smisla života tijekom izvanrednih okolnosti. Cilj je istraživanja bio ispitati stavove građana Republike Hrvatske prema smislu života u vrijeme pandemije koronavirusa. Istraživanje je provedeno tijekom kolovoza 2021. godine *online* Upitnikom o stavovima prema smislu života (Burke, 1964), a koji je za potrebe ovoga istraživanja dopunjen, te je u njemu sudjelovalo 460 ispitanika. Istraživanje je pokazalo kako je većini ispitanika život rutina i stalno ponavljanje istoga, češće se kvalificiraju kao entuzijastične nego kao dosadne osobe, uglavnom ne vole promjene te nemaju u potpunosti definirane životne ciljeve. Većini ispitanika njihova je egzistencija smisljena, no boje se budućnosti, često pate od nesanice ili prekomjernog uzimanja hrane te imaju velika očekivanja od drugih ljudi koja su često neispunjena pa se osjećaju usamljenima. Statistički značajne razlike u stavovima pokazale su se s obzirom na dob, vjersku pripadnost i bračni status ispitanika.

Ključne riječi: smisao života, pandemija koronavirusa, egzistencijalna analiza

KLUB SMIJEHA - načini suočavanja pojedinca i grupe s kriznim situacijama

Marina Kereša, e-pošta: marina.s.keresa@gmail.com
Opća bolnica Varaždin, Varaždin, Hrvatska

Dijana Petek
Udruga savjetovaništa „Uz tebe sam“, Varaždin, Hrvatska

Sažetak

Danas na svakom koraku susrećemo ozbiljna, namrštena i zabrinuta lica, a znanstveno je dokazano da je smijeh lijek, zbog čega je cilj ove prezentacije kako se suočiti i ojačati otpornost u kriznim situacijama, koristeći terapiju smijehom. Mnoge zdravstvene klinike prepoznaju pozitivan učinak koji terapija smijehom ima i primjenjuju je na bolesnike. U SAD-u postoji Američko udruženje za terapijski humor, koje čine liječnici, medicinske sestre, psiholozi, psihijatri i dr., i Klubovi smijeha (joga smijeha) šire se cijelim svijetom. Joga smijeha jedinstven je sustav vježbi, koje je razvio Madan Kataria, kao kombinaciju vježbi smijeha i jogijskog disanja (pranayama). Vježbama unosimo veću količinu kisika u tijelo i mozak, imamo više energije i osjećamo se zdravijima. Do smijeha dolazi bez razloga i bez potrebe da se oslanjamo na humor, šale i komediju. Smijeh smanjuje stres i njegove učinke, proizvodi hormone sreće – endorfine, poboljšava imunitet, povećava unos kisika u krv, poboljšava cirkulaciju, razvija emocionalnu inteligenciju, dovodi do psihološko/osjećajnog pročišćavanja, razvija bolje međusobne odnose, djeluje pozitivno na stanje uma, izgrađuje timove i pomaže stvarati zadovoljne i motivirane zaposlenike, pomaže pri razrješavanju teških situacija na pozitivan način, smanjuje stres kod djece i mladih prije ispita, nastupa pred publikom, sportskim natjecanjima, pomaže pri opuštanju i povećava samopouzdanje. Klubovi smijeha mogu se organizirati za različite grupe, sportske timove, u bolnicama (za osoblje i za bolesnike), poduzećima, rođendanima, proslavama, vjenčanjima, školama, vrtićima, zatvorima, a ovom prilikom će se prezentirati Klub smijeha u udruzi „Uz tebe sam“, za djecu sa teškoćama u razvoju i mlade sa invaliditetom, kao i njihove roditelje.

Ključne riječi: suočavanje, terapija smijehom, jačanje otpornosti

Terapeutska moć riječi kod osnovnoškolske djece u razdoblju koronakrize

Ivana Jarebić, e-pošta: jarebic.ivana@gmail.com

Trogir, Hrvatska

Sažetak

Pisana je riječ oduvijek imala veliku moć. Koliko je ta moć imala pozitivan učinak na djecu osnovnoškolske populacije u razdoblju koronakrize, tema je rada. U ovom izazovnom razdoblju odlučila sam istražiti koliko djeca čitaju izvan nastave, s posebnim naglaskom na riječi koje su im se posebno utisnule u pamćenje. Trebali su iz onoga što su pročitali parafrazirati četiri najupečatljivije rečenice i objasniti kako su im one pomogle u životu, ali i u nošenju s teškoćama suvremenoga doba. Ispitano je 60 učenika od petoga do osmoga razreda trogirske osnovne škole. Istraživanje je pokazalo da je 60 posto ispitanika više čitalo, posebno u vrijeme izolacije, a interakcija s knjigom omogućila im je odmak od životnih tegoba, suočavanje s vlastitim osjećajima, odlazak u svijet mašte, ali i osjećaj radosti jer su čitali štivo koje im je zabavno i zanimljivo. Više su čitale djevojčice. Riječ im je bila gotovo kao lijek. U izlaganju će biti predstavljene rečenice koje su imale najsnažniji utjecaj na djecu te njihova objašnjenja zašto je to tako. Pokazalo se da su rečenice koje imaju pozitivne konotacije imale terapeutski učinak na dječje suočavanje sa strahom i negativnim emocijama, ali i problemima u odnosu s vršnjacima. Rezultati istraživanja pokazali su kako je 90 % ispitanika čitanjem smanjilo razinu stresa što im je utjecalo na poboljšanje raspoloženja. 70 % učenika poistovjetilo se s likovima iz pročitanih djela, dok je 20 % učenika počelo kreirati vlastite tekstove koji su bili inspirirani pročitanim. Kada sam obradila rezultate istraživanja, organizirala sam radionicu na koju su se učenici mogli dobrovoljno prijaviti. Sudjelovalo je 25 učenika koji su bili podijeljeni u 5 skupina po pet učenika. Od ukupnog broja sudionika radionica, petiša je bilo petero, šestiša desetero, sedmaša troje i osmaša sedmero. Zadatak je bio da svaki učenik iz svojih omiljenih rečenica izvuče ključne riječi. Nakon toga učenici zajedno pišu priču koja će sadržavati te riječi. Cilj je bio udahnuti novu moć riječima, potaknuti kreativnost i slobodu izražavanja kod djece. Uspješno su izvršili zadaću i stvorili jednu novu priču koju ću predstaviti u izlaganju, a koja može poslužiti kao biblioterapija nekim novim generacijama. Rad je značajan jer donosi nove iskustvene spoznaje primijenjene u kriznim okolnostima, a utemeljene na znanstvenim činjenicama.

Ključne riječi: terapija, moć riječi, djeca, osnovna škola

Bračni stres i bračni procesi: utjecaj percepcije potpore partnera kao oblika otpornosti na bračni stres

Josip Obradović, e-pošta: josip.obradovic@gmail.com
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Mira Čudina Obradović
Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Mnoštvo je teorija i istraživanja o djelovanju i otpornosti na stres. U većini se slučajeva otpornost definira kao sposobnost pojedinca da se suoči i uspješno nosi sa stresom pa se u tom smislu nudi i niz različitih programa koji omogućuju uspješno smanjenje doživljaja stresa. Rjeđe se predlaže djelovanje socijalnog okruženja kao otpornosti na stres. Cilj je naše prezentacije iznošenjem rezultata istraživanja, pokazati kako je bračni stres povezan s bračnim procesima i kako je percepcija jednog bračnog partnera o potpori drugog partnera povezana s otpornošću na bračni stres. Istraživanje je provedeno na 884 bračna para (1768 bračnih partnera) u Zagrebu i u 14 županija. Ekzogena ili nezavisna varijabla je u istraživanju bračni stres. Endogena varijabla bračno sagorijevanje predstavlja medijator varijablu, a endogena varijabla percepcija bračnog partnera o potpori drugog partnera kao otpornost predstavlja moderator varijablu. Sljedeće su endogene zavisne varijable: emocionalna, socijalna, seksualna, intelektualna i rekreativna intimnost. Tri dimenzije ljubavi: strast, intimnost i privrženost te seksualno zadovoljstvo, bračna kvaliteta i životno zadovoljstvo. Za svaku zavisnu varijablu provedena je zasebna analiza upotrebom metode Structural equation modeling (SEM program STATA16.1). Rezultati istraživanjem jasno pokazuju da je bračni stres negativno povezan sa svim dimenzijama bračnih procesa, ali i da postoje razlike u povezanosti među bračnim partnerima. Također je utvrđeno da je percepcija o dobivenoj ili potencijalnoj potpori pozitivno povezana s bračnim procesima i da na taj način djeluje na bračni stres kao otpornost. Na kraju želimo kazati da ne postoje u bazama podataka, kao što su APA ili EBSCO, slična istraživanja.

Ključne riječi: bračni stres, bračno sagorijevanje, otpornost prema bračnom stresu, bračni procesi

Depresivnost, anksioznost i usamljenost kao prediktori kompulzivne kupovine

Ivana Grgić, e-pošta: igrbic20@gmail.com
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Anamarija Bogović
Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“, Zagreb, Hrvatska
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Cilj rada bio je ispitati prediktivni doprinos depresivnosti, anksioznosti i usamljenosti u objašnjenju kompulzivne kupovine kod žena. U istraživanju je sudjelovalo 649 žena u dobi od 18 do 82 godine. Za ispitivanje sklonosti kompulzivnoj kupovini korištena je Skala kompulzivne kupovine (D'Astous i sur., 1990), za ispitivanje depresivnosti i anksioznosti korištene su subskale depresivnosti i anksioznosti Skale depresivnosti, anksioznosti i stresa (Lovibond i Lovibond, 1995), dok je za ispitivanje usamljenosti korištena Kratka verzija UCLA skale usamljenosti (Lacković-Grgin, 2002). Rezultati istraživanja pokazali su da žene s višom razinom depresivnosti, anksioznosti i usamljenosti imaju i veću sklonost kompulzivnoj kupovini. Također, rezultati provedene multiple regresijske analize pokazali su kako viša izraženost anksioznosti značajno pridonosi objašnjenju veće sklonosti kompulzivnoj kupovini. U radu se raspravlja o negativnim učincima kompulzivne kupovine, važnosti istraživanja ove teme kao i o smjernicama za daljnja istraživanja.

Ključne riječi: kompulzivna kupovina, depresivnost, anksioznost, usamljenost

Škola mira i prijateljstva - *mindfulness* u službi razvoja rezilijentnosti djece i mladih

Melita Schmitz, e-pošta: melita3@gmx.de

Osnovna škola Eugena Kumičića, Slatina, Hrvatska

Sažetak

Projekt Škola mira i prijateljstva provodi se u Osnovnoj školi Eugena Kumičića iz Slatine, a financiran je sredstvima Europske unije kroz Erasmus+ program Ključnom aktivnošću 1 u vrijednosti od 25.446,00 eura u razdoblju od 6. rujna 2020 do 5. prosinca 2021. godine. U projektu sudjeluje jedanaest učitelja razredne i predmetne nastave; oni će pohađati šest edukacija u europskim gradovima kojima će steći kompetencije potrebne za djelovanje na dva polja koja su se pokazala kao problematična u Školi. Prvo polje odnosi se na uočavanje, rješavanje i sprječavanje međuvršnjačkog zlostavljanja u učionici kao i *cyberbullinga*, a drugi se odnosi na razvoj i stjecanje pozitivnih socijalnih vještina kod učenika. Učitelji će tijekom projekta imati priliku stručnog usavršavanja i prijenosa svojih znanja nastavničkom osoblju kao i roditeljima učenika. Projekt je nastao temeljem SWOT analize provedene u Školi, analizom pedagoških mjera koje su dodijeljene u školi kao i pokazateljima velikoga broja učeničkih izostanaka s nastave. Istraživanja provedena u Poliklinici za zaštitu djece i mladih pokazala su da su djeca izložena *sextingu* kao i *sextortiona* te da je na tim poljima potrebno promptno djelovati i uključiti sve sudionike nastavnoga procesa. U sklopu projekta provodi se aktivnost *mindfulnessa* kojemu je cilj učenike naučiti svjesno disati uz tehnike opuštanja tijela kako bi učenici smanjili napetost i stres te spriječili stanja uznemirenosti praćena neugodnim osjećajima. *Mindfulness* se u nastavnome procesu koristi kao motivacija prije početka nastavnoga sata kao i u trenucima kada učenici pokazuju znakove umora ili dosade ili u situacijama sukoba i napetosti unutar razredne zajednice.

Ključne riječi: *mindfulness*, stres, mentalno zdravlje, rezilijentnost

Srce za Banovinu – kako smo pružali podršku odgojiteljima, roditeljima i djeci nakon potresa

Tina Mijat, e-pošta: tina.mijat@gmail.com
Dječji vrtić „Vedri dani“, Zagreb, Hrvatska

Ljubica Duspara
Dječji vrtić „Radost“, Zagreb, Hrvatska

Željka Horvatić
Dječji vrtić „Iskrica“, Zagreb, Hrvatska

Alka Požnjak Malobabić
Dječji vrtić „Radost“, Zagreb, Hrvatska

Minja Jeić
Dječji vrtić „Vrbik“, Zagreb, Hrvatska

Mia Milić
Centar za podršku roditeljstvu „Rastimo zajedno“, Zagreb, Hrvatska

Marijana Smerić Pecigoš
Dječji vrtić „Trnsko“, Zagreb, Hrvatska

Branka Starc
Centar za podršku roditeljstvu „Rastimo zajedno“, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Jedan poziv bio je dovoljan da se tim od šest psihologinja sastane kako bi dali svoju, prije svega ljudsku, a zatim i stručnu podršku dječjim vrtićima Banovine. Duboko suosjećanje sa žrtvama i prepoznavanje potrebe za dugoročnom psihosocijalnom podrškom odgojiteljima, roditeljima i djeci dalo je motivaciju i snagu za osmišljavanje i neposredno provođenje susreta podrške na terenu. Iz tog su entuzijazma nastala dva susreta podrške za dječje vrtiće Banovine kao doprinos Centra za podršku roditeljstvu „Rastimo zajedno“ u partnerstvu sa Savezom društava „Naša djeca“ u okviru programa „PoTiCaJ“. Oblikovani su kao polustrukturirane radionice u kojem sudionici imaju prostor i vrijeme za razmjenu svojih iskustava, dijeljenje osjećaja i primanje podrške. Osmišljene su s ciljem podrške odgojiteljima u vrtićima (prva radionica) u svakodnevnim izazovima i teškoćama s kojima trenutno žive te s ciljem podrške usmjerene na djecu, njihove reakcije i načine na koje im odrasle osobe mogu biti podrška u vrtiću, kod kuće ili tamo gdje su smješteni (druga radionica). Timovi provoditelja radionica otišli su na teren već u siječnju 2021., dok se tlo još svakodnevno treslo. S odgojiteljima i drugim zaposlenicima u vrtićima u Petrinji, Sisku, Glini, Lekeniku i Hrvatskoj Kostajnici (i u privremenim smještajima izvan svojih domova) održano je trideset susreta za više do 180 sudionika te pet susreta za više od 40 roditelja. Odlaskom na teren i pružanjem podrške sustručnjacima i obiteljima doprinijeli smo ublažavanju utjecaja traume izazvane prirodnom katastrofom odnosno normalizaciji reakcija i osnaživanju sustručnjaka i roditelja za nošenje s traumatskom situacijom kako bi pomogli sebi i djeci kao najranjivijoj skupini. U evaluacijama sudionici radionica podrške iskazali su svoje zadovoljstvo primjenjivanim aktivnostima otpuštanja, povezujućoj atmosferi i dijeljenju svojih doživljaja. Koliko smo u svemu uspješni najbolje govore riječi naših sudionika: „...hvala na podršci, razumijevanju, empatiji, slušanju u ovim teškim trenucima...hvala što ste uz nas...pomogli ste mi da osjetim da nisam sama sa svojim problemima...“.

Ključne riječi: krizne situacije, psihičko zdravlje, psihosocijalna podrška odraslima i djeci

Utjecaj pandemije COVID-19 na odgoj i obrazovanje djece s teškoćama u razvoju - iskustva roditelja

Martina Stojanac, e-pošta: martina.stojanac@live.com
Filozofski fakultet Osijek, Osijek, Hrvatska

Iva Klarić
Filozofski fakultet Osijek, Osijek, Hrvatska

Sažetak

Pandemija bolesti COVID-19 prouzrokovala je neočekivane posljedice na sve aspekte našeg društva; od gospodarstva, zdravstva, politike, međusobnih odnosa, mentalnog i fizičkog zdravlja do odgoja i obrazovanja. Nažalost, zbog odluka koje su vlade diljem svijeta donosile u cilju suzbijanja pandemije COVID-19, odgoj i obrazovanje ostali su uskraćeni za neposredni proces poučavanja, socijalni kontakt i organiziran sustav obrazovanja. Nedostatak socijalnog kontakta imao je izrazito negativan utjecaj na učenike diljem svijeta što nas je nagnalo na propitivanje utjecaja pandemije na odgoj i obrazovanje djece s teškoćama u razvoju – djece koja su i prije pandemije bili rizična skupina s manjkom socijalnog kontakta. S tim ciljem provedeno je istraživanje među roditeljima djece s teškoćama u razvoju (N = 15), različitih dobnih i obrazovnih skupina, koji žive u Slavanskom Brodu. Metoda provedbe istraživanja je fokus grupa i intervju, kako bi se dobila jasnija i usmjerenija razmišljanja roditelja na zadanu temu. Provedene su dvije fokus grupe te dva intervjua. Transkripti istraživanja su analizirani indukcijom metodom te je analiza podataka iznjedrila tri teme (problema) koje su ispitanici ocijenili kao relevantne, a to su učestalost pohađanja nastave tijekom pandemije COVID-19, zadovoljstvo provođenjem odgoja i obrazovanja tijekom pandemije i utjecaj izostanka s nastave na učenike s teškoćama u razvoju. Rezultati jasno ukazuju na potrebu za individualizacijom pristupa djeci s teškoćama u razvoju, pogotovo u ovakvim izvanrednim situacijama kao što je pandemija. Djeca s teškoćama u razvoju, bez obzira što se kategoriziraju na temelju stupnja teškoća ili dijagnoze, jedinstvena su u svojim mogućnostima i sposobnostima kao i teškoćama te se svakom djetetu mora pristupiti individualno čak i u ovakvim uvjetima pandemije. Zaključno, rezultati ukazuju na potrebu reorganiziranja *online* nastave za učenike s teškoćama u razvoju i osiguranje osnovnih uvjeta za odgoj i obrazovanje ove marginalizirane skupine društva.

Ključne riječi: djeca s teškoćama u razvoju, pandemija COVID-19, odgoj i obrazovanje

Single Adults' Perceptions of a Singles-Friendly Work Culture, Work-Life Balance, Job Performance, and Well-Being during the COVID-19 Pandemic

Ana Šimunić, e-mail: asimunic@unizd.hr
University of Zadar, Zadar, Croatia

Maja Fartek
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Audrey Antonio
University of Bologna, Bologna, Italy

Carolina Garraio
University of Porto, Porto, Portugal

Kathrine Joergensen
Aarhus University, Aarhus, Denmark

Abstract

Given the increasing number of singles and alternative forms of family, it is considered necessary to further identify the personal and contextual characteristics that may contribute to the experience of interfering with or enriching one's life roles and the consequences of conflicts or role facilitation for psychological well-being in these groups. The aim of this study was to examine differences in perceptions of a singles-friendly work culture, work-life balance, job performance, and well-being in single childless employed adults according to the (in)voluntariness of their singlehood during the COVID-19 pandemic. Relations of perceptions of a singles-friendly workplace with assessments of work-life balance, well-being, and job performance were also examined, and recovery experiences, organizational commitment and some work and living circumstances were also taken into account. The main assumption was that the work culture is perceived as less singles-friendly and work-life balance is lower among involuntary single people. The relations of perceptions of a singles-friendly work culture with work-life balance, well-being, and job performance were expected to be lower among voluntary singles. The study involved a total of 722 employed single adults from Croatia, Italy, Portugal, and Denmark. Self-assessments and assessments of situational characteristics in the form of scales/questionnaires were applied online. The results showed that voluntary singles ($n=209$; those who are single by choice and prefer a single lifestyle) had a higher level of work-life balance, well-being, and recovery experiences than involuntary singles ($n=513$; those who state uncontrollable reasons for their singlehood). The groups did not differ in their perceptions of the four examined factors of a single-friendly work culture. The factors of equal access to benefits, equal work opportunities, and respect for non-work roles all positively correlated to well-being and worklife balance in both groups, while equal work expectations and the perception of equal treatment during the pandemic only correlated to the mentioned variables in the involuntary singles group. All of the factors positively correlated with the examined aspects of job performance in both groups, although there were some minor differences regarding the different aspects (social and technical). The results of this research show the importance of organizations taking into account the life roles and equally valuing the work of their single employees, which was also indicated in some openended responses given in the questionnaire.

Keywords: singles-friendly work culture, work-life balance, well-being, job performance, (in)voluntary singlehood

Diskriminacija posvojene djece druge rase

Mihaela Alfirev Njegovan, e-pošta: mihaela.alfirev@gmail.com
Logos kalos, Zagreb, Hrvatska

Sara Alfirev
Europski parlament, Bruxelles, Belgija

Sažetak

Usvojena djeca i njihovi roditelji suočavaju se sa mnogim teškoćama, od promjena u partnerskom odnosu nakon posvajanja do uspostave veze s djetetom i njegove prilagodbe na nove životne okolnosti. Povrh toga, obitelj se suočava s reakcijama okoline koje često mogu biti negativne. Nadalje, roditelji koji posvajaju dijete druge rase suočavaju se s dodatnim preprekama koje posebice dolaze do izražaja u rasno homogenim sredinama. Pa tako, u usporedbi s posvojenom djecom rase sukladne domicilnoj državi, posvojena djeca drugih rasa kao i njihovi roditelji proživljavaju veću rasnu diskriminaciju (Reinoso, Juffer & Tieman, 2012). Jednako tako, roditelji posvojene djece drugih rasa značajno su više svjesni rasne diskriminacije te razgovaraju o njoj s djecom kao odgovor na diskriminirajuću sredinu (Lee, Yoo, Weintraub & Su, 2002). U ovom radu prikazat ćemo obitelj koja se odlučila na međurasno posvajanje ponukana svjesnom odlukom da zbog zdravstvenih razloga nemaju biološko dijete. Komplicirana procedura posvajanja djeteta u našoj zemlji kao i teške životne okolnosti u zemlji rođenja posvojenog djeteta doveli su ih do ove odluke. Bračni par intelektualaca bio je svjestan napora i spreman nositi se s predrasudama okoline kako posvojenja kao takvog tako i onih specifičnih za posvojenje djeteta drugih etničkih obilježja. Ovaj prikaz slučaja će iz perspektive roditelja iznijeti niz predrasuda s kojima su se odgajajući svoje voljeno i željeno dijete susretali, a koje smo dobili nestrukturiranim intervjuom majke. Analiza intervju upućuje na postojanje diskriminacije, nerazumijevanja različitosti i nedostatka empatije u hrvatskom društvu.

Ključne riječi: predrasude, posvajanje, rasna diskriminacija

Kriza i balet: akutno stanje kao životno zvanje

Marija Živković, e-pošta: marija.zivkovic01@gmail.com
Zagreb, Hrvatska

Sažetak

U radu se analizira povezanost stresnih aspekata baletne profesije i 14 faktora koje Freeman i Simon (1989, prema Fusco i Freeman u Dattilio i Feeeman, 2011) razlikuju kao one koji – osim traume – snižavaju prag tolerancije, povećavajući time osobnu ranjivost i teškoće u rješavanju problema, čime se održava krizna situacija. To su okolnosti, situacije ili manjkavosti koje djeluju na način da smanjuju vlastitu sposobnost djelotvornog suočavanja sa životnim stresorima, pri čemu osoba katkada gubi sposobnosti, a katkada ih ne uspijeva vidjeti, zbog čega zapada u krizu: akutna bolest, kronična bolest, pogoršanje zdravlja, glad, ljutnja, umor, usamljenost, veći životni gubitak, slaba sposobnost rješavanja problema, zlorporaba sredstava ovisnosti, kronična bol, slaba kontrola poriva, nove životne okolnosti i traumatski događaj (ibid.). Pregled relevantnih istraživanja uobičajenih stresora u baletnoj profesiji upućuje na zaključak da su baletni plesači izloženi – u većoj ili manjoj mjeri – svima prethodno navedenim faktorima. Njihova radna etika podrazumijeva konstantan imperativ estetske i izvedbene perfekcije, koja s jedne strane postulira ograničen unos kalorija (nerijetko i poremećaje u prehrani), a s druge strane intenzivne tjelesne napore (time i ozljede), koji zasebno ili u kombinaciji često dovode do gladi, umora, kronične boli, slabe kontrole poriva, pogoršanja zdravlja te akutnih i kroničnih bolesti. Anksioznost izazvana povremenim audicijama i čestim nastupima, kao i profesionalnom nestabilnošću, odnosno financijskom i egzistencijalnom nesigurnošću, u uskoj je vezi sa čestom zlorporabom sredstava ovisnosti baletnih umjetnika. Usto, kompetitivna i kritički nastrojena radna atmosfera, česte promjene radne i boravišne sredine te nepredvidivost i nedovoljna mogućnost utjecaja na stupanj osobne afirmacije, kao i na trajanje te način okončanja karijere, pripadnike baletne profesije gotovo neminovno, a barem povremeno, izlažu usamljenosti, ljutnji, novim životnim okolnostima, većim životnim gubicima, pa i traumatskim događajima. Specifičan i donekle izoliran način života umnogome ih pak oslabljuje za adekvatno rješavanje nekih od uobičajenih egzistencijalnih problema, što zajedno s ranije navedenim stresorima krizu čini gotovo neizbježnom, a često i permanentnom komponentom tipične baletne karijere.

Ključne riječi: krizne situacije u životnim razdobljima, faktori pogodovanja kriznim situacijama, stresori u baletnoj profesiji

Otpornost učenika osnovne škole u kriznim situacijama

Dajana Vinković, e-pošta: dajana.babli@gmail.com
OŠ Ivana Kukuljevića, Belišće, Hrvatska

Vanesa Šerić
Udruga PUKS, Belišće, Hrvatska

Sažetak

Pandemija COVID-19 uzrokovala je zdravstvenu krizu globalnih razmjera koju su na osobit način osjetili djeca i mladi. Gubitkom socijalne interakcije s vršnjacima, uslijed izolacije i nastave na daljinu, a opterećeni prijetnjom za zdravlje ili život, ponekad i bez adekvatne obiteljske ili prijateljske podrške, nerijetko su bili oslonjeni na vlastite resurse. Jedan od snažnih prediktora za mentalno zdravlje djece i mladih, osim pozitivnog obiteljskog i prijateljskog okruženja je i privrženost školi. Suradnjom roditelja, škole i po potrebi stručnjaka mentalnog zdravlja, a provođenjem kvalitetnih edukativnih programa osnaživanja, možemo utjecati na otpornost učenika na krizne situacije. Stoga se u ovom radu ispituju stavovi 215 učenika petog, šestog, sedmog i osmog razreda osnovne škole na području Osječko-baranjske županije. Istraživanje je provedeno mrežnim anketnim upitnikom tijekom prvog polugodišta školske godine 2021./2022. Deskriptivnom analizom rezultata istraživanja može se zaključiti da učenici osnovne škole poznaju značenje pojma kriznih situacija i znaju kako pružiti podršku. Prepoznaju ulogu učitelja i stručnih suradnika u pružanju podrške učenicima. Razlike u stavovima učenika o otpornosti u kriznim situacijama s obzirom na spol, dob i razred koji učenik pohađa nisu utvrđene. Školski uspjeh učenika pokazao se statistički značajnim. Učenici dobrog uspjeha iskazuju pozitivnije stavove o otpornosti u kriznim situacijama od učenika izvršnog ili vrlo dobrog uspjeha. Hijerarhijskom regresijskom analizom najznačajnijim prediktorima stavova učenika o otpornosti u kriznim situacijama utvrđeni su spol učenika, školski uspjeh i dodatni oblici osnaživanja učenika kroz provođenje pedagoških radionica. Važna je to pedagoška implikacija istraživanja kojom se apostrofira potreba predlaganja i osiguravanja strategija samoosnaživanja učenika i razvijanja pozitivnog školskog ozračja u uvjetima krize.

Ključne riječi: krizne situacije, stavovi učenika, otpornost učenika, pedagoške radionice

Moderating Role of the Workplace and Using Sick Leave in Experiencing Stress and Coping in Nurses during the COVID-19 Pandemic

Vesna Antičević, e-mail: vesna.anticevic@ozs.unist.hr

The University Department of Health Studies, University of Split, Split, Croatia

Matea Dolić

The University Department of Health Studies, University of Split, Split, Croatia

Krešimir Dolić

Clinical Hospital Center Split, Department of Diagnostic and Interventional Radiology, Split, Croatia

Zenon Pogorelić

Clinical Hospital Center Split, Pediatric Surgery Clinic, Split, Croatia

Irena Mišetić

Clinical Hospital Center Split, Clinic of Pediatric Diseases, Split, Croatia

Abstract

The first aim of the current study was to examine whether nurses working at CoV and non-CoV departments differ in: (a) pandemic-related experiences (b) levels of PTSD symptoms (c) personality traits (d) coping strategies and (e) experiencing professional stressors. Further, it was aimed to identify key predictor variables in nurses who used sick leave or not, and to improve prediction of using sick leave based on pandemic-related experiences, levels of PTSD symptoms, personality traits, coping strategies and experiencing professional stressors among nurses working at CoV and non-CoV departments, separately. The results showed that nurses who did not work at CoV departments were more feared of infection and socially distanced, had higher levels of PTSD symptoms and neuroticism, and were more stressed by public criticism and professional job demands compared to nurses who worked in CoV departments. However, they used an avoidant coping strategy more often compared to nurses who worked in CoV departments. The results also indicated a number of differences wherein, compared to their colleagues who worked continuously, nurses who used sick leave during the first wave of the pandemic felt more stigmatized and misunderstood, were more afraid of infection, and had more PTSD symptoms. According to their personality, they had less pronounced tendency towards altruism and taking up the other (friendliness), were less conscientiousness and open-minded (openness), and showed more emotional instability (neuroticism). They also used less effective stress management strategies, such as problem-oriented coping. The discriminant analysis showed that, based on predictor variables, 49.1% of nurses were correctly classified in the group working at CoV department and using sick leave, while 96.3% were correctly classified in the group that did not use sick leave. The total percentage of correct classifications is 84.8%. Furthermore, in nurses not working at COVID departments 63.2% were correctly classified in the group who used sick leave, while 96.3% were correctly classified in the group that did not use sick leave. Altogether, there were 79.1% of correct classifications among nurses not working at CoV departments. In conclusion, based on the professional experiences during the pandemic, personality traits and coping strategies, it is possible to predict the probability of using sick leave by nurses and this possibility of predicting is much higher than random guessing whether in nurses who were working at CoV departments or not during the first wave of the pandemic.

Keywords: pandemic; nurses; stress; coping, PTSD

Ispitivanje povezanosti privrženosti ocu, samopoštovanja, ljubomore i strategija zadržavanja partnera

Paulina Degiuli, e-pošta: pfrankovi@hrstud.hr
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Dario Vučenović
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati povezanost između privrženosti ocu, samopoštovanja, ljubomore i strategija zadržavanja partnera u romantičnim vezama. U istraživanju je sudjelovalo 855 žena u dobi od 16 do 40 godina starosti koje su u trenutku istraživanja bile u heteroseksualnoj vezi te koje poznaju svoga oca ili nekoga tko im predstavlja očinsku figuru. Istraživanje je provedeno *online* te su sudionice ispunile Inventar privrženosti roditeljima i vršnjacima, Subskalu privrženosti ocu, Revidiranu skalu samoprihvatanja i samokompetentnosti, Multidimenzionalnu skalu ljubomore te Upitnik zadržavanja partnera (ženska verzija – heteroseksualna veza). Rezultati dobiveni ovim ispitivanjem pokazuju pozitivnu povezanost između privrženosti ocu i oba aspekta samopoštovanja (samoprihvatanje i samokompetentnost) te negativnu povezanost između kvalitete privrženosti i sve tri dimenzije ljubomore (emocionalna, kognitivna i bihevioralna). Nadalje, dobivena je negativna povezanost kvalitete privrženosti ocu i sljedećih aspekata zadržavanja partnera: izravnog čuvanja, interseksualnih negativnih poticaja, intraseksualnih negativnih poticaja, interseksualnih manipulacija i ugrožavajućih strategija. S ostalim aspektima zadržavanja partnera (pozitivni poticaji, javni znakovi posjedovanja, intraseksualne manipulacije, podržavajuće strategije i ukupan rezultat na upitniku zadržavanja partnera) privrženost ocu nije značajno korelirala. Također, obje sastavnice samopoštovanja u značajnoj su negativnoj korelaciji sa sve tri dimenzije ljubomore, a samoprihvatanje je negativno koreliralo s većinom aspekata zadržavanja partnera, izuzev javnih znakova posjedovanja, intraseksualnih manipulacija i podržavajućih strategija. Samokompetentnost je također u negativnoj korelaciji s većinom strategija zadržavanja partnera, izuzev pozitivnih poticaja, javnih znakova posjedovanja, intraseksualnih manipulacija i podržavajućih strategija. Konačno, utvrđeno je kako su svi aspekti zadržavanja partnera u pozitivnoj korelaciji sa svim aspektima ljubomore.

Ključne riječi: privrženost, samopoštovanje, ljubomora, zadržavanje partnera

Iskustva i zadovoljstvo roditelja korisnika psihosocijalne podrške

Martina Galeković, e-pošta: galekovicmartina@gmail.com
Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica, Velika Gorica, Hrvatska
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Osijek, Osijek, Hrvatska

Sažetak

Tijekom 2020. godine uslijed aktualne globalne pandemije zaraze virusom COVID-19 (SARS-CoV-2) suočeni smo s novim izazovima u svakodnevici, poslu, zdravstvenom sustavu i ostalim načinima rehabilitacije i podrške najosjetljivijim pripadnicima društva. Mnogi su se prvi puta našli u prilikama *online* terapijskih postupaka i alternativnih načina pružanja potpore i liječenja. Psihosocijalna podrška je socijalna usluga koja podrazumijeva rehabilitaciju koja potiče razvoj kognitivnih, funkcionalnih, komunikacijskih ili socijalnih vještina korisnika, a može se pružati individualno i u grupi. U radu su ispitani roditelji korisnika psihosocijalne podrške na području Zagrebačke županije. Za potrebe istraživanja konstruiran je anonimni upitnik koji ispituje stavove roditelja o ostvarenoj suradnji s terapeutima u vrijeme pandemije uzrokovane virusom COVID-19. Cilj istraživanja je utvrditi kako su roditelji zadovoljni dobivenom uslugom i koji su njihovi prijedlozi za unapređenje. Dobiveni rezultati pokazuju u kojoj su mjeri roditelji dobili potrebne informacije vezane za provođenje vježbi i koliko uspješnom ocjenjuju suradnju s terapeutom.

Ključne riječi: pandemija COVID-19, psihosocijalna podrška, zadovoljstvo roditelja

The Role and Value of Supportive Relationships with Non-Parental Adults: Croatian Adolescent's Perspectives

Barbara Mirković, e-mail: b.mirkovic1@nuigalway.ie

UNESCO Child and Family Research Centre, NUI Galway, Galway, Ireland

Bernadine Brady

UNESCO Child and Family Research Centre, NUI Galway, Galway, Ireland

Abstract

Late adolescence is often a challenging time of growth and change. The pandemic put a strain on adolescents, increasing the risk to their mental health (Magson et al., 2021). Supportive nonparental adults, often titled in the literature as informal or natural mentors, can serve as a protective and promotive factor for the adolescent's health and wellbeing (Sieving et al., 2017; Sullimani-Aidan, 2018). Research provides evidence of the important role these adults, who are available, present, caring and whom adolescents see as important, have for their well-being (Scales et al., 2006; Whitehead et al., 2019.). As with other changes the pandemic placed on everyday life, the COVID-19 pandemic posed barriers for the usual informal ways of support in these relationships. This paper aims to explore adolescents' perspectives on the support they receive from supportive adults and the added lens of the impact of the pandemic on these relationships. Qualitative data was collected through 14 semi-structured hour-long online interviews with adolescents age 16 to 18 (10 girls and 4 boys). A framework analysis of the qualitative data was carried out through the Nvivo R1 software. Results provide insight into the ways of support received in these relationships and forms of coping and resiliency shown in maintaining these supportive relationships during the period of the pandemic. Adolescents' reports of the value these relationships have for them underlines how connectedness in adolescent-adult relationships can be a protective factor for adolescents, is often foundational for positive youth development (Bowers et al., 2015) and should be further researched in a broader sense of supportive networks (Varga & Zaff, 2018). In times of crisis more than ever, adolescents show their active role in recognising and utilising support available in their networks, ability to transform advances and grow through them.

Keywords: adolescence, supportive adults, informal mentors, positive youth development

Ključne točke u procesu oporavka i postizanju cjelovite promjene kod bivših ovisnika o drogama – pogled iz tri kuta

Anita Dučkic Sertić, e-pošta: anitaduckic@gmail.com
Obiteljsko savjetovalište Caritas, Zagreb, Hrvatska

Slavica Blažeka Kokorić
Studijski centar socijalnog rada Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Porast prevalencije različitih oblika ovisnosti u suvremenom društvu potiče potrebu za pronalaženjem znanstveno utemeljenih odgovora na pitanje što doprinosi postizanju cjelovitog i održivog oporavka od ovisnosti. U ovom radu predstavljani su rezultati kvalitativnog istraživanja provedenog intervjuiranjem 42 sudionika s ciljem produblivanja spoznaja o ključnim čimbenicima cjelovitog oporavka od ovisnosti o drogama. Pri odabiru sudionika istraživanja koristilo se namjerno uzorkovanje. Prvu grupu sudionika čine bivši ovisnici o drogama (N = 15) koji su uspješno završili program rehabilitacije u različitim terapijskim zajednicama te minimalno pet godina apstiniraju i žive izvan terapijskih zajednica. Drugu grupu sudionika čine roditelji bivših ovisnika (N = 12), a treću grupu stručnjaci (N = 15) koji rade u okviru bolničkog ili izvanbolničkog sustava za liječenje ovisnost te imaju iskustvo rada s ovisnicima koji su uspješno rehabilitirani u terapijskim zajednicama. Istraživanje je provedeno polustrukturiranim intervjuom. U obradi podataka korištena je kvalitativna analiza podataka koja je provedena postupkom tematske analize, pri čemu je napravljena triangulacija različitih izvora podataka s ciljem usporedbe različitih pogleda na isti fenomen. Rezultati pokazuju da su duboke promjene i proces oporavka od ovisnosti najčešće potaknuti snažnim egzistencijalnim krizama, dubokim duhovnim iskustvima te pozitivnim poticajima iz okoline koji radikalno redefiniraju pogled na život, osobni identitet i međuljudske odnose te pomažu pojedincima u otkrivanju smislenosti života i donošenju proaktivnih odluka. Nadalje, analiza iskustava bivših ovisnika, roditelja i stručnjaka ukazuje da u postizanju cjelovitog oporavka od ovisnosti i jačanju otpornosti važnu ulogu ima priznavanje problema, donošenje osobne odluke o korjenitoj promjeni života, prihvaćanje sebe, preuzimanje osobne odgovornosti, razvoj samodiscipline, duhovno iskustvo „novorođenja“, oprost, pozitivni primjeri i podrška okoline, te zauzetost bivših ovisnika za dobrobit drugih. Zaključno, rezultati potkrepljuju tezu da oporavak treba promatrati kroz egzistencijalistički pristup životu i djelovanju pojedinca te da u tom kontekstu akceptiranje dubokih subjektivnih iskustava ima važnu ulogu u definiranju i jačanju čimbenika održivog oporavka od ovisnosti.

Ključne riječi: oporavak od ovisnosti, cjelovita promjena, otpornost, duhovno iskustvo

Profesionalni razvoj odgojitelja i osiguravanje kvalitetne pedagoške prakse prema djeci u riziku socijalne isključenosti

Ksenija Romstein, e-pošta: kromstein@foozos.hr
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Osijek, Osijek, Hrvatska

Sanja Skočić Mihić
Učiteljski fakultet u Rijeci, Rijeka, Hrvatska

Esmeralda Sunko
Filozofski fakultet Split, Split, Hrvatska

Sažetak

Istraživanja su pokazala kako u prepoznavanju, prevenciji i intervenciji socijalne isključenosti djece osobit značaj ima profesionalni razvoj odgojitelja. Cilj je ovog rada bio utvrditi: (1) nositelje i teme stručnog usavršavanja odgojitelja u području odgoja i obrazovanja djece izložene rizicima socijalne isključenosti (RSI) i (2) njihovu povezanost sa sociodemografskim varijablama. Istraživanje je provedeno u okviru znanstveno-istraživačkog projekta Modeli odgovora na odgojnoobrazovne potrebe djece izložene riziku socijalne isključenosti u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (MORENEC) tijekom pedagoške 2020./2021. na uzorku 1142 odgajatelja iz 13 županija u Republici Hrvatskoj. Rezultati pokazuju kako je svega 20 % odgojitelja sudjelovalo na stručnim usavršavanjima na temu RSI. Nositelji stručnog usavršavanja su formalne institucije (63 %), u najvećoj mjeri Agencija za odgoj i obrazovanje (81 %), a od neformalnih organizacija uglavnom stručnjaci u privatnim obrtima i udrugama. Analizom tematskog područja edukacija koje navodi polovica odgajatelja (N = 117), vidljivo je kako su dvije trećine edukacija usmjerene na jačanje kompetencija odgojitelja za pružanje podrške i intervencije za djecu u RSI u odgojno-obrazovnom radu, a trećina se odnosila na preventivne programe od čega 68 % na razini univerzalne prevencije. U edukacijama usmjerenim na djecu u riziku socijalne isključenosti dominiraju edukacije usmjerene na djecu s teškoćama u razvoju i njihove roditelje (76 %). Rijetke su edukacije u pružanju podrške migrantima, darovitoj djeci, djeca iz udomiteljskih obitelji, a izostaju edukacije o ranjivoj djeci izloženoj drugim rizicima socijalne isključenosti (jednoroditeljskih obitelji, izloženih nasilju i dr.). Nisu utvrđene statistički značajnije povezanosti sa sociodemografskim značajkama odgajatelja. Činjenica da 80 % odgojitelja nije sudjelovalo na stručnom usavršavanju u području odgoja i obrazovanja djece izložene riziku socijalne isključenosti u području u pedagoškoj 2019./2020. te da su teme dominantno usmjerene na skupinu djece s teškoćama u razvoju, ukazuje na potrebu pažljivog i sustavnog osmišljavanja i provođenja programa cjeloživotnog obrazovanja odgojitelja u osiguravanju kvalitetne pedagoške prakse.

Ključne riječi: odgojitelji, profesionalni razvoj, djeca u riziku socijalne isključenosti, cjeloživotno obrazovanje

Uloga otpornosti u tretmanskom radu s emocionalno zlostavljanim i zanemarenim djetetom

Marija Crnković, e-pošta: marija.krmek@poliklinika-djeca.hr
Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba, Zagreb, Hrvatska

Nikolina Škrlec
Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Otpornost se definira kao sposobnost osobe da pronađe pristup resursima koji će pozitivno utjecati na subjektivnu dobrobit, odnosno psihološki ili tjelesni kapacitet da navedene resurse iskoristi na sebi povoljan i značajan način ili kao kapacitet sustava da adekvatno reagira na neočekivane krizne događaje (Conway i McDonough, 2006; Luthar, Sawyer i Brown, 2006; Ungar, 2010; Masten, 2014). U ovom radu ćemo razmatrati otpornost djevojke iz naše kliničke prakse kroz čimbenike na osobnoj, obiteljskoj i okolinskoj razini, odnosno u skladu s ekosistemskim pristupom koji je usmjeren na razumijevanje kako individualni i okolinski čimbenici svojom interakcijom oblikuju osobno djelovanje i različite mogućnosti (Evans, 2007) te se temelji na pretpostavci o neprestanom međusobnom dvosmjernom djelovanju djeteta i njegove okoline. Slučaj koji ćemo ovdje prikazati je iznimno snažna/otporna djevojka koja je bila emocionalno zlostavljana od strane očuha te emocionalno zanemarena i zlostavljana od strane majke. Kako je odrastala ostala je sama suočavajući se sa svim izazovima koje život nosi – doškolovavanje, zapošljavanje, stambeno osamostaljivanje, punoljetnost. Nakon timske obrade u dobi od 15 godina uključena je u našoj ustanovi u tretman psihologa tijekom kojeg su se ključnima za tretman pokazali čimbenici njezine otpornosti na osobnoj, obiteljskoj i okolinskoj razini. Njezini osobni zaštitni čimbenici bili su: ekstraverzija, pozitivna socijalizacija, inteligencija, optimizam, aktivan pristup problemima, prilagodljivost, izraženo prosocijalno ponašanje, sklonost pomaganju drugima. Među obiteljskim čimbenicima prevladavali su rizici: zlostavljanje i zanemarivanje majke, neriješeno pitanje očinstva, nepovezanost članova obitelji. Okolinski čimbenici bili su put kojim smo jačali njezine osobne snage i korigirali iskustva u obitelji – podrška i toplina od strane udomitelja i prijatelja, podrška i granice od strane CZSS, škole, terapeuta, podrška i upoznavanje novih ljudi iz šire društvene zajednice koji su joj pružili mogućnost stjecanja novih, naprednih iskustava i edukacija. Pokazalo se da je tretman (prorada emocija, ispravljanje kognitivnih distorzija, podrška, ekspresija emocija, psihoedukacija, savjetovanje, suradnja s drugim institucijama i dr.) bio iznimno učinkovit, jer se radilo na jačanju zaštitnih čimbenika na svim razinama njezine otpornosti te slabljenju onih rizičnih. Ovo naše iskustvo smo izabrali, jer je izvrstan primjer važnosti otpornosti i kako kad svi dijelovi sustava na pravilan način pruže pomoć i podršku djetetu možemo spriječiti teže posljedice negativnih iskustava te kroz jačanje otpornosti djeteta u okviru tretmana pomoći mu da izgradi bolji život i razvije visoko osobno zadovoljstvo.

Ključne riječi: otpornost, zanemarivanje i zlostavljanje, tretman

Doprinos prijateljskih i romantičnih odnosa pozitivnom mentalnom zdravlju

Ena Kantor, e-pošta: enakantorrr@gmail.com

OŠ Franje Krežme, Osijek, Hrvatska

Sažetak

Cilj ovog rada je ispitati doprinos prijateljskih i romantičnih odnosa u objašnjenju pozitivnog mentalnog zdravlja šest mjeseci nakon početka pandemije COVID-19. Svrha ovog istraživanja je ispitati doprinos navedenih odnosa konceptualizirajući mentalno zdravlje kao više od pukog odsustva psihopatologije, točnije definirajući ga kao pojam koji se sastoji od emocionalne, psihološke i socijalne dobrobiti. Svjetska zdravstvena organizacija navodi kako mentalno zdravlje doprinosi boljem suočavanju sa stresom, stoga bi pozitivno mentalno zdravlje moglo imati važnu ulogu u prilagodbi na pandemiju. Samim time, od ključne je važnosti istražiti čimbenike koji mogu pridonijeti boljoj procjeni pozitivnog mentalnog zdravlja. U istraživanju je sudjelovalo ukupno $N = 431$ sudionika (95 muškaraca i 336 žena) mlađe odrasle dobi. Sudionici su ispunili upitnik o sociodemografskim podacima, Hrvatsku verziju upitnika za mentalno zdravlje (Vuletić, Erdeši i Nikić, 2018), Upitnik procjene zadovoljstva vezom (Hendrick, 1988) te Opću formu Upitnika procjene zadovoljstva vezom (Renshaw, McKnight, Caska, Blais, 2010). Rezultati ukazuju na značajan doprinos prijateljskih i romantičnih odnosa u objašnjenju varijance pozitivnog mentalnog zdravlja. Nadalje, utvrđene su određene spolne razlike. Kod muškaraca su samo romantični odnosi značajan prediktor mentalnog zdravlja, dok su za žene i romantične veze i prijateljstvo značajni prediktori. Spomenuti rezultati pružaju uvid u važnost prijateljskih i romantičnih odnosa u očuvanju pozitivnog mentalnog zdravlja šest mjeseci nakon početka pandemije. Ovi podaci pružaju važne praktične implikacije koje su od iznimne važnosti za stručnjake koji rade s ljudima pogođenim pandemijom.

Ključne riječi: pozitivno mentalno zdravlje, pandemija, prijateljski odnosi, romantični odnosi

Odgovornost odgojno-obrazovnoga sustava u kriznim situacijama djece s teškoćama i potencijali likovnih aktivnosti

Ivana Ježić, e-pošta: ivana.cza@gmail.com
Zagreb, Hrvatska

Diana Ježić
Trenkwalder za privremeno zapošljavanje d. o. o., Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Krizne situacije neprestano obilježavaju život djece s teškoćama svakodnevnim problemima, stresom, osjećajem nemoći, nerazumijevanja, isključenosti, zanemarivanja, siromaštvom, stigmatizacijom i poremećajem mentalnoga zdravlja te snažno utječu na obitelji i širu zajednicu. Dodatne okolnosti poput potresa, klimatskih promjena, pandemija i njihovih posljedica produbljuju prisutne krize i stvaraju nove. U kriznim okolnostima odgovornost leži na široj zajednici koja ima dužnost organizirati potrebne mjere za reguliranje života pojedinaca i zajednice. Cilj je predavanja upoznati edukatore i terapeute te stručnjake raznih područja s iznimnim mogućnostima primjene likovnih aktivnosti u sustavu odgoja i obrazovanja, prilagođenih procesima rehabilitacije, neverbalne komunikacije, raznih oblika terapije, obrade odgojno-obrazovnih sadržaja, razvoja kreativnosti i stvaralaštva. Ta je metoda osobito dragocjena u radu s učenicima s teškoćama i problemima. Suvremena pedagoška i psihoterapijska nastojanja naglašavaju pozitivnu terapiju i usmjeravaju se na širenje vidika i interesa, na socijalizaciju, na razvoj potencijala djece/mladih te na njihovo osnaživanje. To je uz dodatnu edukaciju učitelja moguće sustavno poduzimati pomoću likovnih aktivnosti, poštujući specifična načela likovne pedagogije, edukacijske rehabilitacije i likovne terapije u širem smislu, od unaprjeđenja fizičkih i mentalnih vještina učenika ciljanim igrama i likovnim zadacima, preko usvajanja dvosmjerne komunikacije likovnim sredstvima do osobnoga i društvenoga osnaživanja te stjecanja znanja. Naglasak se pri likovnim aktivnostima može staviti na prilagođene postupke navedenih područja koja omogućuju usvajanje općekulturnih sadržaja i socijalizaciju, izgradnju osobnoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta te jačanje vjere kao oslonca u životu i zaštite u teškoćama. Likovnoterapijski postupci osnažuju djecu/osobe s teškoćama u njihovim pozitivnim stranama, jačaju otpornost u svakodnevnim kao i kriznim situacijama. Likovni radovi mogu potvrditi navedene tvrdnje. Sustavan likovno-pedagoški, rehabilitacijski i terapijski likovni rad omogućuje cjelovit napredak učenika, nalaženje radosti u kreativnim aktivnostima, uključivanje u zajednicu te afirmaciju. To nesumnjivo može reducirati krizna stanja osoba s teškoćama te ublažiti njihove posljedice na život obiteljske i odgojno-obrazovne zajednice.

Ključne riječi: djeca/mladi s teškoćama, odgoj i obrazovanje, krizne situacije, likovne aktivnosti, terapijski procesi

The Relationship between Religious Coping and Mental Health – What Do We Know?

Klara Ruter, e-mail: ruterklara@gmail.com

Poliklinika Runje, Zagreb, Croatia

Abstract

In this review key findings and implications of religious coping for mental health will be summarized. Religious coping is a process where a person tries to understand and cope with difficult events using religious beliefs and behaviours (confession, praying, attendance in the congregation etc.) which can be positive or negative. Positive religious coping is often referred as seeking and nurturing a relationship with God where a person feels safe and finds meaningfulness while coping. On the other hand, negative religious coping includes insecurity and conflict in the relationship with God and others, where some people can feel abandoned and/or punished by God or the community in their congregation. Many findings show an important role of positive and negative religious coping in mental health and well-being. According to extensive research, positive religious coping is associated with better adjustment in negative situations, higher life satisfaction and well-being, less psychological distress, less feelings of guilt, anxiety, depression and helplessness. Negative religious coping can be associated with poor physical health, poor well-being, higher extrinsic orientation, PTSD symptoms and higher level of worry, but positive religious coping can buffer the mentioned effects of negative religious coping on anxiety and depression. Research on Croatian adolescents (members of the Franciscan youth in the Catholic Church) showed well-being positively associated with positive religious coping and negatively with negative religious coping. Less reliance on religious coping and younger age were associated with more depressive symptoms according to research during the COVID-19 pandemic. Research also shows that religious coping has a mediator role in the relationship between religiousness and mental health in presence of stress, yet findings on the moderator role of religious coping are inconsistent. The Catholic Christian meta-model of the person offers an integrated approach in the mental health practice, but could also serve as a theoretical framework in explaining the relationship between religious coping and mental health. Implications for further research are discussed.

Keywords: religious coping, mental health, well-being, anxiety, COVID-19

Iskustva stresa kod odgajatelja i nastavnika tijekom pandemije koronavirusa

Marija Bistrić, e-pošta: marijabistric@gmail.com

Poslijediplomski doktorski studij pedagogije „Kvaliteta u odgoju i obrazovanju“, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Slavica Šimić Šašić

Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Sažetak

Cilj istraživanja bio je ispitati iskustva stresa kod odgajatelja i nastavnika tijekom pandemije koronavirusa, te ispitati prediktivnu vrijednost nekih osobnih obilježja odgajatelja/nastavnika, izvora stresa, strategija suočavanja i socijalne podrške u objašnjenju doživljaja stresa, sagorijevanja na poslu i nade u budućnost. Istraživanje je provedeno na uzorcima od 491 nastavnika i 316 odgajatelja. Pomoću *online* upitnika izmjerene su osobne karakteristike odgajatelja/nastavnika (spol, dob, staž, razina obrazovanja, samoefikasnost), izvori stresa, strategije suočavanja, socijalna podrška (na poslu, obitelj i prijatelji), doživljaj stresa prije, za vrijeme prvog vala i općenito, tijekom pandemije koronavirusa, sagorijevanje na poslu i nada u budućnost. Rezultati su pokazali da su odgajatelji i učitelji najvišu razinu stresa doživljavali tijekom prvog vala pandemije koronavirusa, te da je razina doživljenog stresa tijekom pandemije veća nego prije pandemije. Odgojitelji uobičajene izvore stresa doživljavaju snažnijim nego specifične izvore stresa vezane za pandemiju koronavirusa, dok je kod učitelja obrnuto. Obje skupine najčešće koriste suočavanje usmjereno na problem, zatim izbjegavanje pa suočavanje usmjereno na emocije. Doživljavaju umjereno do relativno visoku socijalnu podršku (najizraženija je od strane obitelji i prijatelja), te procjenjuju relativno visoku razinu samoefikasnosti, relativno nisku do umjerenu razinu sagorijevanja na poslu i relativno visoku razinu nade u budućnost. Osobna obilježja odgojitelja/nastavnika, izvori stresa, strategije suočavanja i socijalna podrška povezani su s doživljajem stresa i sagorijevanjem na poslu, te nadom u budućnost, ali se prediktivna vrijednost, odnosno značajni prediktori razlikuju ovisno o kriteriju i ovisno o skupini ispitanika. Rezultati ukazuju na pozitivan doprinos obrazovanja (kod učitelja), samoefikasnosti, strategija suočavanja i socijalne podrške u doživljaju stresa kod odgojitelja i učitelja tijekom pandemije koronavirusa.

Ključne riječi: doživljaj stresa, izvori stresa, odgojitelji/nastavnici, suočavanje, zaštitni čimbenici

Stress Due to Experienced Aggression and Teachers' Job Satisfaction: The Role of Social Support

Esmeralda Slaviček, e-mail: eslavicek@outlook
Zagreb, Croatia

Ivana Vrselja
Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Although aggression towards teachers is a growing problem, a few studies in Croatia have researched this topic. In addition to examining the frequency of teacher aggression perpetrated on them by students and parents, the aim of this study was to examine the relationship between stress in teachers due to experienced aggression, and their perception of social support and job satisfaction. The study involved 1227 primary and secondary school teachers, of whom 1013 were women and 214 men. The following instruments were used: a stress questionnaire due to experienced aggression, which was constructed for the purposes of this research, the Scale of Violence Directed Against Teachers (Marčinković, 2018), the Teaching Satisfaction Scale (TSS; Ho and Au, 2006) and the Scale of Social Support at Work and in the Family (Šimunić et al., 2016). The results showed that 72,5% of teachers, during their working life, experienced at least one form of aggression by their students, and 57,3% of them by the students' parents. Verbal aggression is the most common, while electronic aggression is the least performed by students, and physical aggression by parents. Also, high stress due to experienced aggression proved to be a significant predictor of lower job satisfaction in teachers. In contrast, higher perceived social support from superiors and colleagues proved to be significant predictors of greater job satisfaction in teachers. Furthermore, the moderating role of social support of superiors and colleagues on the relationship between stress due to experienced aggression and job satisfaction in teachers has not been proven.

Keywords: teachers, aggression, stress, job satisfaction, social support

Religiozno suočavanje sa stresom, osobni smisao života i subjektivna dobrobit kod religioznih adolescenata katoličke vjeroispovijesti

Lucija Kosir, e-pošta: lucyfusic@gmail.com

Centar za socijalnu skrb Zagreb - Podružnica Donji Grad, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Religija kod nekih osoba predstavlja jedan od središnjih globalnih sustava smisla, odnosno kognitivno-emocionalni okvir koji služi za interpretaciju stvarnosti. Prema teoretičarima, njegov razvoj započinje u adolescenciji, a može se koristiti u nošenju sa stresom. Cilj istraživanja bio je provjeriti povezanost između religioznog suočavanja sa stresom, osobnog smisla života i subjektivne dobrobiti kod religioznih adolescenata. Istraživanje je provedeno putem interneta, a sudionici su bili srednjoškolci, članovi vjerske zajednice Franjevačke mladeži. Poziv za sudjelovanjem prosljeđen je članici Nacionalnog vijeća Frame, koja je potom poziv prosljedila predsjednicima svih lokalnih vjerskih zajednica Franjevačke mladeži u Hrvatskoj, njih 61. Konačni uzorak sastojao se od 191 sudionika, od kojih su 78 % činile djevojke. Korištena je hrvatska verzija RCOPE upitnika za adolescente koja je validirana za potrebe ovog istraživanja (Pargament i sur. 2000; Talik 2013), prilagođena verzija SMILE upitnika (Fegg i sur. 2008; Mulders, 2011), Upitnik subjektivne dobrobiti (Rees i sur., 2010) te kratak upitnik demografskih podataka. Rezultati pokazuju da religiozni adolescenti smisao života ponajviše pronalaze usmjeravajući se prema drugima, zatim u samoaktualizaciji, a najmanje u hedonizmu. Također, subjektivna je dobrobit pozitivno povezana sa smislom života koji u podlozi ima usmjerenost prema drugima ili samoaktualizaciju, ali nije povezana sa smislom života koji u podlozi ima hedonizam. Religiozni adolescenti u svom suočavanju koriste religioznost, a učestalost korištenja varira između specifičnih načina suočavanja. Što više koriste pozitivno religiozno suočavanje, to imaju veću subjektivnu dobrobit, dok što više koriste negativno religiozno suočavanje, to je njihova subjektivna dobrobit manja. Rezultati istraživanja doprinose spoznajama o izvoru smisla života i načinima religioznog suočavanja kod religioznih adolescenata, pružaju smjernice za buduća istraživanja te imaju praktične implikacije za stručnjake koji se u svom radu susreću s ovom populacijom.

Ključne riječi: religiozno suočavanje sa stresom, smisao života, subjektivna dobrobit, adolescencija

Humor Styles, Memes and Life Satisfaction During the Pandemic

Stefani Diatlovska, e-mail: stefani.diatlovska1110@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Paulina Sekulić

University of Zadar, Zadar, Croatia

Tihana Brkljačić

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Humor is often seen as a trait, a concept stable across time and different situations. When it comes to our well-being, two main goals of using humor can be differentiated: to enhance oneself or to enhance one's relationships with others. There are two ways to achieve the mentioned goals: benign vs. detrimental. This research is based on four different humor styles derived from the presented classification: affiliative (enhancing relationships / benign for self), self-enhancing (enhancing for self / benign for others), aggressive (enhancing for self / detrimental for others) and self-defeating (enhancing relationships / detrimental for self). The aim of the study was to analyze the association between humor styles, life satisfaction and evaluations of specific memes during the pandemic. We applied the following instruments: (1) Humour Styles Questionnaire (HSQ; Martin et al, 2003) to assess four humor styles: affiliative, aggressive, self-enhancing, self-defeating. Participants responded on a 5-point scale (agree-disagree); (2) SWLS (Diener et al, 1985) life satisfaction scale which consists of 5 items where participants rated their life satisfaction on 7-point scales. (3) Six pandemic related memes were added to the questionnaire. For each meme the participants evaluated how humorous it is and its „coping value“ (it's capacity to improve/deteriorate mood) on 1-5 scales. The questionnaire was applied online using Google forms, participation was voluntary and anonymous. 681 participants filled in the questionnaire, 456 of them were female. Their age varied from 18 to 66 years old ($M=27.6$ $SD=9.36$). Participants showed higher than average results on all humor styles sub-scales, with somewhat higher results on affiliative ($M=4.08$, $SD=0.65$) and self-enhancing styles ($M=3.83$, $SD=0.66$), than self-defeating ($M=3.69$, $SD=3.67$) and aggressive ones ($M=3.36$, $SD=0.66$). The results showed that participants generally rated memes as humorous ($M=3.74$ $SD=0.54$) and thought they had a certain coping potential ($M=3.66$, $SD=0.944$). Humorousness and coping potential ratings of all memes were positively associated with the self-enhancing humor style. Participants more satisfied with their lives expressed higher levels of self-enhancing ($r=0.258$, $p < 0.01$) and affiliative humor ($r=0.142$, $p < 0.01$), while satisfaction with life was not associated with the aggressive and self-defeating humor styles. The results of this research suggest that memes could help in reducing stress caused by the pandemic.

Keywords: humor styles, memes, life-satisfaction, COVID-19 pandemic, coping

Osjećaj koherentnosti studenata - pokazatelji za intervenciju

Domagoj Eljuga

Klinička bolnica Dubrava, Zagreb, Hrvatska

Veleučilište u Bjelovaru, Bjelovar, Hrvatska

Mirna Žulec, e-pošta: mirna.zulec@gmail.com

Poliklinika Marija, Zagreb, Hrvatska

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Veleučilište u Bjelovaru, Bjelovar, Hrvatska

Sažetak

Osjećaj koherentnosti pokazuje smislenost, razumljivost i provodljivost u stresnim situacijama. Dokazano utječe na način na koji se osoba nosi sa stresom te ima utjecaj na fizičko i mentalno zdravlje. Svrha istraživanja je istražiti razinu osjećaja koherentnosti među studentima Veleučilišta u Bjelovaru te utvrditi razlike. Ispitanici su studenti svih studijskih smjerova (sestrinstva, mehatronike i računarstva) koji su pohađali nastavu u akademskoj 2017./2018. godini. Anketiranje je bilo anonimno, korištena je Skraćena skala za mjerenje osjećaja koherentnosti. Korištene su metode deskriptivne statistike, te hi-kvadrat i Kruskal-Wallis test. Za analizu je korišten SPSS računalni program. Ispitano je 320 studenata, prosječni zbroj na skali iznosio je 108, a statistički značajne razlike uočene su u osjećaju koherentnosti ovisno o studijskom smjeru, vrsti studiranja, spolu te dobi. Na smjeru sestrinstva postoji statistički značajna razlika u odnosu na način studiranja, na studiju mehatronike u odnosu na radni odnos te prilikom kontrole spola, dok na studiju računarstva nisu utvrđene statistički značajne razlike. Utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika između studenata sestrinstva i računarstva, gdje studenti računarstva imaju statistički značajno niži osjećaj koherentnosti u odnosu na studente sestrinstva, a rezultat je značajan pri $p < 0,05$. Obzirom na značajnost osjećaja koherentnosti u suočavanju sa stresom potrebno je provesti daljnja longitudinalan istraživanje te kreirati učinkovite intervencije za poboljšanje osjećaja koherentnosti među studentima.

Ključne riječi: osjećaj koherentnosti, studenti sestrinstva, psihičko zdravlje, medicinske sestra

Samoprocjena mentalnog zdravlja studenata medicine: doprinos godine studija, obiteljskih odnosa i traumatskih iskustava

Varja Đogaš, e-pošta: varjagd@gmail.com
Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, Hrvatska

Tanja Barišić
Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, Hrvatska

Silvana Krnić
Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, Hrvatska
Klinika za psihijatriju KBC Split, Split, Hrvatska

Vanessa Valentina Đogaš
Klinika za psihijatriju, Psihijatrijska bolnica „Sveti Ivan“, Zagreb, Hrvatska

Vesna Antičević
Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel zdravstvenih studija, Split, Hrvatska

Sažetak

Cilj istraživanja bio je ispitati stupnjeve izraženosti trenutačnih psihičkih simptoma studenata medicine s obzirom na spol, godinu studija, obiteljske odnose i doživljena traumatska iskustva. Ispitanici su bili studenti 1., 3. i 6. godine studija medicine Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu. U istraživanju je sudjelovalo 166 studenata na kojima je primijenjen u Brief Symptom Inventory (BSI) za mjerenje psihičkih simptoma te upitnik koji je sadržavao pitanja o sljedećim sociodemografskim obilježjima: dob, spol, godina studija, kvaliteta odnosa u obitelji, traženje prijašnje psihološke pomoći i traumatska iskustva. Rezultati ovog istraživanja potvrdili su postojanje spolnih razlika pri čemu je stupanj izraženosti somatizacija, osjetljivosti u međuljudskim odnosima, anksioznosti i fobičnosti bio značajno izraženiji u studentica u odnosu na studente. Usporedbom studenata na različitim godinama studija utvrđeno je da su studenti na 3. godini studija imali značajno viši stupanj izraženosti simptoma somatizacije, osjetljivosti u međuljudskim odnosima, depresije, anksioznosti, fobičnosti, paranoidnih ideja i psihoticizma u odnosu na studente 6. godine. Također je utvrđeno da je stupanj izraženosti depresije i psihoticizma viši u studenata 1. godine u odnosu na studente 6. godine studija. Rezultati su ukazali na značaj kvalitete obiteljskih odnosa na psihički status studenata. Pri tome su studenti koji su navodili postojanje dobrih obiteljskih odnosa imali značajno niži stupanj izraženosti psihičkih simptoma. Naposljetku, studenti koji su doživjeli traumatsko iskustvo imali su značajno viši stupanj izraženosti svih psihičkih simptoma, osim hostilnosti u odnosu na studente koji nisu doživjeli ranije traume. Rezultati ovog istraživanja ukazali su na postojanje većeg broja simptoma iz neurotskog kruga kod studentica u odnosu na studente. Tako je uočen trend opadanja psihičkih smetnji s godinama studija. Bolja kvaliteta obiteljskih odnosa i izostanak traumatskih iskustava su zaštitni čimbenici u prevenciji pojave psihičkih simptoma kod studenata medicine.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, studenti medicine, godina studija

The Relationship between the Coronavirus Measures' Stringency, the Speed of Measure Implementation and Perceived Stress

Dominik-Borna Ćepulić, e-mail: dominik.cepulic@unicath.hr
Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Giovanni A. Travaglino
Department of Law & Criminology, Royal Holloway, University of London, Egham, United Kingdom

Stavroula Chrona
Department of European and International Studies, King's College London, London, United Kingdom

Ena Uzelac
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Alma Jeftić
Peace Research Institute, International Christian University, Tokio, Japan

Cecilia Reyna
National University of Córdoba, Córdoba, Spain

Marta Kowal
Institute of Psychology, University of Wrocław, Wrocław, Poland

Abstract

Since the start of the coronavirus pandemic, scientists have been researching the impact of measures against the coronavirus on physical health. However, it is more and more evident that such measures also affect the psychological well-being. On one hand, there is research suggesting that more stringent measures are accompanied by more desirable psychological effects. Simultaneously, other studies indicate that greater restrictions are associated with increased depression and worry. To elucidate these discrepancies, we examined whether the relationship of the measures' stringency and perceived stress was affected by the speed of the measure implementation. Furthermore, we investigated how these effects varied across countries with different views of power relationships and trust in government. A sample of almost 90 000 participants from more than 40 countries was gathered via an online survey within the COVIDiSTRESS Global Survey collaboration during a two month period at the beginning of the pandemic in 2020. The subsequent regression analyses revealed that the relationship between the measures' stringency and stress changed from slightly positive to negative as the speed of the measure implementation decreased. However, this effect was absent in countries where the acceptance of the unequal distribution of power was higher. Finally, the effect of the trust in government on the relationship between the measures' stringency and perceived stress was negligible. The results suggest that the speed of the measure implementation is a factor to be considered when researching the relationship of measures against the coronavirus and psychological well-being.

Keywords: coronavirus, perceived stress, coronavirus measures

Online podrška roditeljstvu u vrijeme pandemije – prema programu Rastimo zajedno

Minja Jeić, e-pošta: minja.jeic@vrtic-vrbik.hr
Dječji vrtić Vrbik, Zagreb, Hrvatska

Renata Milanković Belas
Dječji vrtić Tatjane Marinić, Zagreb, Hrvatska

Gorana Mišćenić
Dječji vrtić Opatija, Opatija, Hrvatska

Sonja Pribela-Hodap
Dječji vrtić Viškovo, Viškovo, Hrvatska

Ivana Sošić Antunović
Dječji vrtić Sušak, Rijeka, Hrvatska

Neda Vac Burić
Dječji vrtić Jarun, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Tijekom 2020. i 2021. godine u situaciji pandemije i potresa šest psihologinja, zaposlenih u dječjim vrtićima, odlučilo je osmisliti i ponuditi roditeljima podršku u ovaj kriznoj situaciji. Obzirom na novonastale uvjete u kojima nije bilo moguće pružiti podršku roditeljima uživo, ova grupa entuzijastica, kreirala je *online* „program“ podrške roditeljima. Tako je nastalo šest interaktivnih *web* predavanja/radionica namijenjenih roditeljima predškolske djece „Rastimo zajedno mini“. Psihologinje su podržali Centar Rastimo zajedno i Generali osiguranja d. d. u okviru projekta The Human Safety Net. Teme *online* interaktivnih predavanja: Samo se igra? – Važnost igre za cjeloviti dječji razvoj; Emocionalne kompetencije djece; Trebaju li djeca granice; Izljevi bijesa kod djece; Djeca i mediji; Kako pomoći djetetu da postane odgovorno i samostalno. Pružajući podršku roditeljima i osnažujući ih - posredno su stvarani putevi za jačanje otpornosti djece jer osnaženi roditelj pronalazi alate i načine kako jačati svoje dijete. Nakon provedenog pilota i evaluacije mrežnih interaktivnih predavanja, autorice su educirale 88 voditeljica radionica Rastimo zajedno za provođenje ovih radionica. U samo mjesec dana, 82 voditeljice provele su 100 *online* predavanja u kojima je sudjelovalo oko 2000 roditelja iz svih dijelova Hrvatske. Neposredno prije predavanja i nakon predavanja roditelji su ispunjavali anketni upitnik. Analiza odgovora pokazala je statistički značajne promjene u roditeljskom razumijevanju teme. Evaluacija pokazuje kako su predavanja utjecala na znanje sudionika/roditelja o provedenim temama i na promišljanje o primjeni novih spoznaja u svom roditeljstvu. Sudionici su izjavili kako bi sva predavanja preporučili drugim roditeljima. Sve teme su im jasne, zanimljive i primjenjive u velikoj mjeri. Od jedne „mini“ ideje, narasla je velika osnažujuća zajednica, koja opremljena novim alatima, nastavlja pružati kontinuiranu podršku roditeljima djece predškolske dobi, ma kako god izazovni uvjeti života bili.

Ključne riječi: interaktivna *web* predavanja, roditeljstvo, podrška roditeljima

Iskustva roditelja djece različite dobi

Ivana Macuka, e-pošta: imorand@unizd.hr
Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Danijela Božić
Centar za socijalnu skrb, Koprivnica, Hrvatska

Ivana Tucak Junaković
Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Ina Reić Ercegovac
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, Hrvatska

Rozana Petani
Odjel za pedagogiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Ana Šimunić
Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Sažetak

Roditeljska uloga je zahtjevna životna uloga koja istovremeno može biti vrlo ispunjavajuća, ali i vrlo stresna. Roditeljstvo danas obilježavaju brojne društvene promjene te su današnji roditelji suočeni s drugačijim očekivanjima, pritiscima i zahtjevima u ispunjavanju svoje roditeljske uloge u odnosu na roditelje prijašnjih generacija. Vrlo su rijetka istraživanja u kojima su u fokusu roditelji, a osobito kvalitativna istraživanja koja su usmjerena na subjektivna iskustva i brige roditelja djece različite dobi. Stoga se u ovom istraživanju* roditeljstvo razmatra kao dinamičan proces koji ima svoje razvojne faze (ovisno o dobi djeteta) te se ispituju iskustva roditelja koja imaju djecu u ranom i kasnom djetinjstvu, adolescenciji i već „odraslu“ djecu u razdoblju tzv. predodraslosti ili nadolazećeg odraslog doba. U radu će biti prikazani rezultati kvalitativnog istraživanja s ciljem razumijevanja izazova roditeljstva tijekom odrastanja djece u različitim fazama razvoja. Za prikupljanje i obradu podataka primijenila se metoda fokus grupe kao kvalitativnog oblika istraživanja koji uključuje grupnu diskusiju o zadanoj temi – iskustvima i izazovima roditelja u današnje vrijeme. Cilj ovog pristupa bio je zahvaćanje subjektivnih osjećaja i percepcije roditeljske uloge kod roditelja djece različite dobi (roditelja djece u ranom i kasnom djetinjstvu, u adolescenciji i u razdoblju predodraslosti) i poticanje diskusije o vrijednostima i stavovima o roditeljstvu, ali i osobnim izazovima i iskustvima. Metoda fokus grupe provela se u različitim regijama Hrvatske (u Zadru, Splitu, Varaždinu i Šibeniku) i uključivala je između 7 i 10 roditelja djece iste dobne skupine. U radu će biti prikazana analiza kvalitativnih rezultata te će se razmotriti specifične teme za skupine roditelja djece različite dobi uz kategorizaciju iskustava i izazova.

*Institucionalni projekt Sveučilišta u Zadru (IP.01.2021.10 Roditeljstvo danas: iskustva i izazovi).

Ključne riječi: suvremeno roditeljstvo, iskustva roditelja djece različite dobi, kvalitativno istraživanje

Prediktori policijskog stresa u vrijeme pandemije COVID-19 u Hrvatskoj

Ivana Glavina Jelaš, e-pošta: ivana.glavinajelas@gmail.com

Centar za mentalno zdravlje Visoke policijske škole, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, Hrvatska

Ruža Karlović

Visoka policijska škola, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, Hrvatska

Jurica Pačelat

Centar za mentalno zdravlje Visoke policijske škole, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, Hrvatska

Ines Matec Mamuzić

Ured glavnog ravnatelja, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, Hrvatska

Tamara Komadina

Policijska uprava primorsko-goranska, Ministarstvo unutarnjih poslova, Rijeka, Hrvatska

Sažetak

Cilj istraživanja bilo je ispitivanje policijske percepcije utjecaja pandemije COVID-19 na policijske službenike i policijski posao te razinu stresa kod policajaca. Istraživanje je provedeno u lipnju 2021. godine na uzorku od 693 hrvatskih policajaca, a odnosilo se na procjene vezane za vrijeme najstrožih restriktivnih mjera Stožera civilne zaštite. Sudionici sa zagrebačkog područja odgovarali su na dodatna pitanja kojima se ispitala razina teškoća i stresa prouzročenih nedavnim potresima u Zagrebu u usporedbi s teškoćama i stresom prouzročenim pandemijom. Za potrebe istraživanja kreiran je upitnik te je provedeno preliminarno istraživanje u svrhu prilagodbe upitnika potrebama ciljane populacije. Rezultati regresijske analize pokazali su kako se od osam prediktora (poštivanje policije od strane građana, težina posla, plaća, tjeskoba, privatni život, svakodnevne navike, vlastito zdravlje, zdravlje bližnjih), u odnosu na policijsku procjenu stresa kao kriterij – njih šest pokazalo značajnima, točnije: težina posla, plaća, tjeskoba, privatni život, svakodnevne navike i zdravlje bližnjih. Model je značajno ($F(8,684) = 82,715, p < 0,01$) objašnjavao 49 % varijance policijskog stresa kao kriterija. Pokazalo se da veća težina posla, tjeskobe, promjene u navikama i brige oko plaće te zdravlja bližnjih pridonose višem stresu kod policijskih službenika. S druge strane, zadovoljstvo glede funkcioniranja privatnog života u vrijeme pandemije, pridonosi nižoj razini policijskog stresa. Zanimljivo je kako se briga za vlastito zdravlje nije pokazala značajnim prediktorom, dok briga za zdravlje bližnjih jest. Policijski posao jedan je od najstresnijih u svijetu, stoga su policajci navikli na različite stresore vezane za pitanje njihove vlastite sigurnosti, dok briga za bližnje očito značajno djeluje na razinu stresa. Ni ponašanje građana prema policiji nije se pokazao značajnim prediktorom. Naime, policajci se uistinu svakodnevno susreću s negodovanjem građana prilikom svojeg postupanja, stoga je i ovakav rezultat očekivan i razumljiv.

Ključne riječi: policija, COVID-19, stres

Childcare Workers' Actions to Promote the Imagination in Childcare Settings

Tiameni Fozo Cristel, e-mail: tiamenifozo@yahoo.com

Department of Psychology, Faculty of Arts, Letters and Human Sciences, University of Yaounde 1, Yaounde, Cameroon

Mekongo Epse Afian II Xavierie

Department of Psychology, Faculty of Arts, Letters and Human Sciences, University of Yaounde 1, Yaounde, Cameroon

Abstract

This article deals with educational actions promoting the imagination in young children. The methodology of this work is based on a set of surveys in households, nursery schools and interviews with parents and father-educators. This work highlights the necessity of the imaginary in the development of the child and the role of the childhood educator as it is the latter that coordinates these different points. It emerges that there is a distinction between the words imaginary and imagination and that the child's imagination is present from birth. Indeed, the imagination is fed by sensory images that the child draws from its experiences. Imagination is its support and it allows the child to look at reality in order to appropriate it and understand it. Educators and educational attitudes that encourage the imagination must be at the centre of our work when we work in collective childcare facilities. The work in childcare centers is based on the importance of the details needed to care for dependent human beings: doing that has an important place. We need to help children to grow freely, to distance themselves from the difficulties they encounter in their daily lives by means of imagination, so that they can release the tensions they have accumulated. In terms of posture, the child educator must understand the importance of maintaining a distance in order to adopt the right position to preserve this creative space. The child educator should not intervene systematically, but should show interest in the child's play, without passing judgment. Indeed, the actions of the educators have an impact on the child in care. There comes a time when, in order to refine his or her own skills, the child educator has to confront his or her own relationship with the imaginary.

Keywords: Imagination, Childhood educator, Cognitive development

Povezanost lokusa kontrole i procjene rizičnosti određenog rizičnog ponašanja s kompulzivnom kupovinom

Magdalena Matas, e-pošta: magdalena.matas7@gmail.com
Tilburg University, Tilburg, Nizozemska

Katarina Drmić
Tilburg University, Tilburg, Nizozemska

Tomislav Marčeta
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Lokus kontrole smatra se važnim aspektom ličnosti koji utječe na donošenje odluka u različitim sferama života. Ponekad su te odluke više ili manje rizične, no stupanj njihove rizičnosti ovisi i o ostalim varijablama poput spremnosti upuštanja u rizično ponašanje. Temeljem prethodne literature možemo zaključiti kako su spomenuti konstrukti važni za domenu financija poput investicija ili kockanja, no, povezanost istih s kompulzivnim kupovanjem nije detaljno istraživana. Cilj ovog istraživanja bio je istražiti povezanost lokusa kontrole, procjene rizičnosti određenog rizičnog ponašanja i dobi s kompulzivnom kupovinom te provjeriti postoji li statistički značajna prediktorska vrijednost tih varijabli za kompulzivnu kupovinu. Istraživanje je provedeno za vrijeme parcijalnog zatvaranja (engl. lockdown) tijekom pandemije bolesti COVID-19 u prosincu 2021. U istraživanju je sudjelovalo 358 zaposlenih žena u dobi od 19 do 58 godina ($M = 35,62$), a ispitivani su orijentacija lokusa kontrole, procjena rizičnosti određenog rizičnog ponašanja, demografski podaci te izraženost kompulzivnosti u navikama kupovanja. Istraživanje je provedeno *online* stoga su sudionici prikupljeni putem društvenih mreža. Za mjerenje kompulzivnog kupovanja korištena je Skala kompulzivne kupovine dok je za mjerenje lokusa kontrole upotrijebljena Multidimenzionalna skala lokusa kontrole te DOSPERT kao mjera procjene rizičnosti određenog rizičnog ponašanja. Osim korelacija pojedine varijable s kompulzivnom kupovinom, ispitan je i regresijski model s kompulzivnom kupovinom kao kriterijem što se pokazalo statistički značajnim kada su uključene varijable eksternalnog lokusa kontrole u dimenziji vjerovanja u sudbinu, procjena rizičnosti određenog rizičnog ponašanja u rekreacijskoj dimenziji te cjelokupna procjena rizičnosti određenog rizičnog ponašanja. Tako formiran regresijski model objašnjava 14,1 % varijance uzorka te 13,4 % populacijske varijance. Varijable uključene u ovo istraživanje mogu pomoći u objašnjenju osobina i obrazaca ponašanja kompulzivnih kupaca te posljedično omogućiti bolje razumijevanje poremećaja, jasniju simptomatiku i konačno, preventivno djelovanje kako bi se umanjili, a potencijalno i izbjegli problemi financijske, socijalne i psihološke prirode koji proizlaze iz kompulzivnog kupovanja.

Ključne riječi: kompulzivna kupovina, lokus kontrole, DOSPERT, mjesečna primanja, rizično ponašanje

Odnos grupne kohezije, stresa na poslu i zadovoljstva poslom zaposlenika

Dora Vrtiprah, e-pošta: dvrtiprah@unicath.hr
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Ivana Vrselja
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Kohezija tima sklonost je zaposlenika stvaranju socijalnih veza s ciljem povećanja ujedinenosti i zajedništva (Casey-Campbell i Martens, 2009). Istraživanja pokazuju kako smanjena grupna kohezija predviđa različite ishode u zaposlenika, pri čemu je jedan od njih smanjeno zadovoljstvo poslom (Bartkus i sur., 1997; Dobbins i Zaccaro, 1986). Grupna kohezija također predviđa stres na poslu, koji se definira kao subjektivna procjena poslovnih situacija proizašla iz neravnoteže između zahtjeva posla i sposobnosti zaposlenika da na njih adekvatno odgovore (Hudek-Knežević i sur., 2006). Naime, istraživanja pokazuju kako smanjena grupna kohezija značajno predviđa povećan stres na poslu (Bartkus i sur., 1997; Steinhardt, 2003), koji sa sobom nosi brojne posljedice, a jedna od njih je smanjeno zadovoljstvo poslom zaposlenika (Bateman i Strasser, 1983; Hills i Norvell, 1991; Steinhardt i sur., 2003). S obzirom da se pokazalo i kako je grupna kohezija povezana sa zadovoljstvom poslom (Bartkus i sur., 1997; Dobbins i Zaccaro, 1986), Steinhardt i sur. (2003) u svom konceptualnom modelu pretpostavljaju da stres na poslu djeluje kao medijator u odnosu između grupne kohezije i zadovoljstva poslom zaposlenika. Prema tome, cilj provedenog istraživanja bio je ispitati kakav je odnos između grupne kohezije, stresa na poslu i zadovoljstva poslom. Istraživanje je provedeno elektronskim putem na prigodnom uzorku od 336 zaposlenika (69,64 % žena) različitih područja zanimanja, u dobi 18 – 69 godina. Sudionici su samoprocjenjivali koheziju tima, zadovoljstvo poslom i stres na poslu. Rezultati medijacijske analize pokazali su kako stres na poslu ima značajnu medijatorsku ulogu u odnosu između grupne kohezije i zadovoljstva poslom, na način da smanjena grupna kohezija značajno predviđa izraženiji stres na poslu, što naposljetku značajno predviđa smanjeno zadovoljstvo poslom. Grupna kohezija također ima i izravan učinak na zadovoljstvo poslom na način da smanjena grupna kohezija značajno predviđa smanjeno zadovoljstvo poslom. Ovaj rad ima značajne teorijske i praktične doprinose na području organizacijske psihologije.

Ključne riječi: grupna kohezija, stres na poslu, zadovoljstvo poslom

The Relationship between Empathy, Social Anxiety and Different Types of Aggressive Behaviour in Students

Dora Lacković, e-mail: dlackovic@unicath.hr
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Ivana Vrselja
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Aggressive behaviour is an ongoing issue among the youth, and lately it has also become more present on the Internet (cyber aggression). Specific factors related to the online context, such as anonymity and lack of direct contact, can interfere with some individual factors such as empathy and facilitate the occurrence of aggressive behaviour. Factors important for aggression in a person do not necessarily work the same way in cyber aggression, so it is important to investigate how this difference manifests itself. Relational aggression is a form of aggressive behavior that has been explored less frequently than verbal or physical aggression, but its prevalence has been shown to increase with age and it is also present among young adults. Within the social information processing model, low empathy and high social anxiety have been shown to be associated with deficits in some of the phases of social information processing, which can result in aggressive behaviours. In that context, empathy has often been viewed as a one-dimensional construct, but it has been shown that the emotional and cognitive aspects of empathy are differently related to aggression so it is important to focus on both aspects in research. Therefore, the aim of this study was to examine the relationship between empathy, social anxiety, and relational and cyber aggression in students. The sample consisted of 219 female and 110 male students from various fields of study in the Republic of Croatia. Participants completed the Questionnaire of Cognitive and Affective Empathy, the Social Interaction Anxiety Scale, the Relational Aggression Scale and the Cyberbullying Perpetration Scale. The results showed that low cognitive empathy, but not emotional empathy, was a significant predictor of both relational and cyber aggression. Social anxiety moderated the relationship between low emotional empathy and the perpetration of relational aggression, in a way that this relationship was more significant for participants with high levels of social anxiety. Also, higher relational aggression predicted higher cyber aggression perpetration. Results suggest that interventions based on improvement of social skills, such as taking other's perspective and preventing hostile attribution biases, could help reduce aggressive behaviour in both the real and online environment.

Keywords: cyber aggression, relational aggression, affective empathy, cognitive empathy, social anxiety

Odnos između epistemičkih emocija i motivacije za učenjem fizike tijekom nastave na daljinu

Barbara Balaž, e-pošta: barbara.balaz@unicath.hr

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Nina Pavlin-Bernardić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Prelazak na nastavu na daljinu u proljeće 2020. godine unio je značajne promjene u obrazovni sustav, što je nametnulo pitanje o odnosu emocionalnih i motivacijskih aspekata učenja u potpuno izmijenjenim okolnostima učenja i pohađanja nastave. Nastavno na to, cilj ovog istraživanja bio je ispitati jesu li epistemičke emocije medijatori u odnosu između učeničkih procjena kontrole i vrijednosti te motivacije za učenjem fizike tijekom nastave na daljinu, u skladu s pretpostavkama teorije kontrole i vrijednosti emocija postignuća. Istraživanje je provedeno *online* putem u svibnju 2020. godine s učenicima osmih razreda osnovnih škola s područja grada Zagreba i okolice. U istraživanju je ukupno sudjelovalo 263 učenika (147 djevojaka) prosječne dobi 14 godina. Svi upitnici bili su prilagođeni nastavi na daljinu iz predmeta fizike, a učenici su procjenjivali sedam epistemičkih emocija (iznenađenje, znatiželja, uživanje, zbunjenost, anksioznost, frustracija i dosada), procjene kontrole i vrijednosti te intrinzičnu i ekstrinzičnu motivaciju za učenjem. Provedena analiza traga pokazala je kako su emocije znatiželje i uživanja medijatori između procjene vrijednosti i intrinzične motivacije za učenjem. S druge strane, emocija zbunjenosti pokazala se značajnim medijatorom između kognitivnih procjena kontrole i vrijednosti te ekstrinzične motivacije za učenjem. Dobiveni rezultati dali su uvid u međuodnose emocionalnih i motivacijskih aspekata učenja u okruženju nastave na daljinu te su komentirani u odnosu na teorijske postavke.

Ključne riječi: epistemičke emocije, intrinzična i ekstrinzična motivacija za učenjem, procjene kontrole i vrijednosti, nastava na daljinu, fizika

Razlika u izraženosti simptoma kod osoba oboljelih od shizofrenije s obzirom na duljinu trajanja bolesti

Anamarija Bogović, e-pošta: anamarijabogovic@gmail.com

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“, Zagreb, Hrvatska

Krunoslav Matešić

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Josipa Gelo

Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Inventar za ispitivanje ličnosti (PAI) često je korišten psihodijagnostički instrument za procjenu psihopatoloških odstupanja odraslih, te je njegova učinkovitost dokazana i u kliničkom radu. Cilj ovog rada je ispitati postoji li razlika u rezultatima PAI kliničkih ljestvica i podljestvica kod osoba oboljelih od shizofrenije ovisno o duljini trajanja bolesti. Sudionici su podijeljeni u dvije skupine (trajanje bolesti do pet godina i više od pet godina). Svi sudionici su ispunili Inventar za ispitivanja ličnosti (PAI) u okviru psihodijagnostičke procjene. Rezultati ukazuju na statistički značajne razlike između dvije skupine u izraženosti pojedinih simptoma. Osobe koje su u ranoj fazi bolesti imaju značajno više rezultate na kliničkim ljestvicama manije (razina aktivnosti, grandioznost, razdražljivost), antisocijalnih osobina (antisocijalna ponašanja, egocentričnost, traženje uzbuđenja), na ljestvicama koje ukazuju na probleme s alkoholom i drogama, te na podljestvicama pretjerana pobuđenost i psihotični doživljaji. Saznanja o značajnim razlikama u kliničkoj slici osoba sa shizofrenijom, ovisno o duljini trajanja bolesti, primjenjiva su u procesu liječenja oboljelih.

Ključne riječi: shizofrenija, Inventar za ispitivanje ličnosti, psihodijagnostika

Ekspertiza, vizualizacija i umreženost – o ovisnosti i prevenciji iz enciklopedijske perspektive

Jasminka Matić, e-pošta: jasminka.matic@gmail.com

Neuropsihijatrijska bolnica „Dr. Ivan Barbot“ Popovača, Popovača, Hrvatska

Josip Ćirić

Odjel Informacijskih znanosti, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Marina Nekić

Odsjek za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Sažetak

Enciklopedije predstavljaju ekspertnu, reprezentativnu i sistematiziranu organizaciju znanja u izvjesnom području. U njenom stvaranju obično sudjeluje veći niz stručnjaka koji predstavljaju vlastito područje ekspertize. Kako se pojedine enciklopedijske natuknice međusobno upućuju, takve poveznice tvore kompleksnu mrežu. Koristeći metodu analize kompleksnih mreža rezultati ukazuju kako postoji isti obrazac organizacije znanja u različitim područjima. Isto vrijedi i za područje mentalnog zdravlja i psihoterapije. Cilj je prikaza ekspertize doprinijeti multidisciplinarnom sagledavanju organizacije i praktičnog korištenja znanja, u konkretnom primjeru dostupnog u navedenim enciklopedijama i uže vezanim uz područje mentalnog zdravlja i koncepta ovisnosti i prevencije. Autori su analizirali nekoliko enciklopedija iz tog područja: „Addiction – A reference encyclopedia“, „Gale Encyclopedia of Mental Health“, „Facts on File Encyclopedia of Mental Health“, te „Gale Encyclopedia of Psychotherapy“. Očekivano, kompleksna mreža pokazuje parametre malog svijeta, a distribucija dijametara pokazuje visoko poklapanje s modelom zakona potencije. Iz spoznajne perspektive zanimljive su neke izvedenice analize: jedna su različite vizure pojedinačnih autora i one kolektivnog doprinosa. Prva govori o ekspertizi iz mikro-perspektive, dok druga daje uvid u makroperspektivu, što se može operacionalizirati kroz distribuciju dijametara dolaznih i odlaznih veza. Oba aspekta mreže detaljno su vizualizirani. Druga perspektiva tiče se podskupa mreža. Iz ukupnog doprinosa ekspertize autora u enciklopediji moguće je izvući podređene mreže koje su fokusirane na izvjesnu temu. U analizi su korištena dva koncepta: ovisnost i prevencija. I za pojedine podmreže mogu se napraviti slične statističke analize i vizualizacije, kao i za cjelokupne enciklopedije. U vidu zaključka, autori, uz prikazivanje organizacije dijela enciklopedijskog znanja u području ovisnosti, nude novi, rekli bismo originalni kompleksno „umreženi“ pogled na perspektivu mentalnog zdravlja i prevencije; uz multidisciplinarnost, prikaz uključuje i multisistemsku razinu analize (multidisciplinarnu ekspertizu, kompleksne mreže, vizualizacije i statističke analize i frekvencije veza). Autori nalaze da bi izloženi prikaz mogao poticajno djelovati na osmišljavanje sličnih, korištenjem stručne literature dobivene na našim registrima podataka, i koji bi našao put praktične primjene u planiranju preventivnih aktivnosti, tretmana u području ovisnosti, i zaštiti mentalnog zdravlja u cjelini.

Ključne riječi: enciklopedije, kompleksne mreže, vizualizacija, mentalno zdravlje i ovisnost

Povezanost svijetle trijade, motivacije za igranjem i vrsta igara s problematičnim igranjem

Ivana Malivuk, e-pošta: ivana.malivuk@gmail.com

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sara Jelovčić

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Lucija Kisić

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Iva Kotarac

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Lucija Kovačić

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Videoigre u novije doba sve više dobivaju na popularnosti, a pojedinci igraju različite tipove videoigara iz različitih razloga. Međutim, ponekad igranje videoigara može prerasti u problematično igranje pri čemu pojedinac osjeća jak nagon za igranjem, neuspješno pokušava smanjiti količinu vremena koju provodi u igranju i doživljava jak stres ako ne zadovolji vlastitu potrebu za igranjem. U razvoju problematičnog igranja veliku ulogu igraju i osobine ličnosti, no u tom je kontekstu dosad neistražena svijetla trijada - koncept koji obuhvaća tri osobine ličnosti: kantijanizam, humanizam i vjeru u čovječanstvo. Pojedinci igraju različite tipove videoigara iz različitih razloga. Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati prevalenciju problematičnog igranja videoigara, povezanost između vremena provedenog u igranju, tipova igre, varijabli svijetle trijade, dimenzije motivacije i problematičnog igranja te ispitati prediktore problematičnog igranja online videoigara. U istraživanju je sudjelovalo 318 sudionika (65,5 % muškaraca i 35,5 % žena) prosječne dobi 22,9 godina. Mjere korištene u istraživanju bile su Upitnik problematičnog igranja internetskih videoigara (POGQ), Upitnik svijetle trijade, Upitnik motiva za igranje online videoigara (MOGQ) koji je obuhvaćao društveni motiv, eskapizam, natjecanje, rješavanje problema, razvijanje vještina, fantaziju i rekreaciju te pitanja o vremenu provedenom u igranju i preferiranim vrstama igara. Rezultati su pokazali da se 18 % sudionika može opisati kao problematične igrače. Sudionici koji su više vremena provodili u igranju, preferirali akcijske i pustolovne igre (nasuprot sportskim i puzzle te društvenim igrama), imali niže rezultate na varijablama svijetle trijade i više rezultate na svim motivacijskim varijablama imali su više rezultate na ljestvici problematičnog igranja *online* videoigara. Hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je da su navedene varijable objasnile 45,5 % varijance problematičnog igranja *online* videoigara, a analizom semi-parcijalnih korelacija da su vrijeme provedeno u igranju i motiv eskapizma najsnažniji nezavisni prediktori problematičnog igranja pri čemu je svaki objasnio po 7,2 % varijance. Iako provedeno na prigodnom uzorku u vrijeme pandemije, ovo je istraživanje dobar početak proučavanja osobina svijetle trijade kao potencijalnog zaštitnog faktora u prevenciji problematičnog igranja videoigara.

Ključne riječi: problematično igranje, svijetla trijada, motivacija za igranjem, videoigre

Seeking Employment after Graduation: A Cross-Lagged Investigation of the Role of Career Adaptability and Job-Search Self-Efficacy during the Pandemic

Marijana Matijaš, e-mail: mmatijas@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Darja Maslić Seršić

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Abstract

Finding work right after graduation is a crucial step in one's career. Given the changing nature of the job market, great emphasis is placed on personal resources when dealing with career transitions and job search. Career adaptability comprises resources that represent self-regulation strengths or capacities to deal with career challenges. Based on the career construction model of adaptation (Savickas, 2013) and previous empirical findings, career adaptability should prompt employment success, especially during exceptional circumstances such as the pandemic. In this study, we aimed to investigate whether career adaptability leads to job-search success after graduation. We also researched if job-search self-efficacy mediates the relationship between career adaptability and job-search success. A three-wave longitudinal study was conducted online. The research started in September 2019, with a six-month time interval between the waves. Therefore, the second (T2) and third (T3) waves took place during the COVID-19 pandemic. There were 688 participants in T1, graduates from different universities across Croatia. Most of the graduates were women (76.3%), with an average age of 25.07 years ($SD = 2.64$). The participants completed the Career Adapt-Abilities Scale (Savickas & Porfeli, 2012), the Job Search Skill and the Confidence Scale (Wanberg et al., 2010), the Coronavirus Impacts Questionnaire (Conway et al., 2020), and a set of questions on demographic data and job search success. We conducted a cross-lagged panel model (CLPM) using Mplus 8.5. The results showed that career adaptability did not have a direct effect nor an indirect longitudinal effect - via job-search self-efficacy - on job-search success. The reversed model fit the data better. Graduates who had more job-search success in T1 had higher interview performance self-efficacy in T2. Furthermore, more pronounced interview performance self-efficacy in T1 led to higher career adaptability in T2. These findings provide insight into the university-to-work transition in the new and unplanned contexts of the COVID-19 pandemic.

Keywords: career adaptability, self-efficacy, employment, graduates, career construction model of adaptation

Ispitivanje odnosa korištenja društvenih mreža, problematičnog korištenja interneta i straha od propuštanja kod studentica za vrijeme pandemije

Nikolina Hajdinjak, e-pošta: nikolina.hajdinjak96@gmail.com
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Lea Andreis
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Dario Vučenović
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Korištenje interneta i društvenih mreža u današnje je vrijeme svakodnevnica i potreba mnogima, a u količini provedenog vremena na raznim internetskim platformama najviše se ističu mladi. Određena ponašanja te načini doživljavanja mogu utjecati na to da pojedinci pokazuju veću potrebu za provođenjem vremena u virtualnom svijetu, što može rezultirati problematičnim korištenjem interneta i društvenih mreža. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos učestalosti korištenja društvenih mreža, generaliziranog problematičnog korištenja interneta i straha od propuštanja na populaciji studenata. U istraživanju je sudjelovalo 205 studenata dobi 18 - 22 godina te je ono provedeno putem *online* upitnika koji se sastojao od Skale generaliziranog problematičnog korištenja interneta 2 i Skale straha od propuštanja, te pitanja koliko često koriste društvene mreže, koji su najčešći razlozi korištenja te u kojoj mjeri koriste društvene mreže u odnosu na vrijeme prije pandemije. S obzirom da žene više koriste društvene mreže i spremnije su bile sudjelovati u istraživanju te relativno slabog odaziva muškaraca ($n = 31$), analize su provedene samo na studenticama ($n = 173$). Studentice su u najvećoj mjeri iskazivale kako društvene mreže koriste 2 - 3 sata dnevno, najčešće kako bi komunicirale s bliskim osobama, iz dosade te radi traženja određenih informacija. Također se češće izjašnjavanju da društvene mreže koriste više za vrijeme pandemije nego prije. Hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je kako su problematično korištenje interneta i strah od propuštanja statistički značajni pozitivni prediktori učestalosti korištenja društvenih mreža ($R^2 = 0,134$). Također, utvrđeno je i da su učestalost korištenja društvenih mreža i strah od propuštanja statistički značajni prediktori problematičnog korištenja interneta ($R^2 = 0,371$). Međutim, model u kojem se problematično korištenje interneta predviđa strahom od propuštanja i učestalosti korištenja društvenih mreža objašnjava značajno više varijance što ukazuje da je strah od propuštanja i učestalost korištenja društvenih mreža bolji prediktor problematičnog korištenja interneta, nego što je slučaj s korištenjem društvenih mreža.

Ključne riječi: društvene mreže, problematično korištenje interneta, strah od propuštanja

Uloga duhovnosti i privrženosti četvrti u objašnjenju prosperiteta

Toni Maglica, e-pošta: tmaglica@ffst.hr

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Hrvatska

Marko Galić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Sažetak

Koncept subjektivne dobrobiti uključuje visoke razine zadovoljstva životom, niske razine negativnih raspoloženja te iskustva doživljavanja ugodnih emocija. Privrženost mjestu je emocija koja se doživljava kao povezanost s određenim mjestom i iznimno je važna kako bi se mogli zadržati kvalitetni odnosi unutar zajednice. Iako rezultati dosadašnjih istraživanja nisu konzistentni, nalazi ukazuju da su pozitivni prediktori subjektivne dobrobiti duhovnost i religioznost, dok različite dimenzije privrženosti mjestu imaju različite efekte na subjektivnu dobrobit. Uzimajući u obzir nedovoljnu istraženost ovoga područja, cilj ovoga istraživanja bio je utvrditi individualni doprinos religioznosti, duhovnosti i privrženosti četvrti u objašnjenju prosperiteta, jedne od komponenti subjektivne dobrobiti uz kontrolu sociodemografskih obilježja. U *online* istraživanju sudjelovalo je stotinu i sedam sudionika, a pripremljeni je upitnik sadržavao: Upitnik demografskih podataka, Duke Indeks Religioznosti (DUREL), Indeks spiritualne transcendentnosti (STI), Upitnik privrženosti četvrti te Skalu prosperiteta. Iako su svi prediktori bili značajno povezani s prosperitetom na bivarijatnoj razini, provedbom hijerarhijske regresijske analize uz kontrolu sociodemografskih obilježja utvrđeno je kako jedino duhovnost značajno doprinosi objašnjenju varijance prosperiteta. Preciznije, sudionici koji izvještavaju o višim razinama duhovnosti imaju i više razine prosperiteta. Nisu utvrđene spolne razlike u nijednoj od ispitivanih varijabli. Sljedeća bi istraživanja trebala ispitati ulogu privrženosti četvrti, religioznosti i duhovnosti u objašnjenju ostalih komponenti subjektivne dobrobiti.

Ključne riječi: duhovnost, religioznost, privrženost četvrti, prosperitet

Stuck with Each Other: Some Aspects of the Relationship Between Students and Parents during the General Quarantine in Croatia

Emma Konjević, e-mail: ekonjevic@unicath.hr
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Nikolina Čoko
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Lana Batinić
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Some of the main tasks of emerging adulthood, a developmental phase that refers to young people between 18 and 29 years, are individualization and gaining independence from parents (Arnett, 2007). Executing those tasks has become much harder due to the coronavirus pandemic. Namely, anti-epidemic measures such as quarantine, movement restrictions, gathering bans, online classes, and working from home forced the youth to spend most of their time with their parents. Therefore, this study aimed to examine the psychological well-being, as well as the quality of relationships between students and parents living in the same household under quarantine conditions. The participants of the online questionnaire were 204 students and 71 parents, among whom there were 68 student-parent pairs. Responses were collected in spring 2020, while strict quarantine measures were in force in Croatia. Quantitative results show that the level of depression during that period was significantly higher in students compared to their parents. Also, students who moved away from home, but had been forced to return to their parents' house due to quarantine, reported having higher levels of stress and depression compared to students who have been living with their parents continuously. Students' anxiety, stress and depression were mainly predicted by their perception of family conflict, while family cohesion was the main predictor of parents' anxiety and depression. The qualitative analysis shows that, alongside the numerous negative sides of quarantine, both students and parents see the possibility of dedication to family relationships as one of the most positive aspects of quarantine life. Obtained results are discussed in the context of the family relationships importance for coping with a crisis, like the coronavirus pandemic.

Keywords: quarantine, emerging adulthood, parents, psychological well-being

Istraživanje povezanosti osobina ličnosti sa stavovima o mjerama uslijed pandemije COVID-19

Maja Pravica, e-pošta: maja.pravica@gmail.com
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Zrinka Štambuk
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Nina Unić
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati povezanost dimenzija ličnosti velepetorog modela i stava prema epidemiološkim mjerama povezanih s pandemijom COVID-19. Istraživanje je provedeno na 433 studenta Sveučilišta u Zagrebu u dobi od 18 do 27 godina. Ispitanici su putem *online* obrasca rješavali upitnik, pri čemu je prvi dio upitnika procjenjivao ekstraverziju, emocionalnu stabilnost, savjesnost, ugodnost i intelekt, a drugi dio upitnika stav prema epidemiološkim mjerama uslijed pandemije COVID-19. Dobivene su značajne negativne korelacije ekstraverzije i emocionalne stabilnosti sa stavovima prema epidemiološkim mjerama. Dobiveni rezultati ukazuju da bi osobine ličnosti mogle biti značajni prediktori stava prema epidemiološkim mjerama uslijed pandemije COVID-19, točnije koliko se ispitanici slažu s mjerama i smatraju da su korisne u sprječavanju širenja pandemije. U daljnjim istraživanjima povezanosti ovih varijabli trebalo bi obuhvatiti širi uzorak kako bi se dobiveni rezultati primijenili i na druge populacije osim studentske. Također bi bilo potrebno istražiti postoji li razlika između spolova i dobnih skupina u povezanosti osobina ličnosti sa stavom prema epidemiološkim mjerama. Osim osobina ličnosti, bilo bi potrebno ispitati i druge varijable koje bi mogle biti povezane s prihvaćanjem epidemioloških mjera i pandemije koronavirusa općenito, kao što je lokus kontrole koji se u nekim istraživanjima pokazao značajnim.

Ključne riječi: velepetori model ličnosti, COVID-19, dimenzije ličnosti, stav, epidemiološke mjere

Ispitivanje razlika u razini anksioznosti kod studenata s obzirom na iskustvo potresa u Zagrebu

Matija Hrvoj, e-pošta: matija.hrvoj@gmail.com
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Lucija Butković
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Nina Kalabić
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Tomislav Marčeta
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Anksioznost je definirana kao stanje tjeskobe za vrijeme stresnih i po život opasnih situacija obilježeno fiziološkim reakcijama poput znojenja te emocionalnim komponentama. Neka istraživanja ukazala su kako se neposredno nakon potresa javlja stanje psihološke uznemirenosti (anksioznost, depresija i akutni stres), kao i neko vrijeme nakon potresa. Sukladno tome, ovim istraživanjem, koje je provedeno početkom svibnja 2020. godine, cilj je bio utvrditi postoji li razlika u razini anksioznosti između studenata koji su bili u područjima pogođenim potresom i studenata koji nisu. 168 sudionika bilo je podijeljeno u dvije skupine koje će se navoditi kao prva i druga skupina temeljem mjesta boravišta za vrijeme potresa u Zagrebu. Prvu skupinu činili su hrvatski studenti ($n = 116$) koji su se 22. ožujka 2020. godine nalazili na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije, dok su drugu skupinu činili hrvatski studenti ($n = 52$) koji su se u trenutku potresa nalazili u drugim dijelovima Hrvatske ili u inozemstvu. Uzorkom su bili zahvaćeni studenti oba spola i dobi koja se kretala od 18 do 27 godina. Sudionici su ispunjavali *online* upitnik u kojemu se prvi dio sastojao od pitanja kojima se nastojalo prikupiti opće i demografske informacije, a drugi dio sastojao se od prvog dijela Endlerove multidimenzionalne skale anksioznosti (EMSA-S). Testom sume rangova ispitala se razlika medijana ukupnih rezultata druge ($C = 1,7$) i prve ($C = 2,55$) skupine koja je ispala statistički značajna. Sukladno tome zaključeno je kako postoji razlika u razini anksioznosti između prve i druge skupine te je uočeno da je kod ženskih sudionika unutar prve skupine razina anksioznosti bila veća naspram muških sudionika. Također uočena je veća razina anksioznosti kod sudionika unutar prve skupine (s iskustvom potresa) koji su pretrpjeli materijalnu štetu naspram onih koji nisu.

Ključne riječi: razina anksioznosti, studentska populacija, potres, Grad Zagreb

Jesu li u postolara najgore postole? Mentalno zdravlje stručnjaka za mentalno zdravlje

Klara Talajić, e-pošta: ktalajic@unicath.hr
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Tonka Ribičić
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Istraživanja pokazuju kako stručnjaci za mentalno zdravlje nerijetko i sami pate od različitih psihičkih tegoba (Tay i sur., 2018), bilo kao posljedica tog izazovnog zanimanja ili drugih različitih životnih okolnosti. Cilj izlaganja predstavljanje je analize područja mentalnog zdravlja različitih stručnjaka za mentalno zdravlje. Prikazat će se pregled radova koji istražuju posljedice odabira struke po vlastito zdravlje, a od posljedica istaknut će se istraživanja koja se bave temama stresa i sagorijevanja – posebno zbog emocionalne iscrpljenosti (McCormack i sur., 2018), sekundarne traumatizacija kao i faktori koji do navedenog dovode. McNeillie i Rose 2020. godine naveli su kako, iako literatura sugerira da terapeuti doživljavaju rast i razvoj kroz svjedočenje otpornosti i rasta klijenata, također doživljavaju i vikarijsku traumu, a rezultati istraživanja koje su Fothergill i suradnici proveli 2004. godine pokazuju kako su psihijatri identificirali različite stresore u njihovom profesionalnom i osobnom životu, a jedan osobni stres s kojim se psihijatri jako teško nose je samoubojstvo pacijenta. Osim toga, bitne teme koje će biti obrađene u ovom izlaganju su i zloupotreba sredstava ovisnosti kao i stopa samoubojstva kod stručnjaka za mentalno zdravlje. Istraživanje iz 2019. godine Duheila i suradnika pokazalo je povećanu stopu samoubojstva kod medicinskih radnika u odnosu na opću populaciju, što je pogotovo naglašeno kod stručnjaka za mentalno zdravlje, a velika anketa (Pope i Tabachnick, 1994) je pokazala da su psiholozi dodatno izloženi riziku problema mentalnog zdravlja kao što su depresija, anksioznost, zlouporaba supstanci i samoubojstvo. Nadalje, prikazat će se i rezultati istraživanja mentalne otpornosti kao i strategije suočavanja sa stresom kod navedenih stručnjaka, poput potpore kolega (Fothergill i sur., 2004). Ovo izlaganje pokušat će približiti stvarna iskustva, probleme i izazove s kojima se susreću stručnjaci te osvijestiti do koje razine posao utječe na mentalno zdravlje te samim tim potrebu za intervencijama i dodatnom pažnjom o mentalnom zdravlju osoba koje se brinu o mentalnom zdravlju drugih.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, psiholog, psihijatar, stres, sagorijevanje

Jačanjem kompetencija učitelja u području mentalnozdravstvene pismenosti do psihološke otpornosti u školskom okruženju

Vesna Ivasović, e-pošta: Vesna.Ivasovic@azoo.hr
Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, Hrvatska

Ljiljana Muslić
Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Služba za promicanje zdravlja, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Nakon istraživanja čimbenika koji negativno utječu na dobrobit učitelja i doprinose sagorijevanju na poslu, novija istraživanja usmjerena su na čimbenike koji jačaju psihološku otpornost učitelja. Pomoću Greenfieldova modela otpornosti učitelja (2015) prikazat će se kako jačanje kompetencija učitelja u području mentalnozdravstvene pismenosti može doprinijeti njihovoj otpornosti. Brojna su istraživanja utvrdila da psihološki otporniji učitelji ostvaruju pozitivnije odnose s učenicima, što značajno utječe na njihov obrazovni napredak, ponašanje te emocionalnu i socijalnu prilagodbu. Povezanost i privrženost učenika i učitelja jača psihološku otpornost učenika, ali i otpornost učitelja (Spilt i sur., 2011). Za očuvanje i zaštitu mentalnoga zdravlja od presudne je važnosti da odrasle osobe koje svakodnevno žive, igraju se i uče s djecom i mladima imaju dovoljno podrške, spremnosti i kompetencija da im pristupe na osnažujući način, način koji potiče brigu o mentalnom zdravlju i psihološku otpornost. Da bi to mogli, potrebna su im znanja kako prepoznati probleme mentalnoga zdravlja djece i mladih, znanja i vještine reagiranja na njih te poznavanje dostupnih intervencija u zajednici. Rezultati istraživanja o mentalnozdravstvenoj pismenosti odgojno-obrazovnih djelatnika RH u području mentalnoga zdravlja djece i mladih iz 2017. godine ukazali su na potrebu razvoja programa za osnaživanje kompetencija učitelja i nastavnika u zaštiti mentalnoga zdravlja djece i mladih i jačanju psihološke otpornosti u školskom okruženju. Temeljem provedenog istraživanja i primjera dobre prakse u svijetu, u razdoblju od 2018. do 2020. godine, u suradnji sa stručnom i akademskom zajednicom, u sklopu projekta *Živjeti zdravo* Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo razvijen je edukativni program *PoMoZi Da* – program mentalnozdravstvenog opismenjavanja odgojno-obrazovnih djelatnika. Predavanje će prikazati razvoj, ciljeve, sadržaj i način provedbe edukativnog programa te njegov doprinos u zaštiti mentalnoga zdravlja i jačanju otpornosti učitelja i učenika u školskom okruženju. Pilotiranje programa provodi se u partnerstvu sa županijskim zavodima za javno zdravstvo i u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje.

Ključne riječi: otpornost učitelja, kompetencije, mentalnozdravstvena pismenost, mentalno zdravlje učenika

Poster Presentations

Poster izlaganja

Analiza upita vezanih za teme psihičkog zdravlja na savjetodavnim kanalima Hrabrog telefona prije i tijekom pandemije COVID-19 i potresa

Lucija Dominiković, e-pošta: ldominikovicc@gmail.com
Hrabri telefon, Zagreb, Hrvatska

Maja Petrošaneć
Hrabri telefon, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

U ožujku 2020. godine u Hrvatskoj je proglašena epidemija koronavirusa i glavni grad pogodio je snažan potres, što je dovelo do promjene svakodnevice i povećanog osjećaja neizvjesnosti, straha i brige. Za djecu i mlade značajna promjena bila je u području obrazovanja kad se nastava odvijala na daljinu. Tako im se promijenila dnevna rutina, okruženje i način učenja te su se smanjile slobodne aktivnosti i kontakti s vršnjacima. Sve to ugrozilo je psihološku dobrobit djece i mladih, a njihove brige bile su pojačane. Također, značajan dio djece pokazao je promjene psihološkog funkcioniranja koje zahtijevaju dodatnu podršku (Buljan Flander i sur., 2021). Od tada, a naročito u sljedećih godinu dana sve naglašenija postala je tema psihičkog zdravlja, što je i najčešći razlog kontaktiranja europskih savjetodavnih linija u tom razdoblju (Petrowski i sur., 2021). Savjetodavne linije povjerljivo su mjesto na kojem djeca mogu podijeliti svoje brige i probleme te dobiti pomoć. Često su savjetodavne linije prvo mjesto na koje se djeca obrate upravo zbog toga što pružaju povjerljivost i lišene su formalnosti sustava (Petrowski i sur., 2021). U Hrvatskoj s ciljem zaštite dobrobiti djece djeluju Hrabri telefon za djecu, Hrabri telefon za mame i tate te kanali e-savjetovanja. Većina dječjih savjetodavnih linija u svijetu kontinuirano je nastavila s radom i izvijestila o porastu broja upita, što ukazuje na posebnu važnost postojanja ovakvih usluga u vrijeme krize. Podaci su prikupljeni iz softvera iCarol putem kojeg se evidentiraju svi upiti zaprimljeni na kanalima Hrabrog telefona. Usporedbom razdoblja godinu prije i godinu od proglašenja početka pandemije na Hrabrom telefonu povećao se broj upita na teme psihičkog zdravlja. Korisnici su preferirali javljanje elektroničkim putem, a više upita pristizalo je od strane djece nego od strane roditelja. Djeca su većinom bila dobi od 13 do 18 godina i ženskog spola. Utvrđeno je značajno povećanje upita na temu straha i anksioznosti te teme identiteta i smisla života u godini od proglašenja epidemije. Ovi nalazi ukazuju na sve veću potrebu za traženjem stručne pomoći i značaj savjetodavnih linija u pružanju iste.

Ključne riječi: pandemija COVID-19, potres, psihičko zdravlje, savjetodavne linije

Mentalno zdravlje učenika škole teško stradale u zagrebačkom potresu 22. ožujka 2020. godine

Ana Bare, e-pošta: ana.bare.psih@gmail.com
OŠ Petra Zrinskog, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati mentalno zdravlje, otpornost i nošenje sa stresnim situacijama učenika škole teško stradale u zagrebačkom potresu 22. ožujka 2020. godine. U istraživanju je sudjelovalo 160 učenica (N = 75) i učenika (N = 85) od petog do osmog razreda osnovne škole u Zagrebu koja je teško stradala u potresu. Učenici su ispunili Kratku skalu otpornosti (Smith i sur., 2008), Skalu depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS) (Lovibond i Lovibond, 1995) te Kratki upitnik mentalnog zdravlja (MHI-5) (Berwick i sur., 1991; Davies i sur., 1988). Rezultati su pokazali kako djevojčice imaju višu razinu depresivnosti, anksioznosti i stresa od dječaka, dok dječaci pokazuju višu razinu otpornosti i bolje mentalno zdravlje od djevojčica. Nadalje, pokazano je kako postoji statistički značajna razlika u razini stresa učenika koji su preboljeli bolest COVID-19 te onih koji nisu preboljeli. U posljednjih godinu i pol dana učenici su bili najviše zabrinuti za zdravstveno stanje bliskih članova obitelji (54 %), jako im je teško palo odvajanje od bliskih članova obitelji (46,5 %), dok je više nelagode kod učenika izazvao potres (54 %) nego pandemija COVID-19 (24,8 %). Rezultati ovog istraživanja predstavljaju polazišnu točku za osmišljavanje i provođenje daljnjih aktivnosti škole usmjerene ka poboljšanju i očuvanju mentalnog zdravlja učenika.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, otpornost, potres, pandemija COVID-19, djeca

Prevalence and Predictors of Anxiety among Elementary School Students during the COVID-19 Pandemic

Maja Žutić, e-mail: maja.zutic@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Anđela Kuljanac

Zagreb, Croatia

Abstract

Anxiety is among the most common mental health problems in children and adolescents, with an estimated prevalence of up to 20%. Impaired mental health in childhood or adolescence can have adverse effects on future physical and mental health and other aspects such as lower academic achievement, early school dropout, delinquent behaviour, drug and alcohol abuse. Given the changes and uncertainties that arose from the COVID-19 pandemic, it became evident that this pandemic had a considerably greater impact on the daily lives of children and adolescents than other epidemics. Empirical evidence shows a considerable increase in mental illnesses of children and adolescents since the pandemic outburst. Nevertheless, research is scarce, and studies rarely explored both risk and protective factors of children's mental health. This study aimed to examine the prevalence of anxiety, and risk and protective factors of anxiety in elementary school students during the COVID-19 pandemic. The study was conducted in December 2020 in one elementary school in Zagreb. The sample comprised 166 students from fifth to eighth grade, 12 years old on average. Participants completed: the General Data Questionnaire, the Depression, Anxiety and Stress Scale, the Rosenberg Self-Esteem Scale, the Brief Resilience Scale, the Fear of Coronavirus Scale and two items regarding perceived life satisfaction and acceptance by classmates. The prevalence of severe to extremely severe anxiety was 31.3%, with significantly higher anxiety levels in girls than boys. The results of multiple regression analysis showed that significant predictors of anxiety were higher depression symptoms, lower resilience, higher fear of COVID-19, and lower acceptance by classmates. Considering that 1 in 3 students in this sample had severe anxiety, this study provides helpful empirical guidelines for identifying at-risk students. Moreover, it highlights the need to invest in the mental health of children and urgently design tailored prevention programs to encourage a healthy growing up during a pandemic crisis.

Keywords: Anxiety, Prevalence, Elementary school, Risk factors, Fear of COVID-19

Internalizirane teškoće kod učenika viših razreda osnovne škole i radionička podrška skupini učenika s većim internaliziranim teškoćama

Kristina Čehil, e-pošta: kristina.cehil@skole.hr
OŠ Pavleka Miškine, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Velike i značajne promjene u vidu pandemije COVID-19 i snažnih potresa dogodile su se djeci i roditeljima i traju već dulje vrijeme. Struka izvještava o negativnom utjecaju na veliku većinu učenika, njihovu motivaciju za učenje i mentalno zdravlje. S obzirom na tešku situaciju i s ciljem praćenja pokazatelja mentalnog zdravlja i psihološke dobrobiti učenika, primijenjene su CDI skala depresije za djecu, Skala dječje anksioznosti (SKAN) i Coopersmithov upitnik samopoštovanja (SEI) - skraćena verzija upitnika od 25 tvrdnji kod nekih učenika viših razreda osnovne škole (N = 49). Učenici s povišenim rezultatima na skalama anksioznosti i depresivnosti te sniženim rezultatom na skali samopoštovanja motivirani su na uključivanje u radionice podrške. Rezultati primjene istih skala kod učenika koji su se uključili u radionice (N = 11) po završetku radionica ukazuju na dobit pružene podrške i potrebu planiranja organizirane stručne podrške najranjivijim pojedincima i skupinama.

Ključne riječi: anksioznost, depresivnost, samopouzdanje, mentalno zdravlje

Nastava na daljinu u srednjoj školi i pandemija COVID-19

Ljiljana Matošević, e-pošta: liljana.matosevic@skole.hr
Srednja škola Marka Marulića Slatina, Slatina, Hrvatska

Ksenija Rastija
Srednja škola Marka Marulića Slatina, Slatina, Hrvatska

Sažetak

Autorice ovim radom prikazuju neke osnovne značajke doživljavanja nastave na daljinu u vrijeme pandemije bolesti COVID-19, te procjene učenika o svojim emocionalnim stanjima i ponašanju za vrijeme i poslije nastave na daljinu. Prikazani rezultati dobiveni su kvalitativnom analizom podataka anketa provedenih među učenicima prvih, drugih i trećih razreda Srednje škole Marka Marulića Slatina. Anketa o nastavi na daljinu provedena je u travnju 2020. godine (292 učenika), a anketa o učeničkim doživljajima za vrijeme nastave na daljinu provedena je u ožujku 2021. godine (279 učenika). Iz rezultata vidimo kako učenici smatraju da im je pandemija promijenila život i to na lošije, osjećali su se zabrinuto, tjeskobno i usamljeno, no nakon što su se vratili u školu osjećaju da se mogu nositi s problemima. Najveću zabrinutost pokazali su za svoje znanje. Dobiveni podaci pokazuju da, unatoč tome što je škola sudjelovala prije pandemije u eksperimentalnoj fazi Škole za život, gdje su se učenici susretali s nastavom preko digitalnih alata, većina se učenika teško nosila s nastavom na daljinu, imali su osjećaj da je gradivo opsežno, osjećali su se usamljeno, zabrinuto i tjeskobno. Budući da je anketa provedena u Srednjoj školi Marka Marulića Slatina koja obrazuje učenike opće gimnazije i učenike tehničke škole, razumljiva je njihova zabrinutost za svoje znanje, jer većina tih učenika planira izaći na državnu maturu. Rezultati ovog anketiranja postali su početna točka za intervenciju, razvijanje programa savjetovanja, edukacije i podrške, učiteljima, učenicima i roditeljima.

Ključne riječi: pandemija COVID-19, nastava na daljinu, emocije, državna matura

Teškoće u mentalnom zdravlju vulnerabilnih skupina uslijed suočavanja sa zdravstvenom krizom – prikaz slučaja

Marija Krip, e-pošta: marija.krip@gmail.com
Opća županijska bolnica Požega, Požega, Hrvatska

Lidija Budimir
Opća županijska bolnica Požega, Požega, Hrvatska

Silvija Crnković
Osnovna škola Julija Kempfa, Požega, Hrvatska

Sažetak

Pojava koronavirusa (COVID-19) uzrokovala je globalnu zdravstvenu krizu i zahtijevala je brze reakcije svih zemalja kako bi se očuvalo zdravlje. Suočili smo se s naletom novih i nužnih prilagodbi jer pandemija bolesti COVID-19 predstavlja prijetnju tjelesnom zdravlju, a kao stručnjaci svjedočili smo da je prijetnja i mentalnom zdravlju. Dosadašnja su istraživanja utvrdila kako ova zdravstvena krizna situacija nepovoljno utječe na mentalno zdravlje djece i odraslih. Stroge epidemiološke mjere kojima se pojedinca izolira od socijalnih kontakata i time umanjuje dostupnu socijalnu podršku, kao i kontinuirani rizik od zaraze mogu dovesti do poteškoća u adaptaciji na novonastalu situaciju, ali i do razvoja psihopatologije. Jedan od čimbenika koji utječe na moguća psihopatološka odstupanja su i mehanizmi nošenja sa stresom. Svaka će osoba koristiti različite mehanizme suočavanja sa stresom, ovisno o vlastitim snagama i vještinama. Cilj rada je prikazati slučaj učenice sedmog razreda koja je tijekom krizne situacije (pandemije COVID-19) razvila smetnje iz kruga anksioznih poremećaja. Javila se školskom psihologu na majčinu inicijativu radi izražene zabrinutosti, teškoća opuštanja, anticipiranja negativnih događaja, gubitka koncentracije te školskog neuspjeha. Psihodijagnostičkom obradom dobiveni su klinički značajno povišeni rezultati na skalama anksioznosti, uz moguće psihosomatske odgovore u stresnim situacijama. Djevojčica je uključena u tretman kliničkog psihologa te dječjeg psihijatra, uz potporu stručnih suradnika škole. Primjenom skala anksioznosti nakon 6 mjeseci uočavaju se znatno niži rezultati u odnosu na prvotno testiranje osobito na ljestvicama koje procjenjuju kognitivnu komponentu anksioznosti te sklonost psihosomatskim odgovorima uz i dalje prisutan blago povišen rezultat u području anksiozne osjetljivosti zbog čega je djevojčica u praćenju školskog psihologa. Osim prikazanog slučaja, u kliničkoj praksi opaženi su slučajevi u kojima je pandemija COVID-19, kao potencijalna životna ugroza, imala značajne reperkusije na mentalno zdravlje pojedinaca u smislu posljedičnog psihološkog distresa i pojave simptoma psihopatologije. Gledajući s aspekta djece koja su razvila anksiozne simptome, nameće se potreba za naglašavanjem činjenice kako je kod dječje vulnerabilne populacije potrebno osigurati organiziranu dostupnost stručnjaka za mentalno zdravlje za vrijeme i nakon pandemije.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, zdravstvena kriza, anksiozni poremećaj, strategije suočavanja

Risk Factors for COVID-19 Related Psychological Distress in People with Existing Psychopathological Issues

Helena Jerković, e-mail: helena_tomljenovic@hotmail.com
Sisters of Charity Hospital, Zagreb, Croatia

Vesna Antičević
The University Department of Health Studies, University of Split, Split, Croatia

Dolores Britvić
Clinical Hospital Centre Split, Split, Croatia
School of Medicine, University of Split, Split, Croatia

Abstract

Studies clearly show that the coronavirus pandemic also bears a significant cost in mental health, e.g., higher psychological distress, anxiety, and depression. Nevertheless, it is unclear how it affects people with pre-existing psychopathological issues. AIM: To investigate the contribution of potential risk factors, including sociodemographic factors, pandemic-related worries, and social support for psychological distress, in 1) individuals who had previously suffered from psychopathological issues and 2) who did not. This study was conducted in April 2020 using an online survey. We collected the participants general sociodemographic information and a self-reported history of previous psychopathological issues, along with several instruments. The CORE-OM scale was used to address psychological distress, and two additional scales were designed for the purpose of this study: the COVID-pandemic worries scale and the support scale, which addressed the overall worries and support people experienced during the lockdown. Descriptive statistics, correlation and hierarchical regression analyses were used to analyze the data. A total of 1,238 participants completed the study (82.1% female) of whom 31.34% reported previous psychopathological issues – most commonly anxiety disorders (49.22%), depression (29.89%), and PTSD (13.14%). Results of the hierarchical regression analyses showed that for people classified as having psychopathological issues, the overall psychological distress was predicted by more worries and less support. For people classified as having psychopathological issues, the overall psychological distress was also predicted by more worries and less support, and additionally by the female gender, younger age, and lower education. Our results show that more pandemic related worries and less support are general risk factors for psychological distress. Moreover, people with pre-existing psychopathological issues show additional risk factors, namely the female gender, younger age and lower socio-economic status, which is important for identifying particularly vulnerable individuals in the coronavirus pandemic and can be used to help make guidelines for mental health interventions.

Keywords: psychological distress, risk factors, vulnerability, coronavirus, psychiatric population

Stress and Coping Strategies of Fathers of Children with Disabilities

Lorena Koštic, e-mail: lorena.kostic@gmail.com
22 June Elementary School Sisak, Sisak, Hrvatska

Lucija Fabijan
22 June Elementary School Sisak, Sisak, Hrvatska

Abstract

Research has shown that parents of children with disabilities experience more stress than those with typically developing children. Reasons for stress are various: coping with unexpected life situation, coping with the diagnosis, learning about the diagnosis, sometimes even postponed diagnosis, providing appropriate support, environment and many others. Parents of children with disabilities, compared to parents of typically developing children have impaired health, wellbeing and family relationships. Research commonly examine differences in experiencing stress between mothers and fathers or focus on mothers. Results indicate that mothers experience more stress, but sociodemographic factors and insufficient knowledge about the diagnosis are key stress indicators for fathers. In dealing with stress, a key role is played by the mechanisms according to individual characteristics. Given the insufficient knowledge of stress in fathers of children with disabilities and the mechanism they use to cope with it, the goal of this study is to identify stressors for fathers of children with disabilities and their coping mechanisms. Research was conducted using a semi-structured interview with fathers of children with disabilities (N=8). Results indicate that fathers experience stress and their role as family support system. Most of them emphasize the importance of the problem focused coping mechanism, but also mention other that help them maintain their wellbeing.

Keywords: Fathers, children with disabilities, stress, coping mechanisms

Karakteristike spavanja i posla kao prediktori doživljenog stresa kod radnika pomagačkih zanimanja

Adrijana Bjelajac, e-pošta: abjelajac@imi.hr
Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska

Helena Grahovac
Digihey, Zagreb, Hrvatska

Iva Japundžić
Poliklinika Bagatin, Zagreb, Hrvatska

Liborija Lugovic Mihić
Stomatološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Jelena Macan
Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Veza između karakteristika spavanja i percipiranog stresa tijekom razdoblja budnosti je dvosmjerna. Nedovoljno i nekvalitetno spavanje može pojačati vulnerabilnost na stres kao što doživljeni stres može oslabiti kvalitetu spavanja. Radnici pomagačkih zanimanja pod povećanim su rizikom od stresa i izgaranja na poslu, čemu doprinose različiti čimbenici njihovog radnog i životnog okoliša. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos između određenih karakteristika spavanja, posla i stresa kod radnika triju skupina pomagačkih zanimanja – liječnika, stomatologa i psihoterapeuta. Ukupno 172 radnica/radnika iz Zagreba (57 % žena; $M = 43,06$; $SD = 9,8$) ispunilo je upitnik koji je sadržavao standardna pitanja o karakteristikama spavanja i posla te Cohenovu Ljestvicu percipiranog stresa. Rezultati su očekivano pokazali da žene izvještavaju u prosjeku o višoj razini doživljenog stresa od muškaraca, no razlika u razini doživljenog stresa između zanimanja nije utvrđena. Hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je da ispitani prediktori zajedno objašnjavaju 31 % varijance doživljenog stresa ($p < 0.01$). Značajnim individualnim prediktorima pokazali su se spol, radni staž, subjektivna kvaliteta spavanja, uporaba sredstava za uspavlivanje i pomak vremena odlaska na spavanje vikendom. S obzirom na utvrđene spolne razlike u razini doživljenog stresa, analizirana je struktura prediktora odvojeno za žene i muškarce. Subjektivna kvaliteta spavanja pokazala se značajnim individualnim prediktorom i kod muškaraca i žena. Osim kvalitete spavanja, značajni prediktori doživljenog stresa kod muškaraca bili su pomak vremena odlaska na spavanje vikendom, konzumacija sredstva za uspavlivanje i ukupno tjedno radno vrijeme. Kod žena su značajni prediktori bili još i trajanje spavanja radnim danima te duljina radnog staža. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na važnost karakteristika spavanja u predikciji doživljenog stresa tijekom razdoblja budnosti. Također, upućuju da je pri planiranju intervencija za unaprjeđenje kvalitete spavanja i razvijanje otpornosti na stres važno uzeti u obzir i spolne razlike.

Ključne riječi: kvaliteta spavanja, stres, smjenski rad, radni staž, psihoterapeuti, zdravstveni radnici

Emocionalna stanja i stres medicinskih sestara/tehničara na rehabilitacijskim bolničkim odjelima prije i tijekom pandemije COVID-19

Gorka Vuletić, e-pošta: gvuletic@ffos.hr
Filozofski fakultet Osijeku, Osijek, Hrvatska

Daria Vuger Kovačić
Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Varaždinske Toplice, Varaždinske Toplice, Hrvatska

Sažetak

Posao medicinskih sestara i tehničara na rehabilitacijskim bolničkim odjelima je stresan. Indikatori stresa su stalno razmišljanje o bolesnicima i poslu, poteškoće sa spavanjem, umor, uzrujanost. U vrijeme pandemije bolesti COVID-19, rad na bolničkim odjelima odvijao se kontinuirano, uz provođenje epidemioloških mjera, a direktni kontakt s pacijentima, mogućnost kontakta sa zaraženima te rad u zaštitnoj odjeći predstavljao je dodatni izvor stresa. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati i usporediti razinu doživljenog stresa i emocionalna stanja medicinskih sestara/tehničara koji rade na bolničkim odjelima specijalne bolnice za rehabilitaciju, prije pandemije COVID-19 i 18 mjeseci nakon početka pandemije. Ispitano je 62 medicinskih sestara/tehničara u prvom mjerenju i 52 u drugom; u dobi od 20 do 66 godina. Nije utvrđena statistički značajna razlika u razini doživljenog stresa koji u prvom mjerenju iznosi 2,91 a u drugom 2,94, uz raspon rezultata 1,00 do 4,83. U drugom mjerenju, tijekom pandemije, relativno veliki broj (57,7 %) navodi osjećaj zabrinutosti te uzrujanosti (21,2 %) što je značajno više nego prije pandemije. Kao subjektivni pokazatelji stresa kod sestara, najčešće se javljaju poteškoće sa spavanjem (35,5 % nasuprot 28,8 %), umor (31,6 % nasuprot 44,2 %) te stalno razmišljanje o poslu (57,4 % nasuprot 46,1 %). U vrijeme pandemije sestre su u svom radu bile pojačano uzrujane i umorne. Najučestalije emocije koje se kod njih javljaju u radu tijekom pandemije COVID-19 su zabrinutost i uzrujanost, naime radi se o novoj bolesti, relativno je malo informacija i znanja o bolesti, stoga je anksioznost je normalna reakcija. Rezultati ispitivanja pokazali su da medicinske sestre rad na bolničkim rehabilitacijskim odjelima procjenjuju stresnim (prije i tijekom pandemije), a najčešći pokazatelji stresa su poteškoće sa spavanjem i stalno razmišljanje o poslu. Rezultati ukazuju na potrebu za kvalitetnom komunikacijom na razini ustanove i daljnjom edukacijom vezano uz pandemiju kao i potrebu za provođenjem relaksacijskih tehnika kod medicinskih sestara koje rade na rehabilitacijskim bolničkim odjelima.

Ključne riječi: pandemija COVID-19, medicinske sestre, stres, emocije

Validation of the Pandemic-Related Experiences Questionnaire in Nurses

Vesna Antičević, e-mail: vesna.anticavic@ozs.unist.hr

The University Department of Health Studies, University of Split, Split, Croatia

Matea Dolić

The University Department of Health Studies, University of Split, Split, Croatia

Krešimir Dolić

Clinical Hospital Centre of Split, Department of Diagnostic and Interventional Radiology, Split, Croatia

Zenon Pogorelić

Clinical Hospital Center Split, Pediatric Surgery Clinic, Split, Croatia

Rahela Orlandini

The University Department of Health Studies, University of Split, Split, Croatia

Abstract

The aim of the study was to develop and validate the psychometric characteristics of a scale measuring nurses' experiences working with COVID-19 patients. Methods: The participants were 180 Croatian nurses who worked in departments with COVID-19 patients, with a mean age of 36.8 years (ranging from 20 to 48). The research was conducted from March to June 2020. For the purpose of constructing the scale, 10 statements were developed. A factor analysis was used to determine the factor structure and construct validity of the scale. Results: The scale consisted of nine statements divided into a three-factor structure: factor I – stigmatization and mistrusting (four items), factor II – social distancing (four items), and factor III – fear of infection (two items). Cronbach α was calculated to confirm the reliability of the scale: factor I – $\alpha = 0.80$, factor II – $\alpha = 0.76$, and factor III – $\alpha = 0.70$. Conclusion: The nurses' pandemic-related experiences scale showed good psychometric properties and can be applied in future research as a standardized tool for measuring health care workers' experience during COVID-19 or other infectious crises.

Keywords: COVID-19; nurses experience; social distancing

Using Google to Predict New COVID-19 Cases and Socio-Psychological Consequences of the Pandemic

Tado Jurić, e-mail: tado.juric@unicath.hr

Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Our study reduces the gap in human behavioural data by providing timely and accurate data on individual behaviours, attitudes and monitoring families in Croatia during the COVID-19 pandemic. Furthermore, the paper illustrates how Google Trends, together with the official data, can offer an innovative and powerful tool for rapid and continuous data collection to monitor trends in behaviours relevant for families and mitigation strategies of COVID-19. The primary methodological concept of our approach is to monitor the digital trace of language searches with the Google Trends analytical tool (GT). We divided the keyword frequency for selected words giving us a search frequency index, and then compared searches with official statistics to prove the signification of results. 1) Google Trends tools are suitable for predicting the emergence of new COVID-19 cases in Croatia. The data collected by this method correlate with the official data. Therefore, this method can predict the emergence of new cases of COVID-19 at an early stage, which is the key to a timely response to the spread of infection within a particular region. Results: In Croatia, search activities using GT for terms such as "PCR + COVID" and symptoms "cough + corona", "pneumonia + corona", "muscle pain + corona" correlate strongly with the officially reported cases of the disease. 2) The method also shows the effects on family life, increase in stress, and domestic violence. 3) Birth rate in 2021 will be just 87% of what it would be in "a normal year" in Croatia. 4) This tool can give useful insights into domestic violence. Unquestionably, there are still significant open methodological issues and the questionable integrity of the data obtained using this source. The fact is also the problem that GT does not provide demographic data about the sample. Although these open-ended issues pose serious challenges for making clear estimates, statistics offer a range of tools available to deal with imperfect data and develop controls that take data quality into account. The benefit of this method is reliable estimates that can enable public health officials to prepare and better respond to the possible return of a pandemic in certain parts of the country and the need for responses to protect family well-being as well as to enable public health and other agencies to develop optimal intervention strategies.

Keywords: Google trends, COVID-19, birth rates, domestic violence, Croatia, predicting demographic trends, family

Mediomanija ili - pandemija u očima medija?

Petra Kasap, e-pošta: petrakasap94@gmail.com
Katolička osnovna škola Šibenik, Šibenik, Hrvatska

Karla Matić
Centar za odgoj i obrazovanje Juraj Bonači, Split, Hrvatska

Matea Bodrožić Selak
Centar za odgoj i obrazovanje Juraj Bonači, Split, Hrvatska

Sažetak

Aktualna pandemija COVID-19 u središtu je pažnje znanstvene zajednice, epidemiološke struke, građana, ali i medija. Upravo mediji imaju ključnu ulogu u vremenima krize budući da ih ljudi koriste kako bi ispunili različite psihološke potrebe poput potrebe za informiranjem, traženjem emocionalne podrške i socijalizacijom, odnosno jačanjem veza s pripadajućom društvenom zajednicom (Urista, Quingwen i Day, 2009, prema Austin, Fisher i Jin, 2012). Osim toga, poznato je da se konzumacija medija povezuje i s motivom bijega od realnosti, odnosno eskapizma (Perks, 2014). Potonji nalazi uglavnom govore o adaptivnim, odnosno korisnim aspektima upotrebe medija, no u ovom kontekstu je neosporno osvrnuti se i na odnos medija i panike. Prema Psihologijskom rječniku (Furlan i sur., 2005) panika se definira kao snažan i teško savladiv strah koji se naglo širi u skupini ljudi i rezultira iracionalnim ponašanjima, a nastaje uslijed stvarne ili zamišljene iznenadne opasnosti (npr. potres, požar ili pojava zarazne bolesti). Na tragu spomenutoga, a u okviru pandemije koronavirusa, okidač za paniku mogu biti saznanja o broju oboljelih i/ili umrlih i fotografije iz centara epidemije kao i senzacionalistički medijski naslovi. Uzimajući u obzir važnu ulogu medija u svakodnevnom životu, posebice u vrijeme pandemije, cilj ovog istraživanja jest analiza novinskih članaka o pandemiji koronavirusa s posebnim osvrtom na potencijalni efekt panike. Uzorak čini ukupno 15 članaka iz tri različita hrvatska mrežna portala. Analiza odabranih članaka implicira kako su isti, prije svega svojim „bombastičnim“ naslovima, a potom i sadržajima, često bili u funkciji širenja panike i straha od nepoznatog. Izloženost takvim sadržajima, posebice u situaciji zatvaranja (engl. lockdown) nerijetko je rezultirala maladaptivnim obrascima ponašanja i doživljavanja. Iz tog razloga važno je obratiti pažnju na potencijalne (ne)adaptivne efekte koje tzv. infodemija može imati.

Ključne riječi: pandemija koronavirusa, mediji, mediomanija, panika, infodemija

What Consequences of Children's Digital Device Use Do Parents and Children See? – Focus Group Approach

Ana Žulec, e-mail: azulec@unicath.hr
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Luka Štefanić
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Marina Merkaš
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Sara Jelovčić
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Marina Kotrla Topić
Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Croatia

Katarina Perić
Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Croatia

Vanesa Varga
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

The use of digital devices in children can leave different consequences on their health and well-being. Especially, if we consider the rapid changes of digital devices and children's easy access to them. Researchers are now trying to answer the questions about what different types of consequences of digital devices use are among children. This paper aimed to examine children's and parents' perspectives on the consequences of digital technology use by using a thematic analysis approach. The data presented in this paper are taken from qualitative research conducted as part of the HrZZ UIP project "Digital Technology in the Family: Patterns of Behaviour and Effects on Child Development" (D.E.C.I.D.E.) founded by the Croatian Scientific Foundation and the Catholic University of Croatia. The 9 focus groups were conducted with children aged between 9 and 15 years, and 9 focus groups with their parents. After the transcription of the focus groups, the data were analyzed using a thematic analysis. Results show that eight groups of consequences emerged from both children's and parents' perspectives – emotional, behavioral, physical, cognitive, availability of information, social, problematic usage, and knowledge about dangers. Most of the consequences, both positive and negative, children recognize for themselves, with an exception in problematic usage where children recognize such behaviors in their friends, while parents recognize such behaviors in their children. This paper organizes and systematizes different consequences of digital device use that children and parents recognized in the children's behavior. Implications of obtained results are discussed.

Keywords: digital devices, children, parents, focus group, D.E.C.I.D.E.

Razlike u samoprocjenama pogrešaka pri pamćenju s obzirom na zaraženost SARS-CoV-2 virusom

Marija Perđun, e-pošta: mperdun@hrstud.hr

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Stela Mutavdžija

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Ana Vukoja

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Ana Srebačić

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Pandemija SARS-CoV-2 virusa je pandemija najnovije bolesti dišnih puteva uzrokovana teškim akutnim respiratornim sindromom koronavirus 2 (SARS-CoV-2) koja iza sebe ostavlja značajne dugotrajne zdravstvene i emocionalne posljedice. Nedavna istraživanja pokazala su da infekcija SARS-CoV-2 virusom može izravno ili neizravno utjecati na središnji živčani sustav. Sukladno navedenom, cilj istraživanja bio je utvrditi razlike u samoprocjenama pogrešaka pri pamćenju s obzirom na zaraženost SARS-CoV-2 virusom. U svrhu ispitivanja potencijalnih posljedica koje SARS-CoV-2 virus ostavlja na jedan aspekt metamemorije, odnosno subjektivnu procjenu pogrešaka pri pamćenju, proveden je kvazieksperiment. Istraživanjem je obuhvaćeno 240 hrvatskih studenata koji su podijeljeni u skupine na osnovu zaraženosti SARS-CoV-2 virusom. Prvu skupinu činili su studenti ($n = 50$) koji su od početka pandemije bili pozitivni na SARS-CoV-2 virus, drugu skupinu činili su studenti ($n = 97$) koji od početka pandemije nisu bili pozitivni na SARS-CoV-2 virus, a treću skupinu činili su studenti ($n = 93$) koji se od početka pandemije nisu testirali na zaraženost SARS-CoV-2 virusom. U istraživanju su sudjelovali studenti oba spola, pri čemu 52 sudionika muškog spola, a dob se kretala u rasponu od 18 do 37 godina ($M = 21,6$). Sudionici su ispunjavali *online* upitnik u kojem se prvi dio pitanja odnosio na opće i demografske informacije te informacije vezane uz zaraženost SARS-CoV-2 virusom. Drugim dijelom upitnika obuhvaćen je Višefaktorski upitnik pamćenja (Multifactorial Memory Questionnaire), odnosno jedna od njegovih skala koja mjeri subjektivnu procjenu pogrešaka pri pamćenju. Jednosmjernom analizom varijance ispitivala se razlika u ukupnim rezultatima na spomenutoj skali između tri prethodno navedene skupine sudionika. Rezultati su pokazali da nema statistički značajne razlike između tri razine navedene nezavisne varijable s obzirom na aspekt metamemorije koji se odnosi na subjektivnu procjenu pogrešaka pri pamćenju. Sukladno tome zaključeno je kako se ispitani studenti ne razlikuju značajno u subjektivnim procjenama pogrešaka pri pamćenju s obzirom na zaraženost SARS-CoV-2 virusom.

Ključne riječi: SARS-CoV-2, metamemorija, pogreške pri pamćenju, studentska populacija

Neke odrednice prilagodbe na pandemiju COVID-19

Suzana Prenda, e-pošta: suzana.prendja@gmail.com
Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb, Hrvatska

Ema Petričević
Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Vanja Putarek
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Globalna zdravstvena kriza dovela je do brojnih promjena na koje smo se trebali prilagoditi. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati odnos između različitih strategija suočavanja, osobnih uvjerenja, socijalne podrške i prilagodbe na situaciju pandemije kao i mjere koje su se provodile u Republici Hrvatskoj s ciljem zaustavljanja širenja koronavirusa. Istraživanje je provedeno *online* (N = 118) u proljeće 2020. godine, a korišteni su upitnici samoprocjene. Mjere prilagodbe na pojavu pandemije bile su samoprocjena prilagodbe na stres te razine stresa, anksioznosti i depresije. Rezultati su pokazali kako je samoprocjena dobre prilagodbe pozitivno povezana s korištenjem samodostatnih strategija suočavanja (aktivnog suočavanja i prihvaćanja), a negativno sa suočavanjem izbjegavanjem (negiranje, ponašajno i mentalno izbjegavanje). Veća razina doživljenog stresa, anksioznosti i depresije povezana je sa svim strategijama suočavanja kroz socijalnu podršku (traženje instrumentalne i emocionalne podrške i ventiliranje) i dvjema strategijama suočavanja izbjegavanjem (ponašajno i mentalno izbjegavanje), dok je korištenje alkohola povezano sa razinom stresa i depresivnim simptomima, a negiranje s depresivnim simptomima. Kada je riječ o samodostatnim strategijama, stres i depresivni simptomi pozitivno su povezani s korištenjem strategije planiranja, a stres sa strategijom aktivnog suočavanja. Samoprocjena dobre prilagodbe pozitivno je povezana s uvjerenjima o samoefikasnosti, mogućnosti kontrole, ultimativnoj pravdi, osjećajem zahvalnosti i socijalnom podrškom, dok su niski osjećaj kontrole i niska socijalna podrška povezani s depresijom, a nisko uvjerenje o samoefikasnosti s anksioznosti. Postoje razlike u uvjerenjima i socijalnoj podršci s obzirom na razinu prilagodbe (loše prilagođeni, u procesu prilagodbe i dobro prilagođeni). Dobro prilagođeni na promjene pokazali su značajno višu razinu uvjerenja o samoefikasnosti, mogućnosti kontrole, osjećaja zahvalnosti i socijalne podrške u odnosu na skupinu loše prilagođenih sudionika. Dodatno, dobro prilagođeni sudionici su pokazali i značajno višu razinu samoefikasnosti u odnosu na sudionike u procesu prilagodbe, dok su loše prilagođeni sudionici pokazali značajno niže uvjerenje o mogućnosti kontrole u odnosu na sudionike u procesu prilagodbe.

Ključne riječi: pandemija, prilagodba, strategije suočavanja, osobna uvjerenja, socijalna podrška

Psihološko osnaživanje osoba s intelektualnim teškoćama i njihovih obitelji u visoko stresnim situacijama

Zrinka Katarina Stepić, e-pošta: zstamac@gmail.com
Centar za rehabilitaciju Zagreb, Zagreb, Hrvatska

Tamara Kralj
Centar za rehabilitaciju Zagreb, Zagreb, Hrvatska

Anja Šepčević Sudar
Centar za rehabilitaciju Zagreb, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Centar za rehabilitaciju Zagreb ustanova je socijalne skrbi koja kroz različite usluge pruža podršku odraslim osobama s intelektualnim teškoćama (IT) i njihovim obiteljima. Usluge obuhvaćaju organizirano stanovanje uz podršku u lokalnoj zajednici, dugotrajni/privremeni smještaj za osobe narušenog zdravlja, poludnevni/cjelodnevni boravak uz radno okupacijske aktivnosti i psihosocijalnu rehabilitaciju, te najnoviju uslugu odmor od skrbi. S ciljem postizanja bolje kvalitete života osoba s intelektualnim teškoćama pri planiranju skrbi primjenjuje se osobno usmjereni pristup kojim se nastoji unaprijediti sveukupno funkcioniranje osobe vodeći računa o njenim potrebama i sposobnostima. Brojna istraživanja pokazala su da osobe s IT-a imaju četiri puta češće psihičke poremećaje nego opća populacija (Došen, 2007). Na području skrbi o mentalnom zdravlju osoba s IT-a, zbog nepostojanja organiziranih službi u sklopu zdravstvenih ustanova, ne postoji adekvatna usluga koja bi obuhvaćala specifičnosti osoba s IT-a. Stoga su nedavni krizni događaji (potresi u Zagrebu i *lockdown* uslijed pandemije COVID-19) postavili pred stručnjake brojne izazove. Nagli prestanak dotadašnjeg načina života i ustaljenog rasporeda koji osobama s IT-a omogućava predvidljivost i stabilnost, doveli su do brojnih promjena u ponašanju i funkcioniranja osoba s intelektualnim i pridruženim teškoćama, što je ujedno indikator narušenog mentalnog zdravlja. U radu ćemo ukazati na probleme mentalnog zdravlja osoba s IT-a koje su prouzročile krizne situacije potresa i pandemije te načine pružanja psiholoških intervencija vulnerabilnoj skupini ljudi.

Ključne riječi: intelektualne teškoće, mentalno zdravlje, socijalna skrb, krizne situacije

Povezanost bavljenja tjelesnom aktivnošću tijekom pandemije COVID-19 sa zadovoljstvom izgledom

Klara Juranović, e-pošta: klara.juranovic.123@gmail.com
Fakultet hrvatskih studija, Zagreb, Hrvatska

Stella Kofjač
Fakultet hrvatskih studija, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati postoji li povezanost između bavljenja tjelesnom aktivnošću tijekom pandemije bolesti COVID-19 i zadovoljstva izgledom, te kako se spomenute povezanosti razlikuju s obzirom na spol. Proučavanjem postojeće literature vezane uz sličnu problematiku, uvidjelo se da postoji povezanost između bavljenja tjelesnom aktivnošću i zadovoljstva tijelom. Međutim, sva dosadašnja istraživanja nisu se provodila u vrijeme pandemije. Istraživanje je provedeno *online* ispunjavanjem Google obrasca, a sudionici su bile mlade osobe (N=117; muških je bilo 41,9 %, a žena 58,1 %) sakupljene prigodnim uzorkovanjem. Korišten je Upitnik o zadovoljstvu izgledom te anketa o bavljenju tjelesnom aktivnošću tijekom pandemije bolesti COVID-19. Anketa je kreirana po uzoru na postojeći Upitnik o bavljenju tjelesnom aktivnošću za adolescente (IPAQ) te je prilagođena uvjetima pandemije. Rezultati su pokazali kako ne postoji statistički značajna povezanost između bavljenja tjelesnom aktivnošću tijekom pandemije bolesti COVID-19 i zadovoljstva izgledom niti statistički značajne razlike te povezanosti s obzirom na spol. Moguća objašnjenja za ovakve rezultate su utjecaj pandemije na bavljenje tjelesnom aktivnošću (manje opcija, manjak motivacije i vremena i sl.) i neke druge nepogodnosti koje su se dogodile (potres). Također, pitanja o bavljenju tjelesnom aktivnošću više su usmjerena na učestalost, razloge, vrstu i osobnu važnost tjelesne aktivnosti, a za dublji uvid u ovu problematiku trebalo bi zahvatiti i neke druge konstrukte.

Ključne riječi: tjelesna aktivnost, zadovoljstvo izgledom, pandemija

Odnos optimizma i pesimizma sa strategijama suočavanja sa stresnim situacijama

Nensi Tomac, e-pošta: nensi.tomac9@gmail.com

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Mihaela Balog-Matak

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sandra Macan

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Jedne od osobina ličnosti koje utječu na naš način viđenja svijeta i način na koji se suočavamo sa stresom su optimizam i pesimizam te se pretpostavlja da su optimisti manje podložni stresu i da koriste bolje strategije suočavanja. Stoga je cilj ovog istraživanja bio utvrditi odnos optimizma, pesimizma i strategija suočavanja sa stresom. Provedeno je *online* istraživanje na prigodnom uzorku studenata Sveučilišta u Zagrebu (N = 351, od čega 296 žena i 99 muškaraca) prosječne dobi od 21 godine. U prvom dijelu istraživanja nalazila su se demografska pitanja (dob, spol, fakultet, smjer na fakultetu), nakon čega je uslijedio upitnik optimizma i pesimizma te upitnik koji procjenjuje dominantnu strategiju suočavanja sa stresom. Rezultati istraživanja pokazali su da je optimizam pozitivno povezan sa strategijom suočavanja usmjerenom na problem i izbjegavanjem te negativno povezan sa strategijom suočavanja usmjerenom na emocije. Pesimizam je negativno povezan sa strategijom suočavanja usmjerenom na problem, pozitivno povezan sa strategijom suočavanja usmjerenom na emocije, a nije povezan sa strategijom suočavanja izbjegavanjem. Pokazalo se da je suočavanje usmjereno na problem i suočavanje izbjegavanjem objašnjivo na temelju optimizma, pri čemu je kod suočavanja izbjegavanjem taj doprinos gotovo zanemariv, dok se pesimizam pokazao neznačajnim prediktorom. S druge strane, suočavanje usmjereno na emocije objašnjivo je na temelju pesimizma i optimizma, ali pesimizam objašnjava mnogo veću proporciju varijance. Na temelju provedenog istraživanja može se uočiti obrazac da što osoba ima veći rezultat na subskali optimizma, više će koristiti strategiju suočavanja usmjerenu na problem. Također, što osoba ima veći rezultat na subskali pesimizma, više će koristiti strategiju suočavanja usmjerenu na emocije. Međutim, pri interpretaciji rezultata mora se uzeti u obzir specifičnost trenutne situacije (pandemija bolesti COVID-19, potresi), koja je potencijalno uzrokovala veću razinu stresa te posljedično moguće utjecala i na korištene strategije suočavanja.

Ključne riječi: optimizam, pesimizam, stres, suočavanje sa stresom

The Role of Resilience and Religiosity in the Perception of Personal Experience Meaning during the COVID-19 Pandemic and Meaning of Life in General

Jelena Maričić, e-mail: jmaricic@hrstud.hr
Faculty of Croatian Sciences in Zagreb, Zagreb, Hrvatska

Jelena Jureta
Faculty of Croatian Sciences in Zagreb, Zagreb, Hrvatska

Ana Petak
Faculty of Croatian Sciences in Zagreb, Zagreb, Hrvatska

Abstract

The logotherapeutic approach is based on the premise that the discovery of meaning in specific and even very difficult situations in life can help to overcome life's challenges. The aim of this study was to determine whether there will be a synergy of resilience and religiosity in terms of the perception of the current life situation as meaningful and in terms of the perception of the meaning of life in general, although resilience and religiosity do not appear to be correlated. A total of 509 adult participants (NF = 359, NM = 150), with an average age of 35, participated in an online study that started at the end of the first wave of the COVID-19 pandemic (in May 2020). The analysis included only the responses of those participants who stated that they were clearly religious or clearly non-religious. In terms of resilience, only the responses of those participants whose score is lower than the 33rd percentile and higher than the 66th percentile were included. The included participants (N = 269) were then divided into four groups: low/high resilience x low/high religiosity. The one-way ANOVA was conducted to analyze the differences between the four groups in terms of the perception of situation-specific and life meaning in general. Significant differences between groups were found, in a way that participants who reported low resilience and who were not religious perceived personal experience in a pandemic situation as the least meaningful, while those whose resilience was high and who perceived themselves as religious perceived it as the most meaningful. A similar pattern was observed regarding the perception of personal meaning in general, with somewhat more pronounced group differences. We can conclude that those who are both psychologically resilient and religious are most inclined to discover meaning.

Keywords: Resilience, religiosity, meaning, COVID-19

Zaštitni faktori i otpornost studenata u vrijeme pandemije COVID-19

Matea Bodrožić Selak, e-pošta: mateabodrozicselak@gmail.com

Centar za odgoj i obrazovanje Juraj Bonačić, Split, Hrvatska

Anita Vulić-Prtorić

Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Paola Sturnela

Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Sažetak

Svjedoci smo toga da je pandemija koronavirusa uvelike obilježila i ugrozila psihofizičku dobrobit svakoga od nas. Međutim, je li pandemija imala i neke pozitivne posljedice za naše funkcioniranje i koji su to faktori koji su činili naš štiti od negativnih utjecaja na mentalno zdravlje? Potencijalne odgovore na potonja pitanja potražili smo u našem projektu longitudinalne prirode pod nazivom „Pandemija i ja – Psihološki aspekti krize izazvane pandemijom virusa COVID-19“ započetog na samom početku izbijanja pandemije u Republici Hrvatskoj. Navedeni projekt, osim istraživačkog cilja, ima psihoedukativnu komponentu, te promovira stvaranje mreže socijalne podrške studentima tijekom pandemije. Distribucija upitnika, odnosno prikupljanje podataka provodilo se *online*, metodom snježne grude, putem društvenih mreža. Sudionici projekta su studenti različitih studijskih usmjerenja diljem Republike Hrvatske. Kao što to obično biva u longitudinalnim istraživanjima, broj sudionika s vremenom je opadao te varirao između 370 i 81. U uzorcima je bilo oko 80 % studentica i 20 % studenata, prosječne dobi oko 23 godine. U ovom radu prikazani su rezultati prikupljeni sljedećim mjernim instrumentima: Kratka skala suočavanja koje pridonosi otpornosti BRCS (Sinclair i Wallson, 2004), Brief COPE (Carver, 1997), Skala usredotočene svjesnosti MAAS (Brown i Ryan, 2003), te Socijalni kontakti i socijalna distanca. Rezultati pokazuju da četvrtina studenata pokazuje visoku razinu otpornosti što je dobar pokazatelj mentalnog zdravlja. Načini suočavanja u situaciji koja je svima nova i nepoznata svakako su značajni zaštitni čimbenici mentalnog zdravlja i pokazatelji otpornosti. Od svih strategija suočavanja u korištenom upitniku, u prvom tjednu skoro četvrtina studenata procjenjuje je da je od najveće pomoći u suočavanju sa stresom bilo traženje emocionalne i/ili instrumentalne podrške, te kombinacija više strategija. Tome u prilog govore i rezultati u kasnijim mjerenjima kada su studenti procijenili kvalitetu svojih socijalnih odnosa zadovoljavajućom. S vremenom, sudionici ističu kako su od pomoći i neki oblici distrakcije kao što su gledanje filmova i serija, boravak u prirodi ili okupiranje drugim aktivnostima. Zanimljiv nalaz je da su studenti u ovom istraživanju pokazali s vremenom izraženiju usredotočenu svjesnost, što je također moglo doprinijeti njihovoj psihološkoj otpornosti u vrijeme pandemije.

Ključne riječi: strategije suočavanja, otpornost, usredotočena svjesnost, socijalni kontakti

Socijalno-emocionalna dobrobit i otpornost djece tijekom prijelaza iz obitelji u dječji vrtić

Sanja Tatalović Vorkapić, e-pošta: sanjatv@uniri.hr
Učiteljki fakultet u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, Hrvatska

Sažetak

Prijelaz iz obitelji u ustanovu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, nerijetko je jedan od prvih većih i značajnijih prijelaza tijekom djetinjstva. Sagledavajući općerazvojne domene: psihomotornu, kognitivnu i socijalno-emocionalnu, upravo je ova posljednja značajan indikator kvalitete prijelaza ona domena koja je najviše pod utjecajem kvalitete ranih prijelaza tijekom djetinjstva, kako kratkoročno, tako i dugoročno. S obzirom na ovaj značajan efekt kvalitete prijelaza tijekom djetinjstva, ključno je proučavati socijalno-emocionalnu dobrobit i otpornost djece tijekom prijelaza iz obitelji u dječji vrtić, što je ujedno bio i cilj ovog istraživanja. S obzirom na to da su podaci prikupljeni preko odgajatelja, kao i od roditelja djece uključene u istraživanje, navedeni cilj je proučavan u okviru dva zasebna istraživačka zadatka, odnosno ispitivanje socijalno-emocionalne dobrobiti i otpornosti djece tijekom prijelaza iz perspektive odgajatelja i roditelja. Ukupno 236 djece (94 djevojčice i 96 dječaka) prosječne dobi 5 godina procijenili su na Ljestvici socijalno-emocionalne dobrobiti i otpornosti predškolske djece (LJSEDO) 15 odgajatelja, koji su radili u njihovim odgojno-obrazovnim skupinama u dječjem vrtiću, i 191 roditelj (148 majki). Nakon pribavljenih potrebnih suglasnosti za provedbu istraživanja, te ostvarene suradnje s odgajateljima i roditeljima, provedene su procjene socijalno-emocionalne dobrobiti i otpornosti djece na šest subskala, te kvalitete prijelaza u okviru tri varijable: procijenjene razine teškoća tijekom prilagodbe, razine zadovoljstva prilagodbom te procijenjene suradnje s roditeljima/odgajateljima tijekom prijelaza. Provedene relevantne korelacijske analize ukazale su na značajno visoku socijalno-emocionalnu dobrobit i otpornost kod one djece koja su pokazala manje teškoća tijekom prilagodbe, te kod kojih je procijenjena visoka razina zadovoljstva tijekom prilagodbe kao i suradnje s odgajateljima/roditeljima tijekom prijelaza i prilagodbe, s time da su korelacije više izražene kod procjena roditelja. Analiza pojedinih dimenzija socijalno-emocionalne dobrobiti i otpornosti djece pruža značajne znanstvene i praktične implikacije na ovom području.

Ključne riječi: djeca, odgajatelji, prijelazi, roditelji, socijalno-emocionalna dobrobit i otpornost

Kako prevladati ispitnu tjeskobu

Siniša Brlas, e-pošta: sinisa.brlas@zzjzvpz.hr

Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravske županije, Virovitica, Hrvatska

Sažetak

Cilj je rada predstaviti vodič „Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja; kako prevladati ispitnu tjeskobu“ autora Siniše Brlasa i Ivane Martinušić. Vodič je primjer međusektorske suradnje u proaktivnoj skrbi o mentalnom zdravlju različitih skupina mladih, namijenjen učeničkoj i studentskoj populaciji. Polaganje ispita tijekom školovanja i/ili studiranja redovito je i uobičajeno ponašanje učenika i studenata, usmjereno postizanju uspjeha te je način i sredstvo dolaženja do konačnoga cilja školovanja ili studiranja, a to je stjecanje određene razine kvalifikacije. Školovanjem ili studiranjem željena kvalifikacija postaje (stečena) potreba, ali na putu ostvarivanja ove potrebe učenike i studente čekaju mnoge prepreke i kušnje, među kojima su i ispiti. Ispitna situacija vrlo je zahtjevna i često mlade dovodi u stanje čuvstvene napetosti, neugode, nemira i tjeskobe, odnosno u stanje frustracije pa i stresa, a to može ozbiljno ugroziti psihički integritet i mentalno zdravlje mladih. Za učenike i studente u ispitnoj situaciji nije poželjno da su izloženi visokoj (ometajućoj) razini tjeskobe jer to nije dobra prognoza za uspjeh na ispitu. Stoga je učenicima i studentima važno pomoći razvijati otpornost na stres i frustraciju i poučiti ih navikama i vještinama koje im u tome mogu pomoći. Autori su osmislili ovaj vodič kako bi pomogli učenicima i studentima osvijestiti važnost razvijanja otpornosti na stres i frustraciju u pripremanju za polaganje ispita i poučili ih navikama i vještinama koje im u tome mogu pomoći. Vodič je koncipiran tako da nakon uvodnog pojašnjenja temeljnih pojmova učenike i studente u koracima vodi ka ublažavanju tjeskobe za vrijeme učenja, pred ispit te za vrijeme ispita. Radi se o nizu praktičnih i međusobno logički povezanih savjeta kojima je cilj očuvanje mentalnog zdravlja učenika i studenata u stresnim i frustrirajućim ispitnim situacijama. Izdavači vodiča su Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici i Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravske županije.

Ključne riječi: ispitna tjeskoba, mentalno zdravlje, studenti, učenici

Kako prevladati stres u radu

Siniša Brlas, e-pošta: sinisa.brlas@zzjzvpz.hr

Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok" Virovitičko-podravske županije, Virovitica, Hrvatska

Sažetak

Cilj je rada predstaviti vodič „Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja; kako prevladati stres u radu“. Autor vodiča je profesor Siniša Brlas, psiholog u Djelatnosti za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti sa zaštitom mentalnog zdravlja Zavoda za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravske županije. Ovo je ustvari vodič za samopomoć namijenjen svima koji se tijekom izvršavanja svojih radnih zadataka zateknu u frustrirajućim i stresnim situacijama koje mogu biti prijetnja njihovom mentalnom zdravlju. S obzirom da je namijenjen i radnicima, ali i njihovim poslodavcima odnosno menadžmentu, izrađen je u čak tri različita džepna formata, što je veliki iskorak i novina u izdavaštvu. Džepnog je formata kako bi bio praktičan i u svakom trenutku pri ruci svima onima koji se nalaze na radu. Također je u potpunom suglasju s trećim područjem Nacionalne strategije zaštite mentalnog zdravlja koje se odnosi na unapređenje mentalnog zdravlja na radnom mjestu. Radi se o vrlo inovativnom i ustvari jedinstvenom vodiču u našoj zemlji. Koncipiran je tako da nakon uvodnog pojašnjenja temeljnih pojmova o stresu i vrstama stresa čitatelje u koracima vodi ka ublažavanju tjeskobe i stresa za vrijeme izvođenja radnih zadataka kroz niz praktičnih i međusobno logički povezanih savjeta kojima je cilj očuvanje mentalnog zdravlja sudionika radnog procesa u stresnim i frustrirajućim situacijama povezanih s različitim izvorima stresa u radu (radni uvjeti, međuljudski odnosi, osobine pojedinaca, radni zadatak, radna uloga, radno okruženje, a dotiče se i psihičkog terora na radnom mjestu, tzv. mobinga). Vodič završava preporukama o tome što za mentalno zdravlje radnika može učiniti poslodavac, a što može učiniti sam radnik za sebe. Izdavač prvog izdanja je Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravske županije, a izdavač drugog i preuređenog izdanja pod nazivom „Kako se nositi sa stresom u radu; savjeti i preporuke“ je Novi redak iz Zagreba.

Ključne riječi: stres u radu, mentalno zdravlje, vodič

Percepcija bolesti, uloga religioznosti i duhovnosti kod psihijatrijskih pacijenata

Andrijana Glavas, e-pošta: andrijana.glavas@theol.uni-freiburg.de

*Albert-Ludwigs Universität Freiburg i. Br., Caritaswissenschaft und Christliche Sozialarbeit,
Freiburg, Njemačka*

Arndt Büssing

*Universität Witten/Herdecke, Fakultät für Gesundheit (Department für Humanmedizin), Witten,
Njemačka*

Klaus Baumann

*Albert-Ludwigs Universität Freiburg i. Br., Caritaswissenschaft und Christliche Sozialarbeit,
Freiburg, Njemačka*

Sažetak

Branitelji s PTSP-om, kao i pacijenti s drugim psihičkim bolestima predstavljaju važnu skupinu pacijenata u Hrvatskoj. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati kako pacijenti doživljavaju svoju bolest i kakav subjektivni značaj za njih i njihovu bolest imaju vlastita religioznost i duhovnost. U istraživanju su u sklopu interdisciplinarnе studije provedene na Klinici za psihijatriju u Vukovaru sudjelovali pacijenti s bolestima uzrokovanih traumom (ICD F43.1 i F62.0), kao i pacijenti koji su bolovali od nekih drugih psihičkih poremećaja. Tom prilikom korišteni su validirani upitnici „Tumačenje bolesti ili teške traume“ (IIQ) 1, te upitnik „Duhovni/religiozni stavovi i suočavanje s bolešću (SpREUK). 2 Analizom varijance (UniAnova) provjerene su značajne razlike srednje vrijednosti. U istraživanju su sudjelovala 144 pacijenta. 61,1 % bolesnika patilo je od bolesti uzrokovane traumom (ICD F43.1 i F62.0), dok je 38,9 % bolesnika bolovalo od nekog drugog psihičkog poremećaja. 55,4 % pacijenata izrazilo se kao religiozne i/ili duhovne osobe. Pacijenti s drugim psihičkim poremećajem doživljavali su značajnije svoju bolest kao nešto „vrijedno“ (na čemu se mogu dalje razvijati), dok su pacijenti s bolestima uzrokovanih traumom značajno više doživljavali svoju bolest kao prijetnju. Religiozni i/ili duhovni pacijenti, doživljavali su svoju bolest značajno kao nešto „vrijedno“ (na čemu se mogu dalje razvijati) u usporedbi s pacijentima koji se nisu doživljavali kao religiozne ili duhovne osobe. Rezultati istraživanja ukazuju na subjektivni značaj religioznosti i duhovnosti za pacijente u odnosu na njihovo subjektivno doživljavanje bolesti. Pozitivan duhovni stav prema bolesti bio je prvenstveno povezan s promatranjem bolesti kao nečega vrijednog iz čega treba rasti i bolesti kao izazov. To bi moglo ukazivati na transformativne učinke duhovnosti u smislu prevladavanja koje uključuje ponovnu procjenu situacije.

Ključne riječi: trauma, religioznost, duhovnost

Odnos roditeljskog prihvaćanja-odbijanja, psihološke prilagodbe i osjećaja koherentnosti kod žena u prijelazu u odraslost

Mihaela Ovčar, e-pošta: mihaela.ovcar@gmail.com
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Klara Saganić
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Lea Andreis
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Teorija interpersonalnog prihvaćanja-odbijanja (IPARTeorija, engl. Interpersonal Acceptance-Rejection Theory) objašnjava uzroke, posljedice i korelate interpersonalnog prihvaćanja i odbijanja. Prema dosadašnjim istraživanjima, roditeljsko odbijanje prediktor je lošije psihološke prilagodbe i niza drugih ponašajnih i emocionalnih problema u odrasloj dobi, kao što su depresivnost, ovisnička ponašanja, strah od intimnosti i osjetljivost na odbijanje (Rohner, 2016). Međutim, povezanost roditeljskog prihvaćanja-odbijanja i osjećaja koherentnosti nedovoljno je istražena unutar IPARTeorije. Prema salutogenom modelu, osjećaj koherentnosti najviše se razvija u razdoblju djetinjstva i adolescencije. Stoga se može pretpostaviti da roditeljsko ponašanje ima ulogu u razvoju osjećaja koherentnosti, koji omogućuje pojedincu uspješno suočavanje sa stresom i održavanje psihološkog zdravlja u kriznim situacijama. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos percipiranog roditeljskog prihvaćanja-odbijanja, psihološke prilagodbe i osjećaja koherentnosti. U radu su analizirani podatci prikupljeni na 143 studentice (M = 21,99 godina). Sudionici su ispunjavali *online* upitnik, a korišteni su sljedeći mjerni instrumenti: Upitnik psihološke prilagodbe (Rohner, 2001), Upitnik roditeljskog prihvaćanja-odbijanja (Rohner, 2001), Skraćena verzija skale za mjerenje osjećaja koherentnosti (Lacković-Grgin, 2006) te Upitnik demografskih podataka. Rezultati su pokazali da je bolja psihološka prilagodba u vrlo visokoj korelaciji s većim osjećajem koherentnosti. Također, i očevo i majčino odbijanje imaju značajan samostalan doprinos manjem osjećaju koherentnosti, no nije dobiven značajan učinak njihove interakcije. Odnosno, prihvaćanje od strane jednog roditelja ne ublažava doprinos odbijanja drugog roditelja osjećaju koherentnosti. Rezultati istraživanja pružaju nove spoznaje o važnosti roditeljskog ponašanja u razvoju osjećaja koherentnosti.

Ključne riječi: roditeljsko prihvaćanje-odbijanje, osjećaj koherentnosti, IPARTeorija, psihološka prilagodba, prijelaz u odraslost

Uloga psihološke prilagodbe u odnosu roditeljskog prihvaćanja-odbijanja i teškoća nakon prekida romantične veze tijekom prijelaza u odraslost

Dora Stepanić, e-pošta: dstepanic95@gmail.com
Ustanova za zdravstvenu skrb Prima Nova, Zagreb

Klara Saganić
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Lucija Marđetko
OŠ Goričan, Goričan, Hrvatska

Sažetak

Niz istraživanja u okviru teorije interpersonalnog prihvaćanja-odbijanja (IPARTeorije) pokazao je da je roditeljsko odbijanje prediktor lošije psihološke prilagodbe i raznih nepoželjnih razvojnih ishoda, kao što su depresivnost, problemi u ponašanju, razvoj ovisnosti, osjetljivost na odbijanje i usamljenost (Rohner, 2016). Međutim, vrlo je malo istraživanja ispitalo doprinosi li roditeljsko prihvaćanje-odbijanje teškoćama nakon prekida romantične veze. Stoga je cilj ovog rada bio ispitati izravan i neizravan učinak roditeljskog prihvaćanja-odbijanja na teškoće nakon prekida romantične veze. Očekivalo se da će psihološka prilagodba biti medijator u odnosu roditeljskog odbijanja i teškoća nakon prekida. U istraživanju su analizirani podaci 152 ženskih sudionica ($M = 23,09$ godina) koje su u zadnjih 6 mjeseci doživjele prekid romantične veze. Podatci su prikupljeni putem *online* upitnika u razdoblju pandemije COVID-19. Korišteni su sljedeći instrumenti: Skala teškoća nakon prekida (Field i sur., 2009), Upitnik psihološke prilagodbe (Rohner, 2001), Upitnik roditeljskog prihvaćanja-odbijanja (Rohner, 2001) i Upitnik demografskih podataka. Izračunom Pearsonovih koeficijenata korelacije utvrđeno je da su veće teškoće nakon prekida povezane s lošijom psihološkom prilagodbom, većim očevim i majčnim odbijanjem, partnerovim iniciranjem prekida i manjim vremenskim odmakom od prekida. Rezultati medijacijske analize pokazali su da očevo i majčino prihvaćanje-odbijanje imaju samo neizravan učinak na teškoće nakon prekida kroz psihološku prilagodbu, kada se kontrolira vremenski odmak od prekida i inicijator prekida. Odnosno, očevo i majčino odbijanje neizravno, kroz lošiju psihološku prilagodbu, doprinose većim teškoćama nakon prekida romantične veze. Dobiveni rezultati ukazuju na važnost roditeljskog prihvaćanja-odbijanja za emocionalnu dobrobit mladih žena u kriznoj situaciji prekida.

Ključne riječi: prekid romantične veze, roditeljsko prihvaćanje-odbijanje, IPARTeorija, psihološka prilagodba, prijelaz u odraslost

The Role of Mindfulness in Intimate Relationships

Filipa Čavar, e-mail: filipa.cavar@gmail.com
Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Croatia

Lana Batinić
Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Krunoslav Matešić
Department of Psychology, Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Abstract

Cognition and beliefs about a romantic partner have a central role in determining and directing emotional and physical reactions between partners. Meanwhile, in the field of romantic relationship cognition, roles of ideal standards and cognitive bias are not yet fully clarified. The creation of positive illusions and tendency of controlling ones partner's actions represent strategies for coping with discrepancy between the ideal standards and objective characteristics of a partner. On the other hand, the acceptance of the negative partner characteristics and behavior, without the need to change them, represents another, more effective coping strategy. Partner acceptance is largely based upon the consciousness of one's own emotional reactions that are brought into the relationship. Therefore, as a relatively new and yet not fully researched construct, mindfulness might hold a significant role in the field of relationship cognition. The aim of this research was to clarify the connection between mindfulness and constructs of relationship cognition (positive illusions, partner acceptance, and perceived partner's control) in regard to relationship satisfaction. The research included 106 heterosexual couples, aged from 18 to 38 years, who were together for not less than six months. The research was conducted online, during January 2021, via an e-questionnaire that included the following instruments: the Mindfulness Attention Awareness Scale (Brown & Ryan, 2003), the Interpersonal Qualities Scale (Murray et. al., 1996a), the Intimate Adult Acceptance Rejection Questionnaire - the Control Subscale (Rohner, 2006), The Frequency and Acceptability of Partner Behavior Inventory (Doss & Christensen, 2006) and ab one-item measure of relationship satisfaction. Prior participating, each participant was given a unique five-digit code by which dyad members were differentiated. Based upon a conducted regression analyses, significant contribution of relationship cognition constructs in explaining the overall variance of relationship satisfaction has been found. However, the significance of predictors differed depending on the participants' gender. Mindfulness, positive illusions, acceptance of partner's characteristics and behavior, and perceived control of one's partner, emerged to be significant positive predictors of relationship satisfaction among women. On the other hand, positive illusions were found to be the sole positive predictor of men's relationship satisfaction. The given results are considered in the context of better understanding relationship cognition and probable gender differences regarding intimate partner interaction.

Keywords: mindfulness, relationship cognition, partner interaction

Tehnologija i brak: kako je ometanje digitalnim uređajima povezano s intimnosti i zadovoljstvom brakom?

Marija Šakić, e-pošta: marija.sakic9@gmail.com
Studenci, Hrvatska

Marina Merkaš
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Marija Šakić Velić
Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Cilj rada bio je ispitati povezanost ometanja tehnologijom, intimnosti i bračnog zadovoljstva te provjeriti je li intimnost medijator u odnosu između ometanja tehnologijom i bračnog zadovoljstva. U istraživanju je sudjelovalo 535 sudionika, od čega je 118 oženjenih muškaraca i 417 udanih žena. Skala ometanja digitalnim uređajem (McDaniel i Coyne, 2014), Skala ometanja tehnologijom u životnim situacijama (McDaniel i Coyne, 2016) i Skala partnerova odbijanja mobilnim uređajem (Roberts i David, 2016) korištene su za ispitivanje ometanja tehnologijom. Za mjerenje intimnosti korištene su Skala percepcije kvalitete seksualnih odnosa (Ćubela Adorić i Jurević 2006, prema Jurević, 2007) i Subskala intimnost iz Sternbergova skala triangularne ljubavi (Sternberg 1997, prema Pranjić 2014). Za mjerenje bračnog zadovoljstva korišten je Indeks bračne kvalitete (Norton, 1983). Rezultati istraživanja pokazali su da sudionici koji izvještavaju o višoj razini ometanja tehnologijom ujedno doživljavaju i niže razine intimnosti u bračnom odnosu te su nezadovoljniji svojim brakom. Više razine intimnosti povezane su s višim zadovoljstvom brakom kod sudionika istraživanja. Rezultati provedenih medijacijskih analiza pokazali su da intimnost ima značajnu medijacijsku ulogu u odnosu između ometanja tehnologijom i zadovoljstva brakom. Odnosno, više razine ometanja tehnologijom povezane su s nižim razinama intimnosti, a što je onda povezano s nižim bračnim zadovoljstvom. U radu se raspravlja o negativnim učincima ometanja tehnologijom na intimnost i bračno zadovoljstvo udanih žena i oženjenih muškaraca te se daju smjernice za daljnja istraživanja teme.

Ključne riječi: ometanje tehnologijom, odbijanje mobilnim uređajem, intimnost, bračno zadovoljstvo

Utjecaj simetričnosti muških lica na percepciju fizičke privlačnosti kod žena

Lara Belošević, e-pošta: lbelosevi@hrstud.hr
Fakultet hrvatskih studija, Zagreb, Hrvatska

Silba Ljutak
Fakultet hrvatskih studija, Zagreb, Hrvatska

Margareta Bedi
Fakultet hrvatskih studija, Zagreb, Hrvatska

Lucija Brkić
Fakultet hrvatskih studija, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Fizička privlačnost pod utjecajem je bioloških faktora te kao takva podliježe preferenciji simetričnosti koja osobi signalizira poželjnog i zdravog potencijalnog partnera. Evolucijske teorije govore da morfološke karakteristike lica poput simetričnosti, odnosno fizičke privlačnosti, ukazuju na kvalitetu zdravlja, kondiciju i dobre gene pojedinca. Svrha istraživanja bila je ispitati postoje li razlike u procjeni fizičke privlačnosti muških lica kod žena s obzirom na simetričnost lica, odnosno hoće li simetrična lica biti procjenjivana privlačnijima od asimetričnih lica. U istraživanju su sudjelovale 724 studentice (Sveučilišta u Zagrebu) u dobi od 18 do 32 godine ($M = 22,4$) koje su slučajnim odabirom podijeljene u dvije podjednake skupine. Kontrolna skupina procjenjivala je fizičku privlačnost asimetričnih (nemodificiranih) lica, a eksperimentalna je procjenjivala privlačnost potpuno simetričnih (modificiranih) lica. Lica su modificirana na način da je desna strana lica preslikana s obzirom na središnju os simetrije (sredina lica). Prije samog istraživanja provedeno je predispitivanje sa svrhom potvrđivanja dovoljne razlike u simetričnosti između simetričnih i asimetričnih fotografija. Fizička privlačnost lica ispitana je ocjenjivanjem fotografija lica na Likertovoj skali od devet stupnjeva putem *online* obrasca. U obrascu su se nalazila i demografska pitanja te pitanje jesu li sudionice trenutno u ljubavnoj vezi. Rezultati faktorske ANOVA-e pokazuju da je glavni efekt simetričnosti lica značajan, odnosno da su simetrična muška lica dobivala statistički značajno više ocjene fizičke privlačnosti od asimetričnih. Također, za provjeru postojanja eventualnih razlika u procjeni fizičke privlačnosti s obzirom na status ljubavne veze, utvrđen je i glavni efekt statusa ljubavne veze. Rezultati su pokazali da studentice koje nisu u ljubavnoj vezi procjenjuju asimetrična i simetrična muška lica privlačnijima u odnosu na studentice koje jesu u ljubavnoj vezi. Interakcijski efekt faktora (a)simetričnosti lica i statusa ljubavne veze sudionica nije utvrđen.

Ključne riječi: lice, simetrija, fizička privlačnost, ljubavna veza

Substance Addiction Management in Psychotherapy - A Process of Change in Relational Family Therapy

Sasa Poljak Lukek, e-mail: sasa.poljaklukek@teof.uni-lj.si
University of Ljubljana, Faculty of Theology, Ljubljana, Slovenia

Abstract

Relational Family Therapy (RFT) is an innovative integrative approach in psychotherapy. It integrates the basic principles of systems theories, object relations theory, interpersonal theory, and theory of self with modern findings in neuroscience. In working with addiction, it focuses on studying the mechanism of compulsive repetition of satisfying unrealized relational needs and on specific affect regulation. Affect regulation in a therapeutic relationship leads to change in implicit relational perception, which can be defined as a key objective of RFT. The process of change in RFT will be presented through the map of a participant's process in therapy and the sequences of therapeutic intervention. The map was designed in recent research with the methodology of task analysis. The map of therapist's interventions consists of the following steps: (1) addressing the affective atmosphere, (2) strengthening the affective atmosphere, (3) linking the affective atmosphere to the intrapsychic experience, and (4) compassion. The participant's process, on the other hand, comprises the following steps: (1) defense, (2) addressing the affect, (3) addressing the repetition of the affect, (3) addressing the intrapsychic experience, and (4) dual awareness. Shame was identified as the key repeated affect in RFT when working on addiction management. Research has defined steps in shame regulation in therapy that led to change in implicit relational perception. Excerpts from therapeutic sessions will be presented together with the limitation of presented research and guidelines for research on this topic.

Keywords: Relational Family Therapy, substance addiction, task analysis, affect regulation

Affect Regulation in the Process of the Relational Family Therapy with an Alcoholic Client

Barbara Simonič, e-mail: barbara.simonic@teof.uni-lj.si
Faculty of Theology, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

Abstract

Alcohol is the most widely used and abused drug in our socio-cultural environment and as such, a major public health and social problem. Alcoholism can be viewed from several perspectives, as its occurrence is a multifaceted phenomenon in terms of its development (causes), consequences and continuation. The paradigm of Relational Family Therapy understands alcoholism and its dynamics as a form of dysfunctional affect regulation, while being aware of other factors that impact the occurrence of alcoholism in an individual, i. e. biological, socio-cultural, and psychological ones. The disordered function of affect regulation and the ability to manage emotions are often mentioned in connection with the development and continuation of alcohol addiction. The mechanism of affect regulation, which can be defined in various ways, generally refers to internal processes that allow an individual to maintain emotions to an extent that they are perceived as still bearable. According to these assumptions, alcoholics drink to cope with difficult emotions because they are supposed to experience more negative emotional states than others, or to lack internal resources to cope with these negative emotions. Their drinking actually mirrors repetitive attempts to regulate negative emotions that often stem from painful past experiences. In the treatment of addiction, the Relational Family Therapy therefore focuses on recognizing and transforming the dysfunctional affect regulation that underlies addictive behavior. In the presentation, the methodology of action research will be used to present the Relational Family Therapy approach to working with an alcoholic client with emphasis on affect regulation. *The results were partly obtained within the project No. J5-2570, financed by the Public Agency for Research of the Republic of Slovenia from the state budget.

Keywords: addiction, psychotherapy, emotions, affect regulation

Teškoće u emocionalnoj regulaciji, samoprihvatanju i svakodnevnom životnom funkcioniranju kod ovisnika o alkoholu – prikaz preliminarnih rezultata

Ana Matošić, e-pošta: ana.matosic@kbcsm.hr

Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“, Zagreb, Hrvatska

Mirjana Halužan

Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“, Zagreb, Hrvatska

Ana Šeremet

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Ana Haramina

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Daniela Vojnović

Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Alkoholizam je društveno-medicinski problem i najčešća bolest ovisnosti s posljedicom narušavanja svih dimenzija funkcioniranja čovjekova života. Prekomjernim pijenjem alkohola dolazi do promjena u ponašanju i emocionalnom doživljavanju sebe i drugih ljudi jer alkohol mijenja funkcioniranje živčanog sustava (senzorna disfunkcija). Ovisnici o alkoholu imaju teškoće prepoznavanja i primjerenog izražavanja emocija unutar sebe kao i u odnosima s drugim ljudima, te su preosjetljivi u suočavanju sa svakodnevnim životnim zadacima. U radu su prikazani preliminarni podaci istraživanja u sklopu projekta „Dinamika alkoholizma i ovisnosti te relacijska obiteljska terapija“. Cilj rada je ispitati povezanost različitih aspekata neprimjerene regulacije emocija i životnog funkcioniranja (suočavanje sa svakodnevnim izazovima i samoprihvatanje) s pijenjem alkohola. U istraživanju je sudjelovalo 35 pacijenata koji su se liječili u Dnevnoj bolnici za alkoholizam, Klinike za psihijatriju, KBC Sestre milosrdnice u Zagrebu. Sudionici su ispunjavali Test identifikacije poremećaja uzimanja alkohola (AUDIT), Skalu teškoća u emocionalnoj regulaciji (DERS-SF) te Upitnik individualnih snaga (IPS). Rezultati pokazuju umjerenu pozitivnu povezanost između pijenja alkohola s 4 aspekta neprimjerene emocionalne regulacije: poteškoćama u kontroli impulsa, ograničenim pristupom korištenju strategija emocionalne regulacije, pomanjkanjem emocionalne jasnoće i poteškoćama u uključivanju ka cilju usmjerenom ponašanju. Nije pronađena statistički značajna povezanost između nedostatka emocionalne svjesnosti i pijenja. Dobiven je rezultat umjerene negativne povezanosti između pijenja i samoprihvatanja te svakodnevnog životnog funkcioniranja. Rezultati se razmatraju u kontekstu važnosti kliničkog rada na emocionalnoj regulaciji pojedinca i članova obitelji u procesima liječenja ovisnosti o alkoholu.

Ključne riječi: alkoholizam, emocionalna regulacija, svakodnevno životno funkcioniranje

Uloga političkih stavova, religioznih orijentacija i ličnosti u objašnjenju moralnih temelja studenata

Klara Saganić, e-pošta: ksaganic@hrstud.hr

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Natalija Smrtić

Effectus poduzetnički studiji - visoko učilište, Zagreb, Hrvatska

Krunoslav Matešić

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Prema teoriji moralnih temelja (Haidt i Joseph, 2004) postoji više moralnih temelja razvijenih kroz proces evolucije kojima se objašnjavaju razlike u moralnom rasuđivanju. Dosadašnja literatura pokazuje da su politički stavovi značajan prediktor moralnih temelja, no doprinos ličnosti i religioznih orijentacija moralnim temeljima nedovoljno je istražen u hrvatskoj kulturi. Stoga je cilj ovog istraživanja ispitati kako politički stavovi, religiozne orijentacije i dimenzije ličnosti doprinose moralnim temeljima individualizacije i povezivanja. U radu se analiziraju podatci 256 zagrebačkih studenata koji su religiozni i ponekad sudjeluju u vjerskim obredima/okupljanjima. Podatci su prikupljeni metodom papir-olovka, a korišteni su sljedeći mjerni instrumenti: Upitnik moralnih temelja (MFQ), NEO petofaktorski inventar (NEO-FFI), Upitnik političkih stavova, Upitnik religioznih orijentacija i Upitnik demografskih podataka. Provedene su dvije hijerarhijske regresijske analize, pri čemu je u prvom koraku analize kao prediktor uključen spol, u drugom politički stavovi, u trećem religiozne orijentacije i u četvrtom dimenzije ličnosti. Pritom su kao prediktori uključene samo varijable koje su u značajnoj korelaciji s kriterijem. Rezultati provedenih analiza pokazali su da ženski spol, viša tragajuća i ekstrinzična osobna religiozna orijentacija te viša ekstraverzija značajno doprinose većoj izraženosti moralnih temelja individualizacije. Također, muški spol, konzervativniji stavovi o socijalnim pitanjima te viša intrinzična i ekstrinzična osobna religiozna orijentacija značajno doprinose većoj izraženosti moralnih temelja povezivanja. Dobiveni rezultati produbljuju spoznaje o ulozi religioznih orijentacija i ličnosti u moralnom rasuđivanju.

Ključne riječi: moralnost, politički stavovi, religioznost, religiozne orijentacije, ličnost

Odrednice spremnosti mladih na sudjelovanje u oružanoj obrani domovine

Iva Peroš, e-pošta: iva.peros@gmail.com

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Zoran Komar

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Cilj provedenog istraživanja bio je istražiti stav uzorka mladih iz različitih dijelova Hrvatske o sudjelovanju u oružanoj obrani Hrvatske ukoliko bi bilo potrebe za njom. Istraživanje je ispitalo spoznajne odrednice stava kao što su povjerenje u institucije, politička orijentacija i stav o hrvatskim braniteljima te afektivne kao što su izraženost nacionalnog identiteta, važnost osobnih i socijalnih aspekata identiteta, nacionalizam, internacionalizam, religioznost i domoljublje. Cilj istraživanja također je bio dati uvid u to na koji način se mladi razlikuju u spomenutim varijablama s obzirom na regionalnu pripadnost i proživljene ratne traume u obitelji. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 345 ispitanika iz različitih dijelova Hrvatske, dobi između 18 i 30 godina. Instrumente u istraživanju čine upitnik socijalno-demografskih podataka, Skala opće izraženosti nacionalnog identiteta (Franc, Ivičić i Šakić, 2009), Upitnik aspekata identiteta (Franc, Ivičić i Šakić, 2006), Skala domoljublja (Franc, Ivičić i Šakić, 2009), Skala povjerenja u institucije (Europska studija vrednota, 2017), čestice samoprocjene religioznosti i političke orijentacije preuzete iz Pilarovog barometra hrvatskoga društva te čestica spremnosti na sudjelovanje u ratu preuzeta iz upitnika World values survey. Podaci su prikupljeni *online* putem, tehnikom snježne grude. U istraživanju se o svom potencijalnom sudjelovanju u oružanoj obrani domovine 31 % sudionika izjasnilo pozitivno, 51,3 % negativno, dok 17,7 % njih nije iskazalo jasan stav. Regresijskom analizom u koju su bile uključene afektivne odrednice stava objašnjeno je 43 % varijance spremnosti na sudjelovanje u ratu. Značajnim odrednicama pokazali su se izraženost nacionalnog identiteta, domoljublje, nacionalizam, internacionalizam i važnost socijalnih aspekata identiteta. Regresijskom analizom u koju su bile uključene kognitivne odrednice stava objašnjeno je 35,1 % varijance spremnosti na sudjelovanje u ratu, a značajnim odrednicama su se pokazali politička orijentacija, stav prema hrvatskim braniteljima i povjerenje u institucije. Roditeljsko sudjelovanje u ratu se u sklopu analize afektivnih odrednica pokazalo značajnim, dok se u analizi kognitivnih odrednica pokazalo neznačajnim prediktorom. Pronađena je značajna, no razmjerno niska korelacija između ratnih stradanja i regionalne pripadnosti s obzirom na pogođenost ratom, dok se korelacija između regionalne pripadnosti i ratnih stradanja te spremnosti na sudjelovanje u oružanoj obrani domovine nije pokazala statistički značajnom.

Ključne riječi: spremnost na sudjelovanje u ratu, domoljublje, aspekti identiteta, mladi

Odnos mračne trijade, samokontrole i sklonosti za preuzimanje rizika kod zaposlenih

Lana Maravić, e-pošta: lana.maravic@outlook.com

Klinička bolnica Dubrava, Zagreb, Hrvatska

Lea Andreis

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Goran Milas

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Mračna trijada okuplja narcizam, makijavelizam i psihopatiju prisutne izvan kliničke populacije, u normalnom rasponu funkcioniranja. Stoga nije upitno posjedujemo li mračne osobine, već u kojoj mjeri i kako se one odražavaju na naše svakodnevno funkcioniranje. U svakodnevnom odlučivanju i ponašanju prisutan je i rizik povezan s osobinama ličnosti podjednako iz domene mračne trijade i velepetorog modela ličnosti. Pretpostavlja se da je samokontrola uključena u proces donošenja odluka koji dovodi do rizičnog ponašanja, a također je povezana s mračnom trijadom. Ovim se istraživanjem nastojalo ispitati odnos osobina mračne trijade, samokontrole i sklonosti riziku. Istraživanje je provedeno *online* putem. Prvi dio istraživanja uključivao je sociodemografska pitanja (dob, spol, mjesto stanovanja, zaposlenost), a zatim su redom slijedile: Kratka skala mračne trijade, Kratka skala samokontrole i Upitnik sklonosti za preuzimanje rizika. Sklonost preuzimanja rizika ispitivana je u pet životnih domena: financijskoj, zdravstvenoj, rekreacijskoj, etičkoj i društvenoj. Istraživanje su ispunila 362 sudionika, a analiza se provodila na (pod)uzorku sudionika koji su trenutno zaposleni dulje od 6 mjeseci ($n = 290$). Utvrđene su značajne pozitivne povezanosti narcizma i psihopatije sa svim domenama rizika, a makijavelizma s etičkim, financijskim i zdravstvenim rizikom. Samokontrola je pokazala značajnu pozitivnu povezanost s narcizmom i negativnu s makijavelizmom, psihopatijom, etičkim, zdravstvenim i ukupnim rizikom. Pokazalo se da je ukupna sklonost za preuzimanja rizika objašnjiva na temelju narcizma, psihopatije i samokontrole dok se makijavelizam nije pokazao kao značajan prediktor. S obzirom na postotak objašnjene varijance ($R^2 = 0,196$), zaključujemo da su psihopatija, narcizam i samokontrola bitni prediktori sklonosti preuzimanja rizika, ali razmjerno skromna proporcija objašnjene varijance upućuje da bi uz njih trebalo uključiti i neke druge konstrukte za potpunije objašnjenje i razumijevanje ovog konstrukta.

Ključne riječi: mračna trijada, samokontrola, rizik

Career Preparedness in Future Seafarers: The Role of Personality Traits and Career Adaptability

Marko Galić, e-mail: galaxymarko1912@gmail.com
Department of Psychology, University of Zadar, Zadar, Croatia

Ana Slišković
Department of Psychology, University of Zadar, Zadar, Croatia

Andrea Russo
Faculty of Maritime Studies, University of Split, Split, Croatia

Abstract

Seafaring is one of the most demanding professions and career preparedness might foster an individual's capacity to be resilient and adaptable when facing unexpected career events. Previous studies in general population suggest that career preparedness contributes to a range of positive outcomes in an organizational context: individuals with higher levels of career preparedness are more satisfied with their career choice and more committed to the job and organization. Moreover, career preparedness has a beneficial effect on the subjective well-being, namely life satisfaction, selfactualisation and social adaptation. However, career preparedness and its antecedents have rarely been studied in a sample of seafarers. Therefore, the aim of this study was to examine the individual contributions of personality traits and career adaptability in the explanation of future seafarers' career preparedness while controlling for sociodemographic characteristics. The sample involved 626 future seafarers from seven maritime high schools (N=358) and two maritime faculties (N=268). The measures included a sociodemographic questionnaire, the HEXACO personality inventory, the Career Adapt-Ability Scale (CAAS) and the Student Career Construction Inventory (SCCI). The results of a hierarchical regression analysis indicate that three dimensions of career adaptability have a significant role in the explanation of career preparedness. Participants who are more concerned about their professional future, more confident and possess higher levels of control are more determined and organized in performing professional development tasks and work transitions, i.e. they are more career prepared. Although personality traits were significantly correlated with career preparedness at the bivariate level, they did not contribute significantly to the explanation of career preparedness. Practical implications and theoretical contributions are discussed.

Keywords: Future seafarers, career preparedness, career adaptability, personality traits

The Role of Emotional Intelligence and Justice in the Organizational Context in Explaining the Experience of Stress among Seafarers

Leon Sić, e-mail: leon.sic98@gmail.com
University of Zadar, Zadar, Croatia

Ana Slišković
Department of Psychology, University of Zadar, Zadar, Croatia

Abstract

Maritime as a career is characterized by frequent and long-time period separation from family, work in a surroundings that is additionally a living space, which is also hierarchically strictly regulated. This research was prompted through a lack of quantitative studies on the relationship among emotional intelligence, justice in an organizational context, and occupational stress in seafarers. The aim of the study was to observe the function of emotional intelligence and justice in an organizational context in explaining the experience of stress in seafarers. The survey involved 177 seafarers, who filled out an online questionnaire, which, in addition to sociodemographic questions, included the Emotional Competence Questionnaire, the Scale of Justice in the Organizational Context and the Scale of Stress on Board. The results showed that individuals reported on average relatively high levels of emotional intelligence, slightly elevated levels of stress on board, whilst justice in the organizational context was assessed as moderate. The difference was found between the perceived justice of the supervisor and the work organization, whereby the supervisor was perceived as more just. Significant negative associations of stress on board with emotional intelligence and general justice, in addition to with the justice of the supervisor and the justice of the work organization, have been observed. Multiple regression analyses indicated that emotional intelligence, managerial justice, and work organization justice explain 11.90% of the variance in the experience of stress, with perceived work organization justice proving as the only significant predictor. The findings of the study indicate the importance of further studies on emotional intelligence and justice in the organizational context in the research area of occupational stress in seafarers, but also offer a few guidelines for intervention strategies in this area.

Keywords: seafaring, emotional intelligence, stress, justice in organizational context, maritime psychology

Provjera upitnika IPIP-20 – skraćene verzije markera velepetorog modela ličnosti

Lea Andreis, e-pošta: landreis@hrstud.hr

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Jelena Jureta

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Boris Mlačić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Glavni cilj istraživanja bila je konstrukcija i validacija skraćene verzije upitnika za samoprocjenu velepetorog modela ličnosti IPIP-50 na hrvatskom jeziku. Skraćena verzija nazvana je IPIP 20, a sastoji se od ukupno 20 čestica, po četiri koje mjere svaku od velepetorih dimenzija ličnosti: ekstraverziju, ugodnost, savjesnost, emocionalnu stabilnost te intelekt. Skraćena verzija upitnika konstruirana je na način da su iz verzije upitnika s 50 čestica (Mlačić i Goldberg, 2007) odabrane čestice s najvišom saturacijom u samoprocjenama na svakom od pet faktora. Pri tom se vodilo računa o polarnosti dimenzija, zastupljenosti dimenzija u općoj populaciji te da u svakoj osobini ličnosti budu zastupljene različite facete. Sukladno tome, ekstraverziju, ugodnost i savjesnost prezentirale su dvije pozitivne i dvije negativne čestice. Emocionalnu stabilnost prezentirale su tri negativne i jedna pozitivna čestica, dok je na intelektu bilo obrnuto, odnosno tri pozitivne i jedna negativna čestica. U istraživanju je ukupno sudjelovalo 508 sudionika, 333 je bilo ženskog, a 175 muškog spola te je prosječna dob cijelog uzorka iznosila 24,5 godina. S ciljem provjere konstruktne valjanosti provedena je eksploratorna faktorska analiza glavnih komponenti s varimax rotacijom, a provedena je i analiza pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije. Faktorska analiza pokazala je jasnu i stabilnu peterofaktorsku strukturu i projekcije čestica na ciljani faktor, kao i u slučaju IPIP-a 50 te je njome objašnjeno ukupno 57,34 % ukupne varijance. Sve su se čestice projicirale na ciljani faktor. Također, pouzdanost svih subskala pokazala se prihvatljivima za verziju s malim brojem čestica, te se Cronbachov alfa kreće između 0,645 i 0,784. Interkorelacije dimenzija ličnosti kreću se od 0,1 do 0,31 što zadovoljava pretpostavljenu ortogonalnost. S obzirom na navedene rezultate zaključuje se kako IPIP 20 ima zadovoljavajuće metrijske karakteristike te je time prikladan za upotrebu u daljnjim istraživanjima, poglavito u onima koja zahtijevaju ekonomičnost primijenjenih instrumenata.

Ključne riječi: IPIP-20, velepetori model, osobine ličnosti

Construction and Validation of the Digital Activities Scale

Lea Andreis, e-mail: landreis@hrstud.hr

Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Vanja Kopilaš

Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Croatian Institute for Brain Research, School of Medicine, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Lovorka Brajković

Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Srećko Gajović

Croatian Institute for Brain Research, School of Medicine, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Abstract

The authors hypothesized that users engage in three main digital activities: using online social networks, participating in online meetings and conversations, and seeking information via the Internet. The 12 items included in the measure were: using cellphones and computers, browsing the web and news websites, actively seeking more information via the Internet, scrolling through one's social media, commenting on other people's posts, making social media posts, adding new friends, communicating via email, joining work-related virtual meetings, and joining some type of virtual socializing. Participants were asked to rate how often they have engaged in specific types of digital activities during the past week on a five-point scale. Participants (N=194), of which 111 were female and 83 were male, were between the ages of 19-67, with a mean age of 29 and SD= 10,27. The research was conducted online. CFA showed poor Goodness of fit indices for a three-factor structure with all 12 items. Four items deteriorated both factor structure and reliability of the subscales: scrolling through one's social media, communicating via email, using cellphone, and using computer. The four aforementioned items were removed and an additional analysis with the remaining 8 items was conducted. CFA showed a good fit of the three-factor structure: seeking information, social media use and virtual communications (RMSEA=.069, SRMR=.037). Browsing the web and news websites and actively seeking more information via the Internet comprised the seeking information subscale. The social media use subscale included commenting on other people's posts, making one's own posts, and adding new friends. Finally, the virtual communications subscale consisted of joining work-related virtual meetings and joining some type of virtual socialization. A reliability analysis showed adequate internal consistency for all three factors: seeking information $\alpha=.83$, social media use $\alpha=.76$ and virtual communications $\alpha=.62$.

Keywords: digital activity, social media, virtual communication, seeking information

Kako unaprijediti inkluziju djece s teškoćama u razvoju? Stavovi punoljetnih stanovnika Republike Hrvatske

Ana Slišković, e-pošta: asliskovic72@gmail.com
Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Andrea Tokić
Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Jelena Ombla
Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Matilda Nikolić Ivanišević
Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Marina Vidaković
Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Sažetak

Provedeno istraživanje bilo je usmjereno ispitivanju osviještenosti punoljetnog stanovništva Republike Hrvatske o izazovima s kojima se susreću djeca s teškoćama u razvoju i njihove obitelji. Preciznije, cilj istraživanja je bio utvrditi stavove o tome koje bi društvene aktivnosti trebalo poduzeti u pogledu inkluzije djece s teškoćama u razvoju te ispitati ovisi li ispitani stavovi o sociodemografskim karakteristikama. Istraživanje je provedeno metodom telefonske ankete na reprezentativnom uzorku punoljetnog stanovništva Republike Hrvatske (N = 600). Anketom je obuhvaćeno pet tvrdnji kojima su opisane aktivnosti koje proizlaze iz različitih teorijskih pristupa; model samilosti (osiguravanje pomoći i financijske potpore), medicinski model (osiguravanje dostupnosti i kvalitete zdravstvene, rehabilitacijske i posebne skrbi) i društveni model ljudskih prava (uklanjanje fizičkih prepreka, uklanjanje predrasuda, ravnopravna inkluzija u odgojno-obrazovni sustav). Rezultati su pokazali da sudionici istraživanja u najvećoj mjeri zagovaraju aktivnosti koje proizlaze iz medicinskog i društvenog modela ljudskih prava, osim kad je riječ o pohađanju istih škola i vrtića. Analize po sociodemografskim karakteristikama pokazale su da odgovori sudionika ne variraju o ovisnosti od regije i tipu naselja, međutim utvrđene su razlike s obzirom na spol, imanje vlastite djece, dob i razinu obrazovanja. U skladu s očekivanjima, žene i sudionici koji imaju vlastitu djecu u većoj mjeri zagovaraju gotovo sve ispitivane društvene aktivnosti, u odnosu na muškarce i sudionike koji nemaju djecu. Kada je riječ o dobi, mlađa dobna skupina sudionika, u odnosu na sudionike srednje i starije dobi, značajno slabije podržava tri skupine aktivnosti (financijska pomoć, dostupnost potrebne skrbi i uklanjanje fizičkih prepreka), što je vjerojatno odraz njihove slabije osviještenosti i neiskustva o ispitivanoj problematici. Na koncu, rezultati pokazuju i da sudionici niže razine obrazovanja u većoj mjeri, u odnosu na sudionike srednje i visoke razine obrazovanja, zagovaraju financijsku potporu koja proizlazi iz modela samilosti.

Ključne riječi: djeca s teškoćama u razvoju, inkluzija, stavovi građana Republike Hrvatske

Laičke koncepcije uspješnog starenja: kako starije osobe u Hrvatskoj vide uspješno starenje?

Ivana Tucak Junaković, e-pošta: itucak@unizd.hr
Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Neala Ambrosi-Randić
Filozofski fakultet Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, Pula, Hrvatska

Marina Nekić
Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Ivana Macuka
Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Sažetak

Laičke koncepcije uspješnog starenja zadnjih 15-ak godina pobuđuju sve veći interes istraživača u različitim kulturama. Međutim, još uvijek se malo zna o tome kako starije osobe u hrvatskom sociokulturalnom okruženju doživljavaju uspješno starenje. Stoga je provedeno kvalitativno istraživanje kako bi se barem dijelom odgovorilo na ovo pitanje. Uvježbani provoditelji intervjua provedli su polustrukturirane intervjue s 95 starijih osoba, od čega polovica žena, u dobi od 65 do 90 godina iz različitih krajeva Hrvatske. Sudionici su odgovarali na pitanja o tome kako vide uspješno starenje, tj. njegove ključne komponente, zatim što doprinosi ili olakšava uspješno starenje i, naposljetku, na pitanje o tome stare li oni sami uspješno. Provedena je tematska analiza transkripata intervjua. Pokazalo se da su intervjuirane osobe davale slične odgovore na pitanja o sastavnicama i determinantama uspješnog starenja. Slično rezultatima istraživanja provedenima u drugim kulturama, i ovo je pokazalo da su starije osobe u svojim subjektivnim definicijama kao glavne komponente i odrednice uspješnog starenja navodile očuvano zdravlje i funkcionalne sposobnosti, tj. sposobnosti samostalnog funkcioniranja i brige o sebi, zadovoljstvo životom, skladne obiteljske odnose, druženje s prijateljima, pozitivan pogled na život, zdrave navike i aktivan životni stil. Uz to, zanimljivo je da su sudionici vrlo često naglašavali i važnost financijske sigurnosti za uspješno starenje koja se inače u laičkim koncepcijama pojavljuje mnogo češće nego u modelima uspješnog starenja koje su predložili različiti istraživači (primjerice poznati biomedicinski model Rowea i Kahna, 1997). S druge pak strane, intervjuirane osobe dugovječnost općenito nisu smatrale osobito važnim obilježjem uspješnog starenja. Više od 90 % intervjuiranih osoba vlastiti je proces starenja procijenilo uspješnim. Istraživanja percepcije starijih osoba o uspješnom starenju vrlo su važna jer se njihovi rezultati mogu koristiti kao polazište u osmišljavanju preventivnih i interventnih programa namijenjenih promicanju zdravijeg starenja i očuvanju kvalitete života u starijoj dobi.

Napomena: u radu su prikazani rezultati dobiveni u okviru Institucionalnog projekta Sveučilišta u Zadru - Uspješno starenje: razvoj i validacija integriranog višedimenzionalnog modela (IP.01.2021.21).

Ključne riječi: uspješno starenje, laičke koncepcije, kvalitativno istraživanje, starije osobe

Workshops

Radionice

Život pod utjecajem stresa? *No me interesa!*

Vesna Mijoč, e-pošta: vesna.mijoc@unicath.hr
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Kristina Skoko
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Anica Pavić
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Tematski okvir savladavanje vještine primjene progresivne mišićne relaksacije od iznimne je važnosti u otklanjanju negativnih posljedica stresa i kontroli tjeskobe. Pandemija bolesti COVID-19 značajno je povećala potrebe za primjenom tehnika očuvanja mentalnog zdravlja. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji 93 % zemalja iskazalo je potrebu za provedbom intervencija s ciljem poboljšanja mentalnoga statusa stanovništva usred pandemije bolesti COVID-19, ističući zdravstvene radnike kao najizloženije utjecaju stresa. Svrha radionice jest edukacija polaznika o važnosti prevencije negativnih posljedica stresa primjenjujući demonstrirane vježbe progresivne mišićne relaksacije. Cilj radionice postizanje je opuštanja tijela i uma u borbi protiv negativnih posljedica napetosti i stresa primjenom demonstriranih vježbi. Ishodi završetka radionice usmjereni su na polaznikovo usvojanje tehnika progresivne mišićne relaksacije.

Ključne riječi: krizne situacije, stres, relaksacija, vještine

Malim i brzim koracima do eliminacije stresa u kriznim situacijama

Josip Portner, e-pošta: jportner@unicath.hr
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Gabrijela Beljan
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Monika Knežević
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Jelena Štimac
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Mia Mrakužić
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Cilj i svrha radionice je upoznavanje sa stresom u kratkotrajnim i dugotrajnim kriznim situacijama i prvom pomoći u nošenju s istima uz pomoć savjeta voditelja, ali i polaznika radionice. Plan, program i trajanje radionice usmjereni su na kratko izlaganje o akutnom i kroničnom stresu te njihovim utjecajima na organizam, tjelesne i psihičke promjene koje izaziva i razlike među njima (15 minuta); podjela sudionika u pet grupa sa pripadajućim voditeljem (izvođačima radionice), sudionici unutar grupe razgovaraju o kriznim situacijama koje su obilježile posljednjih godinu dana (pandemija, potresi, političke krize zemalja poput Afganistana, Crne Gore i slično, prisjećanje ili hipotetske krizne situacije iz djetinjstva) te uspoređuju koje su posljedice stresa osjećali u kriznim situacijama koje su trajale dugo sa posljedicama stresa koji je trajao kratko (15 minuta). Zatim svaka grupa izvlači jedan listić na kojem je jedna krizna situacija (izuzimaju se već spomenute krizne situacije od prije) i timskim radom moraju opisati kriznu situaciju koju su izvukle, hipotetski ispričati što bi osobe koje ju proživljavaju osjećale te savjetovati najbolje postupke kojima bi si osoba pomogla i razriješila situaciju ili smanjila stres koji osjeća, grupa koja ponudi najbolja rješenja dobiva simboličnu nagradu (30 minuta). Vježbe disanja koje se mogu primijeniti u akutnim kriznim situacijama (10 minuta), kratko upoznavanje s *mindfulnessom* i glavnim zaključcima istoga koje ćemo predstaviti kao savjete u smanjivanju posljedica dugoročnog stresa (10 minuta).

Ključne riječi: krizne situacije, stres, *mindfulness*, otpornost, suočavanje sa stresom

Od nekreativca prema kreativcu – kako iskoristiti (svoj) kreativni potencijal

Natalija Smrtić, e-pošta: nsmrtic@effectus.com.hr

Effectus poduzetnički studiji – visoko učilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Svakodnevno se susrećemo s brojnim izazovima čije svladavanje zahtjeva generiranje velikog broja ideja. Kreativnost, definirana međuodnosom promišljanja i stvaranja, ključna je vještina za prilagođavanje promjenama u načinu života i uspjeh u suvremenom društvu. Unatoč tome, obrazovni sustavi često nisu dizajnirani tako da omoguće razvoj kreativnog razmišljanja i pripreme učenike za poslove koji još i ne postoje. Iako se kreativnost općenito smatra važnom odrednicom društvenog napretka, većina ljudi smatra da nije kreativno ili da ne iskorištava svoj kreativni potencijal. Međutim, kreativnost je vještina i kao takvu moguće ju je razvijati i unaprjeđivati u svim područjima života. Cilj radionice je pružanje alata za generiranje praktičnih rješenja u rješavanju problema i razvijanje kreativnosti kod sebe i drugih osoba s kojima stručnjaci različitih područja rade radi jačanja talenata, prepoznavanja i svladavanja osobnih granica razmišljanja, razvijanja otpornosti, poboljšanja dobrobiti i podizanja kvalitete života. Sudionicima će na ovoj radionici biti prezentirani različiti mitovi koji se vežu uz kreativnost te će imati priliku razmotriti ulogu kreativnosti u osobnom životu i u svom radu. Sudionici će se također upoznati s barijerama koje priječe razvoj kreativnosti te će usporediti i primijeniti različite metode kreativnog rješavanja problema.

Ključne riječi: kreativnost, rješavanje problema, otpornost

Vježbanje - dvije strane medalje

Rej Kovačević, e-pošta: rkovacevic@unicath.hr
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Kristijan Žibrat
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Radionica obuhvaća područje sportske i kliničke psihologije. Ona se bavi sve prisutnijom pojavom u društvu - ovisnosti o vježbanju. Cilj radionice je educirati o pojmu ovisnosti o vježbanju, te dati savjete kako bi ju se moglo prepoznati u što ranijem stadiju i kako bi se moglo uspješno liječiti od ovog oblika ovisnosti. U sklopu radionice sudionici će naučiti koje karakteristike mora tjelovježba sadržavati kako bi se poboljšalo raspoloženje osobe, koja je razlika između zdravog i nezdravog oblika vježbanja, koja je uloga ličnosti u razvoju ovisnosti o vježbanju, koje su četiri faze razvitka ovisnosti o vježbanju, kako je ovisnost o vježbanju povezana s ortoreksijom, hipoteze nastanka ovisnosti o vježbanju kao i koje su mogućnosti liječenja ovisnosti o vježbanju. Na kraju će biti pušten i video koji je za potrebe naše radionice snimio Luka Udiljak, pobjednik svjetskog kupa u Poljskoj u svim natjecateljskim kategorijama *powerliftinga*. Ispričat će svoje iskustvo kako mu je *powerlifting* kao hobi postao glavna okupacija u životu te kako se borio s ovisnosti o pretjeranom vježbanju.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, ovisnost o vježbanju, ličnost, ortoreksija, terapijske metode

Uloga školskih stručnih suradnika u suočavanju učenika sa stresnim situacijama za vrijeme nastave na daljinu

Zdenka Brebrić, e-pošta: zdenka.brebric@gmail.com

I. osnovna škola Bjelovar, Bjelovar, Hrvatska

Mirela Ileković

I. osnovna škola Bjelovar, Bjelovar, Hrvatska

Sažetak

Za vrijeme pandemije uvjetovane SARS-CoV-2 virusom, školski se sustav našao pred izazovima s kojima se susreće prvi put: organizacijskim, metodičko-didaktičkim, psihološkim, sociološkim te s nužnošću brzog reagiranja s nesređenom i nestrukturiranom vanjskom potporom. Stručni su suradnici u školama kod prvog zatvaranja i nastave na daljinu ostavljeni bez jasnih uputa koji je otvorio prostor kreativnosti, međusobne razmjene iskustava i potpore. Jedan od kreativnih načina je pisanje i pričanje/ čitanje priča, objavljivanje na You Tube kanalu i platformi Microsoft Teams. U njima su se na humorističan način kroz pero učenika Kreše, iznosile brojne krizne učeničke, ali i obiteljske situacije tijekom zatvaranja i nastave na daljinu te se na taj način pružala potpora učenicima, ali i njihovim obiteljima u ventiliranju negativnih emocija te njihovo kanaliziranje na optimalne načine. Odaziv i komentari bili su poticaj da se napiše i ispriča cijeli serijal priča koji je poslije ukoričen u dječji roman. Svrha je i cilj ove radionice iznalaženje kreativnih načina kojima stručni suradnici mogu pružali potporu učenicima u suočavanju s naglim promjenama u vrijeme kriznih situacija kao što je bio period prvog zatvaranja i provođenja nastave na daljinu. Također se može pokazati pozitivna strana informacijsko - komunikacijskih tehnologija (IKT) kroz trajnu dostupnost sadržaja namijenjenih učenicima. Sudionici će u ovoj radionici uvidjeti kako se na iskustven i humorističan način može pružiti neophodna potpora. Moći će prepoznati pisanje/ čitanje priča kao strategiju razumijevanja učeničkih stresnih situacija i ventiliranje negativnih emocija. Analizom priča moći će se razlikovati vrste kriznih učeničkih situacija, načine suočavanja sa stresom, predložiti primjerene oblika potpore i anticipirati vlastita kreativna rješenja za pružanje potpore u sličnim situacijama. Aktivnosti za sudionike sastojat će od slušanja dviju autorske priča, uočavanja stresnih situacija kod glavnih likova, analiziranja načina njihovog suočavanja, identificiranja rizičnih i zaštitnih faktora, predlaganja oblika i načina savjetodavnog rada koja bi se primjenjivala kao primjereni oblik pedagoško-psihološke podrške.

Ključne riječi: nastava na daljinu, pandemija, potpora, priča, stručni suradnici, suočavanje

Uloga muzike i muzikoterapije u kriznim situacijama

Ksenija Burić e-pošta: ksenija.buric@unicath.hr

Osnovna glazbena škola Schola Musica, Zagreb, Hrvatska

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Silvija Sarapa

Osnovna glazbena škola Schola Musica, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Muzikoterapija je znanstvena disciplina koja koristi glazbu i njene elemente u intervenciji usmjerenoj postizanju individualnih ciljeva unutar terapijskog odnosa s muzikoterapeutom, a u svrhu boljeg tjelesnog, psihološkog, kognitivnog, bihevioralnog i/ili socijalno-emocionalnog funkcioniranja korisnika. S obzirom da je muzikoterapija moćan i neinvazivan medij koji pruža jedinstvenu raznolikost muzičkih iskustava mogući su i jedinstveni ishodi. Budući da potiče neverbalni emocionalni izraz povezana s traumatskim iskustvima muzikoterapija pomaže onima koji su pogođeni krizom ili traumom. Pokazalo se da ima značajan učinak na opuštanje pojedinca, smanjenje stresa, pomaže kod anksioznih stanja, utječe na pozitivne promjene raspoloženja i emocionalnih stanja, pojačava osjećaj kontrole, samopouzdanja i osnaživanja. Nadalje, muzikoterapija može uvelike poboljšati kvalitetu života svakog pojedinca i njegove obitelji. Glazba se prirodno pojavljuje u našem neposrednom okruženju i društveno je primjerena aktivnost za postizanje ugone i razonode. Većina ljudi, osobito djeca, uživaju u glazbi - dakle, muzikoterapija može biti terapija koja pojačava sve ostale terapije, a ujedno i osnažuje pojedinca. Cilj radionice je nizom iskustvenih aktivnosti, tj. kroz glazbenu improvizaciju osvijestiti vlastite snage kao i način povezivanja s ostalim članovima skupine s posebnim naglaskom na vlastitu kreativnost i postizanje stanja opuštenosti. Koristeći improvizacijske tehnike na ritamskim i melodijskim instrumentima iz Orffovog instrumentarija, a sukladno vlastitom iskustvu, usredotočit ćemo se na otkrivanje samoga sebe, povezivanje i osnaživanje.

Ključne riječi: muzikoterapija, improvizacija, krizna situacija, intervencija, osnaživanje

Round Table

Okrugli stol

Uloga civilnog društva u kriznim događajima velikih razmjera: aktivnosti Društva za psihološku pomoć na potresom pogođenom području

Moderatorica

Marina Ajduković, e-pošta: marina@dpp.hr

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Društvo za psihološku pomoć, Zagreb, Hrvatska

Sudionici

Dean Ajduković

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Društvo za psihološku pomoć, Zagreb, Hrvatska

Linda Rajhvajn Bulat

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Nika Sušac

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Kristina Urbanc

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Franjo Šaban

Obiteljski centar, Centar za socijalnu skrb Sisak, Sisak, Hrvatska

Nikolina Šaravanja

Društvo za psihološku pomoć, Zagreb, Hrvatska

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Patricia Tomac

Društvo za psihološku pomoć, Zagreb, Hrvatska

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Veliki krizni događaji, kao što su bili prošlogodišnji razorni potresi za vrijeme pandemije, pokazuju kolika je uloga i važnost civilnog društva u suočavanju s kriznim situacijama. Društvo za psihološku pomoć (DPP) od samih početaka djelovanja okuplja stručnjake različitih profila čija su misija i poziv usko vezani uz brigu o dobrobiti i mentalnom zdravlju djece, mladih i odraslih, posebice ranjivih skupina društva. Vremenom je DPP svojim angažmanom postao prepoznat kao važan dionik u organizaciji, osposobljavanju i osnaživanju stručnjaka koji u krizama djeluju „na prvoj crti“ kao i neposrednom pružanju psihosocijalnih intervencija. Cilj okruglog stola je, kroz primjer odgovora DPP-a na posljedice razornog potresa 2020. godine, a koji se odvijao u suradnji s UNICF-om i Hrvatskim crvenim

križem, razmotriti ulogu i mogućnosti organizacija civilnog društva u kriznim situacijama velikih razmjera. Razgovarat će se o posebnostima pravovremenog, sustavnog, organiziranog i fleksibilnog uključivanja u intervencije u zajednici, te međuresorne komunikacije i suradnje. Posebno će se razmotriti emocionalno i psihosocijalno funkcioniranje djece tijekom kriznog razdoblja i neki uočeni čimbenici rizika i otpornosti. Pozornost će biti posvećena i pomagačima koji u zajednici brinu i skrbe o drugim ljudima pod vidom važnosti rane psihološke i psihosocijalne podrške stručnjacima pogođenim potresom. Naglasiti će se važnost organizacijske podrške, obuke i supervizije te općenito brige o dobrobiti i mentalnom zdravlju pružatelja pomoći na terenu. Nadalje, raspravit će se neki aspekti individualnih i grupnih te kratkoročnih i dugoročnih intervencija, te kada je vrijeme da se civilno društvo povuče, a sustavi zajednice nastave obavljati svoje zadatke. Sudionici su stručnjaci koji su nakon razornih potresa u Sisačko-moslavačkoj županiji djelovali na različitim razinama i u različitim ulogama sa zajedničkim ciljem – pružanja psihološke pomoći i podrške osobama pogođenim potresima. Tijekom diskusije će govoriti o svojim iskustvima na terenu, a prikazat će se i neki rezultati kriznih intervencija

Ključne riječi: potres, krizne intervencije, međuresorna suradnja, civilno društvo

Author Index/Kazalo autora

Ajduković, Dean	200
Ajduković, Marina	100, 200
Aladrović Slovaček, Katarina	101
Alfirev Njegovan, Mihaela	110
Alfirev, Sara	110
Ambrosi-Randić, Neala	191
Andreis, Lea	142, 175, 185, 188, 189
Antičević, Vesna	113, 128, 156, 160
Antonietti, Alessandro	20, 22, 72
Antonio, Audrey	109
Aukst-Margetić, Branka	89, 90, 91, 92, 93
Balaž, Barbara	137
Balog-Matak, Mihaela	168
Bare, Ana	151
Barić, Renata	59, 61, 66
Barišić, Tanja	128
Batinić, Lana	27, 28, 29, 30, 31, 144, 177
Baumann, Klaus	174
Bedi, Margareta	179
Belošević, Lara	179
Beljan, Gabrijela	194
Bistrić, Marija	123
Bjelajac, Andijana	158
Bodrožić Selak, Matea	170, 162
Bogović, Anamarija	89, 90, 91, 92, 93, 105, 138
Bošnjaković, Josip	27, 28, 29, 30, 31, 53, 56, 57, 58
Božić, Danijela	131
Brady, Bernardine	116
Brajković, Lovorka	189
Brajša-Žganec, Andreja	41
Brebrić, Zdenka	197
Brekalo, Maja	34, 35, 36
Britvić, Dolores	156
Brkić, Lucija	179
Brkljačić, Tihana	41, 80, 126
Brlas, Siniša	172, 173
Budimir, Lidija	155

Buljan Flander, Gordana	42
Burić, Ksenija	198
Büssing, Arndt	174
Buško, Vesna	62
Butković, Lucija	146
Canavarro, Maria Cristina	38
Capurso, Silva	95, 96
Chrona, Stavroula	129
Crnković, Marija	119
Crnković, Silvija	155
Cvetnić, Jelena	86
Čehil, Kristina	153
Čoko, Nikolina	144
Čudina Obradović, Mira	104
Ćavar, Filipa	177
Ćepulić, Dominik-Borna	129
Ćirić, Josip	139
Dajaković, Stipo	67
DeGiuli, Paulina	114
Despot Lučanin, Jasminka	97
Diatlovska, Stefani	126
Dolić, Krešimir	113, 160
Dolić, Matea	113, 160
Dominiković, Lucija	150
Došen, Dajana	67
Drmić, Katarina	134
Dubravec, Jozo	61
Dučkić Sertić, Anita	117
Duspara, Ljubica	107
Džida, Marija	41
Đogaš, Vanessa Valentina	128
Đogaš, Varja	128
Eljuga, Domagoj	127
Epse Afian II Xaverie, Mekongo	133
Fabijan, Lucija	157
Fartek, Maja	109
Fonseca, Ana	38
Fozo Cristel, Tiameni	133

Franjić, Petra	78
Gajović, Srećno	189
Gajšek, Martina	98
Galeković, Martina	115
Galić, Marko	143, 186
Galvani, Christel	72
Garraio, Carolina	109
Gelo, Josipa	138
Glavas, Andrijana	174
Glavaš, Dragan	68, 70, 71, 73, 74, 75, 78, 79, 80
Glavina Jelaš, Ivana	132
Gostečnik, Christian	48
Grahovac, Helena	158
Grgić, Ivana	105
Guastone, Ginevra	72
Hajdinjak, Nikolina	142
Halužan, Mirjana	182
Handelzalts, Jonathan	37
Hanzec Marković, Ivana	97
Haramina, Ana	182
Hatvalić Capurso, Maja	95, 96
Horvat, Ivan	64, 65
Horvatić, Željka	107
Hrvoj, Matija	146
Ileković, Mirela	197
Ivanković, Melita	101
Ivasović, Vesna	148
Ivišić, Ante	70
Japundžić, Iva	158
Jarebić, Ivana	103
Jeftić, Alma	129
Jeić, Minja	107, 130
Jelić, Margareta	62
Jelovčić, Sara	45, 140, 163
Jerebic, Drago	51, 58
Jerebic, Sara	51, 58
Jerković, Helena	156
Ježić, Diana	121

Ježić, Ivana	121
Joergensen, Kathrine	109
Juranović, Klara	167
Jureta, Jelena	169, 188
Jurić, Tado	161
Kalabić, Nina	146
Kalaus, Dora	80
Kaliterna-Lipovčan, Ljiljana	41
Kantor, Ena	120
Karlović Vragolov, Matea	62, 63
Karlović, Dalibor	87, 88, 90, 91, 92, 93
Karlović, Ruža	132
Kasap, Petra	162
Kereša, Marina	102
Kisić, Lucija	140
Klanac, Mladen	55
Klarić, Ivana	108
Knežević, Martina	25, 27
Knežević, Monika	194
Kofjač, Stella	167
Kokorić, Slavica Blaženka	117
Komadina, Tamara	132
Komar, Lucija	74
Komar, Zoran	184
Konjević, Emma	144
Kopilaš, Vanja	189
Kosir, Lucija	125
Koštić, Lorena	157
Kotarac, Iva	140
Kotrla Topić, Marina	41, 163
Kovač, Damjan	99
Kovačević, Rej	196
Kovačić, Dorotea	74
Kovačić, Lucija	140
Kowal, Marta	129
Kralj, Tamara	166
Krip, Marija	155
Krnić, Silvana	128

Kuljanac, Anđela	152
Kvartuč, Petra	95, 96
Kvestić, Judita	57
Lacković, Dora	136
Lugović Mihić, Liborija	158
Ljubin-Golub, Tajana	98
Ljutak, Silba	179
Macan, Jelena	158
Macan, Sandra	168
Macuka, Ivana	131, 191
Magaš, Mislav	71
Maglica, Toni	143
Malivuk, Ivana	140
Maravić, Lana	185
Marčeta, Tomislav	134, 146
Marđetko, Lucija	176
Maričić, Jelena	169
Maslić Seršić, Darja	141
Mastelić, Paula	43
Mataga Tintor, Arijana	83
Matas, Magdalena	134
Matec Mamužić, Ines	132
Mateša, Petra	74
Matešić, Krunoslav	89, 90, 91, 92, 93, 138, 177, 183
Matić, Jasminka	139
Matić, Karla	162
Matijaš, Marijana	34, 141
Matijević, Sandra	85
Matošević, Ljiljana	154
Matošić, Ana	182
Merkaš, Marina	39, 45, 163, 178
Mijat, Tina	107
Mijoč, Vesna	193
Milan, Lara	24
Milanković Belas, Renata	130
Milas, Goran	185
Milić, Mia	107
Mirković, Barbara	116

Mišćenić, Gorana	130
Mišetić, Irena	113
Mlačić, Boris	188
Mrakužić, Mia	194
Muslić, Ljiljana	148
Mutavdžija, Stela	164
Nakić Radoš, Sandra	32, 34, 35, 36
Nekić, Josipa	66
Nekić, Marina	139, 191
Nikolić Ivanišević, Matilda	190
Obradović, Josip	104
Ombla, Jelena	190
Orkaby, Naomi	37
Orlandini, Rahela	160
Ovčar, Mihaela	175
Pačelat, Jurica	132
Pandžić, Mario	70, 71
Pavić, Anica	193
Pavković, Dorotea	79
Pavlin-Bernardić, Nina	137
Peitl, Vjekoslav	89, 90, 91, 92, 93
Perđun, Marija	164
Perić, Katarina	45, 163
Peroš, Iva	184
Petak, Ana	169
Petani, Rozana	131
Petek, Dijana	102
Petričević, Ema	165
Petrošanec, Maja	150
Pogorelić, Zenon	113, 160
Poljak Lukek, Saša	52, 180
Portner, Josip	194
Požnjak Malobabić, Alka	107
Pravica, Maja	145
Prenđa, Suzana	165
Pribela-Hodap, Sonja	130
Prosoli, Rebeka	62, 63
Prpić, Sara	73

Puljiz Vidović, Sanda	81, 84
Putarek, Vanja	165
Raguž, Ana	42
Rajhajn Bulat, Linda	200
Rastija, Ksenija	154
Reić Ercegovac, Ina	43, 131
Repič Slavič, Tanja	49
Reyna, Cecilia	129
Rezo Bagarić, Ines	100
Ribičić, Tonka	147
Rijavec, Majda	98
Roje Đapić, Mia	42
Romstein, Ksenija	118
Russo, Andrea	186
Ruter, Klara	122
Saganić, Klara	175, 176, 183
Sarapa, Silvija	198
Schmitz, Melita	106
Sekulić, Paulina	126
Sić, Leon	187
Silić, Ante	89, 90, 91, 92, 93
Simonič, Barbara	46, 50, 181
Skočić Mihić, Sanja	118
Skoko, Kristina	193
Slaviček, Esmeralda	78, 124
Slišković, Ana	186, 187, 190
Smerić Pecigoš, Marijana	107
Smrtić, Natalija	183, 195
Sošić Antunović, Ivana	130
Spitzer, Manfred	18
Srebačić, Ana	164
Starc, Branka	107
Stepanić, Dora	176
Stepić, Zrinka Katarina	166
Stojanac, Martina	108
Strunjak, Antonio	70
Sturnela, Paola	170
Sunko, Esmeralda	118

Sušac, Nika	200
Šaban, Franjo	200
Šakić Velić, Marija	178
Šakić, Marija	178
Šaravanja, Nikolina	200
Šepčević Sudar, Anja	166
Šeremet, Ana	27, 28, 29, 30, 31, 182
Šerić, Vanesa	112
Šijaković, Marina	99
Šimić Šašić, Slavica	123
Šimunić, Ana	109, 131
Širjan, Dijana	78
Škrlec, Nikolina	119
Štambuk, Zrinka	145
Štefanić, Luka	45, 163
Štefić, Paula	97
Štimac, Jelena	194
Štucelj, Marko	64, 65
Šupraha, Ana-Marija	74
Talajić, Klara	147
Tatalović Vorkapić, Sanja	171
Tokić, Andrea	190
Tomac, Nensi	168
Tomac, Patricia	27, 28, 29, 30, 31, 200
Traficante, Daniela	22
Travaglino, Giovanni A.	129
Tucak Junaković, Ivana	131, 191
Ungar, Michael	17
Unić, Nina	145
Urbanc, Kristina	200
Uzelac, Ena	129
Vac Burić, Neda	130
Valenta, Tanja	52
Varga, Vanesa	45, 163
Velki, Tena	44
Vidaković, Marina	190
Villani, Daniella	72
Vinković, Dajana	112

Vlašić, Jadranka	67
Vojnović, Daniela	182
Vrbanac, Karlo	71
Vrselja, Ivana	77, 79, 124, 135, 136
Vrtiprah, Dora	135
Vučenović, Dario	114, 142
Vuger Kovačić, Daria	159
Vukoja, Ana	164
Vuletić, Gorka	159
Vulić-Prtorić, Anita	170
Zadro, Jelena	56, 99
Zubić, Darija	95
Žibrat, Kristijan	196
Živković, Marija	111
Žorić, Ivona	73, 77
Žulec, Ana	45, 163
Žulec, Mirna	127
Žutić, Maja	35, 36, 152

The Organizing Committee of the Conference would like to thank the donors

Organizacijski odbor Skupa iskreno zahvaljuje donatorima

Communion Wines Ltd./Misna vina d. o. o.

Nestlé Adriatic d.o.o.

COPING WITH CRISIS
PATHWAYS TOWARDS RESILIENCE

CATHOLIC
UNIVERSITY
OF CROATIA
ZAGREB
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
ZAGREBIA